

UNIVERZITA PARDUBICE
FAKULTA FILOZOFICKÁ

**KONFEDERACE POLITICKÝCH VĚZŇŮ ČR:
POBOČKA Č. 19 CHRUDIM**

Bc. Tereza Prokešová

Diplomová práce

2009

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Katedra historických věd
Akademický rok: 2008/2009

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Tereza PROKEŠOVÁ**

Studijní program: **N7105 Historické vědy**

Studijní obor: **Kulturní dějiny**

Název tématu: **Konfederace politických vězňů - pobočka č. 19 Chrudim**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Studentka zpracuje období let 1948 - 1989. Do daného časového rámce poté začlení vznik Konfederace politických vězňů, přičemž hlavní část práce se bude zabývat Konfederací politických vězňů na Chrudimsku. Na základě dostupných materiálů, publikací a svědectví pamětníků zmapuje události v bývalém chrudimském okrese - tzn. jakým způsobem a z jakých důvodů byly osoby zde žijící perzekuovány atd. Další částí práce bude exkurz do života Konfederace politických vězňů v současnosti (tj. po roce 1989) a pohled na jejich splněné i nesplněné cíle.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BARTOŠEK, Karel: Český vězeň. Svědectví politických vězňů let 50. - 70., Praha 2001.

BARTOŠEK, Karel: Zpráva o pátrání v komunistických archívech Praha - Paříž 1948 - 1968, Praha 2000.

DURMAN, Karel: Útěk od praporů, Praha 1998.

KAPLAN, Karel: Nekrvavá revoluce, Praha 1993.

KAPLAN, Karel: Československo v letech 1948 - 1953, Praha 1991.

KAPLAN, Karel: Československo v letech 1953 - 1966, Praha 1992.

KAPLAN, Karel: Politické procesy v Československu, Praha 1991.

KAPLAN, Karel: Stát a církev v Československu 1948 - 1953, Brno 1993.

KOUDELKA, František: Státní bezpečnost 1954 - 1968, Praha 1993.

PTÁČEK, Josef: Perzekuce občanů okresu Chrudim v letech 1948 - 1989. Političtí vězni - hrdinové 3. odboje, Dobruška 2006.

VAŠKO, Václav: Neumlčena. Kronika katolické církve v Československu po druhé světové válce I - II, Praha 1990.

VEBER, Václav: Osudové únorové dny. Praha, 2008.

- publikace Ústavu soudobých dějin AV ČR

a Úřadu dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu (časopis Securitas Imperii)

- publikace, které vydává Konfederace politických vězňů (Věrní zůstane,

Zpravodaj)

- čtvrtletník dějin 3. odboje (Svobodné noviny)

Vedoucí diplomové práce:

doc. PhDr. Václav Veber

Katedra historických věd

Datum zadání diplomové práce:

30. dubna 2008

Termín odevzdání diplomové práce:

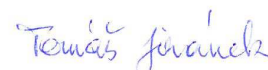
31. března 2009

prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.

děkan

L.S.

doc. PhDr. Tomáš Jiránek, Ph.D.

vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2008

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem tuto práci sepsala samostatně. Veškeré prameny a literatura, které jsem využila, jsou uvedeny v seznamu pramenů a literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na mojí práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména ze skutečnosti, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mě požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 25. května 2009

Tereza Prokešová

SOUHRN

Předkládaná práce se zabývá Konfederací politických vězňů ČR, přičemž jádrem textu je její okresní pobočka v Chrudimi a bývalí političtí vězni v ní sdružení. Vlastnímu popisu vzniku a organizačního uspořádání této instituce předchází dvě kapitoly, které danou problematiku uvádí.

První kapitola stručně nastiňuje únorové události roku 1948 a následný vznik komunistického režimu v Československu. Jsou zde naznačeny kroky, které nastupující režim podnikl proti svým skutečným, ale i domnělým odpůrcům. Proti skupinám obyvatelstva, jež se nechtěly vzdát svobody a demokracie. Lidem, kteří se mnohdy provinili pouze tím, že nespĺňovaly představy a kritéria komunistické strany anebo jí z různých důvodů stály v cestě za dosažením monopolu moci.

Druhá část práce je nazvána třetí odboj. Zabývá se osobami, které nějakými způsoby proti komunistické ideologii a totalitnímu režimu bojovaly. Mimo jiné zde narážím na skutečnost, že třetí protikomunistický odboj sice bezpochyby existoval a dnes se o něm otevřeně hovoří, avšak legislativně dosud uznán nebyl. Nedílnou součástí této kapitoly je zastavení se u vzniku a krátkého působení klubu K 231, předchůdce dnešní Konfederace politických vězňů ČR (dále jen KPV ČR).

Poslední, avšak z mého pohledu nejdůležitější, kapitolou je konec komunistického režimu a samotný vznik KPV ČR. Zastavuji se v ní u procesu formování této organizace a u jejího postupného rozrůstání. Během několika let byly ustaveny pobočky ve všech okresních městech. Jednou z nich byla také chrudimská pobočka, nesoucí ve svém názvu číslo devatenáct. Vznikla v roce 1990 a při svém založení měla ve svých řadách dvě stě čtyřicet bývalých politických vězňů. Dnes již sdružuje pouze šedesát pět osob a je nutné podotknout, že z toho počtu představují bývalí političtí vězni pouhou jednu třetinu.

Pomocí metody orální historie jsou zde nastíněny životní příběhy několika dosud žijících obyvatel bývalého chrudimského okresu, které byly bývalým režimem perzekuovány. Práce se snaží čísla ve statistických tabulkách, které představují počty osob uvězněných během komunistické totality, nahradit skutečnými lidskými osudy. Vzpomínkami lidí, které komunistický režim pro jejich údajnou nebezpečnost držel ve věznicích a odpíral jim to nejzákladnější – svobodu. Předložená práce se však nezastavuje pouze u samotného věznění daných osob, ale pohlíží také na jejich vzpomínky na některé „milníky“ československých dějin.

Závěr třetí kapitoly je posléze věnován současnému působení KPV ČR na poli společenském a kulturním. Pro názornou ukázkou jsou zde představeny tři celorepublikové akce, které tato nezisková organizace uspořádala.

KLÍČOVÁ SLOVA

Konfederace politických vězňů ČR (KPV ČR) – pobočka č. 19 Chrudim - K 231 – političtí vězni – politické procesy – komunistický režim – komunistická strana – třetí protikomunistický odboj

PODĚKOVÁNÍ

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu své práce doc. PhDr. Václavu Veberovi za cenné rady a trpělivost. Můj velký dík pak patří bývalým politickým vězňům sdruženým v chrudimské okresní pobočce Konfederace politických vězňů za jejich vstřícnost a ochotu sdělit své životní osudy. Za čas, který se mnou strávili a za to, že se mnou hovořili o věcech, které by si nikdo nepřál zažít. V neposlední řadě bych pak také chtěla poděkovat své rodině a blízkým, kteří se mnou ochotně probírali problémy, které se při psaní práce naskytly a snažili se mi ukázat, že každá mince má dvě strany...

OBSAH

Úvod	1 - 5
I. Nastolení komunistického monopolu moci	6 - 30
I.1 Poválečná situace a únor 1948	6 - 14
I.2 Atmosféra v Československu v 50. letech	14 - 30
I.2.1 Československá justice po roce 1948 a masová nezákonnost	15 - 18
I.2.2 Tresty bez soudu – zařazování občanů Československa do táborů nucených prací a předvolání k vojenské službě v pomocných technických praporech	18 - 20
I.2.3 Pronásledování církve a věřících	21 - 23
I.2.4 Osud středních vrstev – destrukce občanské společnosti a tzv. prostý lid	23 - 26
I.2.5 Kolektivizace zemědělství	26 - 28
II. Třetí, protikomunistický odboj	31 - 41
II.1 Pojem a charakteristika třetího odboje	31 - 34
II.2 Odbojové aktivity	34 - 36
II.3 Klub 231 (K-231)	36 - 41
III. Konec komunistického režimu a Konfederace politických vězňů České republiky (KPV ČR)	42 - 109
III.1 Vznik Konfederace politických vězňů ČR (KPV ČR) a její rozrůstání	45 - 52
III.1.1 Organizační uspořádání KPV ČR	50 - 52

III.2	KPV ČR – okresní pobočka číslo 19 Chrudim _____	52 - 95
III.2.1	Muklové vypovídají ... _____	56 - 57
III.2.1.1	Předsedové/předsedkyně pobočky _____ Zdeněk Dušek (1930 – 2003) Růžena Popílková (* 1928)	58 - 69
III.2.1.2	První místopředseda okresní pobočky KPV v Chrudimi - Miloslav Prokeš (* 1931) ____	69 - 76
III.2.1.3	Miloslav Vejvoda (*1933) _____	76 - 86
III.2.1.4	Předseda revizní komise okresní pobočky KPV v Chrudimi - Ladislav Bartůněk (* 1931) __	87 - 95
III.3	Společenská setkání bývalých politických vězňů _____	96 - 109
III.3.1	1. máj na Letné 2006 _____	96 - 99
III.3.2	Žofín (1. květen 2008) _____	99 - 103
III.3.3	Muklovská pouť na Sv. Hostýně 2008 _____	104 - 109
	Závěr _____	110 - 112
	Seznam pramenů a literatury _____	113 – 122
	Seznam literatury _____	113 – 117
	Seznam pramenů _____	118 – 122
	Přílohy	
I	– Složení Košické vlády _____	123
II	– Složení vlády po volbách v květnu 1946 _____	124
III	– Složení první pounorové vlády _____	125
IV	– Směrnice tří ministrů _____	126
V	– Seznam účastníků schůzky přípravného výboru K 231 _____	127
VI	– Dokument k zamítnutí stanov K 231 _____	128
VII	– Složení federální vlády (vlády „národního porozumění“) _____	129
VIII	– Prohlášení Čestmíra Hofhanzla _____	130
IX	– Zákon číslo 198/1993 Sb. _____	131 - 133
X	– Rezoluce KPV ČR o KSČM _____	134 - 135

XI – Seznam poboček KPV ČR _____	136 - 140
XII – Současné vedení KPV ČR _____	141
XIII – Fotografie vnitřních prostor chrudimské pobočky KPV ČR _____	142
XIV – Seznam členů chrudimské pobočky KPV ČR k listopadu 1993_____	143 - 148
XV – Seznam členů chrudimské pobočky KPV ČR k dubnu 2009_____	149 - 150
XVI – Fotografie z některých „zájezdů“ chrudimské pobočky KPV ČR_____	151
XVII – Fotografie Zdeňka Duška a jeho přihláška do KPV ČR_____	152
XVIII – Leták Drazí občané _____	153
XIX – Fotografie Růženy Popílkové a její přihláška do KPV ČR _____	154
XX – Fotografie Miloslava Prokeše a jeho přihláška do KPV ČR _____	155
XXI – Fotografie Miloslava Vejvody a jeho přihláška do KPV ČR _____	156
XXII – „Lágrové peníze“ _____	157
XXIII - Fotografie Ladislava Bartůňka a jeho přihláška do KPV ČR _____	158
XXIV – Kopie plakátu Letná 2006 _____	159
XXV – Rezoluce Gorana Lindblada _____	160 - 168
XXVI – Program Žofín 2008 _____	169
XXVII – Muklovská hymna _____	170
XXVIII – Program XVI. Muklovské pouti na Sv. Hostýnu _____	171
XXIX – Fotografie Svatohostýnské baziliky _____	172
XXX – Fotografie průvodu k pomníku obětem komunismu na Sv. Hostýnu__	173 - 174
XXXI – Fotografie Miroslavy Němcové na Sv. Hostýnu _____	175
XXXII – Fotografie Josefa Baníka na Sv. Hostýnu_____	176
XXXIII – Fotografie Martina Štěpánka na Sv. Hostýnu _____	177

Resumé

ÚVOD

Tématem této práce je Konfederace politických vězňů ČR (dále jen KPV ČR), potažmo její chrudimská pobočka. KPV ČR je dobrovolnou, apolitickou organizací, která ve svých řadách sdružuje osoby, jež byly z rozličných důvodů v letech 1948 – 1989 perzekuovány komunistickým režimem. Základními organizačními složkami KPV ČR jsou pobočky, které začaly vznikat bezprostředně po jejím ustavení na základě územního principu. Chrudimská pobočka byla založena v roce 1990 a nese pořadové číslo 19. Jsou v ní sdružení političtí vězni komunistického režimu žijící v chrudimském okrese.

Důvodem, proč jsem si vybrala právě téma politických vězňů, je jednak skutečnost, že dosud nebylo podrobněji zpracováno tak, aby z výsledků výzkumu vysvětlili lidé a ne čísla či položky, a jednak si myslím, že se na tyto tzv. malé hrdiny třetího odboje, kteří představují kontinuitu demokratických tradic v Československu, poněkud zapomíná.

Kdo vlastně jsou ti, kteří byli komunistickým režimem označováni za nepřátele státu a pracujícího lidu? Čím si svou perzekuci „zasloužili“? Jak vypadal jejich život po srážce s represivním aparátem komunistického režimu? Na tyto a další otázky se na stránkách předložené práce snažím nalézt odpovědi.

Zvolené téma jsem vymezila roky 1948 – 1989, avšak tam, kde si to text vyžadoval, jsou drobné časové přesahy. Práce je rozčleněna do tří kapitol. Může se zdát, že každá z nich sleduje poněkud odlišnou linii, ale při hlubším pohledu vysvětlí důvod, proč jsou zde uvedeny a že na sebe logicky navazují.

V roce 1948 došlo v Československu k politické krizi, která nakonec vyústila v demisi vlády a následný nástup vlády jedné strany – Komunistické strany Československa. Okamžitě po převzetí moci začala komunistická strana vystupovat proti všem skupinám obyvatelstva, které pro ni představovaly nebezpečí. Postihováni však nebyli pouze skuteční odpůrci režimu, ale i ti domnělí. Represemi nejrůznějšího druhu tak byli postiženi zemědělci, živnostníci, průmyslníci, církve a věřící, ale i inteligence a dělníci. Postupy, které byly proti nim použity, jsou naznačeny v první kapitole stejně jako situace v československé justici, která byla přetvořena tak, aby politické procesy s nimi umožnila.

Druhá kapitola je nazvána třetí odboj. Zde se snažím objasnit, co to vlastně protikomunistický odboj byl a jakými formami se projevoval. Lze shrnout, že třetím odbojem označujeme odhodlání mužů a žen bránit ideály, ke kterým byli vychováni – víru v demokracii, smysl pro spravedlnost a úctu člověka k člověku. Ideály, které komunistický režim bezostyšně pošlapával. Rezistenci proti vládnoucí straně je pak nadto

možné rozdělit na dvě formy – aktivní (i násilný) odboj a pasivní odpor, kterým obyvatelstvo Československa projevovalo své odmítání komunistického tlaku.

Součástí této kapitoly je pohled na Klub 231. Organizaci, jež byla založena v roce 1968 jako platforma pro politické vězně. Tato instituce si mimo jiné dala za cíl shromáždit nejrozličnější svědectví a dokumenty k chystaným rehabilitacím. Byla to první organizace svého druhu a KPV ČR na její činnost v roce svého založení navázala.

Třetí kapitola se zabývá vznikem samotné KPV ČR a její chrudimské pobočky. Představuji na tomto místě organizační uspořádání instituce, ale i jednotlivých poboček. Snažím se zde také naznačit, jaké postoje KPV ČR oficiálně zaujímá, o co se snaží a čeho chce dosáhnout.

Nejrozsáhlejší část práce však zaujímají životní příběhy pěti politických vězňů. Jde o konkrétní otázky, které byly položeny čtyřem členům chrudimské pobočky KPV ČR – její předsedkyni, místopředsedovi, předsedovi revizní komise a jednomu řadovému členovi. Osudy páté osoby, prvního předsedy pobočky, byly sepsány na základě archivních materiálů.

Jestliže tedy byly první dvě kapitoly obecné a psané takzvaně pozitivisticky, pak ta třetí je více než konkrétní a subjektivní. Otevírá dveře každodennosti mukulů a pokouší se tak poodhalit jakousi clonu mlčení okolo života za ostnatými dráty.

Ve snaze ukázat, jak se ta která osoba dostala do soukolí komunistické represivní a soudní mašinérie, jsem přistoupila k použití jiných metod, než jakých bylo využito v prvních dvou kapitolách. Vycházela jsem přitom z přesvědčení, že oficiální archivní prameny jsou poplatné své době a z tohoto důvodu tedy mnohdy nejsou objektivní a nevypovídají nic bližšího o daných osobách. Rozhodla jsem se tedy, že se pokusím obohatit dosavadní poznatky o sdělení samotných aktérů – bývalých politických vězňů. Využila jsem orální historii.¹ Metodu kvalitativního výzkumu, která dodává historii právě ten rozměr každodennosti, který archivní dokumenty postrádají. Neoznačuje osoby jako položky na seznamu, nepřisuzuje jim přívlastky jako malý, velký, významný či bezvýznamný. Každý jedinec podle ní může dějiny svým sdělením obohatit a „zlidštit“. Cílem orální historie tedy není získání objektivních faktů, protože každý životní příběh je ovlivněn pamětí nebo osobními motivy narátora a získané informace jsou tak namnoze subjektivní. Dle mého

---

¹ VANĚK, Miroslav. *Orální historie ve výzkumu soudobých dějin*. 1. vydání. Praha, 2004. ISBN 80-7285-045-8.

VANĚK, Miroslav a kol. *Orální historie: metodické a „technické“ postupy*. 1. vydání. Olomouc, 2003. ISBN 80-244-0718-3.

VANĚK, Miroslav – MÜCKE, Pavel – PELIKÁNOVÁ, Hana. *Naslouchat hlasům paměti: Teoretické a praktické aspekty orální historie*. 1. vydání. Praha, 2007. ISBN 978-80-7285-089-1.

názoru je to pro historickou vědu spíše přínosem než naopak, jelikož se tak ukáže jakási individuální tvář dějin a nezanikne hlas jednotlivců. Osob, které projevily v době komunistické totality osobní hrdinství tím, že se ani pod hrozbami vysokých trestů nebály setrvat na pozicích obhájců demokracie a ukázat tak nezdolnost svého přesvědčení a svého ducha. Toto je z mého hlediska hlavní přínos metody orální historie k dané problematice.

Je třeba říci, že historická věda dnes sice do výzkumů vzpomínky pamětníků zahrnuje, avšak namnoze jde především o reprezentanty elit či tzv. osobnosti třetího odboje. Tedy o osoby, které jsou ve společnosti dostatečně známy. Kdo se však zabývá životními příběhy těch „obyčejných, malých“ lidí? Výstupy této regionální mikrohistorie poněkud chybí. Hlavním záměrem této práce je tedy vylíčit některé konkrétní osudy těch takzvaně malých hrdinů třetího odboje a přiblížit tak zájemcům každodenní život v komunistické realitě lágrů a věznic.

Závěr třetí kapitoly je věnován společenským akcím, které KPV ČR každoročně pořádá. Tato společenská setkání bývají přístupná veřejnosti a vždy mají nějaký podtext, kterým organizace reaguje na aktuální problémy v České republice. Uvádím je zde pro určité dokreslení současné činnosti bývalých politických vězňů, ale také proto, že se na ně vždy sjíždějí muklové z celé republiky.

Svou prací bych chtěla vyjádřit respekt k demokratickým tradicím a hodnotám, ale také úctu těm, kteří za jejich zachování v letech 1948 – 1989 bojovali. Zároveň bych však také chtěla přispět k vyplnění mezery v oblasti regionální každodennosti komunistického režimu z pohledu osob, které jím byly perzekuovány.

Při psaní prvních dvou kapitol jsem vycházela především z literatury obecnějšího charakteru tak renomovaných autorů a odborníků na danou problematiku jako jsou Václav Veber² či Karel Kaplan.³ Využila jsem také dnes již téměř legendární Černou knihu komunismu.⁴ V jednotlivých podkapitolách, které jsou konkrétněji zaměřeny, mi v orientaci pomohly například práce Petra Vaníčka⁵, Karla Jecha⁶, Prokopa Tomka⁷,

---

² VEBER, Václav. *Osudové únorové dny*. 1. vydání. Praha, 2008. ISBN 978-80-7106-941-6.

³ KAPLAN, Karel. *Nekrvavá revoluce*. 1. vydání. Praha, 1993. ISBN 80-204-0145-8.

KAPLAN, Karel. *Stát a církev v Československu v letech 1948 – 1953*. 1. vydání. Brno, 1993. ISBN 80-55270-22-6.

KAPLAN, Karel. *Pět kapitol o únoru*. 1. vydání. Brno, 1997. ISBN 80-85765-73-X.

⁴ COURTOIS, Stéphane – WERTH, Nicolas – PANNÉ, Jean Louis – PACZKOWSKI, Andrzej – BARTOŠEK, Karel – MARGOLIN, Jean Louis. *Černá kniha komunismu: zločiny, teror, represe*. Díl I. 1. vydání. Praha – Litomyšl, 1999. ISBN 80-7185-194-9.

⁵ VANÍČEK, Petr. *Čepičkovi otroci v paměti národa*. 1. vydání. Praha, 2006. ISBN 80-86207-69-2.

Otakara Lišky⁸ nebo vzpomínky Anastáze Opaska⁹ a Prokopa Drtiny¹⁰. Pro oblast československé justice mi pak byly nepostradatelnou studnicí informací výstupy Úřadu pro dokumentaci a vyšetřování zločinů komunismu.¹¹

Kapitola třetí odboj je poněkud specifická. Poněvadž dosud nebyla vydána práce, která by se plně věnovala jeho zmapování, vycházela jsem především ze starších publikací Zory Dvořákové¹², Petra Radosty¹³, Miloše Slabáka¹⁴ nebo ze sborníků, týkajících se této tematiky.¹⁵ Na tomto místě bych chtěla zdůraznit, že mým cílem nebylo postihnout problematiku třetího odboje zcela, ale nastínit čtenáři, co vlastně protikomunistický odboj byl a jak se projevoval. Vzhledem k tomu, že se tato práce týká KPV ČR, vycházím mnohdy z pohledů a názorů samotných politických vězňů.¹⁶ Pro sepsání podkapitoly o Klubu 231 jsem využila především vzpomínek jednotlivých osob, které se jeho zakládání zúčastnily.¹⁷

---

⁶ JECH, Karel. *Kolektivizace a vyhánění sedláků z půdy*. 1. vydání. Praha, 2008. ISBN 978-80-7021-902-7.

JECH, Karel. *Soumrak selského stavu 1945 – 1960*. 1. vydání. Praha, 2001. ISBN 80-7285-010-5.

⁷ TOMEK, Prokop. *Dvě studie o československém vězeňství 1948 – 1989*. 1. vydání. Praha, 2000. ISBN 80-902885-0-2.

TOMEK, Prokop. *Život a doba ministra vnitra Rudolfa Baráka*. In: *Securitas Imperii*, číslo 12. Praha, 2005. ISBN 80-86621-17-0.

⁸ LIŠKA, Otakar a kol.. *Tresty smrti vykonané v Československu v letech 1918 – 1989*. 2. vydání. Praha, 2006. ISBN 80-86621-09-X.

⁹ OPASEK, Anastáz. *Dvanáct zastavení: vzpomínky opata břevnovského kláštera*. 3. doplněné vydání. Praha, 1997. ISBN 80-7215-028-6.

¹⁰ DRTINA, Prokop. *Československo můj osud. Kniha života českého demokrata 20. století: Rok 1947 – únor 1948*. Svazek 2. Kniha 2. 1. vydání. Praha, 1990. ISBN 42820-2/2.

¹¹ VOREL, Jaroslav – ŠIMÁNKOVÁ, Alena a kol. *Československá justice v letech 1948 – 1953 v dokumentech*. I. díl. 1. vydání. Praha, 2003. ISBN 80-86621-03-0.

VOREL, Jaroslav – BABKA, Lukáš a kol. *Československá justice v letech 1948 – 1953 v dokumentech*. II. díl. 1. vydání. Praha 2004. ISBN 80-86621-05-7.

VOREL, Jaroslav – BABKA, Lukáš a kol. *Československá justice v letech 1948 – 1953 v dokumentech*. III. díl. 1. vydání. Praha, 2004. ISBN 80-86621-06-5.

¹² DVOŘÁKOVÁ, Zora. *Z letopisů třetího odboje*. 1. vydání. Praha, 1992. ISBN 80-900892-3-2.

¹³ RADOSTA, Petr. *Protikomunistický odboj: historický nástin*. 1. vydání. Praha, 1993. ISBN 80-85395-25-8.

¹⁴ SLABÁK, Miloš. *Třetí odboj*. 1. vydání. Brno, 1995. ISBN 80-85867-54-0.

¹⁵ CUHRA, Jaroslav – VEBER, Václav (ed.). *Za svobodu a demokracii I: Odpor proti komunistické moci*. 1. vydání. Praha, 1999. ISBN 80-7184-794-1.

BABKA, Lukáš – VEBER, Václav (ed.). *Za svobodu a demokracii III: Třetí (protikomunistický) odboj*. 1. vydání. Hradec Králové, 2002. ISBN 80-903024-6-7.

¹⁶ MÁLEK, Jiří. *Třetí odboj*. In: Příloha Zpravodaje KPV ČR, číslo 3, ročník 15/2008. str. 1 – 6.

¹⁷ *Almanach ke 40. výročí založení K-231*. 1. vydání. Praha: KPV ČR, 2008.

RAMBOUSEK, Otakar – GRUBER, Ladislav (ed.). *Zpráva dokumentační komise K 231*. 2. vydání. USA: Graham Publishing, 1995.

PROCHÁZKA, Hubert. *Pražské jaro 1968 a KPV ČR*. In: Zpravodaj KPV ČR, číslo 5, ročník 15 – 2008, str. 10 – 11.

RAMBOUSEK, Otakar. *Dvacet pět let K 231*. In: Věrní zůstali – Zpravodaj KPV ČR, číslo květen 1993/5, str. 5.

ŠKALOUD, Emil. *Žofín 1968*. In: Věrní zůstali – Zpravodaj KPV ČR, číslo březen 1992/3, str. 10 – 11.

Třetí, nejrozsáhlejší kapitola začíná pádem komunistického režimu. Ke stručnému připomenutí této skutečnosti jsem využila práce obecnějšího charakteru Jiřího Suka¹⁸, Karla Pacnera¹⁹ či Jindřicha Dejmka²⁰. Samotný text o vzniku a fungování KPV ČR, potažmo její chrudimské pobočky, byl sepsán na základě Stanov a Organizačního řádu KPV ČR či příspěvků jednotlivých politických vězňů, uveřejněných v časopise Zpravodaj KPV ČR, jenž je oficiální platformou této organizace.²¹

Tuto část práce následně doplňují podkapitoly, zveřejňující pět životních příběhů. Jak jsem již uvedla výše, využila jsem jak archivní materiály tak orální historii. Z Archivu Konfederace politických vězňů ČR pobočka Chrudim (dále jen KA Chrudim) mi posloužily složky jednotlivých narátorů - politických vězňů, obsahující například obžalovací spis, rozsudek nebo rehabilitaci.²² Dále mi bylo umožněno nahlédnout do domácího archivu jednoho z narátorů.

Těmto oficiálním pramenům následně vdechly život subjektivní vzpomínky jednotlivých mukulů. Je třeba říci, že jsem s každou osobou absolvovala dva až čtyři rozhovory a výsledný text jim byl poskytnut ke společné redakci, jež je uložena v mém domácím archivu.²³ S jistou dávkou uspokojení bych na tomto místě chtěla podotknout, že narátoři byli s mým přístupem a prací spokojeni. Dávali mi to najevo svou ochotou spolupracovat, ale také zcela otevřeně: „My jsme rádi, že si na člověka někdo vzpomene ...“

Závěr třetí kapitoly je věnován společenským setkáním, které KPV ČR pořádá pro své členy, ale mnohdy také pro veřejnost. Akcí, které jsou zde popsány, jsem se osobně zúčastnila, a proto jsou zde použité fotografie nebo zvukové nahrávky uloženy opět v mém domácím archivu.

Všechny prameny a literatura, i ty, které jsem na tomto místě nezmínila, jsou uvedeny v jejich seznamu.

---

¹⁸ SUK, Jiří. *Labyrintem revoluce: Aktéři, zápletky a křížovatky jedné politické krize*. 1. vydání. Praha, 2003. ISBN 80-7260-099-0.

¹⁹ PACNER, Karel. *Osudové okamžiky Československa*. 2. doplněné vydání. Praha, 2001. ISBN 80-00-00987-0.

²⁰ DEJMEK, Jindřich. *Československo, jeho sousedé a velmoci ve XX. Století (1918 – 1992): Vybrané kapitoly z dějin československé zahraniční politiky*. 1. vydání. Praha, 2002. ISBN 80-86547-07-8.

²¹ Všechna čísla časopisu Zpravodaj KPV ČR, ze kterých jsem vycházela, jsou uvedena v seznamu použité literatury.

²² Veškeré použité archivní prameny jsou podrobně uvedeny v jejich seznamu na konci práce.

²³ Viz seznam použitých pramenů.

I. NASTOLENÍ KOMUNISTICKÉHO MONOPOLU MOCI

I.1 POVÁLEČNÁ SITUACE A ÚNOR 1948

Ve 30. a 40. letech 20. století Velká Británie a Francie vyklidily před postupujícím Hitlerem své pozice ve střední Evropě. Jeho porážka v roce 1945 pak uvolnila středoevropský prostor pro nástup Sovětského svazu (dále jen SSSR), který se stal 2. světovou velmocí a nejsilnější velmocí v Evropě. Moc Velké Británie a Francie byla natolik omezena, že rostoucímu tlaku SSSR nemohly zabránit a jediný kdo by tak učinit mohl – Spojené státy americké, se zpočátku ve střední Evropě angažovat nechtěly. Přítomnost SSSR ve střední Evropě (sovětská armáda osvobodila většinu středoevropských států) pak umožnila zdejší nastolení komunistických režimů.

Poválečné Československo se změnilo. Prezident Edvard Beneš už v roce 1943 uzavřel v SSSR smlouvu o přátelství, vzájemné pomoci a poválečné spolupráci mezi ČSR a SSSR. Smlouva symbolizovala radikální změnu československé zahraničně-politické orientace a byla důsledkem „Mnichovského zklamání“. Od uzavření této smlouvy se stal SSSR nejdůležitějším vnějším prvkem ovlivňujícím proces formování nového, poválečného Československa. ČSR tak vstoupilo do sovětské sféry vlivu zcela dobrovolně a nutno podotknout, že v té době také s nadějí na zlepšení situace. Sám prezident Beneš o československo-sovětské smlouvě řekl: „Smlouva se chápe jako počátek nové, velmi důležité fáze politické pro všechny Slovany.“²⁴

Prezident E. Beneš tak de facto přiznal komunistům pozici nejsilnější strany a českoslovenští politikové spatřovali v SSSR záruku státní samostatnosti - SSSR označovali za jednu z mála velmocí schopnou prosazovat své požadavky na mezinárodním poli.

Československá zahraniční politika opírající se o SSSR měla však i své negativní důsledky. Především znemožňovala vznik samostatné nekomunistické opozice, což ve svém důsledku znamenalo značné posilování pozic československých komunistů a závislost nekomunistických skupin na záměrech politiky Moskvy. Nekomunistická opozice tak neměla dost sil k vystupování jako politický představitel obyvatelstva republiky – tj. byla prakticky vyloučena možnost mocenského střetnutí s komunisty.

V roce 1945 byl vytvořen návrh poválečného vládního programu ČSR, který obsahoval hluboké změny v mocenskopolitické a sociálně ekonomické oblasti. Byl to

---

²⁴ VEBER, Václav. *Osudové únorové dny*. 1. vydání. Praha, 2008. ISBN 978-80-7106-941-6. s. 20.

de facto návrh na vznik nového režimu. Košický vládní program měl za cíl zjednodušit politický život, provést hospodářské a sociální reformy, nastolit částečné plánování a upravit postavení národů v republice.²⁵

V březnu 1945 byla ustavena první poválečná československá vláda. Zároveň to byla první vláda, v níž získali křeslo i komunisté (Národní fronta = sdružení všech politických stran, v němž si KSČ přisvojovala vedoucí roli). Podle programu Košické vlády²⁶ byla vládou široké Národní fronty Čechů a Slováků a tvořili ji představitelé všech sociálních složek a politických směrů, které doma i za hranicemi vedli národně osvobozovací zápas za svržení německé a maďarské tyranie. Jasná prokomunistická (prosovětská) orientace prostupuje celým textem programu Košické vlády.

„Vyjadřujíc neskonalou vděčnost českého a slovenského národa Sovětskému svazu bude pokládat za neochvějnou vůdčí linii československé zahraniční politiky nejužší spojení s vítěznou slovanskou velmocí na východě. Smlouva Československo-sovětská z 12. prosince 1943 o vzájemné pomoci, přátelství a poválečné spolupráci bude určovat v budoucnosti zahraničně politickou pozici našeho státu. ... Vláda bude uplatňovat praktickou spolupráci se Sovětským svazem, a to ve všech směrech – vojensky, politicky, hospodářsky, kulturně.“²⁷

Prezident Beneš byl částečně odsouván do pozadí a do popředí vystupovala skupina sedmi mužů, kteří představovali úzké vedení Národní fronty. Bylo to šest předsedů povolených politických stran – Klement Gottwald (komunista), Petr Zenkl (národní socialista), Jan Šrámek (lidovec), Zdeněk Fierlinger (sociální demokrat), Jozef Lettrich (slovenský demokrat), Viliam Široký (slovenský komunista) a k nim se často připojoval předseda odborů Antonín Zápotocký (komunista).²⁸ Národní fronta (dále jen NF) byla pro komunisty nástrojem zápasu o monopol jejich moci, avšak představitelé nekomunistických stran v ní naopak spatřovali jednu z hlavních záruk demokratického vývoje státu a vycházeli z předpokladu, že udržení komunistů v NF znemožní monopol jejich moci. Ze složení výše uvedené „sedmičky“ je však více než jasné, že komunisté při hlasování neměli žádné problémy něco prosadit a dohady nekomunistických stran tak byly více méně liché.

Období od května roku 1945 do května roku 1946 bývá označováno jako „lidově demokratická fáze“, kdy byly položeny základy, na nichž vyrostla historická skladba

²⁵ VEBER, Václav. *Osudové únorové dny*. 1. vydání. Praha, 2008. ISBN 978-80-7106-941-6. s. 23

²⁶ Složení Košické vlády viz PŘÍLOHA I

²⁷ VESELÝ, Zdeněk. *Dějiny československého státu v dokumentech*. Praha, 1994. ISBN 80-85605-95-3.

Výtah z Košického programu je také uveden v VANÍČEK, Petr. *Čepičkovi otroci v paměti národa*. Praha, 2006. ISBN 80-86207-69-2. s. 89 - 105.

²⁸ VEBER, Václav. *Osudové únorové dny ...* s. 30.

následujících čtyřiceti let. Docházelo k omezování politické soutěže, konfiskacím majetku, znárodnování, likvidaci střední třídy obyvatelstva, neslovanské obyvatelstvo bylo zbaveno československého státního občanství, byla téměř zlikvidována samospráva atd. Komunisté od roku 1945 obsazovali důležité orgány politického i společenského života, pronikali do nekomunistických stran, obcí či závodů.

Důležitým mezníkem ve vývoji státu byly volby v květnu v roce 1946, které nebyly až tak svobodné a demokratické, jak se obvykle soudí. Květnové volby měly řadu nedemokratických rysů – povoleny byly pouze některé politické strany²⁹, volit nemohly neslovanské národnosti (Němci, Maďaři), reálnou byla možnost zbavit občana volebního práva na základě malého retribučního dekretu a v neposlední řadě sehrál svou psychologickou úlohu také přesun sovětských vošk z Maďarska do východního Německa (přes území Československa).³⁰

Účast ve volbách byla značná a jejich výsledky pak byly pro mnohé překvapivé – komunisté získali celostátně 38% hlasů, kdežto druhá nejsilnější strana, národní socialisté, získala pouhých 18,3%. Nekomunistické strany (SocDem, NS, ČSL, DS) však ze svého neúspěchu nevyvodily téměř žádné důsledky³¹. Neponaučily se a naopak si myslely, že vítězstvím ve volbách dosáhli komunisté svého vrcholu a jejich vliv již bude pouze upadat.

Komunistickému nástupu mohla úspěšně čelit pouze účinná politická protisíla – tj. spojení všech nekomunistických stran, avšak ty si to zpočátku neuvědomovaly a reagovaly opožděně a nedůsledně.

Snahy o společný postup nekomunistických stran vzešly od národních socialistů v polovině roku 1947 v souvislosti s výsledky jednání vládní delegace v Moskvě o účasti na Marshallově plánu.

V roce 1947 došlo k podstatné změně postoje SSSR vůči státům střední Evropy. Příčinou toho se stal závazek angažovanosti USA na evropském kontinentě v podobě

---

²⁹ Například jedna z nejsilnějších prvorepublikových stran, Agrární strana, byla za údajnou kolaboraci s nacistickým okupačním režimem za druhé světové války po roce 1945 zakázána. Ve svých vzpomínkách na tuto skutečnost naráží také břevnovský opat Anastáz Opasek, který dodává: „Situace byla polovičitá, jako demokracie byla polovičitá, protože nebyla opravdová svoboda politických stran: každý inteligentní člověk chápal, že Národní fronta je velká fraška, že to není svoboda jednotlivých stran a že demokracie až nebezpečně kulhá.“

OPASEK, Anastáz. *Dvanáct zastavení: vzpomínky opata břevnovského kláštera*. 3. opravené a doplněné vydání. Praha, 1997. ISBN 80-7215-028-6. s. 167 – 8.

³⁰ VEBER, Václav. *Osudové únorové dny*. 1. vydání. Praha, 2008. ISBN 978-80-7106-941-6. s. 42.

³¹ Po volbách vypukly ve straně lidové i u sociálních demokratů krize, které však byly nakonec zažehnány a národní socialisté z výsledků parlamentních voleb vyvodili zpočátku pouze poznatek, že jejich největší snahou musí být získat do příštích voleb více voličů.

KAPLAN, Karel. *Pět kapitol o únoru*. Brno, 1997. ISBN 80-85765-73-X. s. 167 – 191.
Složení vlády po volbách v 5/1946 viz PŘÍLOHA II

vyhlášení Marshallova plánu (tj. hospodářské a finanční pomoci) a Trumanovy doktríny. Sovětský svaz si začal myslet, že jej Spojené státy chtějí připravit o sféru vlivu v Evropě. SSSR se proto rozhodl přeměnit dosavadní sféru vlivu v pevně organizovaný mocenský blok států s komunistickým režimem, řízený z Moskvy. Za hlavní rys přeměny sféry vlivu v mocenský blok lze jistě považovat ustavení Informačního byra komunistických stran, kde sovětská delegace přítomným oficiálně sdělila své hodnocení mezinárodní situace, změnu své evropské politiky a ideologicky ji zdůvodnila.³²

Československo původně přijalo pozvání na pařížskou konferenci o Marshallově plánu 12. července 1946, a to i poté, kdy sovětský ministr zahraničí Vjačeslav Molotov účast Sovětského svazu odmítl. Aktivní účast byla v zájmu vývoje poválečného československého hospodářství. Marshallův plán se tak stal hlavním bodem jednání československé delegace o hospodářských vztazích mezi Československem a SSSR v Moskvě 9. července 1947.³³ Sovětské vedení ostře kritizovalo československou vládu, že chce o Marshallově plánu jednat a samotného Gottwalda za to, že komunističtí ministři pro účast na pařížské konferenci hlasovali.³⁴

„... Vzhledem k této situaci by Sovětský svaz považoval naši účast (účast ČSR – pozn. autora) za průlom fronty slovanských států a za čin namířený proti SSSR. Stalin prohlásil, že zde jde o otázku, na níž závisí naše přátelství se SSSR. V sovětské vládě není nikoho, kdo by pochyboval o našem přátelství k Sovětům, avšak naše účast v Paříži by národům SSSR dokázala skutkem, že jsme se dali zneužít za nástroj proti SSSR, což by ani sovětská veřejnost, ani sovětská vláda nesnesly.“³⁵

Československé delegaci tedy bylo naznačeno, že by bylo více než nutné, aby účast na jednání o Marshallově plánu odmítla. Vláda sovětskému požadavku vyhověla. Jan Masaryk údajně při odletu z Moskvy poznamenal: „Přijel jsem jako svobodný člověk, ale vracím se jako Stalinův lokaj.“³⁶

Čeští komunisté si změnu sovětské politiky dobře uvědomovali a promítli ji do svého postupu v československé státní politice. Od roku 1947 zostřovali svůj kurz a své koaliční

³² Ustavující zasedání se uskutečnilo 22. – 27. 9. 1947 ve Szklarské Porebě a zúčastnilo se ho svými představiteli devět komunistických stran – SSSR, Jugoslávie, ČSR, Polsko, Maďarsko, Bulharsko a Rumunsko + dvě západoevropské komunistické strany – francouzská a italská. VEBER, Václav. *Osudové únorové dny*. 1. vydání. Praha, 2008. ISBN 978-80-7106-941-6. s. 111 – 114.

³³ Delegaci vedli Klement Gottwald, Jan Masaryk a Prokop Drtina. Podrobné informace k moskevské schůzce podal Prokop Drtina ve svých pamětech.

DRTINA, Prokop. *Československo můj osud*, svazek 2, kniha 2 – *Knihy života českého demokrata 20. století. Rok 1947 – únor 1948*. Praha, 1990. ISBN 42820-2/2

³⁴ KAPLAN, Karel. *Pět kapitol o únoru*. Brno, 1997. ISBN 80-85765-73-X. s. 196.

³⁵ KAPLAN, Karel – ŠPIRITOVÁ, Alexandra (ed.). *ČSR a SSSR 1945 – 1948, dokumenty mezinárodních jednání*. Brno, 1997. ISBN 80-85765-92-6. s. 369 – 370.

³⁶ VEBER, Václav. *Osudové únorové dny...* s. 98.

partnery, odpůrce a tzv. reakci spojovali se „světovým imperialismem“, označovali je za jeho spojence a z ochránců buržoasie se v komunistickém pojetí stali vlastizrádci. Objevilo se dokonce tvrzení, že lidově demokratická koalice nemůže být trvalá, protože jde o spojení komunistů a imperialistů.³⁷

Od poloviny roku 1947 se v republice vyostřovalo politické napětí a rostla nedůvěra uvnitř koalice Národní fronty (dále jen NF). Politické poměry ovlivnila řada politických událostí – kampaň k milionářské dani, pokus o atentát na tři nekomunistické ministry - neboli krčmáňská aféra, boj národních socialistů proti zemědělské politice komunistů³⁸ i výše zmíněné ustavení Informačního byra komunistických stran. Proti stoupajícímu sebevědomí komunistických stran se stavěly první pokusy o společný postup stran nekomunistických (Národní socialisté, Čs. strana lidová, Demokratická strana a část Sociálních demokratů). Vážnou slabinou této „koalice“ však byla skutečnost, že se jejich sbližování zaměřilo výlučně na formy parlamentního a volebního zápasu a že ve vztahu ke komunistům nebyly strany vnitřně jednotné. Nejvážnějším problémem nekomunistické opozice byla Sociální demokracie, bez které neměly nekomunistické strany většinu ve vládě ani v parlamentu. Oba tábory tak o sociální demokracii sváděly na přelomu let 1947/1948 boj.³⁹

Nepřetržitým zdrojem konfliktů ve vládě byly poměry v Bezpečnosti a na přelomu let 1947/1948 se politický život stal jakousi bitvou dvou resortů – ministerstva vnitra a spravedlnosti, v němž se právě spor o Bezpečnost promítal. Důležitým bodem kritiky poměrů v Bezpečnosti byla zpráva ministra spravedlnosti Prokopa Drtiny o krčmáňském případě z 12. února 1948, ve které byli komunisté obviněni z jejího zneužívání a mluvilo se také o požadavcích na personální změny na ministerstvu vnitra.

Následující den, 13. února 1948, se poprvé objevily myšlenky na podání demise, pokud ministr vnitra Václav Nosek nesplní usnesení vlády – tj. nedojde k nápravě v Bezpečnosti a nevyvodí z nastalé situace personální důsledky. Nosek však pro nápravu věcí ve smyslu vládního usnesení neudělal nic, a proto ministři nekomunistických stran 20. února 1948 demisi podali.⁴⁰ Nekomunistické strany neměly v úmyslu komunisty z vlády zcela vyřadit. Vycházely totiž z přesvědčení, že je třeba udržet NF, která měla sloužit mimo jiné

³⁷ KAPLAN, Karel. *Pět kapitol o únoru*. Brno, 1997. ISBN 80-85765-73-X s. 197 – 198.

³⁸ Ministrem zemědělství byl komunista Július Ďuriš.

³⁹ Sociální demokracie se snažila být nezávislou a samostatnou politickou stranou, která bude hrát v případném konfliktu roli arbitra (smírčího soudu). V případě obrany demokracie se stavěla na stranu nekomunistických stran, avšak v hospodářské oblasti jí byly blízké socializační návrhy komunistů. KAPLAN, Karel. *Pět kapitol o únoru...* s. 216 – 217.

⁴⁰ Demisi podali ministři tří nekomunistických stran – národní socialisté, lidovci a Demokratická strana. KAPLAN, Karel. *Pět kapitol o únoru...* s. 285 – 324.

také jako prostředek, jak udržet komunisty na demokratické cestě. Šlo jim především o to, aby komunisté po příštích volbách nemluvili do obsazení ministerstva vnitra, zemědělství a informací. Opozice byla totiž přesvědčena, že komunisté ve volbách nezískají ani dosavadních 38%, natož pak prohlašovaných 51%.

Zároveň byla také vedení nekomunistických stran přesvědčena o tom, že veřejná kritika poměrů v Bezpečnosti, odhalování krčmářského případu, mostecké aféry a dalších útoků proti demokracii silně otřese veřejným míněním a vlivem komunistické strany ve společnosti, což by pro ni mělo mít podle kalkulací katastrofální účinek ve volbách, které svou demisí chtěly vyvolat. Na zformování sil na obranu demokracie však již nezbýval čas, kritika poměrů v Bezpečnosti očekávaný výsledek nepřinesla a plán demise uskutečněný ministry tří nekomunistických stran měl mnoho zranitelných míst.⁴¹

Sociální demokracie se rozhodla, že se k demisi nepřipojí a stejného názoru byl ministr zahraničních věcí Jan Masaryk, který dokonce na stranu odstupujících ministrů pronesl pár nelichotivých slov: „To jsou volové.“⁴²

Je tedy nad slunce jasnější, že o vlastní demisi neuvažoval, i když s ní nekomunističtí ministři počítali.

Komunisté demisi ministrů uvítali. Měli v plánu využít příležitosti a proměnit politické spory ve vládní krizi, ze které vyjdou jako vítězové. Zároveň se jim podařilo to, v čem jejich opozice neuspěla – mobilizovat masy. Projevem toho byla demonstrace komunistické strany na Staroměstském náměstí, která se uskutečnila 21. února 1948. Podle úředních odhadů, které ve své knize uvádí Karel Kaplan, se demonstrace zúčastnilo asi 1 milion osob, avšak díky skutečnosti, že byla vysílána v rozhlase, si prý Gottwaldův projev vyslechlo několik milionů občanů. Projev předsedy vlády byl však důležitý z jiného hlediska – obsahoval dvě závažná sdělení. Byla vyhlášena ucelená koncepce KSČ pro řešení krize – tj. demise musí být přijata a vláda doplněna o zástupce politických stran a společenských organizací, které navrhne zcela dle svého uvážení. Druhým prohlášením byla výzva k ustavování akčních výborů NF – tj. dosavadní NF skončila a rodila se nová tzv. obrozená NF se zajištěnou většinou komunistů. Klement Gottwald se

---

⁴¹V mnoha publikacích se píše, že z pětadvaceti členů vlády nakonec odstoupilo pouhých dvanáct ministrů. Tento počet uvádí dokonce i tak renomovaný historik zabývající se tímto obdobím jako je Karel Kaplan. Pravdou však je, že odstupujících ministrů bylo čtrnáct. Je otázkou, proč jsou dějiny takto zkreslovány. Jedinou pravděpodobnou odpovědí, která mne napadá, je možnost, že šlo nebo dokonce někdy ještě jde o jakýsi maskovací manévr, který má prezidenta Beneše takřkajíc posunout z obliga.

Více v knize: VEBER, Václav. *Osudové únorové dny*. 1. vydání. Praha, 2008. ISBN 978-80-7106-941-6

⁴²KAPLAN, Karel. *Pět kapitol o únoru*. Brno, 1997. ISBN 80-85765-73-X s. 316.

uchýlil i k jiným krokům – obvinil demisující ministry z vlastizrady a rozhodl o organizování Lidových milicí, které začaly být ustavovány 22. února 1948.⁴³

Je až s podivem, že nekomunistické strany zůstaly pasivní a na pražskou demonstraci neměly žádnou adekvátní odpověď.

V takovéto atmosféře začal být nadto vytvářen velký tlak na prezidenta republiky Edvarda Beneše, aby demisi ministrů přijal. Beneš sice řekl: „Tak daleko ještě nejsme, aby ulice rozhodovala o tom, zdali já jako prezident mám nebo nemám přijmout demisi.“ Následující den, 22. února 1948, se však kvůli obavám z rozkolu ve společnosti rozhodl, že demisi přijme.⁴⁴

Komunistická strana vycítila svou příležitost a i nadále zostřovala svůj politický kurz, avšak největší pozornost soustředila na doplnění vlády, které se po rozhovoru Klementa Gottwalda s prezidentem Benešem v pondělí 23. února zdálo na dosah ruky. Beneš totiž poprvé za vládní krizi připustil výměnu osob ve vládě a zároveň poprvé s ministerským předsedou hovořil o možnosti své abdikace. V pondělí 23. února se tak zcela jednoznačně projevila orientace komunistické strany na represivní kroky, jak při řešení krize, tak v zápase o absolutní moc.

Následujícího dne padlo uvnitř komunistického vedení rozhodnutí, že nejpozději 25. února vládní krizi ukončí, že předloží prezidentu republiky nové složení vlády. To mělo být podle Ústředního vedení KSČ následující: 12 křesel komunisté, 4 sociální demokraté, 2 národní socialisté, 2 lidovci, 2 slovenské strany a 2 nestraníci.⁴⁵

25. února 1948 Beneš oficiálně demisi ministrů tří stran přijal a návrh na doplnění vlády, který navrhlo komunistické vedení také.⁴⁶ Následoval Gottwaldův projev:

„Právě se vracím z Hradu. Dnes ráno jsem podal návrh na přijetí demise ministrů, kteří odstoupili dne 20. února. Současně jsem odevzdal prezidentovi republiky dr. E. Benešovi seznamy osob, kterými by vláda měla být doplněna a rekonstruována. Mohu vám sdělit, že pan prezident všechny mé návrhy tak, jak jsem je podal, přijal. Dekrety, jak

---

⁴³ KAPLAN, Karel. *Pět kapitol o únoru*. Brno, 1997. ISBN 80-85765-73-X. s. 370 – 374.

VEBER, Václav. *Osudové únorové dny*. 1. vydání. Praha, 2008. ISBN 978-80-7106-941-6. s. 253 – 258.

Docent Veber zřejmě po právu pochybuje o počtech účastníků komunistické demonstrace na Staroměstském náměstí. Ve své knize si pokládá otázku, zda je možné zjistit, kolik občanů Československé republiky se demonstrace 21. února 1948 zúčastnilo. Kritizuje Kaplanovo tvrzení vycházející z tzv. úředních zdrojů, které byly součástí komunistické propagandy a zároveň zpochybňuje tajný přehled vypracovaný ministerstvem vnitra, ve kterém je uvedeno, že se pražské demonstrace zúčastnilo 40 000 pracujících. (s. 253) Ať tak či onak právě 21. února 1948 komunisté poprvé veřejnosti poodhalili svůj způsob řešení krize.

⁴⁴ KAPLAN, Karel. *Pět kapitol o únoru* ... s. 382 – 3 a 406 – 7.

⁴⁵ Tamtéž, s. 383 – 488.

⁴⁶ VEBER, Václav. *Osudové únorové dny* ... s. 329 – 338.
Složení první poúnorové vlády viz PŘÍLOHA III

propouštěcí, tak jmenovací, jsou panem prezidentem podepsány a za chvíli budou mnou parafovány.“⁴⁷

Nekomunistická opozice jako politická síla přestala existovat a KSČ tak převzala veškerou moc. Únorové události otevřely cestu ke komunistickému režimu se všemi jeho důsledky a Československo se tak plně zapojilo do sovětského mocenského bloku.

Je však nutné podotknout, že se únorový převrat uskutečnil za podpory obyvatelstva a zapojení Československé republiky do sovětského mocenského bloku bylo více méně přirozeným důsledkem poválečné zahraničněpolitické orientace na spojení se Sovětským svazem.

Únor 1948 byl také příčinou několika událostí. Poškodil prezidentovu autoritu a oslabil jeho roli symbolu demokracie a odporu proti diktatuře. Ta část československého národa, která s komunistickým postupem nesouhlasila, prezidentovi vyčítala hned několik věcí – že nemluvil o přijetí demise s odstupujícími ministry, nesvolal parlament, nepromluvil do rozhlasu, nepovolal jako vrchní velitel armádu a že se veřejně nepostavil proti komunistickému postupu. Je však více než jasné, že situace nikdy není pouze černá nebo pouze bílá. Prezident byl v těžké politické, ale i životní situaci a rozhodl se tak, jak považoval v daný moment za správné. Ani sami političtí vězni mu nedávají hlavní vinu za poúnorovou dobu. Kdo jiný by ho měl soudit, když ne ti, kteří byli režimem postiženi nejvíce – političtí vězni.

„Každoročně se scházíme u hrobu pana prezidenta dr. Beneše, abychom uctili památku muže skromného a neokázalého. Kolikrát musel ustoupit do pozadí v zájmu věci, kolikrát musel obětovat svoji osobní prestiž. Kolikrát musel zapomenout na urážky, kterých se mu dostalo, na příkoří, které utrpěl. Možná, že z politického hlediska i jeho přátelé tuto vlastnost kritizovali, ale po stránce lidské – ve sféře, v níž nerozhoduje taktika, ale princip – a v níž není souzen vnější úspěch, nýbrž svědomí, získával znovu a znovu svou velkodušností jejich obdiv. Potřeba profesionality je potřebná ve všech sférách lidské činnosti, zejména pak tam, kde člověk přebírá odpovědnost za osudy jiných. ... Profesionální politik je takový, který přebírá odpovědnost za své činy, přebírá jejich následky a nese jejich důsledky. Je zřejmé, že doktor Edvard Beneš takovým politikem byl. ... Jsme toho prezidentu Benešovi ještě hodně dlužni!“⁴⁸

„Prezident Dr. Edvard Beneš měl za dobu své vlády nesnadný úděl ... A je velmi smutné, že někteří dnešní politici, publicisté a historikové mu vyčítají nerozhodnost v roce 1948.

⁴⁷ VEBER, Václav. *Osudové únorové dny*. 1. vydání. Praha, 2008. ISBN 978-80-7106-941-6. s. 337 – 8.

⁴⁸ Projev místopředsedy Konfederace politických vězňů ČR Ing. Mirko Šťastného na vzpomínkovém setkání ke 124. výročí narození dr. Edvarda Beneše, které se konalo 28. května 2008 u hrobky manželů Benešových v Sezimově Ústí. Na tomto místě podotýkám, že jde o oficiální stanovisko KPV ČR, se kterým se samozřejmě nemusí ztotožňovat všichni bývalí političtí vězni.
In: České republiky *Věrní zůstaneme*, ročník XVIII, číslo červen 2008/6, s. 12.

Prezident E. Beneš nikdy nezradil, byl sám jediný v rozhodování a měl 15 milionů kritiků.⁴⁹

Mezi další události, jež následovaly po únoru 1948 a které byly bezpochyby následkem změny režimu v Československu, patří mimo jiné dosud neobjasněné úmrtí ministra zahraničních věcí Jana Masaryka⁵⁰ a pokus o sebevraždu bývalého ministra spravedlnosti Prokopa Drtiny v noci z pátku 27. února na sobotu 28. února 1948.⁵¹

I. 2 ATMOSFÉRA V ČESKOSLOVENSKU V 50. LETECH

Komunisté po únorových událostech rozpoutali tzv. očistu veřejného života, kdy byly izolovány nekomunistické strany a ochromena jejich činnost. KSČ zlikvidovala politický pluralismus – kromě KSČ zůstaly v ČSR pouze Čsl. strana socialistická a Strana lidová. Obě však byly zcela pod dohledem KSČ (tj. do jejich čela byli dosazeni prokomunisté – za socialisty to byl především Emanuel Šlechta a za lidovce páter Plojhar). Československá strana sociálně demokratická byla násilně „sloučena“ s KSČ v červnu 1948.

Následující období (po 25. únoru 1948) bylo plné masové nezákonnosti a politických procesů. Léta 1948 – 1956 patří k nejtragičtějším úsekům poválečného Československa, kdy komunistická strana upevňovala svou totalitní moc nad společností a tvrdě trestala všechny projevy nesouhlasu či nespokojenosti. Důležitým prostředkem k vytváření atmosféry strachu a nejistoty byla masová nezákonnost, která si nevybírala a nikdo před ní nebyl uchráněn (kromě obyčejných lidí postihla i vysoké představitele KSČ).

Hlavním nositelem moci byla dle ústavy vláda, avšak ve skutečnosti to byl Ústřední výbor KSČ a jeho první tajemník⁵². Dne 9. května 1948 byla schválena nová, tzv. květnová

---

⁴⁹ Z článku 60. *výročí úmrtí prezidenta – Budovatele*. In: *Věrní zůstaneme*, ročník XVIII, září 2008/7, s. 4.

⁵⁰ Jan Masaryk údajně v noci z 9. na 10. března 1948 spáchal sebevraždu skokem z okna Černínského paláce v Praze. K tomuto tvrzení však, i přes vyšetřování, neexistují žádné důkazy. Ostatně stejně jako k tomu, že se o jeho smrt postarala KSČ. Existuje několik verzí týkajících se jeho smrti – od sebevraždy až po vraždu, kterou by měla mít na svědomí KSČ nebo NKVD. Blíže k této otázce - Kolektiv autorů. *Jan Masaryk (úvahy o jeho smrti)*. Praha, 2005.

⁵¹ DRTINA, Prokop. *Československo můj osud*, svazek 2, kniha 2 – *Knihy života českého demokrata 20. století. Rok 1947 – únor 1948*. Praha, 1990. ISBN 42820-2/2

⁵² V Československu byla „vedoucí úloha komunistické strany“ začleněna do ústavy až v roce 1960 – tato ústava se tedy stala druhou oficiálně socialistickou ústavou po SSSR. COURTOIS, Stéphane, WERTH, Nicolas, PANNÉ, Jean-Louis, PACZKOWSKI, Andrzej, BARTOŠEK, Karel, MARGOLIN, Jean-Louis. *Černá kniha komunismu: zločiny, teror, represe*. Díl I. Praha –

ústava (v platnost vstoupila až dne 14. června 1948, protože ji prezident Beneš odmítl podepsat – to učinil až nově zvolený prezident Klement Gottwald). Text květnové ústavy byl zcela v režii KSČ a zaváděl lidově demokratický model státu – tj. vznikla Československá lidově-demokratická republika. Ústava formulovala principy moci dělnické třídy – převzetí politické moci, její upevnění prostřednictvím soustavy národních výborů, ovládnutí hospodářské základny moci socializací průmyslu a zemědělství.

Koncem měsíce května 1948 proběhly volby do Národního shromáždění, které byly uspořádány na základě jednotné kandidátky NF (opoziční kandidáti nebyli připuštěni). Volby proběhly v rozporu s principy demokratických voleb, což se posléze stalo jakýmsi vzorcem pro následujících čtyřicet let. Výsledky voleb tak nikoho nepřekvapily – NF získala 89,2% a předsedou Národního shromáždění se stal Oldřich John. V roce 1953 ho vystřídal Zdeněk Fierlinger.

Po Benešově abdikaci 7. června 1948 se prezidentem stal Klement Gottwald, který spojil funkci hlavy státu a strany – Gottwald ztělesňuje nejtvrdší období socialistické vlády v ČSR. Po jeho smrti v roce 1953 ho v úřadu prezidenta republiky nahradil Antonín Zápotocký a na postu prvního tajemníka ÚV KSČ Antonín Novotný.

I.2.1 ČESKOSLOVENSKÁ JUSTICE PO ROCE 1948 A MASOVÁ NEZÁKONNOST

Květnová ústava zavedla novou organizaci soudnictví. Převzetí moci v oblasti soudnictví byla pro KSČ poměrně tvrdým oříškem. Aplikace přežívajících a nově vzniklých norem byla závislá na stupni ovládnutí soudního aparátu. Největší pozornost byla věnována oblasti trestního soudnictví, protože právě na něm bylo, aby demonstrovalo diktaturu proletariátu v praxi. Nové právní normy umožňovaly obvinít kohokoli a uvalit na něho trest odnětí svobody v řádu desítek let. Vědomá účelovost vyslovovaných trestů a postihů pak popírala jakýkoli požadavek zákonnosti a přispěla k deformacím trestního soudnictví.⁵³

Dne 6. října 1948 byl schválen zákon č. 231 na ochranu lidově demokratické republiky, který tak nahradil do té doby platný zákon na ochranu republiky z roku 1923. Zákon měl

---

Litomyšl, 1999. ISBN 80-7185-194-9. str. 386.

⁵³ VOREL, Jaroslav – ŠIMÁNKOVÁ, Alena a kol. *Československá justice v letech 1948 – 1953 v dokumentech*. Díl I. ÚDV sešit č. 8. Praha, 2003. ISBN 80-86621-03-0. str. 9 – 17.

svou vnější podobou připomínat zákony prvorepublikové, avšak svým obsahem a hlavně uvedením do praxe šlo spíše o „návrat do středověku“. Zákon č. 231/1948 Sb. se stal symbolem komunistické represe, jelikož jeho výklad nabízel široké pole působnosti. Umožňoval kvalifikovat podle nejtěžších ustanovení téměř jakékoli jednání a počítal při tom s velmi vysokými tresty (10 – 25 let, doživotí, trest smrti). Následujícím zákonem č. 232/1948 Sb. byly zřízeny Státní soud a Státní prokuratura s určením pro „trestné činy“ podle zákona na ochranu lidově demokratické republiky, přičemž nejčastěji používanými trestními ustanoveními byl §1 velezrada a §5 vyzvědačství.⁵⁴

Přechod ke komunistické praxi byl v podstatě završen tzv. zlidověním soudnictví. Podle zákona č. 319 ze dne 22. prosince 1948 bylo dosavadní trojinstanční řízení nahrazeno řízením dvojinstančním. Zlidovění se také projevilo ustavením instituce soudců z lidu. V oblasti justice došlo k čistce, kdy místa erudovaných soudců zaujali nekvalifikovaní lidé, často s minimálním právním vzděláním. Šlo o osoby, které po několikaměsíčním školení v tzv. právnických školách pracujících získaly titul doktor obojího práva a posléze zastávaly funkce prokurátorů, soudců a vyšetřovatelů. Nicméně rozhodujícím byl především institut prokurátorů, kteří justici fakticky ovládali. Prokurátor byl hlavní osobou, která připravovala a rozhodovala soudní procesy. Velmi důležitou roli sehrál v politických procesech, které znamenaly přechod od „demokracie“ k diktatuře. Československá justice začala po únorových událostech prosazovat tzv. princip notoriety jako jediného důkazu pro zjištění subjektivní i objektivní stránky zločinu. Právnicky znamenala notorieta skutečnost, kterou již není třeba dále zjišťovat a dokazovat. Při posuzování viny se tak nevycházelo ze zjištěných skutečností a prokázaných jednání obžalovaného, ale mnohdy z pouhých úvah a dedukcí, které byly v mnoha případech zcela vykonstruovány. Zjednodušeně to znamenalo, že notoricky známé skutečnosti, které nebylo nutno dokazovat, samy platily jako důkaz. Výsledkem tak byl zánik presumpce nevin. Notorieta se stala vítaným prostředkem v teorii zostřování třídního boje a vyhledávání nepřítelů, avšak skutečností zůstává, že používání této metody pouze zastíralo nedostatek usvědčujících důkazů.⁵⁵

---

⁵⁴ VOREL, Jaroslav – ŠIMÁNKOVÁ, Alena a kol. *Československá justice v letech 1948 – 1953 v dokumentech*. Díl I. ..., str. 15.

⁵⁵ VOREL, Jaroslav – ŠIMÁNKOVÁ, Alena a kol. *Československá justice v letech 1948 – 1953 v dokumentech*. Díl I. ..., str. 15 – 19.

Masová nezákonnost měla dvě etapy:

1. 1948 – 9: sloužila k zajištění diktatury po únorovém převratu a utišení projevů nesouhlasu, k upevnění mocenského monopolu KSČ a prosazení tzv. společenské přestavby, což znamenalo zbavení se nepohodlných osob, které po odsouzení ztratily občanská a politická práva a svobody
2. po 1949: likvidace náboženské svobody a perzekuce církví, likvidace nekomunistických středních vrstev obyvatelstva (úředníků, pedagogů, spisovatelů, soukromníků, ...)

Zákon č. 231/1948 Sb. na ochranu lidově demokratické republiky byl dne 12. července 1950 nahrazen trestním zákonem č. 86, který jej inkorporoval a co do svého obsahu rozšiřoval. Svým obsahem se zákon blížil období okupace, neboť obsahoval velmi tvrdé postihy. Trest smrti byl například uplatňován v mnohem širším měřítku a za podstatně více trestných činů než kdy předtím. Jednalo se hlavně o trestné činy proti republice a vojenské trestné činy.⁵⁶

Avšak ani řádné užívání nového trestního zákona nevedlo vždy ke splnění politické objednávky, a proto soudy v řadě případů tyto normy porušovaly – tj. po celé komunistické období byla porušována dokonce i tzv. socialistická zákonnost.

Pro věznění nebo několikaletý pobyt v táborech nucených prací či zařazení do pomocných technických praporů nebylo zapotřebí žádné obvinění, žaloba či soudní jednání, stačilo správní řízení.

Komunistické vedení, z jehož podnětu se vlna nezákonnosti zrodila už v únoru 1948, ji zdůvodňovalo potřebou zajistit vítězství revoluce, nově nastolenou moc a likvidaci jejich odpůrců. Avšak ve chvíli, kdy už toto poslání bylo splněno, vyhlásilo vedení komunistické strany nové politické zásady a směrnice a tak se nezákonnost udržovala jako trvalý faktor komunistické moci. Soudní soustava tak plnila politické zadání – vypořádat se s nepřítelem.

Strategii KSČ vcelku vystihl jeden leopoldovský vězeň Jan Němec: „... řídili se válečnou zásadou vyřadit živou sílu nepřítele, a to bez ohledu na to, jde-li o nepřítele aktuálního,

---

⁵⁶ Trest smrti byl vykonáván převážně oběšením. Přičemž způsob oběšení byl v této době poměrně krutý. Oprátka byla zavěšena na kladce na vztyčeném prkně a odsouzený si tak nestrhl vaz, ale zemřel na „následky udušení“ a jeho agónie trvala přibližně 8 – 14 minut. Největší množství poprav proběhlo v letech 1948 – 1953, kdy bylo popraveno více než 250 osob, z toho téměř 90% z politických důvodů. LIŠKA, Otakar a kol. *Tresty smrti vykonané v Československu v letech 1918 – 1989*. ÚDV sešit č. 2. 2. vydání. Praha, 2006. ISBN 80-86621-09-X. str. 23 - 26.

potencionálního nebo vymyšleného.⁵⁷ Soudy se tak ve společnosti staly nástrojem k vytvoření atmosféru strachu, která měla vést k rezignaci na veškerý protirežimní odpor. Za pomoci sovětských poradců skončilo na popravišti, ve vězení či jiných internačních zařízeních množství osob. Nechvalně prosluly procesy s generály Heliodorem Píkou a Karlem Kutlvašrem, s elitou čsl letectva z VB, s bývalou poslankyní ČSNS Miladou Horákovou, s církevní hierarchií, s katolickými intelektuály atd.

Bilance politických procesů je otřesná: 280 000 lidí ve věznicích, 22 000 osob prošlo tábory nucených prací, 60 000 lidí vykonalo vojenskou službu v Pomocných technických praporech, cca 4 300 osob bylo ubito při výslechu, zastřeleno na útěku nebo zavražděno v táborech a dolech a konečně 233 osob bylo odsouzeno k trestu smrti, přičemž 178 rozsudků smrti bylo vykonáno.

Tzv. komunistický ostrý kurz se nejprve zaměřoval na potrestání a oslabení odpůrců a poté následovala opatření směřující k vybudování pevné opory moci. Tento ostrý kurz vešel do podvědomí lidí jednak prostřednictvím stranických schůzí a jednak výše zmíněným parlamentem schváleným zákonem na ochranu republiky.

I. 2. 2 TRESTY BEZ SOUDU – ZAŘAZOVÁNÍ OBČANŮ ČESKOSLOVENSKA DO TÁBORŮ NUCENÝCH PRACÍ (TNP) A PŘEDVOLÁNÍ K VOJENSKÉ SLUŽBĚ V POMOCNÝCH TECHNICKÝCH PRAPORECH (PTP)

V říjnu 1948 byly v československé armádě zřízeny zvláštní útvary pro nespolehlivé a méně spolehlivé osoby, kam narukovalo původně asi 400 „politicky nespolehlivých“ branců většinou ročníku 1927 a 1928⁵⁸. Netrvalo však dlouho a již v létě 1949 bylo ve zvláštních táborech umístěno 2 000 mužů.

Vytváření táborů nucených prací (dále jen TNP) schválil zákon č. 247 ze dne 25. října 1948. Podle tohoto zákona byly TNP určeny pro osoby od 18 do 60 let. Sloužily k

---

⁵⁷ KOHOUT, Jaroslav. *Komunistický teror a protikomunistický odpor v letech 1948 – 1960*. In: CUHRA, Jaroslav – VEBER, Václav (ed.). *Za svobodu a demokracii I: Odpor proti komunistické moci*. Praha, 1999. ISBN 80-7184-794-1. str. 32 – 40.

⁵⁸ Většinou šlo o studenty vyloučené z vysokých škol, syny funkcionářů nebo aktivistů předúnorových nekomunistických stran, syny otců stíhaných pro skutečnou nebo domnělou kolaboraci s nacisty, muže dopadené při přechodu hranice anebo prostě muže, kteří sem byli umístěny z osobní msty. VANÍČEK, Petr. *Čepičkovi otroci v paměti národa*. Praha, 2006. ISBN 80-86207-69-2. str. 21

„výchově“ po dobu tří měsíců až dvou let, přičemž doba, kterou osoba v táboře stráví mohla být zkrácena nebo prodloužena. Zákon se vztahoval na delikventy a jedince „vyhýbající se práci“ a ty, „jejichž způsob života vyžaduje nápravné opatření“.

Praxe provozu a „naplňování“ zvláštních útvarů se sice řídila směrnicemi, které svým nižším složkám sdělovalo komunistické ústředí, avšak brzy zaznívaly stížnosti na jejich nevytíženost, protože komise nedodávaly dostatečný počet obětí. Proto se vyžadovalo, aby se do akce vyhledávání osob zapojili téměř všichni. Podle směrnice č. 4 do TNP patří „jen“ třídní nepřítel, kterého je nutno hledat v rodinách bývalých kapitalistů, mezi městskými povaleči (tedy mezi těmi, kteří byli pro své nekomunistické smýšlení propuštěni ze zaměstnání), v hostincích kde se rozšiřuje nepřátelská šuška, v řadách advokátů, učitelů, lékařů, kteří uznávají nemocnými flákače, dále sem patří osoby reakčního smýšlení a ti, kteří rozšiřují nepravdivé zprávy o zásobovací situaci.⁵⁹

Dne 12. července 1950 vešel proto v platnost trestní zákon č. 88, který podstatně rozšiřoval možnosti poslat do táborů nucených prací další občany Československa. Napříště mohli být do TNP posláni ti, kdo nerespektovali např. „ochranu zemědělství a lesního hospodářství“; ti, kteří projeví „nepřátelský postoj vůči lidově demokratickému zřízení republiky a jeho výstavbu“.⁶⁰

Dále pak ministerstvo národní obrany do TNP posílalo důstojníky, kterých se chtělo z politických důvodů zbavit. V 50. letech k tomuto účelu sloužily Pomocné technické prapory.⁶¹

Oficiální návrh na zřízení Pomocných technických praporů padl v červnu 1950 a samotné PTP začaly vznikat od 1. září 1950. PTP byly podle fyzické náročnosti děleny na lehké, ve kterých jejich příslušníci vykonávali stavební práce a těžké, kde byla uskutečňována důlní těžba. Lidé umístění v PTP tak byli vedle politických vězňů další levnou pracovní silou. Nový ministr národní obrany Dr. Alexej Čepička⁶² však v roce 1951 nařídil řady stávajících příslušníků PTP rozšířit. V září 1951 byl tedy uveden do života institut výjimečných vojenských cvičení, který umožňoval do vojenského stejnokroje v PTP povolati kdykoli kohokoli (tj. muže od 18 do 60 let), a to na neomezeně dlouhou dobu a bez možnosti na odklad. Nově tak do technických praporů přibýly osoby

---

⁵⁹ KAPLAN, Karel. *Nekrvavá revoluce*. Praha, 1993. ISBN 80-204-0145-8.

⁶⁰ COURTOIS, Stéphane, WERTH, Nicolas, PANNÉ, Jean-Louis, PACZKOWSKI, Andrzej, BARTOŠEK, Karel, MARGOLIN, Jean-Louis. *Černá kniha komunismu: zločiny, teror, represe*. Díl I. Praha – Litomyšl, 1999. ISBN 80-7185-194-9. str. 370 – 371.

⁶¹ KAPLAN, Karel. *Nekrvavá revoluce*. Praha, 1993. ISBN 80-204-0145-8.

⁶² Alexej Čepička, Gottwaldův zeť, vystřídal v dubnu 1950 na postu ministra národní obrany Ludvíka Svobodu.

propuštěné z rušených táborů nucených prací, zemědělci vzpírající se kolektivizaci, ale i kněží a jiní katoličtí duchovní.⁶³

Po smrti Klementa Gottwalda a Josifa V. Stalina v roce 1953 začínala být dosavadní vypjatá militarizace přežitkem, a proto bylo postupně přistupováno k rušení PTP. Rozsáhlá reorganizace technických praporů byla provedena 1. listopadu 1953 a k 1. lednu 1954 klesl počet pomocných technických praporů z celkového počtu dvaceti na „pouhých“ osm.

Dne 21. dubna 1954 Ústřední výbor KSČ rozhodl, že PTP budou zcela zrušeny. Branci byli propuštěni do civilu po povinném podpisu přísazného prohlášení, že opouští vojenskou službu absolutně zdraví a nedotčeni. Příslušníci PTP se tak ocitli na svobodě, ale vyhráno neměli. Vždy, stejně jako političtí vězni, byli zařazeni do kategorie méněcenných osob a občanů se špatnými kádrovými materiály.⁶⁴

Neexistují přesné údaje, které by vyjadřovaly kolik osob bylo přesně v TNP (sem patřily i výše zmiňované pomocné technické prapory) internováno, avšak jejich počet bývá odhadován okolo dvaadvaceti tisíc.⁶⁵

Pomocné technické prapory neměly právní oporu v žádném tehdy platném komunistickém zákonu republiky. Ústava z 9. května 1948, branný zákon č. 92/1949 Sb. s předpisy na něj navazujícími určovaly pouze rámec branné povinnosti a průběh základní vojenské služby.

Poprvé se veřejně o PTP hovořilo v období pražského jara, kdy dokonce ministerstvo národní obrany přislíbilo rehabilitaci jejich příslušníků. Takzvaný obrozený komunismus byl však nakonec varšavskými vojsky potlačen a přišlo období normalizace.

Cesta k rehabilitaci komunisty pronásledovaných občanů se tak otevřela až v listopadu 1989. V únoru 1990 se v Průmyslovém paláci na pražském výstavišti uskutečnil celostátní sjezd bývalých příslušníků Pomocných technických praporů a v květnu téhož roku byl ministerstvem vnitra zaregistrována organizace pod názvem Svaz pomocných technických praporů v čele s Ing. Josefem Horákem.

V následujících letech pak proběhlo několik vln rehabilitací. Zákony o mimosoudních rehabilitacích č. 87/1991 Sb. a č. 267/1992 Sb. tak společnost oficiálně uznala povinnost morálně i hmotně rehabilitovat příslušníky PTP označované za „nepřátele lidu“.⁶⁶

---

⁶³ VANÍČEK, Petr. *Čepičkovi otroci v paměti národa*. Praha, 2006. ISBN 80-86207-69-2. str. 37 – 38.

⁶⁴ Tamtéž, str. 40 – 57.

⁶⁵ BLAŽEK, Lubomír. *Tábory nucené práce*. In: BABKA, Lukáš – VEBER, Václav (ed.). *Za svobodu a demokracii III: Třetí (protikomunistický) odboj*. Hradec Králové, 2002. ISBN 80-903024-6-7. str. 76 – 7.

⁶⁶ VANÍČEK, Petr. *Čepičkovi otroci v paměti národa ...*, str. 57 – 72.

I. 2. 3 PRONÁSLEDOVÁNÍ CÍRKVE A VĚŘÍCÍCH

Přes 90% obyvatelstva Československé republiky se po roce 1945 hlásilo k nějaké církvi a v roce 1948 působilo v duchovní správě 7 042 kněží, v kláštorech žilo 2 856 příslušníků mužských řeholí a 12 095 jeptišek. Církev vydávala svá periodika, působila v řadě spolků a institucí a díky svému rozsáhlému majetku byla ekonomicky téměř soběstačná.⁶⁷

Mezi státem a církví (hlavně katolickou) se objevovaly negativní znaky již před únorem 1948, avšak teprve po něm se komunisté snažili církve nějakým způsobem začlenit do svého monopolu moci. Strategie Moskvy, kterou se českoslovenští komunisté řídili, byla jasná – přerušit spojení katolické a řeckokatolické církve s Vatikánem, vytvořit z nich církve „národní“, zmenšit vliv církve na společnost, podrobit ji přísné státní kontrole a proměnit ji v nástroj své politiky.⁶⁸

Opat břevnovského kláštera Anastáz Opasek ve svých pamětech píše, že představení církve v Československu nebyli na totální pohromu, která po únoru 1948 církve zasáhla, připraveni a že ji neočekávali. Situaci národa a církve po únorových událostech charakterizuje takto:

„ ... všechny kladné hodnoty, které vytvořily dějiny a demokratická léta v Československu, byly soustavně napadány a ničeny. Vedení církve se mělo dostat do područí. ... Biskupské (pastýřské) listy z přelomu 40. a 50. let ukazují, že jediný otevřený bojovník za lidská práva, za svobodu, za demokracii bylo v té době vedení katolické církve ..., které se ukázalo jako nekompromisní, nekolaborantské. Jediná rezistentní síla, která promlouvala nahlas až do úplného umlčení, byli především katoličtí biskupové.“⁶⁹

KSČ vyvinula značné úsilí o podřízení katolické církve tak, aby byla komunistickým nástrojem, avšak to vyvolávalo odpor církevních hodnostářů, kteří odmítali přeměnit církve v poslušný nástroj moci. Komunisté v katolické církvi od počátku spatřovali politickou sílu – opozici. Požadovali proto od církve vyhlášení loajality k režimu, což však její hodnostáři rozhodně odmítli. V řadě obcí byl proto na ně vykonáván politický nátlak a také ústřední instituce vydaly řadu opatření proti činnosti církví (cenzura,

---

⁶⁷ PLACHÝ, Jiří. *Komunistická moc v tažení proti katolické církvi*. In: BABKA, Lukáš – VEBER, Václav (ed.). *Za svobodu a demokracii III: Třetí (protikomunistický) odboj*. Hradec Králové, 2002. ISBN 80-903024-6-7. str. 143.

⁶⁸ COURTOIS, Stéphane, WERTH, Nicolas, PANNÉ, Jean-Louis, PACZKOWSKI, Andrzej, BARTOŠEK, Karel, MARGOLIN, Jean-Louis. *Černá kniha komunismu ...*, str. 363.

⁶⁹ OPASEK, Anastáz. *Dvanáct zastavení: vzpomínky opata břevnovského kláštera*. 3. doplněné vydání. Praha, 1997. ISBN 80-7215-028-6. str. 169 – 171.

nepovolen zápis do církevních škol, apod.). Václav Kopecký na IX. sjezdu KSČ mimo jiné řekl:

„Nelze ovšem nevidět, že někteří katoličtí biskupové, poslušní pokynů z Říma, nejenže neprojevují dostatek dobré vůle ke kladnému poměru vůči našemu lidově demokratickému režimu, jenž ztělesňuje dnes Československou republiku, nýbrž pokoušejí se veřejně odpírat loajalitu vůči státu a pokoušejí se organizovat různé škodlivé akce politického rázu.

My nechceme rozněcovat boj s katolickou církví. Avšak pravíme zcela důrazně: nikdy nebyla ještě v této zemi moc tak silná a tak odhodlaná plně chránit zájmy národa, suverenitu státu a státní pořádek, jako nynější lidově demokratická moc republiky, opírající se o vítězný pracující lid, o vítěznou dělnickou třídu. Postaráme se o církevní pořádek v naší lidově demokratické republice a postaráme se o zajištění dalšího pokojného vývoje v záležitostech církevně politických.“⁷⁰

Nakonec se komunisté rozhodli, že s církevními hodnostáři vyjednávat nebudou a začali si budovat tzv. národní církve. Kněží byli přeměněni ve státní zaměstnance - dne 14. října 1949 Národní shromáždění přijalo zákon č. 217, kterým byl zřízen Státní úřad pro věci církevní a zákon č. 218 o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem. Brzy po únoru byly zrušeny všechny studijní ústavy pro budoucí kněze, při všech diecézích byly dále zlikvidovány semináře. Náboženská svoboda byla sice formálně zaručena, avšak chodily-li děti ve škole na náboženství, nemohly většinou pokračovat v dalším, vyšším vzdělání.⁷¹ Těmito kroky se vytratily zbytky náboženské svobody a církev byla de facto postavena do podřízenosti vůči státu. Od podzimu roku 1949 proto začali biskupové vytvářet strukturu tzv. tajné církve. Ta měla převzít řízení církevních záležitostí, pokud by došlo k zatčení stávajících duchovních. Do ilegality postupně začaly přecházet také řády.⁷²

Po neúspěšném snažení podřídit si církve či vnést do jejich řad rozkol bylo přistoupeno k osvědčeným prostředkům represe – politickým procesům. K zatýkání kněží docházelo již v roce 1948, avšak represe v pravém slova smyslu se rozšířily až po roce 1949. Dne 31. března 1950 začal proces s vysokými řeholními hodnostáři, kteří byli obviněni ze špionáže pro Vatikán a cizí mocnosti, z ukrývání zbraní a z přípravy státního převratu. Ze 13. na 14. dubna 1950 pak došlo k hromadnému zákroku proti klášterům (téměř 2400 řeholníků bylo posláno do tzv. centralizačních táborů). Anastáz Opasek k tomu dodává, že

⁷⁰ KAPLAN, Karel. *Stát a církev v Československu v letech 1948 – 1953*. Brno, 1993. ISBN 80-55270-22-6.

⁷¹ Tamtéž, str. 172 – 175.

⁷² PLACHÝ, Jiří. *Komunistická moc v tažení proti katolické církvi*. In: BABKA, Lukáš – VEBER, Václav (ed.). *Za svobodu a demokracii III: Třetí (protikomunistický) odboj*. Hradec Králové, 2002. ISBN 80-903024-6-7. str. 149 – 153.

kláštery nebyly zrušeny ve smyslu právním – tj. nebyl vydán žádný zákon, na jehož základě se tzv. „Akce K“ uskutečnila, stalo se to bezzákonně, policejní akcí.⁷³

V září téhož roku pak vedení KSČ odsouhlasilo politickou koncepci, na jejímž základě proběhla další série procesů s katolíky (proces s tzv. agenty Vatikánu v Československu) a v roce 1951 bylo zahájeno „tažení“ také proti křesťanským intelektuálům.⁷⁴

Ačkoli byli kněží a řeholníci velmi pronásledovanou skupinou obyvatelstva, nechtěl z nich komunistický režim učinit mučedníky. K trestu smrti byli za celá padesátá léta odsouzeni „pouze“ tři kněží. Stalo se tak v souvislosti s tzv. babickým případem.⁷⁵

Výsledkem tříletého boje KSČ proti církvi byla zdecimovaná církevní struktura a zavedení totální kontroly nad ní. Během těchto let poklesl počet duchovních v českých zemích téměř na polovinu – z 8 000 na 4300.⁷⁶ Náboženské vyznání přestalo být soukromou záležitostí a změnilo se v záležitost státní. Církevním prostorem zůstal pouze kostel, v němž mohl kněz, měl-li státní souhlas, vykonávat bohoslužby, křty, svatby a pohřby, avšak všichni účastníci církevních záležitostí byli ohroženi ve společenském životě a kněží byli zase při větší účasti na bohoslužbě sledováni a podezříváni z „podvratných akcí“. Přes všechna opatření byla tedy stále příslušnost k církvi kádrovou závadou při posuzování občanů.

Otupená a deformovaná katolická církev se uchýlila do částečné ilegality, v níž vytrvala a dočkala se pádu komunistického režimu v listopadu 1989.

I. 2. 4 OSUD STŘEDNÍCH VRSTEV – DESTRUKCE OBČANSKÉ SPOLEČNOSTI A TZV. PROSTÝ LID

Komunistické represe po odstranění politických konkurentů zaútočily na mechanismy občanské společnosti. Na ty, kteří byli nebo mohli být nositeli politicko-duchovní moci – na politické nebo odborové předáky a aktivisty, duchovní, novináře, spisovatele, učitele apod.⁷⁷

---

⁷³ OPASEK, Anastáz. *Dvanáct zastavení: vzpomínky opata břevnovského kláštera*. 3. doplněné vydání. Praha, 1997. ISBN 80-7215-028-6. str. 179.

⁷⁴ COURTOIS, Stéphane, WERTH, Nicolas, PANNÉ, Jean-Louis, PACZKOWSKI, Andrzej, BARTOŠEK, Karel, MARGOLIN, Jean-Louis. *Černá kniha komunismu ...*, str. 364 – 365.

⁷⁵ PLACHÝ, Jiří. *Komunistická moc v tažení proti katolické církvi*. In: BABKA, Lukáš – WEBER, Václav (ed.). *Za svobodu a demokracii III: Třetí (protikomunistický) odboj*. ... str. 152 – 153.

⁷⁶ KAPLAN, Karel. *Nekrvavá revoluce*. Praha, 1993. ISBN 80-204-0145-8.

⁷⁷ COURTOIS, Stéphane, WERTH, Nicolas, PANNÉ, Jean-Louis, PACZKOWSKI, Andrzej, BARTOŠEK,

I v oblasti inteligence a úředníků stál v popředí prvek politické čistky. Oficiálně se zdůrazňovala nutnost neustále očistovat stranu, hospodářské orgány, národní bezpečnost, armádu a celý státní aparát od cizích, nepřátelských živlů. Politické prověrky a jejich sociální důsledky ohrožovaly celou střední vrstvu. Byly nejdříve spojeny s vlnou politických procesů, kdy byli lidé postihováni jenom proto, že byli v jakémkoli vztahu k obětem procesů. Nakonec byly také schváleny prověrky komunistů samotných i státního a hospodářského aparátu. Důsledkem byly reorganizace úřadů, ministerstev a institucí.

Od června 1949 bylo komunistické vedení zpraveno o „spiklencích skrývajících se uvnitř strany“. Pro jejich vypátrání byly ustaveny zvláštní komise, ve kterých zasedli také muži z moskevské bezpečnostní centrály. První zatýkání proběhlo již v roce 1949, avšak moskevské vedení nebylo spokojeno s rychlostí a početností zatčených. Velmi výmluvným svědectvím o charakteru atmosféry ve straně a direktivním řízení z Moskvy jsou slova jednoho z výše zmiňovaných mužů z moskevské bezpečnostní centrály Lichačova: „Mě sem poslal Stalin dělat procesy, nemohu ztrácet čas. Nepřišel jsem diskutovat, ale přišel jsem do Československa svoločit golovy (sekat hlavy – pozn. autora)! Raději zakroutím sto padesát jiných krků, než by se měl zakroutit můj vlastní.“⁷⁸

V lednu a únoru 1951 pak přišla velká vlna zatýkání, která zasáhla významnou část vysokých představitelů strany a státu. Mezi zatčenými byl sám generální tajemník KSČ Rudolf Slánský, náměstek zahraničního obchodu Rudolf Margolius, Slánského zástupce Josef Frank či Bedřich Geminder. Proces, dopodrobna připravený stálými sovětskými poradci, „s protistátním spikleneckým centrem v čele s Rudolfem Slánským“ začal 20. listopadu 1952 v Praze a na jeho konci bylo jedenáct rozsudků smrti a tři doživotí.⁷⁹

Po procesu se Slánským a spol. následovaly další procesy v roce 1953 a 1954. V lednu 1953 to byl proces s Marií Švermovou, zakladatelkou KSČ a členkou vedení do roku 1950; v únoru 1953 následoval proces s tzv. „Velkou radou trockistů“ – aktivistů KSČ; v dubnu téhož roku proces se slovenskými komunisty, ve kterém byl mimo jiné k doživotí

Karel, MARGOLIN, Jean-Louis. *Černá kniha komunismu ...*, str. 361.

⁷⁸ Tamtéž, str. 378.

⁷⁹ *Proces s vedením protistátního spikleneckého centra v čele s Rudolfem Slánským*. Soudní zápis v trestní věci vedení protistátního spikleneckého centra projednávané před senátem Státního soudu v Praze ve dnech 20. – 27. listopadu 1952 proti Rudolfu Slánskému, Bedřichu Geminderovi, Ludvíku Frejkovi, Josefu Frankovi, Vladimíru Clementisovi, Bedřichu Reicinovi, Karlu Švábovi, Arturu Londonovi, Vavro Hajdů, Evženu Löblovi, Rudolfu Margoliovovi, Otto Fischlovi, Otto Šlingovi a André Simonovi pro trestné činy velezrady, vyzvědačství, sabotáže a vojenské zrahy. Praha: Ministerstvo spravedlnosti, 1953. ISBN 301 02-32

Tato kniha je samozřejmě velmi tendenční a poplatná své době, ale možná právě proto umožňuje nahlédnout do prostředí soudních procesů. Společně s dalšími knihami tohoto typu byla vydána pro odstrašení společnosti i možných „aktivistů“ uvnitř KSČ.

odsouzen Gustav Husák a v roce 1954 proběhlo šest procesů s vysokými armádními hodnostáři a se skupinou národohospodářů.

Příčiny represí v komunistické straně jsou nasnadě – mimo určující intervence z Moskvy, které sledovaly urychlení „satelizace“, byl odsouzený komunista obětím beránkem. Jeho chyby měly „vysvětlit“ nedostatky a přehmaty vlády a jeho následný trest měl „usměrnit hněv pracujícího lidu“. Zároveň Moskva vytvořila atmosféru strachu, kterým byla dosahována absolutní poslušnost i na nejvyšších místech.⁸⁰

Politickému tlaku a sociální nejistotě byli vystaveni i profesori a učitelé – v roce 1953 se počet profesorů a docentů snížil o jednu třetinu, z 1430 na 887, přičemž někteří skončili v pracovních táborech nebo ve věznicích.⁸¹

Kulturní politika komunistického vedení byla postavena na dvou zásadách – 1. monopolní vlastnictví KSCČ prostředků ke zpřístupňování uměleckých děl a kulturních informací a 2. funkce kultury v novém režimu. Kultuře byla přisouzena propagandistická role, kdy měla upevňovat existující komunistickou moc její chválou a oslavou a být okrasou či dekorací režimu. K tomu, aby byla splněna ideologická role kultury a zajištěna kontrola tvůrců a tvorby, byl vybudován patřičný řídicí mechanismus. Na naplnění pořekadla „Koho chleba jíš, toho píseň zpívej“ byl vybudován mechanismus stranického, státního a svazového dohledu. Lektorská rada ÚV KSCČ stanovila seznam zakázané literatura podle které bylo vyřazeno či zničeno cca 27,5 milionů knih.⁸²

Komunistický režim na počátku zajistil sociální vzestup několika set tisíců osob pocházejících ze znevýhodněných vrstev. Dal jim pracovní uplatnění (místa uvolněná po lidech, které postihly čistky) a půdu (po tolik líbivých pozemkových reformách). Avšak štěstí to bylo pomíjivé, jelikož bolševistická doktrína vyžadovala zánik soukromého vlastnictví a nadto vystupovala do popředí teorie o „zostřování třídního boje“. Jakmile komunistická strana dosáhla moci, obrátila svůj režim také proti drobným vlastníkům, obchodníkům a řemeslníkům. „Prostý lid“ tak pochopil, že sliby, které ho mnohdy přivedly k podpoře komunistické politiky, byly pouhé lži. Již v polovině roku 1950 bylo více než 39% osob uvězněných za zločiny proti státu dělnického zaměstnání, dalších 28% pak tvořili drobní úředníci.⁸³

---

⁸⁰ COURTOIS, Stéphane, WERTH, Nicolas, PANNÉ, Jean-Louis, PACZKOWSKI, Andrzej, BARTOŠEK, Karel, MARGOLIN, Jean-Louis. *Černá kniha komunismu ...*, str. 380 – 383.

⁸¹ KAPLAN, Karel. *Nekrvavá revoluce*. Praha, 1993. ISBN 80-204-0145-8.

⁸² Tamtéž.

⁸³ COURTOIS, Stéphane, WERTH, Nicolas, PANNÉ, Jean-Louis, PACZKOWSKI, Andrzej, BARTOŠEK, Karel, MARGOLIN, Jean-Louis. *Černá kniha komunismu ...*, str. 366 – 368.

Likvidace soukromé malovýroby ve městech i na vesnicích byla uskutečňována již od roku 1949. Orientace na její likvidaci představovala rozhodující obrat v komunistické politice. Socialismus začal být totiž spojován se zánikem soukromé malovýroby jako celku. Komunisté však tímto krokem ztratili dosavadní podporu středních vrstev, které se tak zařadily mezi potenciální i skutečné nepřátele režimu. Výše zmiňovaný ostrý kurz uvedl: „musí být provedena diferenciacie živnostníků na dobré a špatné, proti té části, která se chová nepřátelsky bude poveden zostřený třídní boj“. Jen v lednu 1949 zaniklo v českých zemích téměř 2800 živností, ze 115 000 prodejen zůstalo pouhých 52 000 a zmizelo na 77 000 řemeslných podniků.⁸⁴

I. 2. 5 KOLEKTIVIZACE ZEMĚDĚLSTVÍ

Dramatický průběh měla likvidace zemědělské malovýroby, všeobecně známá pod pojmem kolektivizace, jenž zasáhla do osudů více než jednoho milionu majitelů zemědělských závodů. Po plném převzetí moci komunistickou stranou v únoru 1948 docházelo v Československu k systematické likvidaci pozůstatků kapitalismu v celém národním hospodářství a ve struktuře společnosti.

Nejdříve byly zrušeny zemědělské statky s výměrou nad 50 ha, které byly vytvořeny po první světové válce při vzniku Československé republiky v tehdejší poválečné reformě. V březnu 1948 pak byl přijat tzv. Hradecký program, který se stal počátkem združstevňování zemědělství, neboť část půdy podléhající reformě byla přidělena zemědělským družstvům.⁸⁵

Teprve v červnu 1948 však byla přijata rezoluce, která prohlásila kolektivizaci zemědělství za obecně platnou zákonitost socialistické výstavby a tedy za závazný úkol pro všechny.⁸⁶

Dne 23. února 1949 parlament schválil zákon č. 69 o jednotném zemědělské družstvu. Zákon se řídil tím, co bylo výše popsáno - postavit malé proti velkým, kteří byli označeni za „úhlavního nepřítele vesnice.“ Tzv. vesničtí boháči byli komunistickou stranou klasifikováni jako majitelé hospodářství s více než 20 ha půdy (později tato hranice klesla

---

⁸⁴ KAPLAN, Karel. *Nekrvavá revoluce*. Praha, 1993. ISBN 80-204-0145-8.

⁸⁵ FALTUS, Jozef – PRŮCHA, Václav. *Hospodářské dějiny*. Praha, 1995. ISBN 80-7079-674-X. str. 120.

⁸⁶ VÁCLAVŮ, Antonín. *Ke sporům o zemědělské družstevnictví a kolektivizaci v Československu*. Praha, 1999. ISBN 80-7079-934-X. str. 22 – 23.

na 15ha).⁸⁷ Takovéto hospodářství mělo státu odvádět z 1 ha desetkrát více výrobků než závod s 2 ha a třikrát více než závod s 5 ha. Každým rokem se pak předpisy dávek zvyšovaly. Již v letech 1948/9 tak mnoho rolníků předepsané dodávky nesplnilo a KSČ se proto začala orientovat na trestní sankce, které byly často odůvodňovány proviněním proti zákonu č. 231/1948 Sb. na ochranu lidově-demokratické republiky.

Soustavou promyšlených opatření byly záměrně uměle zhoršovány až znemožňovány podmínky pro splnění nepřiměřeně vysokých výrobních a dodávkových úkolů. Patřily mezi ně např. zákaz najímání pracovních sil, odebírání zemědělských strojů a budov, zábor půdy či vytlačování vytipovaných osob na okrajové, nekvalitní pozemky. Za neplnění nereálných povinností byli hospodáři v rychlém soudním či pouze správním řízení postihováni vysokými tresty, přičemž od roku 1951, od rozběhnutí „Akce Kulak“⁸⁸, byl kromě odnětí svobody a peněžní pokuty ve většině případů vyslovován i trest propadnutí jmění a zákaz pobytu v místě dosavadního bydliště. Tyto „vedlejší tresty“ se pak vztahovaly jak na hospodáře, tak na jeho manželku, děti, rodiče, eventuálně i sourozence.⁸⁹

V Akci Kulak bylo od listopadu 1951 do léta 1953 k vysídlení vytipováno 8 246 osob - 3 246 mužů, 2 722 žen, 1 606 dětí a 672 starých, práce neschopných osob. Poslední zaevidované přesídlení se uskutečnilo 28. září 1953.⁹⁰ Avšak již v roce 1949, tedy ještě před zahájením Akce Kulak, bylo pro nesplnění dodávek či odpor proti kolektivizaci potrestáno přes 50 000 zemědělců, z toho 2 041 vězením, ostatní vysokými pokutami. Výše uvedená čísla však nejsou zdaleka konečná, protože tlak komunistické strany na zemědělce se stupňoval až do konce 60. let.

K dokončení kolektivizace docházelo v období druhé pětiletky – tj. v letech 1956 – 1960. V roce 1954 se v Československu nacházelo téměř 23 000 závodů nad 15 ha, které byly považovány za kulacké, a tak byl v polovině roku 1955 vyhlášen nástup k dalšímu združstevňování, avšak formy nátlaku na zemědělce již byly mírnější.⁹¹

Kolektivizační vlny se realizovaly jako politické kampaně, které se podobaly tažení proti vesnici. Do kampaně byly zapojeny všechny instituce – učitel, farář, policie,

---

⁸⁷ JECH, Karel. *Soumrak selského stavu 1945 – 1960*. Praha, 2001. ISBN 80-7285-010-5. str. 55 – 61.

⁸⁸ Akce Kulak byla systematickým plánem na ochromení selského stavu jako celku. Akce byla de facto odstartována tzv. směrnicí tří ministrů (ministr národní bezpečnosti Ladislav Kopřiva, ministr vnitra Václav Nosek a ministr spravedlnosti Štefan Rais), kterou schválil sekretariát ÚV KSČ 19. září 1951. Oficiálně byla akce zastavena až v červenci 1953.

Směrnice ministrů národní bezpečnosti, vnitra a spravedlnosti viz PŘÍLOHA IV

JECH, Karel. *Soumrak selského stavu ...*, str. 83 – 96.

⁸⁹ RŮŽIČKA, Miloslav. *Vyhnaní: Akce Kulak – zločin proti lidskosti*. Havlíčkův Brod, 2008. str. 7.

⁹⁰ RŮŽIČKA, Miloslav. *Vyhnaní: Akce Kulak ...*, str. 7 – 8.

⁹¹ FALTUS, Jozef – PRŮCHA, Václav. *Hospodářské dějiny*. Praha, 1995. ISBN 80-7079-674-X. str. 131.

úředníci, továrny, prokurátoři, soudci , ... S rolníky bylo zacházeno podle myšlenky KSČ: „ne dobře situovaný, ale zbídačený rolník vstoupí do družstva.“ Důsledkem všech opatření v zemědělství byl masový útěk rolníků do průmyslu.

Z výše uvedeného je patrné, že masová nezákonnost byla přirozeným produktem monopolu komunistické moci a fungovala jako forma činnosti mocenského mechanismu při realizaci socialismu. Hluboce zasáhla do života miliónů občanů likvidací politických svobod a občanských i národnostních práv. Působila také jako příprava politických procesů nejen s aktivními odpůrci režimu, ale i s těmi, kteří se proti němu nedopustili žádného přečinu.

Všude komunistická strana usilovala o trvalé odstranění protivníků nebo konkurentů politických, ideologických, duchovních, ať již skutečných nebo potencionálních. V těchto případech pak všechny prostředky k tomu vedoucí byly přípustné – od rozsudku smrti přes popravu a dlouhodobé věznění až po vynucené vystěhování.

Protože bezprostředním podnětem většiny politických procesů v letech 1948 – 1954 byla momentální politika komunistické strany, lze je věcně a časově zařadit do několika skupin.

Nejdříve proběhly procesy s představiteli ostatních stran. V dubnu a květnu 1948 se první procesy týkaly předáků slovenské Demokratické strany. Dne 21. června 1949 byl v Plzni oběšen generál Heliodor Píka, jenž byl podle Bedřicha Reicina fyzicky zlikvidován proto, že „věděl příliš mnoho o sovětských zpravodajských službách“. Eliminace demokratických a socialistických prvků v Československu vyvrcholila v létě 1950 procesem s Miladou Horákovou⁹² – třináct odsouzených osob (čtyři tresty smrti, 4 doživotí a 15 – 28 let), které byly členy Národních socialistů, Sociálních demokratů i Lidovců. Nutno podotknout, že v souvislosti s procesem s Miladou Horákovou se odehrálo dalších více než šedesát politických procesů, ve kterých bylo odsouzeno mnoho bývalých členů Československé strany národně socialistické.⁹³

---

⁹² Proces „M. Horáková a spol.“ byl mezníkem ve vývoji soudních represí v Československu. Na přípravě se poprvé podíleli sovětsí poradci Lichačov a Makarov, kteří zavedli přípravu závěrečných protokolů ve formě sugestivně formulovaných otázek a vyžadovaných odpovědí obžalovaného, nemluvě o organizaci fyzického a psychického násilí při výsleších. Dále do průběhu procesu vstoupila organizovaná vůle mas. FABŠÍČOVÁ, Marta – VALIŠ, Zdeněk. *Státní prokuratura a Státní soud v dokumentech*. In: VOREL, Jaroslav – ŠIMÁNKOVÁ, Alena a kol. *Československá justice v letech 1948 – 1953 v dokumentech*. ÚDV sešit č. 8. Praha, 2003. ISBN 80-86621-03-0. str. 42.

⁹³ COURTOIS, Stéphane, WERTH, Nicolas, PANNÉ, Jean-Louis, PACZKOWSKI, Andrzej, BARTOŠEK, Karel, MARGOLIN, Jean-Louis. *Černá kniha komunismu ...*, str. 354 – 359.

Poté následovaly procesy s aktivními odpůrci režimu, procesy s důstojníky a duchovními. Velkou skupinu tvořily procesy hospodářské – hlavně s rolníky. Cílem všech těchto procesů bylo představit oběti jako nepřátele režimu, kteří svou činností usilovali o vytržení Československa ze sovětského bloku a návrat ke kapitalismu. Což nutno podotknout krásně naplňovalo literu zákona č. 231/1948 Sb. na ochranu lidově demokratické republiky.

Koncem roku 1954 se poprvé objevila myšlenka rehabilitace obětí politických procesů, avšak její průběh byl neméně tragický než procesy samé. Ve svých funkcích zůstávala většina členů komunistického vedení a odpovědných funkcionářů, stejně jako pracovníků Státní bezpečnosti a justice, kteří se na masové nezákonnosti a politických procesech podíleli a mocensky z nich těžili. Potom tedy není divu, že neměli zájem o skutečnou nápravu křivd. Vynucenou revizi naopak podřizovali politické situaci a vyhledávali překážky a záminky, aby nápravu zbrzdili. Následkem poté bylo, že se utrpení desetitisíců nevinných obětí protahovalo o další léta ve vězení.

Komunistické vedení v letech 1955 – 1962 zásadně odmítalo obecnou rehabilitaci a ustupovalo ze své zásady jen v nejnútnejších, ojedinělých případech (viz Baráková komise⁹⁴, jenž se soustředila na procesy s vysokými komunistickými funkcionáři).⁹⁵

Zároveň je však také nutno podotknout, že právě v Barákově době proběhlo několik významných amnestií, největší v květnu 1960, kdy byly propuštěny tisíce politických vězňů. A je nesporné, že Rudolf Barák jako ministr vnitra měl na rozsah amnestií nezanedbatelný vliv.⁹⁶

Zesílení či ochabnutí represí vždy úzce souviselo s mezinárodní situací, se vztahy mezi Východem a Západem a se změnami sovětské politiky. Od poloviny 50. let se stále více prosazovala myšlenka „mírového soužití“ Západu a Východu, a proto se komunistický režim v satelitních státech poněkud uvolňoval. Ubylo pronásledovaných osob, mizely tábory a procesy byly spíše výjimečné. Represe už od 60. let nikdy nenabýly takového měřítká jako předtím. Přesto však nelze tvrdit, že komunistický režim změkkl a

---

⁹⁴ Ministr vnitra Rudolf Barák (1915 – 1995) byl v lednu 1955 jmenován předsedou „komise ÚV KSČ pro přezkoumání zákonnosti některých soudních případů“ od roku 1948 z hlediska výše trestů. Šetření však byla v roce 1957 uzavřena s tím, že většina popravených a odsouzených byla odsouzena oprávněně a v konečné zprávě je pouze opatrně zmíněna možná politická odpovědnost několika blíže nespecifikovaných soudruhů. TOMEK, Prokop. *Život a doba ministra vnitra Rudolfa Baráka*. In: *Securitas Imperii*, číslo 12. Praha, 2005. ISBN 80-86621-17-0. str. 329 – 362.

⁹⁵ KAPLAN, Karel. *Nekrvavá revoluce*. Praha, 1993. ISBN 80-204-0145-8.

⁹⁶ Paradoxem osobnosti Rudolfa Baráka však zůstává, že ačkoli byl pověřen řízením rehabilitací, současně organizoval další nezákonné procesy, při kterých byl dokonce v březnu 1954 popraven bývalý velitel StB Osvald Závodský. TOMEK, Prokop. *Život a doba ministra vnitra Rudolfa Baráka ...*, s. 340.

teror zmizel. Mašinérii na „drcení lidí“ a masový teror vystřídal tank, který vyvolával neméně děsu, avšak nebyl všudypřítomný.⁹⁷

---

⁹⁷ COURTOIS, Stéphane, WERTH, Nicolas, PANNÉ, Jean-Louis, PACZKOWSKI, Andrzej, BARTOŠEK, Karel, MARGOLIN, Jean-Louis. *Černá kniha komunismu ...*, str. 387 – 396.

II. TŘETÍ, PROTIKOMUNISTICKÝ ODBOJ

V této části práce bych chtěla alespoň naznačit, co to vlastně třetí odboj a odpor byl, jakými formami se projevoval a kdo byli ti, kteří do něho vstoupili. Nestanovuji si úkol maximálně pojmout problematiku třetího odboje. Ostatně toto téma by si zasloužilo samostatnou práci, která by svým rozsahem jistě nebyla malá. Já se na několika následujících řádcích pouze pokusím naznačit, kdo to vlastně muklové jsou a čím si nenávidí komunistického režimu vysloužili. Necht' je následující část práce chápána jako všeobecné představení lidí sdružených v Konfederaci politických vězňů a jakýsi úvod ke kapitole Muklové vypovídají ...

II. 1. POJEM A CHARAKTERISTIKA TŘETÍHO ODBOJE

Komunismus realizoval kolektivní teror a v obyvatelstvu Československa vyvolal něco, co by se dnes dalo označit jako demoralizace nebo kolektivní nevědomí. Část obyvatelstva se pod vidinou rychlého kariérního postupu, zbohatnutí či pouze udržení si místa stala ochotnou součástí mocenského režimu. Kolečky, která se starají o chod celého mechanismu komunistického aparátu. Jinými slovy by se dalo říci, že se morální selhání části československé inteligence projevilo jejím aktivním působením v represivním systému komunistického režimu a z dosavadních protivníků se stali doslova nepřátelé. V druhé části československého obyvatelstva však komunismus vyvolal něco jiného a diametrálně odlišného. Ukázalo se, že je v českém národě dost lidí, kteří dokáží čelit násilí a kteří jsou dokonce schopni pro zachování či obnovení demokracie v zemi přinášet oběti, často i ty největší. Takováto skupina lidí byla po roce 1989 označena jako třetí protikomunistický odboj.

Do protikomunistického odboje a odporu patří ti, kteří čtyřicet let setrvali v odporu proti komunismu, ale také ti, kteří se projeví důrazněji a šli do akcí, které je mohly stát nebo stály život. Konfederace politických vězňů ČR pojem třetí odboj vymezuje takto:

„Třetím odbojem nazýváme aktivní činnost občanů Československé republiky doma i v zahraničí, směřující k obnovení demokracie v tomto státě, ovládaném komunisty pučem, provedeným dne 25. února 1948 do rozpadu komunistického režimu, datovaného 17. listopadem 1989. V širším slova smyslu je do pojmu třetí odboj zahrnuta i perzekuce československých občanů komunistickou stranou a všemi složkami jí řízeného státního

aparátu, a to i bez přímé aktivity občanů stejně tak, jako za součást prvního a druhého odboje pokládáme oběti perzekuce rakousko-uherské a nacistické.⁹⁸

Třetí odboj se však vyvíjel v těžkých podmínkách a od prvního protirakouského a druhého protinacistického odboje se liší hned v několika bodech – neměl žádné ústřední řízení v zahraničí⁹⁹ a ani žádnou výraznou osobnost, která by jej ztělesňovala. Rozdílné bylo také jeho zaměření. Šlo o odboj a odpor proti příslušníkům vlastního národa, kteří se změnili v posluhovače režimu či vykonavatele totalitní zvládnutí. V případě třetího odboje totiž Čechy vraždili, mučili a zavírali do koncentračních táborů Češi. Důležitá je také skutečnost, že odboj probíhal v době míru. Dále byl výslovně veden proti komunistické totalitě, a proto je více než odpovídající přídomek protikomunistický.

Označení třetí odboj pak pochází od komunistického režimu samotného. Tento termín se poprvé objevil v přehledu politické situace za rok 1948, tzv. svodce, kterou sestavila Státní bezpečnost. Zde se konstatuje, že „počáteční hromadný a živelný odpor postupně zaniká a do popředí se dostává odbojová činnost zkušených a osvědčených účastníků druhého odboje. Vzniká tak třetí odboj“.¹⁰⁰

Formy odporu proti režimu zpočátku probíhaly živelně a impulzivně. Mezi jeho projevy lze zařadit XI. všesokolský slet v létě 1948, pohřeb Edvarda Beneše v září 1948, orelské slavnosti na Hostýně, agenty chodce, sabotáže v zemědělství a průmyslu, zakládání různých ilegálních skupin, vydávání ilegálních tiskovin, rozšiřování protirežimních letáků či pouze nesouhlas obyčejných lidí s totalitními praktikami KSČ.¹⁰¹ Je však třeba říci, že ne každý, kdo byl stíhán podle zákona číslo 231 na ochranu lidově demokratické republiky, byl členem nějaké ilegální skupiny. Mnozí, kteří skončili jako političtí vězni, na svém kontě ilegální činnost neměli. Stačilo jejich přesvědčení, příbuzní v exilu, majetek a někdy pouze lživé udání.¹⁰²

Na tomto místě je vhodné se pozastavit u pojmů odboj a odpor. Jestliže byl odboj veden ke svržení komunistického režimu takřkajíc vojenskou cestou – tedy organizováním

⁹⁸ MÁLEK, Jiří. *Třetí odboj*. In: Příloha Zpravodaje KPV ČR, číslo 3, ročník 15/2008, str. 1.

⁹⁹ Pokusy o ustavení nějakého řídicího centra v zahraničí se děly, avšak ve sjednocení exilových politiků sehrávala negativní roli jejich rozdílná politická orientace. Jakousi reprezentaci československých politických sil se nakonec vytvořit podařilo v Řezně. Vznikla Rada svobodného Československa, avšak za řídicí centrum odboje ji považovat nelze. Mnohem výraznější vliv mělo na protikomunistický odboj radiové vysílání BBC, Hlasu Ameriky a od roku 1951 zejména Svobodné Evropy, které umožnilo propojení domácího odboje a exilu. DVOŘÁKOVÁ, Zora. *Třetí odboj – protikomunistický*. In: CUHRA, Jaroslav – VEBER, Václav (ed.). *Za svobodu a demokracii I: Odpor proti komunistické moci*. Praha, 1999. ISBN 80-7184-794-1. str. 27 – 31.

¹⁰⁰ SLABÁK, Miloš. *Třetí odboj*. Praha, 1995. ISBN 80-85867-54-0.

¹⁰¹ Blíže k jednotlivým odbojovým aktivitám viz následující podkapitola.

¹⁰² DVOŘÁKOVÁ, Zora – MÁLEK, Jiří. „Protistátní“ skupiny na konci 40. a v první polovině 50. let. In: Zpravodaj KPV ČR, číslo 4, ročník 7 – 2000, str. 11 – 12.

odbojových skupin, shromažďováním zbraní a připravováním ozbrojených útoků proti státní moci, co vyjadřuje pojem odpor? Účastníci odporu proti komunismu byli obyčejní lidé, kteří se stali jeho obětí mnohdy jen proto, „že existovali, z jakéhosi zruďného důvodu se znelíbili, a stali se obětí komunistické perzekuce, byli věznění, nasazeni na otrocké práce v uranových dolech, či „jen“ šikanováni vystěhováním do určitého místa pobytu, zabavením majetku či znemožněním studia dětí.“¹⁰³

V této souvislosti vyvstává otázka. Kdo vlastně byli ti stateční, kteří se do odboje a odporu proti komunistickému režimu zapojili? Nelze na ni dát ovšem jednoznačnou odpověď, jelikož třetí odboj byl tvořen lidmi nejrůznějšího sociálního zařazení. Patřili sem členové nekomunistických stran, vojáci, církev, sokolové, skauti, orlové, vysokoškolští studenti, volyňští Češi, sedláci, účastníci druhého odboje, ale také tzv. běžní lidé a domnělé opory komunistického režimu – dělníci.¹⁰⁴

V „odbojových kruzích“ se postupně prosazoval názor, že se domácí protikomunistický odboj zapojí do předpokládaného válečného konfliktu mezi Západem a Východem. Vypuknutí třetí světové války se všeobecně očekávalo a právě z tohoto předpokladu vystupovala, z dnešního pohledu poněkud naivní myšlenka, že se v Československu komunismus udrží maximálně několik měsíců. Zároveň je také docela dobře možné, že z výše uvedených kalkulací pramenila určitá povrchnost a uspěchanost v organizaci třetího odboje, což se projevilo především v tom, že do vznikajících ilegálních organizací vstoupila bez důsledného prověření řada osob. Lidí, kteří byli spolupracovníky nebo dokonce agenty StB. Agenti StB do odbojových skupin pak nejen pronikali, ale mnohdy také provokovali ke zvýšené činnosti, k sabotážím či použití zbraní, aby činnost jejich členů byla co největší a nejrozsáhlejší a soudy pak mohly vynášet vysoké i nejvyšší tresty. O těchto agentech se po rozbití skupiny většinou hovoří v dokumentech jako o zahraničních, kteří nebyli dopadeni nebo uprchli.¹⁰⁵

Jsou dokonce případy, kdy agenti z protikomunisticky orientovaných osob skupiny sami zakládali a řídili.¹⁰⁶

---

¹⁰³ STEHLÍK, Eduard. *Charakteristika a hlavní směry třetího odboje*. In: Zpravodaj KPV ČR, číslo 5, ročník 14 – 2007, str. 14.

¹⁰⁴ DVOŘÁKOVÁ, Zora. *Třetí odboj – protikomunistický*. In: CUHRA, Jaroslav – VEBER, Václav (ed.). *Za svobodu a demokracii I: Odpor proti komunistické moci*. Praha, 1999. ISBN 80-7184-794-1. str. 27 – 31.

¹⁰⁵ MÁLEK, Jiří. *Rozbití třetího odboje za využití agentů StB*. In: Zpravodaj KPV ČR, číslo 3, ročník 5 – 1998, str. 7 – 8.

¹⁰⁶ MÁLEK, Jiří. *Úloha agentů StB při likvidaci třetího odboje*. In: Zpravodaj KPV ČR, číslo 2, ročník 5 – 1998, str. 7 – 8.

Odbojové aktivity od let 1954 – 1955 slábly a často také mizely. Stalo se tak proto, že se ukázalo, že třetí světová válka nevypukne a komunistický režim se v Československu udrží nepoměrně delší dobu než se očekávalo. Lidé začali ztrácet naději ...

Nemalou roli v útlumu odbojové činnosti pak měly také samozřejmě poměrně úspěšné zásahy StB, která si důkladně propracovala síť agentů a spolupracovníků, díky níž do protikomunistického odboje pronikala a podlamovala jej. Agenti tlumili akceschopnost ilegálních skupin, které se chystaly k sabotážím a ozbrojeným akcím nebo naopak k těmto akcím provokovali, dodávali výbušniny a zbraně. Činnost některých agentů StB také spočívala v tom, že předstírali ochotu převést přes československou hranici ty, kteří prchali před zatčením, anebo prostě z komunistického světa na svobodu.¹⁰⁷

Otevřený odpor tedy postupně ve druhé polovině padesátých let přecházel v rezignaci a uzavírání se do jakési vnitřní emigrace. Přesto se však protikomunistický odboj a odpor udržely a o slovo se silněji přihlásily opět v roce 1968. Nutno však podotknout, že protikomunistický odboj již nikdy nenabyl takových rozměrů jako do poloviny padesátých let.¹⁰⁸

V roce 1968 docházelo k regeneraci společnosti, jejímž vyvrcholením byla zvláště první polovina roku, kdy vznikl Klub 231.

II. 2 ODBOJOVÉ AKTIVITY¹⁰⁹

Tisknutí a rozšiřování letáků a jiných tiskovin bylo jednou z nejčastějších aktivit ilegálních skupin. Tyto tiskoviny kromě protikomunistického obsahu dokládaly, že existují organizované skupiny lidí, které jsou proti komunistickému režimu schopny něco udělat. Zároveň je však na četnost této činnosti možné nahlížet také z jiného hlediska – nebyla nijak náročná a nehrozily za ni vysoké postihy jako u jiných odbojových aktivit. Letáky byly vyráběny a posléze rozšiřovány nejrůznějšími metodami, které většinou souvisely s movitostí nebo možnostmi daných osob.

K dalším úkolům ilegálních skupin patřilo zajišťování úkrytů a potravinových lístků pro osoby, jež byly režimem ohrožovány – tedy ty, které komunistický režim označil za

---

¹⁰⁷ MÁLEK, Jiří. *Třetí odboj*. In: Příloha Zpravodaje KPV ČR, číslo 3, ročník 15/2008, str. 6.

¹⁰⁸ DVOŘÁKOVÁ, Zora. *Charakteristika třetího odboje*. In: BABKA, Lukáš – VEBER, Václav (ed.). *Za svobodu a demokracii III: Třetí (protikomunistický) odboj*. Hradec Králové, 2002. ISBN 80-903024-6-7. str. 20 – 26.

¹⁰⁹ Přehled odbojových aktivit je zde uváděn tak, jak jej dělí Konfederace politických vězňů ČR.

nevhodné či dokonce za nepřátele pracujícího lidu. Pomoc byla zajišťována především pro osoby, kterým bezprostředně hrozilo zatčení nebo pro uprchlé politické vězně. Těmto lidem se zajišťovala strava nebo informace o pohybech StB. Pomoc pronásledovaným osobám byla při jejich odhalení posuzována velmi tvrdě. Bylo však také nutné zajistit bezpečné místo pro zahraniční agenty, kteří do Československé republiky přicházeli jako agenti chodci – tedy ti, kteří převáděli lidi přes hranice, a nebo agenty cizí zpravodajské služby.

Zajišťování přechodů státních hranic bylo velice důležitou odbojovou aktivitou, ale na druhou stranu šlo také o jednu z nejnebezpečnějších činností. Hranice byly neprodyšně uzavřeny a neustále hlídány plně ozbrojenými muži z pohraniční stráže. Nadto byly na mnoha místech umístěny miny a samotné státní hranice byly neustále pod proudem. Na budování tzv. „kanálů“, koridorů pro přechod hranic, se významně podíleli volyňští Češi, kteří byli do českého pohraničí přesídleni po druhé světové válce ze Sovětského svazu. Nejenže měli výbornou znalost terénu, ale mnozí z nich měli nadto jisté zkušenosti z ruských táborů – gulagů.

Poté, co se stávalo stále obtížnějším a riskantnějším spojení domácího a zahraničního odboje prostřednictvím agentů chodců, se důležitým úkolem ilegálních skupin stalo získávání a sestavování výkonných vysílaček. Navazovat spojení se zahraničím bylo nutností především pro ty exponenty třetího odboje, kteří se specializovali na zpravodajskou činnost. A o to se samozřejmě snažily také ty skupiny, které se připravovaly na ozbrojené akce. Kvalita zpravodajské činnosti odbojových skupin byla rozdílná. Nejvyššího stupně dosahovaly ty skupiny, jejichž členové pronikli do československé armády a bezpečnostních složek, nebo do politického a hospodářského života. I tato činnost byla nebezpečná a velmi časté zde byly infiltrace agentů StB, kteří se do skupiny vloudili pod záminkou toho, že jsou západními agenty. Při odhalení a dopadení byla zpravodajská činnost kvalifikována velmi vysokými tresty a mnohdy i tím nejvyšším – trestem smrti.

Menší dopad měly z celostátního hlediska sabotážní činnosti. Rozhodně však tímto tvrzením nechci tyto aktivity nijak snižovat, pouze tím myslím tu skutečnost, že měly téměř minimální hospodářský dopad. Na druhou stranu však měly na společnost značný psychologický efekt.

Téměř nezbytnou součástí činnosti ilegálních skupin bylo shromažďování zbraní, které měly sloužit k osobní obraně příslušníků odboje nebo předpokládaným ozbrojeným akcím. Najít mezi obyvatelstvem Československa po druhé světové válce zbraně nebylo

těžké. Pouhé tři roky po druhé světové válce bylo mezi lidmi zbraní dost a dost. Mnoho lidí po válce své zbraně neodevzdalo a v mnoha případech docházelo po únorových událostech i k obnovování nebo budování nových partyzánských bunkrů – zejména na moravsko-slovenském pomezí. U různých civilních skupin bylo možné najít kulometry a dokonce je také doložena existence tanků. K vystoupení ozbrojených skupin mělo dojít v okamžiku očekávaného vypuknutí třetí světové války. K tomu sice nedošlo, avšak vojenské skupiny přece jenom uskutečnily dva pokusy o ozbrojený převrat, které ale byly v posledních okamžicích zmařeny zásahy vojenské kontrarozvědky a StB. Výsledkem vojenských pokusů o změnu poměrů v Československu tak byly nakonec rozsáhlé represálie a tresty smrti.

II. 3 KLUB 231 (K-231)

Na tomto místě zmiňuji vznik a krátké působení Klubu 231 zcela cíleně. K-231 byl totiž první organizací svého typu – tj. šlo o instituci sdružující bývalé československé vězně, členy protikomunistického odboje. Dalším a neméně důležitým důvodem je skutečnost, že šlo o organizaci, k níž se hlásí dnešní Konfederace politických vězňů ČR jako ke svému předchůdci.

V kriminálech diskutovali političtí vězni o zásadách morálního odporu vůči komunistickému režimu. Hovořili také mimo jiné o možnosti vytvoření organizace, která by se zasadila o rehabilitace odsouzených a která by usilovala o obrodu společenského života v Československu. Příležitost se k tomu naskytla v roce 1968. Na počátku šedesátých let totiž byla propuštěna velká část politických vězňů, ze kterých se následně vytvořila jakási síť, v jejímž rámci docházelo ke koordinaci názorů a postojů. Za příznivého ovzduší v polovině roku 1968 tak světlo světa spatřila organizace s názvem Klub 231 (K-231).

Termínem příznivé ovzduší jsou zde myšleny objevující se tendence umožnit širší veřejnosti uplatňovat své zájmy. Byla zrušena cenzura tisku a sdělovacích prostředků, a tak se v novinách i televizi začaly objevovat i příběhy politických vězňů. V tomto tzv. obrodném procesu se začínal utvářet prostor pro vznik nových organizací, které by sloužily k prosazování zájmů nejrůznějších sociálních skupin obyvatelstva. Na jaře 1968 se tedy politickým vězňům dostalo možnosti svobodně se nadechnout, avšak nutno

podotknout ani zdaleka ne svobodně dýchat. Nejednalo se o demokracii či snad politický pluralismus, avšak zdálo se, že některé křivdy z minulosti budou napraveny.¹¹⁰

Politici vězni svou dlouho připravovanou organizaci nazvali podle zákona č. 231/1948 Sb. na ochranu lidově demokratické republiky, který komunistickému režimu umožňoval zavírání nepohodlných osob na dlouhá léta do vězení. Velice výmluvná jsou slova, která v roce 1968 napsal pro Literární listy spisovatel a bývalý palubní střevec Wellingtonu 311. československé bombardovací peruti RAF, Filip Jánský:

„Na základě toho, co lidé, buď sami zažili nebo viděli, či slyšeli, docházím k důvodnému podezření, že v padesátých letech byla u nás páchána zvěrstva: lidé byli přivázeni k „výslechům“ jako dobytek s pytlek na hlavě, byli poutáni řetězem na ruku i nohu, byli osleповáni žárovkami, byli honěni karabáčem, byli do umdlení mláceni, byly jim vyraženy zuby, oči, byla jim pálena kůže rozžhaveným železem, byla jim – po nasycení uzenými a nasolenými rybami a po umístění v silně zahřáté místnosti – odpírána voda, byl jim násilím znemožňován spánek; lidé byli na dlouhé dny namáčení ve vaně napuštěné fekáliemi a močí tak, že jim vyčnívala jen hlava, byli šokováni elektřinou a byla jim dokonce drcena varlata, kterýžto úkon byl v tamních „odborných“ kruzích nazýván „telecím bečením“ nebo „rajským protlakem“. Nemohu proto naprosto souhlasit s tím, aby v druhé polovině dvacátého století byly mlčky opomíjeny činy, které jsem shora vyjmenoval. Dále jsem došel k důvodnému podezření, že v padesátých letech byly u nás páchány justiční vraždy, protože mnozí z popravených byli speciálně připravováni tak, že byli nuceni, na principu vytváření podmíněných reflexů (umíš, dostaneš nažrat – neumíš, dostaneš nakládačku) a pro kritický okamžik veřejného vystoupení byli dopováni nebezpečným blínovým halucinogenem, zvaným scopolamin chlorasa, takže se na řadu hodin stali povolnými kretény, ochotnými se přiznat k jakémukoliv obvinění a dokonce i požádat o zvýšení trestu nebo přímo o trest smrti.“¹¹¹

Ptá-li se někdo, kdo byli muži a ženy, kteří Klub 231 zakládali, a co vlastně prožili, nechť jsou mu výše uvedená slova odpovědí.

Jeden z účastníků schůzky přípravného výboru K-231¹¹², konané dne 27. března 1968, Jiří Krupička vzpomíná na zakládání K-231:

„Koncem března 1968 zazvonili u našeho bytu na Vinohradech Jarda Brodský a Zdeněk Mráz. Rozzáření, nabití elánem. Říkali, že přicházejí přímo od ministra Pavla a že mohou vše hned rozjet. Získali jsme právo založit svou organizaci, spolek bývalých politických vězňů komunistického režimu. Svolávali jsme řadu bývalých kamarádů. ... Otázka byla, jak co nejrychleji postupovat ve vytvoření naší organizace. Název jsme měli už dávno

¹¹⁰ DVOŘÁKOVÁ, Zora. *Z letopisů třetího odboje*. 1. vydání. Praha, 1992. ISBN 80-900892-3-2. s. 261.

¹¹¹ *Pieta: památce bratrů a sester, popravených, umučených a zastřelených za komunistického teroru*. KPV s ČR: Praha, 1993. str. 50.

Další vzpomínky lze nalézt v: RAMBOUSEK, Otakar – GRUBER, Ladislav (ed.). *Zpráva dokumentační komise K 231*. 2. vydání. USA: Graham Publishing, 1995. Jde o svědectví politických vězňů a vězeňkyň, která v exilu vydali členové dokumentační komise K 231.

¹¹² Seznam účastníků schůzky přípravného výboru K-231 viz PŘÍLOHA V

z kriminálu ... rozhodli jsme se , že jejím úkolem číslo jedna bude náprava křivd, způsobených nám a především našim rodinám, a uznání naprosté rovnoprávnosti se všemi ostatními občany, tedy plných občanských práv. ... Nálada byla skvělá.“¹¹³

Dne 27. března 1968 přípravný výbor K-231 v čele s prof. Dr. Karlem Nigrinem a tajemníkem Jaroslavem Brodským svolal na 31. března 1968 ustavující schůzi Klubu na Slovanský ostrov v Praze. Čtyři dny po schůzce přípravného výboru K 231 se tedy političtí vězni sešli na pražském Žofíně. „Sály Žofína byly nabity k prasknutí, také okolí bylo přeplněno politickými vězni – sešlo se zde asi dva tisíce muklů.“¹¹⁴ Na tomto místě si muklové také mimo jiné předsevzali, že budou pomáhat ke zrušení nespravedlivých rozsudků a že se pokusí odčinit jejich následky. Předsedou Klubu 231 zde byl zvolen profesor Karel Nigrin.¹¹⁵ Mezi další čelní představitele Klubu patřili například Václav Paleček, Radek Procházka, Otakar Rambousek či Zdeněk Mráz.¹¹⁶ Sjezd politických vězňů na pražském Žofíně byl impulsem pro další organizační činnost - zakládání okresních poboček.¹¹⁷

Na ustavující schůzi byl projednán návrh Stanov organizace, jejichž první verze byla předložena novému ministrovi vnitra Josefu Pavlovi. Následujícího měsíce pak byl ministerstvem vnitra vysloven souhlas se založením dobrovolné organizace ve smyslu zákona č. 68/1951 Sb.

---

¹¹³ KRUPIČKA, Jiří. *Jak vznikl K-231*. In: *Almanach ke 40. výročí založení K-231*. KPV ČR Praha, 2008. str. 13 – 14.

¹¹⁴ RAMBOUSEK, Otakar. *Dvacet pět let K 231*. In: *Věrní zůstali – Zpravodaj KPV ČR*, číslo květen 1993/5, ročník 1993. str. 5.

¹¹⁵ ŠKALOU, Emil. *Žofín 1968*. In: *Věrní zůstali – Zpravodaj KPV ČR*, číslo březen 1992/3, str. 10 – 11. **Karel Nigrin** (1904 – 1982) se narodil v Novém Strašecí. Vystudoval zdejší gymnázium a později Dějepis a zeměpis na Karlově Univerzitě v Praze. Krátce pracoval jako profesor na benešovském gymnáziu a aktivně se účastnil kulturního života v Benešově – redigoval například Benešovské listy. Koncem třicátých let odešel na Slovensko, kde učil na gymnáziu v Nových Zámčích. Zde se také oženil a narodili se mu dvě dcery.

V roce 1937 přešel na gymnázium v Uherském Hradišti. Za druhé světové války se stal členem protinacistického odboje – pomáhal stíhaným studentům v přechodu hranic. Tato jeho činnost však byla prozrazena a on byl v roce 1940 německou justicí odsouzen k trestu smrti. Podařilo se mu však uprchnout na Slovensko a po dalších nesnázích se dostal až do Anglie. V letech 1943 – 45 byl pracovníkem československé exilové vlády v Londýně. Po skončení války se vrátil do Prahy a pracoval na Ministerstvu zahraničního obchodu, ze kterého byl však po únoru 1948 propuštěn. Po komunistickém převzetí moci se opět zapojil do odboje. V roce 1949 byl ale zatčen a následně odsouzen k trestu smrti (změněn nakonec na 25 let odnětí svobody). Ve vězení nakonec pobyl 17 let a v roce 1966 byl propuštěn. V roce 1968 se však Karel Nigrin opět zapojil do protestu proti komunistickému režimu a stal se spoluzakladatelem a předsedou K 231. Klub byl však zakázán a on byl za svou angažovanost v něm neustále pod dohledem StB. Zemřel po delší a těžké nemoci dne 21. června 1982.

Životní osudy profesora Karla Nigrina. In: *Zpravodaj KPV ČR*, číslo 2, ročník 14 – 2007, str. 22 – 23.

¹¹⁶ PROCHÁZKA, Hubert. *Pražské jaro 1968 a KPV ČR*. In: *Zpravodaj KPV ČR*, číslo 5, ročník 15 – 2008, str. 10 – 11.

¹¹⁷ DROBNÝ, Stanislav. *Několik poznámek k činnosti K-231 a Konfederace politických vězňů ČR (KPV ČR)*. In: CUHRA, Jaroslav – VEBER, Václav (ed.). *Za svobodu a demokracii I: Odpor proti komunistické moci*. Praha, 1999. ISBN 80-7184-794-1. str. 179 – 181.

K-231 se ve svých Stanovách prohlásil za nepolitickou organizaci, jejímž cílem je dosáhnout soudní i morální rehabilitace svých členů a přispívat k vyšetřování a k dokumentaci případů, při nichž byla porušována zákonnost. Za těchto předpokladů se zavázal, že jeho členové jako plnoprávní občané budou dodržovat ústavu, ale zdůraznil, že jejich vnitřní postoje jsou i nadále pouze jejich soukromou záležitostí.¹¹⁸

Hlavním účelem K-231 bylo tedy přispívat k uplatnění demokratických práv jeho členů a toto poslání mělo být uskutečňováno několika cestami. Informováním československých státních orgánů a veřejnosti o nárocích a potřebách členů K-231; „spolupráci“ se státními a společenskými orgány¹¹⁹ na přípravách všeobecných opatření, směřujících k nápravě křivd; pomoc členům při uplatňování jejich oprávněných nároků; pořádání schůzí, přednášek a kulturních podniků a zakládání různých účelových zařízení.¹²⁰

Klub politických vězňů byl však již od samého počátku některými vedoucími činiteli označován za opoziční skupinu s antisocialistickými tendencemi a představitelé ostatních komunistických států striktně požadovali zákaz K-231 pro podvratnou činnost a přípravu kontrarevoluce. Pouze na okraj a ve světle výše uvedeného se nabízí namítnout, že tato obvinění byla zcela nesmyslná. K-231 nemohl legálně vyvíjet žádnou významnější činnost, protože ministerstvo vnitra do okupace Československa vojsky Varšavské smlouvy neschválilo jeho Stanovy. Je však nepochybné, že organizace vzbuzovala v komunistickém režimu obavy, a to jak svým potenciálem, tak kladným ohlasem ve společnosti.

Během několika měsíců soustředil Klub více než 40 000 politických vězňů v sedmdesáti okresních pobočkách¹²¹ a o jejich protikomunistickém smýšlení snad ani nikdo nemohl pochybovat.

---

¹¹⁸ PROCHÁZKA, Hubert. *Stručná historie K-231*. In: *Almanach ke 40. výročí založení K-231*. KPV ČR Praha, 2008. str. 5.

¹¹⁹ Pro politické vězně byla komunikace a dialog s představiteli komunistického režimu samozřejmě velmi obtížný. Bylo pro ně složité přenést se přes zažité komplexy a někteří na dialog s komunisty nedokázali přistoupit vůbec. Do K-231 tak ani zdaleka nevstoupili všichni muklové, a proto i v jejich řadách panovala jistá názorová roztříštěnost. Ti, kteří do organizace vstoupili tak většinou museli zapřít své pocity. Dospěli totiž k závěru, že jedině tak je možné proniknout do společnosti a pokusit se ji názorově ovlivnit. PROCHÁZKA, Radek. *Vzpomínka na jeho zrození a zamyšlení nad jeho odkazem*. In: *Almanach ke 40. výročí založení K-231*. KPV ČR Praha, 2008. str. 21.

¹²⁰ *Co, jak, proč v životě K-231*. In: *Almanach ke 40. výročí založení K-231*. KPV ČR Praha, 2008. str. 8.

¹²¹ PROCHÁZKA, Hubert. *Pražské jaro 1968 a KPV ČR*. In: *Zpravodaj KPV ČR*, číslo 5, ročník 15 – 2008, str. 10 – 11.

Pobočka K-231 byla založena v dubnu 1968 také v okresním městě Chrudimi. V jejím čele tehdy stanul Zdeněk Dušek. Zdeněk Dušek, bývalý národní socialista, byl v dubnu 1951 zatčen a v lednu následujícího roku odsouzen za velezradu a vyzvědačství na 15 let nepodmíněně. Po věznění v Leopoldově, Valdčicích a Pankráci byl po téměř devíti letech dne 20. dubna 1960 propuštěn. Po roce 1989 byl jedním ze zakládajících členů chrudimské pobočky Konfederace politických vězňů ČR a až do své smrti dne 26. prosince 2003 jejím předsedou.

Vpád vojsk Varšavské smlouvy do Československa v srpnu 1968 byl pro K-231 začátkem konce. Ještě před oficiálním zákazem jeho činnosti se však podařilo uschovat všechny písemnosti. O kartotéku členské základny a zpracované materiály se postaralo ústředí Klubu – část byla zničena a část odvezena do zahraničí, kam emigrovala většina členů přípravného výboru.¹²² Následně republiku narychlo opustilo dalších asi 10 000 členů, kteří v další činnosti pokračovali v západní Evropě, Spojených státech a Kanadě.¹²³ „Po vpádu armád spřátelených agresorů se nám podařilo přemístit, částečně ukrýt a z nutné části zlikvidovat veškeré materiály. Když se Rusákům po několika dnech podařilo vypátrat naše sídlo, nebyl tam už nikdo a nic, než holé stěny.“¹²⁴

Ti, kteří republiku neopustili, byli neustále pod dohledem Státní bezpečnosti a výjimkou nebyly ani domovní prohlídky či odposlouchávání telefonu.¹²⁵

V chrudimském okrese tomu nebylo jinak. Státní bezpečnost po srpnu 1968 projevovala zvýšený zájem o organizátory zdejšího K 231. Zdeněk Dušek byl několikrát vyslýchán a na jeho osobu byl dokonce zaveden spis pod krycím jménem Protéza. Sledován byl až do roku 1973, kdy byl jeho svazek zrušen, protože se Bezpečnosti nepodařilo potvrdit jeho protirežimní činnost. V tomto spise se však uvádí, že bude i nadále operativně sledován.¹²⁶

Obdobně bylo postupováno například proti Ladislavu Bartůňkovi, jehož spis nesl název Skladník.¹²⁷

Výmluvným dokladem atmosféry doby může být část textu z dokumentu o komplexní prověře O-StB Chrudim:

„Okres Chrudim, i když zde postupně přibývá průmyslu, je možno charakterizovat jako okres průmyslově-zemědělský. Přesto však i zde byla krizová léta 1968 – 1969 poznamenána poměrně silným antikomunismem a otevřeným nepřátelstvím proti SSSR.

¹²² PROCHÁZKA, Hubert. *Stručná historie K-231*. In: *Almanach ke 40. výročí založení K-231*. KPV ČR Praha, 2008. str. 6 – 7.

¹²³ Politicí exulanti vstupovali v zahraničí do již existujících krajanských spolků, především do Sdružení bývalých československých politických vězňů. Současně rostlo působení kanadských a amerických krajanů, kteří se soustřeďovali zejména v Torontu. ŠEDIVÝ, František. *K-231 v Kanadě*. In: *Almanach ke 40. výročí založení K-231*. KPV ČR Praha, 2008. str. 14 – 18.

¹²⁴ PROCHÁZKA, Radek. *Vzpomínka na jeho zrození a zamyšlení nad jeho odkazem*. In: *Almanach ke 40. výročí založení K-231*. KPV ČR Praha, 2008. str. 20.

¹²⁵ DVOŘÁKOVÁ, Zora. *Z letopisů třetího odboje*. 1. vydání. Praha, 1992. ISBN 80-900892-3-2. s. 262.

¹²⁶ *Roční zhodnocení plánovaných úkolů a výslednosti práce O-StB Chrudim za rok 1973*.

Zhodnocení plánovaných úkolů a výslednosti práce O-StB Chrudim za rok 1974.

Opisy obou dokumentů v NĚMEČEK, Josef. *Chrudimsko 1948 – 2008*. 1. vydání. Vlastním nákladem Vydal Josef Němeček, 2008. str. 116 – 119 a str. 131 – 132.

Originály dokumentů uloženy: Archiv bezpečnostních složek ministerstva vnitra (ABSMV) Brno – Kanice, B5/II, inv. j. 53 a B53/I, inv. j. 1.

¹²⁷ Ladislav Bartůňek o své situaci v době okupace Československa v srpnu 1968 mluví v rozhovoru, který jsem s ním vedla ve Žďárce u Skutče dne 9. května 2009. Viz níže.

V Chrudimi byla založena okresní organizace K-231 čítající 145 členů a po srpnu 1968 emigrovalo z okresu 130 osob, z nichž 11 se vrátilo. Za svoji pravicovou a oportunistickou činnost došlo k vyloučení z KSČ celé řady osob, mezi nimi 34 tzv. nomenklaturních kádrů, které zastávaly v okrese významné funkce.¹²⁸

Zákaz Klubu 231 byl obsažen v Moskevském protokolu – v odstavci o „zastavení činnosti skupin a organizací na antisocialistických pozicích“, který byl představiteli Československé republiky podepsán dne 26. srpna 1968. Dne 5. září 1968 pak nový ministr vnitra Jan Pelnář oficiálně zamítl Stanovy K-231 a nařídil, aby organizace do čtrnácti dnů zastavila svou činnost.¹²⁹

V následujícím období – v době tzv. normalizace (1969 – 1989) vytvořil komunistický režim z Klubu politických vězňů symbol antisocialistické kontrarevoluční organizace. K-231 byl dokonce obviněn ze zakládání skladišť zbraní, zajišťování ilegálních rozhlasových stanic a teroristických skupin. Brežněv prý dokonce K-231 nazval „ozbrojeným bílým terorem“. Pravdou zůstává, že Klub 231 sice antisocialisticky zaměřen byl a jeho cílem byl i nadále odpor proti komunistickému režimu, avšak bez teroru a beze zbraní.

Politictí vězni si tak na svou organizaci a rehabilitace v pravém slova smyslu museli počkat dalších dvacet let – tj. do roku 1990, kdy byla ustavena Konfederace politických vězňů České republiky.

---

¹²⁸ Komplexní prověrka O-StB Chrudim provedená pracovník Inspekce FMV dne 9. dubna 1974.
In: NĚMEČEK, Josef. *Chrudimsko 1948 – 2008*. 1. vydání. Vlastním nákladem vydal Josef Němeček, 2008. str. 119 – 123.

Originál dokumentu: ABSMV Brno – Kanice, B 5/II, inv. j. 72.

¹²⁹ PROCHÁZKA, Hubert. *Stručná historie K-231*. In: *Almanach ke 40. výročí založení K-231*. KPV ČR Praha, 2008. str. 6 – 7.

Dokument, kterým byly Stanovy K-231 dne 5. září 1968 zamítnuty viz PŘÍLOHA VI

III. KONEC KOMUNISTICKÉHO REŽIMU A KONFEDERACE POLITICKÝCH VĚZŇŮ ČR (KPV ČR)

Po zákazu Klubu 231 v roce 1968 mnoho politických vězňů i nadále pokračovalo v protikomunistickém odporu, který však již nikdy nenabyl takových rozměrů jako v letech padesátých. Bývalí političtí vězni tak i nadále žili jako méněcenní občané republiky. Povolání, která získali, byla mnohdy neodpovídající jejich vzdělání a zapojení do společenského života byla zhora nemožná. Byli téměř neustále pod dohledem mocenských orgánů komunistického režimu. Změnu v životě muklů¹³⁰ i celé republiky znamenal až rok 1989.

V roce 1989 byl již komunistický režim v Československu neudržitelný a ani represe na konci osmdesátých let už nedokázaly šířit masový teror tak, jak tomu bylo dříve. Utiskovaní vystoupili ze stínu, přemohli strach a úzkost a zahájili útok proti režimu.¹³¹ Narůstající rozpor mezi vládnoucím režimem a veřejností se naplno projevil v tzv. Palachově týdnu. Pietní shromáždění ve dnech 15. až 20. ledna 1989 byla prováděna demonstracemi otevřeně namířenými proti KSČ.¹³² Neklid panoval i uvnitř komunistické strany. Začínalo být jasné, že nezadržitelně přicházejí změny, které nezůstanou bez odezvy a na které je třeba reagovat.

Vývoj vyvrcholil v posledních měsících roku 1989. Dne 17. listopadu 1989 se uskutečnila mohutná studentská demonstrace. Na Albertově v Praze se ku příležitosti Dne studentů a výročí obsazení vysokých škol nacisty shromáždilo asi dva tisíce studentů. Demonstrace byla plánována jako pokojný vzpomínkový pochod, avšak proti přítomným naprosto neadekvátně na Národní třídě zasáhly mocenské orgány KSČ. Bití neozbrojených studentů posléze pobouřilo valnou většinu veřejnosti a odpor proti stávajícímu režimu narostl takřka geometrickou řadou a dospěl tak do své závěrečné fáze.¹³³ Veřejnost jakoby se najednou přestala bát. Po 17. listopadu již byly demonstrace a manifestace na denním

---

¹³⁰ Slovo mukl je běžně užívaným termínem pro označení politického vězně. Jde vlastně o zkratku slovního spojení „muž určený k likvidaci“ či „muž určený k lopatě“. Budu-li ho v textu používat, pak mám vždy na mysli politické vězně jako celek – tedy muže i ženy.

¹³¹ COURTOIS, Stéphane – WERTH, Nicolas – PANNÉ, Jean-Louis – PACZKOWSKI, Andrzej – BARTOŠEK, Karel – MARGOLIN, Jean-Louis. *Černá kniha komunismu: Zločiny, teror, represe*. I. díl. 1. vydání. Praha – Litomyšl, 1999. ISBN 80-7185-194-9. str. 397.

¹³² Podle průzkumu veřejného mínění z roku 1989, které ve své knize uveřejnil žurnalista Karel Pacner, důvěřovalo současné KSČ pouze 23% obyvatelstva a 87% veřejnosti naopak požadovalo změny ve vedení. In: PACNER, Karel. *Osudové okamžiky Československa*. 2. doplněné vydání. Praha, 2001. ISBN 80-00-00987-0. s. 425.

¹³³ O působení studentů v listopadových dnech vyšlo mnoho publikací - píše o něm například Milan Otáhal. OTÁHAL, Milan. *Studenti a komunistická moc v českých zemích 1968 – 1989*. 1. vydání. Praha, 2003. ISBN 80-86569-52-7.

pořádku. Tyto projevy odporu posléze srazily komunistický režim na kolena. Demonstrace byly projevem kolektivity v masové podobě, znamenaly změnu kolektivního vědomí a jakoby se snažily zahladit občanskou pasivitu a mlčenlivé tolerování komunistického režimu v letech předchozích.¹³⁴

Do čela masových protestních demonstrací se koncem listopadu postavilo Občanské fórum (dále jen OF)¹³⁵, jehož hlavním cílem bylo zahájení dialogu s vládnoucí stranou. OF sice usilovalo především o ukončení vedoucí úlohy KSČ, avšak ne revoluční cestou nýbrž cestou tzv. „jednání u kulatého stolu“. Představitelé OF se totiž obávali nějakého násilného zásahu ze strany režimu – tyto obavy nebyly až tak liché, jak by se někomu mohlo zdát, protože armáda a ostatní mocenské složky režimu byly dosud plně v rukou komunistické strany. Dialog s mocí se nakonec podařilo navázat koncem listopadu 1989 a OF se tak stylizovalo do role jakéhosi mostu mezi totalitou a demokracií.¹³⁶

Složitý přerod komunistického režimu v demokracii není předmětem této práce, a proto se omezím na konstatování, že zdoluhavá a složitá jednání přinesla první úspěchy v prosinci 1989. Dne 10. prosince 1989 byla v souladu s intencemi OF ustavena nová federální vláda v čele s Mariánem Čalfou¹³⁷ a došlo tak ke zlomení moci KSČ ve výkonné složce státní moci. Téhož dne pak podal demisi prezident Gustav Husák a jeho místo dne 29. prosince 1989 zaujal v té době již bývalý „vůdce“ OF Václav Havel.¹³⁸

Od počátku roku 1990 již tedy KSČ nedisponovala většinou v nejvyšších státních orgánech a ke dni 31. ledna 1990 byla dokonce zrušena Státní Bezpečnost. Docházelo k postupné pluralizaci politického života. Problematickou se stala otázka další existence KSČ. Vzhledem k potřebě určitého uklidnění politického života vydalo dne 23. ledna 1990 Federální shromáždění tzv. malý zákon o politických stranách, kde je KSČ uvedena

---

¹³⁴ SUK, Jiří. *Labyrintem revoluce: Aktéři, zápletky a křížovky jedné politické krize*. 1. vydání. Praha, 2003. ISBN 80-7260-099-0. s. 37 – 38.

¹³⁵ Občanské fórum (OF) bylo ustaveno dne 18. listopadu 1989 jako organizované hnutí nestraníků. Zpočátku nechtělo být hnutím politickým, ale garantem procesu změn v Československu. Větší angažovanost OF v politice přišla až v prosinci 1989, kdy samo sebe označilo za „organizované politické hnutí demokratických sil“. In: SUK, Jiří. *Labyrintem revoluce ...* s. 76 – 77.

¹³⁶ Tamtéž, s. 47.

¹³⁷ Složení federální vlády viz PŘÍLOHA VII

¹³⁸ SUK, Jiří. *Labyrintem revoluce ...* s. 208.

Václav Havel se narodil dne 5. října 1936 v Praze v rodině bohatého podnikatele. Po práci chemického laboranta studoval ekonomii na ČVUT, avšak studium nedokončil. Stal se kulisákem v Divadle ABC, později asistentem režie a dramaturgem v Divadle Na Zábřadlí. Mezitím vystudoval dramaturgii na Divadelní fakultě AMU. V roce 1968 byl zvolen předsedou Klubu nezávislých spisovatelů a v roce 1977 byl jedním ze zakladatelů a mluvčím Charty 77. V době komunistického režimu patřil mezi lidi pronásledované státní mocí a pro své politické smýšlení byl dokonce vězněn. V roce 1989 inicioval petici Několik vět a následně se stal vůdcem nekomunistické opozice. Koncem prosince 1989 byl zvolen československým prezidentem. Tento post zastával až do roku 2003 (od roku 1993 prezident samostatné České republiky).

jako řádná a legálně působící politická strana.¹³⁹ Při jakémkoliv pozdějším pokusu odstranit či omezit ji, se komunistická strana následně na tento zákon odvolávala.

V lednu 1990 se OF, Verejnost' proti nasiliu (VPN), KSČ, ČSS, ČSL, DS a SS shodly na návrhu nového volebního zákona. Zákon byl do jisté míry problematický. Stalo se tak proto, že byl postaven na systému poměrného zastoupení – tj. většinový systém byl zamítnut.

První vlna personálních rekonstrukcí ve státních orgánech byla dokončena v únoru 1990 a došlo tak k nastartování parlamentní demokracie ve státě. Státě, který po mnoha peripetiích dostal dne 19. dubna 1990 nový název – Česká a Slovenská Federativní Republika (ČSFR).¹⁴⁰

Polistopadový vývoj byl procesem plným improvizací a řada skutečností je problematická a diskutabilní dodnes. Hovořím zde zejména o věcech, které se ať už přímo či nepřímo dotýkají politických vězňů – jsou jimi lustrace, otázka další existence komunistické strany, legislativní uznání statutu třetího odboje či odškodňování osob perzekuovaných komunistickým režimem.

V letech 1989 – 1991 byl stanoven další, neméně důležitý úkol. Byl nastartován proces odpoutávání československého státu od Svazu sovětských socialistických republik (dále jen SSSR). V červnu roku 1991 došlo ke zrušení Rady vzájemné hospodářské pomoci (RVHP) a téhož měsíce pozbyl platnosti také Varšavský pakt. Československo usilovalo o změnu bilaterálních vztahů se SSSR a postupně začalo navazovat kontakty s jednotlivými státy z hroutícího se Svazu. Po dlouhých jednáních byl nakonec prosazen také požadavek odsunu sovětských vojsk. Základ pro budoucí vývoj vztahů obou států byl však položen až po rozpadu SSSR, kdy byla koncem února roku 1992 předběžně podepsána smlouva o dobrém sousedství a přátelských vztazích mezi ČSFR a novodobým Ruskem. Symbolem distancování Ruska od minulosti pak bylo předání kopií archivních dokumentů, týkajících se sovětské agrese proti Československu v roce 1968.¹⁴¹

---

¹³⁹ *Zákon číslo 15 o politických stranách ze dne 23. ledna 1990.* In: program ASPI verze 11 PRO WINDOWS, copyright ASPI, a. s. 2008, vygenerováno dne 23. března 2009.

¹⁴⁰ Název státu Česká a Slovenská Federativní Republika (ČSFR) platil až do konce roku 1992, kdy skončilo více než 74 let trvající společné soužití Čechů a Slováků. Dne 1. ledna 1993 se na mapách objevily dva nové samostatné státy – Česká republika, Slovenská republika. SUK, Jiří. *Labyrintem revoluce: Aktéři, zápletky a křížovatky jedné politické krize.* 1. vydání. Praha, 2003. ISBN 80-7260-099-0. s. 351 – 355.

¹⁴¹ DEJMEK, Jindřich. *Československo, jeho sousedé a velmoci ve XX. Století (1918 – 1992): Vybrané kapitoly z dějin československé zahraniční politiky.* 1. vydání. Praha, 2002. ISBN 80-86547-07-8. str. 131 – 134.

III.1 VZNIK KONFEDERACE POLITICKÝCH VĚZŇŮ ČR (KPV ČR) A JEJÍ ROZRŮSTÁNÍ

Součástí polistopadového vývoje byla kromě politických stran, OF a jiných sdružení také skupina lidí, která se podle Jiřího Suka řadila do proudu radikálního antikomunismu.¹⁴² Skupina, která mohla o nezákonnostech a porušování lidských práv komunistickým režimem mluvit z vlastní zkušenosti a měla největší morální právo být do dění zapojena. Mluvím samozřejmě o politických vězních. Jejich antikomunistické postoje a názory byly motivovány jakousi historickou spravedlností, avšak v polistopadové politice sehráli jen okrajovou roli.

Člen KPV ČR Čestmír Hofhanzl byl osm let po tzv. sametové revoluci poslancem české poslanecké sněmovny a k dění v oblasti politiky řekl:

„Neudělali nic pro to, aby jasně dali všem na vědomí, že v novém státě se zločin bude trestat a smyslem práva bude hledat spravedlnost a že to bude platit pro všechny stejně. ... Na jaře 1993 jsem byl členem skupiny, která měla vypracovat a předložit návrh zákona „O protiprávním komunistickém režimu“. Po dvou sezeních skupiny jsem pochopil, že naším úkolem má být předložení formální prázdné normy. Odstoupil jsem z komise a řekl svým kolegům, že nejsem křoví, abych se toho účastnil.“¹⁴³

Při projednávání zákona číslo 198 pak vystoupil s prohlášením a pozměňovacím návrhem, ve kterém upozorňoval na nutnost vyrovnat se s komunistickou minulostí zcela konkrétně. Vyjádřil obavu, že pokud se tak nestane, nebude nikdy učiněn rozchod s komunistickou minulostí: „Předkládám tento pozměňovací návrh – Za paragraf 4 se vloží nový paragraf 5, který zní: Komunistická strana se dnem účinnosti tohoto zákona zakazuje.“¹⁴⁴ Návrh neprošel.

Přesto však bývalí političtí vězni „neusnuli na vavřínech“ a neudělali tlustou čáru za minulostí – ustavili svou organizaci, která se až do dnešních dob neustále snaží vyrovnat se s komunistickým režimem a zlepšit tak život svých členů.

Myšlenka založit organizaci, která by sdružovala bývalé politické vězně, vznikla hned v prvním revolučním týdnu na vrátnici v paláci Adria (v Laterně Magice). Zde jako denní vrátný pracoval Vladimír Struska:

---

¹⁴² SUK, Jiří. *Labyrintem revoluce: Aktéři, zápletky a křižovatky jedné politické krize*. 1. vydání. Praha, 2003. ISBN 80-7260-099-0. s. 385.

¹⁴³ HOFHANZL, Čestmír. *Proč postkomunisté nezakáží komunistickou stranu*. In: *Věrní zůstaneme*, číslo leden 2009/1, ročník XIX, str. 4.

¹⁴⁴ Tamtéž.

Prohlášení Čestmíra Hofhanzla viz PŘÍLOHA VIII

„Často sem za mnou přišli přátelé muklové na kus řeči. Dne 23. listopadu jsem já a další tři předali panu Pecháčkovi ze Svobodné Evropy prohlášení politických vězňů padesátých let. My, političtí vězni z padesátých let, kteří jsme od prvopočátku bojovali za svobodnou demokracii a svobodné Československo, se zcela připojujeme k požadavkům národa za vyšetření, zveřejnění a potrestání teroristického rozkazu k brutálnímu zásahu složek ministerstva vnitra proti povolené pokojné manifestaci studentů dne 17. 11. 1989. Požadujeme změnu politického klimatu ve jménu 148 nevině popravených a 8 000 umučených vězňů minulého čtyřicetiletého období protilidového režimu. „Komunistický humanismus“ jsme poznávali po dobu desíti i více let za ostnatými dráty koncentračních táborů a mřížemi smutně proslulých věznic po celém území našeho státu. Jsme plně solidární s každým poctivým Čechem a Slovákem přejícím si obnovu svobodného Československa! Nebojte se! My jsme se také nebáli! Pravda zvítězí! Bylo nám však jasné, že výzvami a prohlášeními nic nezmůžeme a chceme-li pomoci muklům, že se musí založit organizace. Dne 30. listopadu 1989 jsme se sešli v salonku hospody U Kotvy ve Spálené ulici v Praze. Bylo nás tam 30 – 25 mužů a 5 žen. Byl zvolen přípravný výbor ve složení – Hojerová, Pufflerová, Sakmar, Sovák, Struska. Dle prezenční listiny jména přítomných zakládajících členů – Miroslav Hesoun, Hilda Čiháková-Hojerová, František Melichar, Věra Melicharová, Radovan Procházka, Jiří Mesickié, František Přeučil, Bruno Fagoš, Stanislav Oplt, Jaroslav Aim, Ladislav Jirásek, Eva Svobodová, Václav Findejs, Miroslav Kácha, Míla Bumba, Karel Štědrý, Laco Mecszároš, dr. Josef Zvěřina (kněz), Jaroslav Karban, Jitka Pufflerová, Helena Marková, Dobromil Cvrkal, Ladislav Tonar, Roman Sakmar, Čeněk Sovák, Ladislav Chlapec, Josef Lánský, Vladimír Struska, jeden nečitelný podpis a jeden se nepodepsal.“¹⁴⁵

V hospodě U Kotvy se mimo jiné rozhodovalo také o tom, jak se bude organizace jmenovat. Většina přítomných odhlasovala název Konfederace politických vězňů, protože se předpokládalo, že se připojí i další instituce podobného zaměření jako například Klub angažovaných nestraníků či Vězni svědomí. To se nakonec nestalo, ale název již měněn nebyl. Po zvolení přípravného výboru byly stanoveny tři hlavní úkoly – vybudovat funkční organizaci a zviditelnit ji na veřejnosti, docílit rehabilitace, odškodnění a uznání protikomunistického odboje, postarat se o sociálně slabé členy.¹⁴⁶

V roce 1989 pak byly narychlo vytvořeny jednotlivé prozatímní výbory, které na 19. ledna 1990 svolaly do Sportovní haly v Praze Holešovicích valnou hromadu Konfederace politických vězňů (dále jen KPV), kde byl zvolen výbor KPV a rozhodnuto o zakládání jednotlivých místních poboček. Prvním a čestným předsedou se stal Ing. Rudolf Pernický¹⁴⁷ – jeho přátelé a soupeřníci tak ocenili jeho příkladné chování a boj, vedený po

¹⁴⁵ STRUSKA, Vladimír. *Založení KPV ČR*. In: Zpravodaj KPV ČR, číslo 6, ročník 1 – 1994. str. 2.

¹⁴⁶ *Konfederace politických vězňů*. In Zpravodaj KPV ČR, číslo 4, ročník 2. str. 1 – 6.

¹⁴⁷ **Rudolf Pernický (1915 – 2005)** byl velitelem zpravodajského výtvarného oddělení TUNGSTEN, zakládajícím členem Čs. obce legionářské, nositelem Řádu bílého lva I. třídy, Řádu M. R. Štefánika, válečných křížů 1939 – 1945 a dalších vyznamenání. Genmjr. Pernický bojoval za 2. světové války za svobodné Československo a to se mu po roce 1948 odvděčilo vskutku svérázným způsobem. V březnu roku 1949 byl zatčen a následně odsouzen k trestu odnětí svobody v délce trvání 20 let. Více než jedenáct let strávil tento československý hrdina ve věznicích na Pankráci, Borech, v Leopoldově a v uranových dolech na Jáchymovsku a Příbramsku. Propuštěn byl na amnestii v roce 1960. V roce 1990 se stal

dobu nacistické a následné bolševické okupace, kdy se stal živoucím symbolem kontinuity druhého a třetího odboje.¹⁴⁸

KPV ČR se prohlašuje za právního a ideového nástupce „Klubu bývalých politických vězňů – K 231“. Je to dobrovolná organizace sdružující politické vězně komunistického režimu bývalého Československa, přičemž za politické vězně považuje osoby, které byly v období od 25. února 1948 do 31. prosince 1989 odsouzeny československými soudy pro politický odboj nebo odpor proti komunistickému režimu za činy, které lze podle zákona č. 119/1990 Sb. o soudní rehabilitaci a zákona č. 198/1993 Sb. o protiprávnosti komunistického režimu a odporu proti němu, kvalifikovat jako politicky motivované.¹⁴⁹

Členem KPV může být politický vězeň žijící jak na území České republiky, tak i v zahraničí, a to bez ohledu na jeho současnou státní příslušnost. To znamená, že Konfederace sdružuje i osoby, které musely z prokazatelně politických důvodů opustit bývalé Československo a v zahraničí požádat o azyl. Lze tedy říci, že KPV zastupuje Českou republiku vůči politickému exilu.

Podmínkami členství jsou výše zmíněné vymezení pojmu politický vězeň a doklad skutečnosti, že daná osoba nebyla členem, kandidátem nebo zaměstnancem KSČ a její orgánů moci.¹⁵⁰ Stanovuje se však podmínka, při jejímž naplnění nesmí být do KPV přijata osoba, která vše výše zmíněné splňuje, byť by byla dokonce po roce 1989 rehabilitována – jedná se o porušení etiky politického vězně ve výkonu trestu udavačstvím nebo jiným nemorálním způsobem.¹⁵¹

Původní počet asi 15 000 členů¹⁵² klesl v důsledku úmrtí na přelomu tisíciletí podle odhadů zhruba na 7 000 osob. Na počátku roku 2008 již bylo v KPV organizováno méně než 3 000 muklů. Toto číslo představuje jenom asi 1,5% původního počtu.¹⁵³ Jsou to lidé, kteří ztělesňují kontinuitu demokratické tradice a jako takoví nechtějí a ani nemohou

---

předsedou KPV ČR .

¹⁴⁸ Časopis vydávaný Konfederací politických vězňů České republiky *Zpravodaj KPV*, číslo 1, ročník 13-2006. str. 2 – 4.

¹⁴⁹ *Stanovy Konfederace politických vězňů ČR*, Hlava I., čl. 2, odst. 3.
Zákon č. 119 ze dne 23. dubna 1990 o soudní rehabilitaci, Oddíl II., §2, odst. 1
Zákon č. 198 ze dne 9. července 1993 o protiprávnosti komunistického režimu a odporu proti němu
In: Program ASPI verze 11 PRO WINDOWS, copyright ASPI, a.s. 2008. Vygenerováno 26. 9. 2008.
Zákon č. 198/1990 Sb. viz PŘÍLOHA IX

¹⁵⁰ Podle čl. 6. odst. 1 Stanov KPV jsou těmito orgány – Státní Bezpečnost, Vojenská kontrarozvědka, Lidové milice, Pomocná stráž Veřejné Bezpečnosti, Akční výbory, Prověřkové komise a Sbor národní bezpečnosti.

¹⁵¹ Členství zaniká úmrtím, vystoupením nebo vyloučením. Členem KPV ČR se poté může stát pozůstalý – tj. manžel, manželka a děti.

¹⁵² Toto číslo nevyjadřuje všechny osoby postižené komunistickým režimem, ale pouze ty, které se do KPV přihlásily.

¹⁵³ *Zpravodaj KPV ČR*, číslo 2, ročník 15 – 2008, s. 7.

učinit tlustou čáru za minulostí. Proto se i přes své mnohdy podlomené zdraví a pokročilý věk snaží aktivně podílet na zveřejňování dokumentů o porušování lidských práv orgány komunistické moci. Mluví o svých vlastních životních zkušenostech a stávají se tak jakousi individuální pamětí společnosti. Jejich osudy jsou příkladem pro mladší generace, které komunistické represe nezažila. Političtí vězni se snaží mladým lidem vštípit obezřetnost při generalizování, větší citlivost vůči nejrůznějším formám bezpráví a smysl pro solidaritu s těmi, kteří jsou bezpráví vystaveni.

Podle výše zmiňovaných přijatých Stanov KPV je posláním této organizace sledovat dodržování zásad Listiny práv a svobod a Všeobecné deklarace lidských práv. Dále pak zajišťovat výstavbu demokratického zřízení – jinými slovy se Konfederace snaží bojovat proti všem pokusům o návrat komunistického režimu. KPV jako celek důrazně vystupuje proti komunistické straně a politickou scénu kritizuje za to, že ji včas nezrušila a nepostavila mimo zákon. Současnou komunistickou stranu totiž muklové považují za pokračovatelku KSČ.

„Jakékoliv rozšířené názvy a přívlastky jsou nepodstatné. Vždy se jedná jen o jednu a tutéž strukturu, založenou a vybavenou ideologií násilí, závisti, třídního boje, revoluce, krveprolévání a lživých utopických lákadel o tzv. beztřídní společnosti, v níž se každý bude mít jako v ráji.“¹⁵⁴

Konfederace je toho názoru, že problémy nelze řešit tlustou čarou a zapomenutím či odpuštěním. Ačkoli stále požaduje zákaz komunistické strany¹⁵⁵ jako původce zla a činí ji odpovědnou za vše, co se stalo, nechce se mstít. Požaduje pouze naplnění spravedlnosti. Jako nerepresivní řešení problému navrhla projekt Morálního tribunálu České republiky na vyrovnání se s protiprávními a nezákonnými praktikami představitelů KSČ a se zločiny komunistického režimu bývalého Československa v letech 1945 – 1989. Podle návrhu by měli v tribunálu zasednout minulým režimem nezkompromitovaní historikové, právníci, soudci a svědci zločinů komunismu. Ti by měli posléze prozkoumat činnost komunistických funkcionářů a orgánů moci. Hrubá provinění a zločiny by měly být pojmenovány, odhaleny a po soudním přelíčení zveřejněny. Rozsudky by byly pouze virtuální.¹⁵⁶ Podle muklů je důležité, aby byly zločiny komunismu odhaleny, protože

---

¹⁵⁴ *Zpravodaj KPV ČR*, číslo 2, ročník 15 – 2008, s. 7.

¹⁵⁵ Rezoluce KPV ČR o otázce komunistické strany a jejího působení ze dne 19. února 2007.

Viz PŘÍLOHA X

¹⁵⁶ *Přednáška Leo Žitka na mezinárodní vědecké konferenci „Únor 1948 v Československu“ konané v Praze ve dnech 25. – 27. února 2008.* In: *Zpravodaj KPV ČR*, číslo 2, ročník 15 – 2008, s. 6 – 8.

pokud by se tak nestalo „nelze prožívat přítomnost a lze ohrozit i správné směřování našich osudů v budoucnosti.“¹⁵⁷

Neméně důležitým posláním této organizace je morální satisfakce v právní i sociální oblasti a snaha o komplexní rehabilitaci politických vězňů, a to i těch zemřelých. Dne 23. dubna 1990 odpovědělo Federální shromáždění ČSFR na oprávněné požadavky KPV a přijalo zákon číslo 119 o soudní rehabilitaci, který umožňoval vyrovnat se s oběťmi komunistického režimu. Na jeho základě bylo do konce roku 1992 rehabilitováno a odškodněno asi 260 000 osob.¹⁵⁸ Z pohledu politických vězňů měl však jeden velký nedostatek – nelegitimizoval odpor ani odboj proti komunistickému režimu. Ba co víc vůbec nebral tyto pojmy v potaz.¹⁵⁹ Projednávání statutu III. odboje se sice všeobecně očekávalo, avšak federální vláda to odmítla s konstatováním, že platný právní řád pojem odboj nezná a že použití násilí nelze považovat za legitimní formu odporu proti stávající moci.¹⁶⁰ Sami bývalí političtí vězni upozorňují na skutečnost, že nepřekonatelným problémem při snaze o legislativní uznání protikomunistického odboje bylo a je právě slovo odboj.¹⁶¹ Na tomto místě se nabízí podotknout, že násilí bylo v protikomunistickém odboji zastoupeno jen minimálně. Odboj se projevoval většinou formou písemného nesouhlasu v letácích, zahrnoval poskytování pomoci pronásledovaným osobám atd.¹⁶² Legislativní uznání třetího odboje bylo pro polistopadové politiky tvrdým oříškem. Političtí vězni věřili, že se přístup politické reprezentace postupem času změní, ale nestalo se. Uznání statutu třetího odboje je tak dodnes nesplněným cílem KPV.¹⁶³ Předsedkyně KPV ČR Naděžda Kavalírová si tak dne 7. prosince 2008 na 19. kongresu ODS posteskla:

„My političtí vězni komunistické diktatury nejsme aktivními hráči současné politiky, ani si tuto roli nechceme přisvojovat. Na druhé straně se však dnes připravuje praktická politika příštích generací a v tomto případě se své odpovědnosti zřící nemůžeme. Proto i nadále dáváme o sobě vědět a proklamujeme naše názory opírající se o historické

---

¹⁵⁷ *Přednáška Leo Žídka na mezinárodní vědecké konferenci „Únor 1948 v Československu“ ...*, s. 7.

¹⁵⁸ Podle údajů KPV ČR, které byly uveřejněny v jejich tehdejší měsíčníku *Věrní zůstali – Zpravodaj KPV ČR*, bylo do konce měsíce února 1992 rehabilitováno 200 000 bývalých politických vězňů, bylo odesláno 36 000 žádostí o odškodnění a z toho jich bylo k tomuto datu vyřízeno 6 500. In: *Věrní zůstali – Zpravodaj KPV ČR*, číslo 2, ročník 1992, str. 2.

¹⁵⁹ SUK, Jiří. *Labyrintem revoluce: Aktéři, zápletky a křížovatky jedné politické krize*. 1. vydání. Praha, 2003. ISBN 80-7260-099-0. s. 399 – 400.

¹⁶⁰ DVOŘÁKOVÁ, Zora. *Z letopisů třetího odboje*. 1. vydání. Praha, 1992. ISBN 80-900892-3-2. s. 263.

¹⁶¹ *Konfederace politických vězňů*. In *Zpravodaj KPV ČR*, číslo 4, ročník 2 - 1995. str. 3.

¹⁶² *Formy protikomunistického odboje a odporu viz výše.*

¹⁶³ Političtí vězni neúspěšně usilují o uznání protikomunistického odboje již od svého založení. První návrh zákona o protikomunistickém odboji byl podán v roce 1992. In: *Zpravodaj KPV ČR*, číslo 4, ročník 2 – 1995, str. 3.

zkušenosti. Při této příležitosti říkáme – bohužel. Bohužel proto, že za skoro dvacet let po rozpadu komunistické nadvlády jsme nebyli schopni se vyrovnat s tímto morálním stigmatem a jeho důsledky. Marně čekáme na vypořádání se s komunistickou ideologií, která dávno byla označena za zločinnou a zavrženíhodnou, a to jak všichni víte, nevdí, aby následovnice KSČ, KSČM byla trpěna jako legitimní politická strana demokratického systému. Na druhé straně stejně marně čekáme, aby bylo přiznáno kvalifikované právo odboje a odporu proti komunismu ...“¹⁶⁴

III.1.1 ORGANIZAČNÍ USPOŘÁDÁNÍ KPV ČR

Základním organizačním článkem Konfederace jsou pobočky, které vznikaly od okamžiku založení organizace podle územního principu a každá z nich má ve svém názvu číslo vyjadřující pořadí.¹⁶⁵ V současné době je v činnosti sedmdesát okresních poboček po celé České republice.¹⁶⁶ Pobočka má tři orgány – Členskou schůzi, Výbor pobočky a Revizní komisi. Jednotlivé pobočky sídlící v rámci kraje pak ustavují Krajský výbor poboček, který je zastupuje vůči orgánům samosprávy, státní správy a dalším organizacím na území toho kterého kraje.¹⁶⁷

Stejně jako jednotlivé pobočky i KPV ČR jako zastřešující instituce nepostrádá nezbytné organizační uspořádání. Hlavními orgány instituce jsou Sněm delegátů poboček, Rada, Předsednictvo, Ústřední revizní komise a Smírčí komise.¹⁶⁸

---

¹⁶⁴ *Projev předsedkyně KPV ČR na 19. Kongresu ODS konaném dne 7. prosince 2008 v Praze.* In: Zpravodaj, číslo 1, ročník 16 – 2009, s. 8 - 9

¹⁶⁵ Okresní pobočka KPV v Chrudimi má číslo 19, což znamená, že vznikla nebo byla zapsána jako devatenáctá v pořadí.

¹⁶⁶ Seznam poboček KPV ČR viz PŘÍLOHA XI

¹⁶⁷ *Stanovy KPV ČR, Hlava III, čl. 9 – 12.*
Organizační řád KPV ČR.

¹⁶⁸ Současnou předsedkyní KPV ČR je **MUDr. Naděžda Kavalírová**, která se narodila 13. listopadu 1923 v Opočně. Po 2. světové válce studovala medicínu na UK, byla členkou strany národně socialistické a v únoru roku 1948 se zúčastnila pochodu studentů na Hrad. Po událostech v únoru 1948 vystoupila ze strany národních socialistů na protest proti její kapitulaci před tlakem komunistů. V březnu téhož roku pak byla jako politicky nespolehlivá vyloučena ze studií. V roce 1949 se provdala za JUDr. Jiřího Kavalíra. Až do roku 1956 pracovala jako sestra v Závodním ústavu národního zdraví Jáchymovských uranových dolů, poté byla zatčena a následně odsouzena za údajnou špionáž a velezradu na 5 let odnětí svobody. V roce 1959 byla podmíněčně propuštěna a následně zaměstnána jako pomocná dělnice. Po jaru 1968 získala paní Kavalírová místo na nově ustaveném Ministerstvu práce a sociálních věcí, kde pracovala až do odchodu do důchodu v roce 1984. Tato skutečnost je do dnešních dob pro mnohé lidi, některé členy KPV ČR nevyjímaje, problematická. Po pádu komunistického režimu v roce 1989 jí bylo uznáno studium medicíny a začala se aktivně podílet na odškodňování politických vězňů (1991 – 1994 členka odboru odškodňování Ministerstva spravedlnosti ČR). V roce 1990 byla zvolena místopředsedkyní KPV ČR a od roku 2003 je její předsedkyní. Její neúnavná práce na zmírňování následků nespravedlnosti bývalého režimu jí vyneslo několik ocenění – Svatováclavská medaile, Medaile cti a vděčnosti Společnosti Jana Masaryka a Řád TGM I. třídy za zásluhy o stát v oblasti demokracie, humanity a lidských práv. V roce 2008 se stala paní Kavalírová členkou Rady nově vzniklého Ústavu pro studium totalitních režimů.

Sněm je svoláván Radou nejméně jednou za dva roky a mezi jeho pravomoci patří volba předsedy KPV ČR, členů Předsednictva, Ústřední revizní komise i Smírčí komise.

Rada je v období mezi Sněmy nejvyšším orgánem KPV. Tvoří ji předsedové jednotlivých poboček a její usnesení jsou závazná pro Předsednictvo, jenž je výkonným orgánem instituce mezi jednotlivými zasedáními Rady. Mezi jeho pravomoci patří například vypracovávání rozpočtů KPV. Ústřední revizní komise je nejvyšším kontrolním orgánem KPV a je odpovědná pouze Sněmu. Smírčí komise poté řeší spory mezi jednotlivými orgány instituce nebo jejími jednotlivými pobočkami či členy. Odpovědná je také pouze Sněmu a její rozhodnutí jsou pro všechny zúčastněné konečná.

Konfederace má také své pracovní a pomocné orgány. Jedná se zejména o odborné komise, které jsou zřizovány jako její pomocné nástroje. Jsou jimi – politická a tisková komise, dokumentační komise, organizační komise, zemědělská komise, kulturní a koordinační komise, branně-bezpečnostní komise, hospodářská komise, právní komise, sociální a zdravotní komise a ekologická komise.¹⁶⁹ Jejich pole působnosti vysvětluje již z jejich názvů. Například Sociální a zdravotní komise pomáhá při odškodňování, při získávání příspěvků na lázeňskou péči, na dopravu a na telefon atd., kulturní komise se zase stará o organizování akcí KPV ČR, zemědělská komise tvoří různá memoranda, analýzy a návrhy pro ministerstvo zemědělství a jiná kompetentní místa.

K velmi důležitým pracovním orgánům pak patří dokumentační komise KPV. Tento pomocný orgán přímo navázal na činnost dokumentační komise K 231. Byl ustaven ihned po založení Konfederace a mezi jeho hlavní náplň práce patří zejména snaha zdokumentovat léta nesvobody a statečnost těch, kteří proti komunistickému režimu bojovali. Lze říci, že usiluje o objasnění nedávné minulosti a snaží se tak přispět ke spravedlivému řešení otázky viny a trestu.¹⁷⁰ Na základě shromážděných dokumentů mohla KPV jednak podávat podněty pro trestní stíhání a jednak také posloužily při rehabilitacích a následném odškodňování. Mezi velké úspěchy této komise lze také zařadit zřízení Muzea III. odboje v Příbrami.¹⁷¹

Členům KPV pak Stanovy dovolují zakládat také různé zájmové nebo odborné sekce, které mohou jednotlivým orgánům KPV předkládat svá doporučení nebo návrhy k jednotlivým otázkám.

Současné vedení KPV ČR zvolené na Sněmu dne 16. – 17. října 2007 viz PŘÍLOHA XII

¹⁶⁹ Zpravodaj KPV ČR, číslo 1, ročník 1 – 1994, str. 1 – 10.

¹⁷⁰ Tamtéž, str. 8.

¹⁷¹ *Konfederace politických vězňů*. In Zpravodaj KPV ČR, číslo 4, ročník 2 - 1995, str. 4 – 5.

Veškerá činnost KPV je financována ze zápisného členů organizace, z jejich členských příspěvků¹⁷², darů a dotací. Tyto peníze jsou poté rozdělovány jednotlivým pobočkám, které musí peníze řádně využít a vyúčtovat. Nad čímž bdí jednotlivé revizní komise poboček a na nejvyšší úrovni poté Ústřední revizní komise.¹⁷³

III.2 KPV ČR – OKRESNÍ POBOČKA Č. 19 CHRUDIM

Chrudimská pobočka KPV ČR byla založena na přelomu let 1989/1990. Ustavující schůze proběhla za velmi hojné účasti v Mysliveckém domě v Opletalově ulici v Chrudimi a u jejího zrodu stál Zdeněk Dušek. Pan Dušek byl komunistickým režimem perzekuován stejně jako ostatní účastníci schůzky, avšak byl to on, kdo v roce 1968 zakládal v Chrudimi pobočku K 231. Nebál se případného postihu tehdy a tím méně nyní, když komunistický režim začal mizet v propadlišti dějin. Právě jeho neúnavná činnost pro bývalé politické vězně byla důvodem toho, že byl okamžitě postaven do čela chrudimské pobočky KPV. Na tomto postu pak setrval až do své smrti v roce 2003.

Sídlo pobočky¹⁷⁴ je v Široké ulici v Chrudimi. Jedná se o dům a místnost, která je dle mého úsudku poněkud nevyhovující. Dům, který chrudimské Konfederaci bezplatně město Chrudim zapůjčuje, je v dezolátním stavu a přístup do něj není leckdy pro mnohé postarší členy zrovna nejjednodušší. Je nadto umístěn v takové lokalitě, že o existenci KPV v Chrudimi dle mého názoru více lidí neví než ví. Samotná místnost je pak pro organizaci tohoto typu nejen nevhodná, ale také nedůstojná. Skříň s archivními materiály ani kopírka či vaříč nejsou v oddělené místnosti. V pobočce, která má v současné době více než šedesát členů, jsou tři stoly a dvanáct židlí ... Podle mého názoru by si tito lidé zasloužili nejen lepší prostory pro svou organizaci, ale také důstojnější zacházení ze strany městských orgánů.

Při svém založení měla chrudimská pobočka 244 členů.¹⁷⁵ O tři roky později to již bylo 223 členů¹⁷⁶ a za dalších deset let, tedy v roce 2003, již chrudimská pobočka

---

¹⁷² Pro orientaci na tomto místě uvedu, že koncem roku 2003 přispíval každý člen KPV částkou 200,-.

V roce 2009 již každý bývalý politický vězeň sdružený v Konfederaci odvádí členský příspěvek 200,- a každý člen KPV – rodinný příslušník 300,-.

¹⁷³ *Stanovy KPV ČR* schválené Ministerstvem vnitra ČR v roce 2004. s. 4 – 7.

¹⁷⁴ Fotografie vnitřních prostor chrudimské pobočky KPV ČR viz PŘÍLOHA XIII

¹⁷⁵ PTÁČEK, Josef. *Perzekuce občanů okresu Chrudim v letech 1948 – 1989: Politictí vězni – hrdinové III. odboje*. 1. vydání KPV ČR pobočka Chrudim. Kostelec n./Orlicí, 2006. s. 34.

sdužovala pouze 91 bývalých politických vězňů.¹⁷⁷ V roce 2006 řady lidí, kteří představují svědomí národa a jsou přímými svědky komunistických zločinů, opět prořídly a počet členů poklesl na osmdesát.¹⁷⁸ V současné době, tedy v roce 2009, již sdužuje chrudimská pobočka pouze 65 členů – z toho je však pouhá třetina bývalých politických vězňů, zbytek členů pobočky je tvořen manželkami nebo vdovami muklů¹⁷⁹.

ROK	POČET ČLENŮ KPV POBOČKY CHRUDIM
1993	223
2003	91
2005	83
2006	80
2007	76
2008	69
2009	65

Zdroj: *Zápisy z Členských a Výborových schůzí KPV pobočky Chrudim*. In: Archiv KPV ČR okresní pobočka č. 19 Chrudim (dále jen KA Chrudim), složky Zápisy, Ústředí a Stanovy.
Seznam členů KPV pobočky Chrudim z roku 1993 a z roku 2009. In: KA Chrudim

Tento až dramatický pokles členské základny je zapříčiněn především vysokým věkem a nemocemi, které s sebou stáří přináší. K neúprosnému koloběhu života však namnoze „přispěly“ komunistické lágry, ve kterých byly tyto osoby léta drženy. Podmínky, které v nich panovaly, či ve kterých byli muklové nuceni pracovat (uranové a uhelné doly, pískovcové lomy či jinak běžná práce, avšak bez ochranných pomůcek) jim na zdraví rozhodně nepřidaly. Bývalých politických vězňů tedy rychlým tempem ubývá.¹⁸⁰ Jestliže

¹⁷⁶ *Seznam členů KPV ČR pobočky Chrudim v roce 1993*. In: Archiv KPV okresní pobočka č. 19 Chrudim (dále jen Konfedační archiv – KA Chrudim). Viz PŘÍLOHA XIV

¹⁷⁷ *Zápis z Členské schůze KPV pobočky Chrudim ze dne 27. listopadu 2003*. In: KA Chrudim, složka Stanovy

¹⁷⁸ PTÁČEK, Josef. *Perzekuce občanů ...*, s. 34.

¹⁷⁹ *Seznam členů KPV ČR pobočky Chrudim v roce 2009*. In: Archiv KPV okresní pobočka č. 19 Chrudim (dále jen Konfedační archiv – KA Chrudim). Viz PŘÍLOHA XV

¹⁸⁰ Tuto nenávratnost jsem při psaní této práce bohužel sama poznala. Dne 21. ledna 2009 zemřel jeden z „mých“ bývalých politických vězňů **Miroslav Tomášek** (1930 – 2009). Chtěla bych na tomto místě alespoň několika řádky připomenout jeho osudy. Pan Tomášek byl zatčen ve svých dvaadvaceti letech dne 22. února 1952, kdy již vykonával vojenskou službu u PTP. Ještě téhož měsíce byl Státním soudem v Praze odsouzen k jedenácti letům odnětí svobody za velezradu a ohrožení státního vojenského tajemství. Vězněn byl na Pankráci, v koncentračním táboře Ležnice na Slavkovsku a na lágru Rovnost na Jáchymovsku. Pracoval zde

nebudou jejich osudy a životní zkušenosti zaznamenány, může se stát, že za nějaký čas nebude nikoho, kdo by bez obalu mohl říci, jaký komunistický režim v Československu vlastně byl. Mohlo by tak reálně hrozit opakování chyb.

Všechny pobočky KPV ČR, které po roce 1989 vznikly v bývalých okresech, zápasí s nedostatkem peněz. Většinu akcí hradí ze svých prostředků (tj. členských příspěvků) nebo z příspěvků obcí či kraje. Nestěžují si, ale podle vlastních slov si připadají jako „žebráci“, když žádají města o příspěvek na provoz. Finanční podpora je však nezbytná. Bez ní by KPV nemohla vydávat časopis, političtí vězni by nemohli vyjíždět na celorepubliková setkání nebo navštěvovat místa, kde nedobrovolně a v krutých podmínkách strávili kus svého života. Nemalé peníze stojí také běžný provoz pobočky. Žádost o finanční pomoc (dotaci) se od jiných organizací nijak neliší. Za pobočku jedná její předseda/kyně, který/á musí vyplnit příslušný formulář, jenž je posléze se všemi náležitostmi poslán příslušnému městskému úřadu, který může a nemusí žádosti vyhovět. Ačkoli musí chrudimská pobočka každoročně vyplňovat žádost o dotaci, stalo se jakýmsi nepsaným pravidlem, že jí Pardubický kraj i město Chrudim každý rok peníze poskytují. V roce 2003 kraj přispěl na její provoz 20 000,- a Chrudim 7 000,-¹⁸¹. Názornější nahlédnutí na dotace poskytované krajem a městem viz níže tabulka

ROK	DOTACE OD PARDUBICKÉHO KRAJE	DOTACE OD MĚSTA CHRUDIM
2005	20 000.-	6 000.-
2006	20 000.-	10 000.-
2007	20 000.-	10 000.-
2008	40 000.-	10 000.-
2009	20 000.-	10 000.-

Zdroj: *Krajský úřad dotace*. In: Archiv KPV ČR okresní pobočka č. 19 Chrudim (dále jen KA Chrudim), složka Účtování
Městský úřad dotace. In: KA Chrudim, složka Účtování

jako lamač v hlubině na uranovém dole. Zde byl při minimální stravě a bez ochranných pomůcek každý den vystaven radioaktivnímu záření. Po téměř šesti letech dne 1. prosince 1957 byl pan Tomášek na podmínku propuštěn na svobodu. Počátkem roku 1958 se mu podařilo sehnat zaměstnání. Neodpovídalo sice jeho vzdělání, ale politický vězeň si vybírat nemohl. Až do odchodu do důchodu, tj. do roku 1990, tedy pracoval jako závozník. Dne 3. července 1990 byl Krajským soudem v Hradci Králové zcela rehabilitován a rok nato mu bylo přiznáno také odškodnění.

¹⁸¹ *Zápis z Členské schůze KPV pobočky Chrudim konané dne 27. listopadu*. In: KA Chrudim, složka Stanovy.

Z těchto peněz je financován veškerý provoz pobočky i „zájezdy“ bývalých politických vězňů na různá pietní místa. Ať už na celorepublikové úrovni viz níže (Letná, Žofín, Sv. Hostýn atd.) nebo v rámci dané pobočky či kraje (tábor Vojna, Muzeum Třetího odboje v Příbrami, Lány, Sv. Hora u Příbrami atd.¹⁸²) Kromě výše zmíněných vlastních prostředků a dotací jsou dalším finančním zdrojem pobočky peněžní dary od jednotlivců (často na provoz pobočky přispívají sami muklové).

Organizační uspořádání pobočky bylo naznačeno výše a nyní se tedy zaměřím pouze na jednu konkrétní – chrudimskou pobočku nesoucí číslo 19. Každá pobočka má tři orgány. Tím nejvyšším je Členská schůze, která je složena ze všech členů dané pobočky. Členská schůze každé dva roky volí předsedu pobočky, Výbor pobočky a Revizní komisi. Schází se zpravidla jednou za půl roku a volí nadpoloviční většinou přítomných členů.

Dalším orgánem je Výbor pobočky, který má pravomoc jednat a vyvíjet konkrétní činnost v rámci kraje, ke kterému náleží. Výbor je vlastně užší vedení pobočky, který ji reprezentuje navenek. Výbor chrudimské pobočky sestává z deseti osob a jeho složení v letech 2007 – 2009 bylo následující: Růžena Popílková (předsedkyně), Miloslav Prokeš (první místopředseda), Růžena Tomášková (hospodářka pobočky)¹⁸³, Eliška Vlčková (kulturní referentka), František Víšek, Vladimír Brouček, Ladislav Bartůněk (předseda Revizní komise), Jaroslav Vyskočil, Milada Hývlová a Vojtěch Velinský. Nejbližší volby nového Výboru proběhnou dne 16. dubna 2009 jako vždy v zasedací síni Městského úřadu v Chrudimi v Pardubické ulici.¹⁸⁴ Je však nepsaným pravidlem, že jsou stávající členové Výboru ve svých funkcích víceméně potvrzováni. Výjimkou je pouze úmrtí některého z členů či nemoc, která by mu výkon jeho funkce neumožňovala.

Posledním orgánem pobočky je pak Revizní komise, jejímž předsedou je v Chrudimi Ladislav Bartůněk. Úkolem komise je alespoň dvakrát ročně kontrolovat hospodaření pobočky.

Konkrétní činnost pobočky spočívá ve spolupráci s širokou veřejností s cílem odhalovat praktiky komunistického režimu. V tomto duchu například chrudimská pobočka instalovala v Chrudimi v roce 2003 výstavu nazvanou „Všem kteří vzdorovali“, která odhalovala zločiny totalitní doby. Dále pak v Novinách Chrudimska uveřejňovala články o osudech perzekuovaných lidí a v neposlední řadě v roce 2006 vydala o svých členech sborník. Pobočka se pravidelně zúčastňuje všech oslav národních svátků a

---

¹⁸² Fotografie z některých zájezdů pobočky KPV Chrudim viz PŘÍLOHA XVI

¹⁸³ Paní Tomášková převzala funkci hospodáře chrudimské pobočky po svém zesnulém manželovi Miroslavu Tomáškovi v únoru 2009.

¹⁸⁴ Pozvánka na Členskou schůzi konanou dne 16. dubna 2009.

každoročně pokládá kytici k pomníku T. G. Masaryka, uctívá památku obětí komunismu a pro udržení „živé paměti“ vykonává besedy na chrudimských školách, kde její jednotliví členové hovoří s mladými lidmi o svých osudech, zkušenostech a o tom, co to vlastně KPV ČR je.

Činnost pobočky se také zaměřuje na pomoc svým členům ve stycích s úřady a různými institucemi. Při významných výročích zasílá svým členům blahopřání a květinové dary.

III.2.1 MUKLOVÉ VYPOVÍDAJÍ ...

Všichni známe knihy, ve kterých se píše o krutostech a bezohlednosti komunistického režimu. Většina autorů si zvykla psát své práce pomocí čísel a statistik, která jistě nejsou bez zajímavosti a v celkovém kontextu dokreslují atmosféru doby, avšak člověk není číslo a ani položka na nějakém seznamu. Domnívám se, že nelze psát o době komunistické krutovlády takřikajíc s nadhledem. Nelze pochopit minulost a pamatovat si nezákonnosti komunistického režimu a nevědět, co si pod tímto pojmem představit. Nevědět, že narození do rodiny s „nevhodným původem“ bylo důvodem k pronásledování nebo že i svoboda myšlení byla trestným činem ... Podle mého názoru není lepšího způsobu, jak čtenáři ukázat minulost a poodhalit roušku „tajemství“ komunistického režimu, než nechat mluvit samy pamětníky.

Jestliže tedy člověk není číslo, na což poukazuji výše, má svůj příběh, prožitky i svou paměť. Byť by jeho zpověď nebo chcete-li zkušenosti byly stylizované nebo neobjektivní, jsou jeho a on to či ono prostě tak viděl. Chci tím říci, že i určitá stylizace je informací.

Při psaní následující části práce nebylo mým záměrem poskytnuté rozhovory nějak rozebírat či dokonce zevšeobecňovat a hledat nějakou obecnou pravdu nebo závěr. Chtěla jsem pouze čtenáři ukázat několik pohledů na danou problematiku. Pohledů, které samozřejmě nikdy nebudou nestranné a nezaujaté, což ani při osobní angažovanosti narátorů není dost dobře možné. Budou však pravdivé a osobní – budou to zkrátka autentické lidské příběhy. Následující část práce je tedy psána metodou orální historie.¹⁸⁵ Metodou, která se soustřeďuje na zachycení a interpretaci prožitku a zkušenosti jedince.

---

¹⁸⁵ VANĚK, Miroslav. *Orální historie ve výzkumu soudobých dějin*. 1.vydání. Praha, 2004. ISBN 80-7285-045-8.

VANĚK, Miroslav – MŮCKE, Pavel – PELIKÁNOVÁ, Hana. *Naslouchat hlasům paměti. Teoretické a Praktické aspekty orální historie*. 1. vydání. Praha, 2007. ISBN 978-80-7285-089-1.

Orální historie bývá někdy zatracována pro svou subjektivitu, jenž je dána individuální pamětí toho kterého pamětníka. Avšak právě svědectví účastníků podávají informace, které ani při nejlepší vůli oficiální archivní prameny poskytnout nemohou. Informace, které jaksi vypadávají při psaní pozitivistické historie, která generalizuje. Dalo by se tedy říci, že orální historie je metoda, která obohacuje a rozšiřuje dosavadní poznatky ústním sdělením jednotlivců (svědků či aktérů té či oné události), a proto může poskytnout zájemcům jakousi individuální tvář dějin.. Získané informace jsou nadto vždy subjektivní, protože sdělení jednotlivých osob jsou vždy ovlivňována kvalitou jejich paměti či různými osobními motivy. Je tedy možné konstatovat, že cílem orální historie není získat absolutně objektivní fakta¹⁸⁶

Orální historie tedy otevírá nové možnosti. Umožňuje klást otázky, které ještě nebyly zodpovězeny nebo ty, které vyžadují jistou dávku angažovanosti a subjektivní přístup. Odpovědi, které jsou na ně poskytovány pak mohou pomoci rozkrýt zamlžené skutečnosti nebo objasnit nesrozumitelné formulace archivních materiálů, psané „komunistickou řečí“. „Etapu totalitních režimů totiž zanechala v historii řadu bílých míst, jež nelze zmapovat pouze prostřednictvím oficiálních, režimu poplatných pramenů.“¹⁸⁷

Nejde tedy o protiklad k písemným pramenům, ale dalo by se říci, že o druhou stranu téže mince, která může poskytnout ucelenější pohled na minulost.

---

¹⁸⁶ VANĚK, Miroslav. *Orální historie: metodické a „technické“ postupy*. 1. vydání. Olomouc, 2003. ISBN 80-244-0718-3.

¹⁸⁷ VANĚK, Miroslav. *Orální historie: metodické a „technické“ postupy*. 1. vydání. Olomouc, 2003. ISBN 80-244-0718-3. str. 13.

III.2.1.1 PŘEDSEDOVÉ/PŘEDSEDKYNĚ POBOČKY KPV CHRUDIM

Od svého založení v roce 1990 měla okresní pobočka KPV Chrudim dva předsedy. Prvním byl Zdeněk Dušek, který tuto funkci vykonával od roku 1989 až do své smrti v roce 2003. Druhou osobou, která stojí v čele chrudimské pobočky od roku 2003 je Růžena Popílková.

Zdeněk Dušek již bohužel není mezi živými a nemůže nám tedy své osudy popsat sám. Podle mého názoru by však nebylo správné jeho životní dráhu opomenout, protože to byl právě on, kdo v Chrudimi v roce 1968 zakládal pobočku K 231 a posléze v roce 1989 také pobočku Konfederace politických vězňů ČR. Pro sepsání jeho životního příběhu tedy nebylo samozřejmě využito metody orální historie, ale pro stručnou rekonstrukci jeho osudu mi posloužily prameny a dokumenty uložené v Archívu KPV okresní pobočky Chrudim a jeho stručné vzpomínky, jež jsou publikovány v knize Josefa Ptáčka (viz citace).

ZDENĚK DUŠEK (1930 – 2003)¹⁸⁸

Zdeněk Dušek se narodil dne 21. května 1930 v Brčecolech. Spolu se svým o deset let mladším bratrem Jiřím pocházel z české živnostenské rodiny. Jeho otec Bohumil Dušek vlastnil v Brčecolech mlýn a matka Marie Dušková rozená Burešová se do Brčekol přivdala z rodiny zemědělce.

Jako malý navštěvoval pan Dušek obecnou školu v Rosicích u Chrasti a poté studoval měšťanskou školu v Hrochově Týnci a Obchodní akademii v Chrudimi. Obchodní školu úspěšně dokončil již v neklidných dobách, kdy se začínal formovat komunistický režim, avšak pracovní místo i přes svůj poněkud „nehodný“ původ a „masarykovské“ smýšlení získal. Stal se administrativní silou ve Východočeských cihelnách ve Stíčanech u Hrochova Týnce, kde pracoval do 15. července 1950, kdy mu bylo nabídnuto místo referenta československé socialistické mládeže na sekretariátu Pardubického kraje. Podle jeho vlastních slov se tak zřejmě stalo proto, že byl od roku 1947 organizován v národně socialistické straně a posléze v „obrozené“ československé straně socialistické. Po měsíci a půl mu bylo nabídnuto povýšení na post obvodního tajemníka čsl strany socialistické,

---

¹⁸⁸ Fotografie Zdeňka Duška a jeho přihláška do KPV viz PŘÍLOHA XVII

což ale odmítl a nadto podal výpověď i na krajském sekretariátu. Následně nastoupil na místo u krajské správy VDP v Pardubicích.¹⁸⁹

Dne 20. dubna 1951 byl ve svých dvaceti letech pan Dušek zatčen a obviněn z protistátní činnosti.¹⁹⁰ Kolečka mocenské mašinérie se rozeběhla téměř okamžitě. Dne 23. dubna 1951 vydal krajský velitel StB příkaz, aby byly zjištěny majetkové poměry obžalovaného, jeho funkce ve stranách a veřejném životě, rodinné poměry jeho i rodinných příslušníků a jeho charakter.¹⁹¹ Dalším nařízením ze srpna téhož roku byl příslušnými úřady zajištěn veškerý majetek pana Duška, protože se Státní prokuratura v Praze domnívala, že by mohl být jinak zmařen výkon trestu propadnutí jmění.¹⁹² V květnu roku 1951 pak příslušné mocenské orgány hlásily:

„Jmenovaný vstoupil po roce 1945 do strany národně socialistické, kde zastával funkci člena předsednictva krajského výboru strany a byl dopisovatelem Mladé fronty. VS-SNB Hrochův Týnec byl udán pro rušení Tábora míru, pořádaném SČM Hrochův Týnec, který rušil nemístnými poznámkami a byl za to potrestán pokutou 1 000 Kč dle výměru ONV Chrudim dne 9. 11. 1949. Pokud je zde známo, byl uzavřenější povahy, ve volném čase se věnoval hudbě.“

Další příslušník SNB však o něm napsal:

„V místě svého bydliště je dotazovaný znám jako domýšlivý člověk, povahy povýšené a rád prosazující své názory. Postoj k dnešnímu lidově demokratickému zřízení kladný nemá a politicky spolehlivý není. Jmenovaný do budovatelského úsilí pracujícího lidu zapojen nebyl.“¹⁹³

Obvinění z protistátní činnosti, které bylo proti Zdeňku Duškovi vzneseno, spočívalo v jeho zapojení do ilegální skupiny, která rozmnožovala a rozšiřovala protistátní letáky¹⁹⁴

---

¹⁸⁹ PTÁČEK, Josef. *Perzekuce občanů okresu Chrudim v letech 1948 – 1989: Politictí vězni – hrdinové III. odboje*. 1. vydání. KPV okresní pobočka č. 19 Chrudim, 2006. str. 98 – 99.

¹⁹⁰ Příkaz k zatčení Zdeňka Duška byl vydán 20. dubna 1951 jménem krajského velitele Krajského velitelství Státní Bezpečnosti Pardubice (KV-StB Pardubice). Na jeho příkaz měl být pan Dušek dodán do věznice KV- StB Pardubice se všemi osobními věcmi.

Návrh na zatčení ze dne 20. dubna 1951. In: Archiv KPV okresní pobočka č. 19 Chrudim (dále jen Konfедераční archiv – KA Chrudim), složka Dušek Zdeněk, č. j. A-5679/101-51.

Rozkaz k zatčení ze dne 20. dubna 1951. In: Tamtéž, č. A-23/503-51.

¹⁹¹ KA Chrudim, složka Dušek Zdeněk, č.j. A-896/51.

¹⁹² KA Chrudim, složka Dušek Zdeněk, č. 91/51.

¹⁹³ *Hlášení Velitelství stanice SNB Chrast ze dne 7. května 1951*. In: Tamtéž, č.j. 137/1951.

¹⁹⁴ *Názvy letáků byly Jánošík, Drazí občané, Vlastenec č. I, Vlastenec č. II a Čechoslováci*. In: Tamtéž. *Protokol o výpovědi s obviněným ze dne 4. července 1951*, č.j. A-2605/601-51. str. 1 – 13.

a spolupracovala se dvěma agenty západoněmecké zpravodajské služby, kteří na území Československa prováděli špionáž.

Pan Dušek měl letáky rozmnožovat a dále šířit. Skutečným autorem textu byl však pouze v jednom případě – napsal leták Drazí občané a rozšířil jej v množství asi sto kusů v Hrochově Týnci.¹⁹⁵ Jeho protikomunistická činnost začala v polovině roku 1949 a výše zmíněný leták byl sestaven v měsíci květnu roku 1950. V protokolu o výpovědi, který je samozřejmě dosti tendenční a plný frází poplatných své době, je uvedeno:

„Koncept tohoto letáku sestavil jsem sám a byl zaměřen proti lidově demokratickému zřízení v Československu a hlavně proti KSČ a její politice. Účelem tohoto letáku bylo poštvati obyvatelstvo proti republice a KSČ ... kde byly letáky rozmnoženy mi není známo.“¹⁹⁶

Ačkoli je více než jasné, že výpovědi valné většiny politických vězňů byly mocenskými orgány a mnohdy velmi iniciativními jedinci vynuceny, nejsou tato slova nepravdivá. Po přečtení letáku, musí být opravdu každému jasné proti komu nebo čemu je jeho text zaměřen.

„ ... v květnu 1946, kdy komunisté získali ve volbách 40% hlasů již tehdy bylo po demokracii. Již tenkrát se komunisté snažili prosazovat svoje komunistické požadavky a vůbec chtěli jenom oni sami rozhodovat o osudu našeho lidu. A jak dopadli ti, kteří řídíce se přáním většiny našeho lidu a postavili se komunistům na odpor? Konečně to jste sami poznali v únoru 1948. ... Proto se dnes k Vám občané obracíme, abyste se nedali zmást jejich propagandou a abyste nevěřili tomu, že chtějí vybudovat lepší svět, že oni chtějí mír, poněvadž již sama metoda, kterou svoji vládu prosazují, nesmí nikdy zvítězit. Nezapomínejte, že diktatura a nesvoboda, která je nyní, nebude trvati věčně. ...“¹⁹⁷

V otázce zapojení pana Duška do špionážní činnosti agentů cizí zpravodajské služby protokol uvádí, že oba agenti v Československu prováděli hospodářskou a průmyslovou špionáž a on jim měl přes prostředníka opatřit plánek nebo náčrtek národního podniku Explosia – Semtín. Dále také seznamy členů a funkcionářů KSČ a lidosprávy, kteří si ve svých funkcích počínali zvláště iniciativně. Osoby ze seznamu měly být následně perzekuovány.¹⁹⁸

---

¹⁹⁵ Kopie letáku uložena v KA Chrudim, složka Dušek Zdeněk.

Text protikomunistického letáku Drazí občané viz PŘÍLOHA XVIII

¹⁹⁶ *Protokol o výpovědi ...* In: KA Chrudim, složka Dušek Zdeněk, č.j. A-2605/601-51. str. 3.

¹⁹⁷ Úryvek z letáku Drazí občané. In: KA Chrudim, složka Dušek Zdeněk.

¹⁹⁸ *Protokol o výpovědi ...* In: KA Chrudim, složka Dušek Zdeněk, č.j. A-2605/601-51, str. 6 – 7 a 10.

Na tomto místě se nabízí podotknout, že by bylo velmi zajímavé porovnat výpovědi z protokolu s individuální pamětí samotného aktéra. Nicméně tato konfrontace dnes již bohužel není možná.¹⁹⁹

Závěr protokolu je tvořen určitým sebepranířováním, když pan Dušek na otázku „Co uvádíte na svoje ospravedlnění?“ uvádí:

„Jsem si plně vědom své zločinné činnosti, které jsem se dopustil tím, že jsem vstoupil do ilegální protistátní a špionážní skupiny ... Dále jsem prováděl podkopnou činnost rozmnožováním a rozšiřováním protistátních letáků, které svým obsahem pobuřovaly proti republice a vybízely k ilegalitě, která měla způsobiti zvrát poměrů v ČSR. Mimo jiné, opatroval jsem seznamy dobrých funkcionářů a členů KSČ a lidosprávy za účelem jejich pranířování a potrestání v případě politického zvratu v ČSR. Jsem si této zločinné činnosti vědom a chtěl bych svojí příští prací vše napravit, abych odčinil republice to, co bylo mnou napácháno. ... nebylo na mně činěno při výslechu nějakého nátlaku.“²⁰⁰

Dne 9. října 1951 byl Zdeněk Dušek eskortován z věznice StB v Pardubicích do věznice Okresního soudu v Chrudimi²⁰¹ a odtud do Prahy na Pankrác. V Praze byl dne 26. ledna 1952, tedy více než osm měsíců po svém zatčení²⁰², Státním soudem odsouzen pro trestný čin velezrady a vyzvědačství k nepodmíněnému trestu v délce trvání 15 let.²⁰³

V době od 7. března 1952 do 11. května 1960 byl pan Dušek vězněn ve Valdicích, kde byl pracovně zařazen na draní peří, pletení rohožek a broušení skla. Propuštěn byl dne 11. května 1960 na amnestii. Devět let trvající pracovní převýchova komunistických lágrů však nepřinesla takový účinek, jaký měla a on i nadále vyvíjel protikomunistickou činnost. V roce 1968 se přihlásil ke Klubu 231 a v roce 1990 byl jedním ze zakládajících členů okresní pobočky KPV ČR v Chrudimi. Byl zvolen její předsedou a tuto funkci vykonával až do své smrti v roce 2003. Pan Dušek zemřel po dlouhé a těžké nemoci ve svých třiasedmdesáti letech dne 26. prosince 2003.

Zdeněk Dušek byl zcela rehabilitován usnesením Krajského soudu v Hradci Králové dne 6. září 1990 (sp. zn. Rt 279/90) a následně mu bylo ministerstvem spravedlnosti ČR přiznáno odškodnění podle zákona č. 119/1990 Sb. o soudní rehabilitaci.²⁰⁴

---

¹⁹⁹ Zdeněk Dušek zemřel dne 26. prosince 2003.

²⁰⁰ *Protokol o výpovědi ...* In: KA Chrudim, složka Dušek Zdeněk, č.j. A-2605/601-51, str. 12 - 13

²⁰¹ *Příkaz k eskortě ze dne 9. října 1951.* In: KA Chrudim, složka Dušek Zdeněk, č.j. A-811/601-51.

²⁰² Zdeněk Dušek byl ve vazbě od 21. dubna 1951 do 15. ledna 1952. In: *Potvrzení o věznění vydané SSNV v roce 1990.* KA Chrudim, složka Dušek Zdeněk, č. SSNV 2187/1332 – 927/90.

²⁰³ PTÁČEK, Josef. *Perzekuce občanů okresu Chrudim ...* str. 98.

²⁰⁴ *Rozhodnutí o odškodnění.* In: KA Chrudim, složka Dušek Zdeněk, č. j. RO 10 391/91-Ba/S.

RŮŽENA POPÍLKOVÁ ROZENÁ MEJSTKÁ (* 1928)²⁰⁵

Růžena Popílková se narodila dne 17. listopadu 1928 ve vesnici Stíčany u Hrochova Týnce. Vyrůstala spolu se svým o tři roky mladším bratrem Františkem v křesťanské a vlastenecké rodině. Otec František Mejstský byl vyučeným radiomechanikem a milovníkem historie. Vyprávěl svým dětem o slavných dobách v československých dějinách i o velkých obětech, kterými získalo Československo samostatnost a svobodu. Říkal, že svobodu, která je pokladem každého národa, si musí každý člověk chránit a bránit ji v případě nutnosti třeba i se zbraní v ruce. Matka Růžena Mejstská (rozená Pakovská) byla v domácnosti a starala se o hospodářství o rozloze cca 5ha polí, které rodina Mejstských vlastnila. Růžena Popílková na svou matku vzpomíná:

„Nám dvěma dětem byla pokladem i andělem strážným. Přestože měla hodně starostí o hospodářství, protože tatínek se věnoval prodeji a opravám radiopřijímačů a byl starostou obce, pečovala o nás s opravdovou mateřskou láskou. Dokázala vytvářet rodinné prostředí plné dobroty a pohody, které se trvale vpišovalo do našeho vědomí a formovalo nás. Navíc vlastenecký duch, který v naší rodině vládl, nás směřoval správným směrem lásky k vlasti.“²⁰⁶

Vlastenecký duch se však v rodině Mejstských neprojevoval pouze vyprávěním. Projevil se také reálně. Otec Růženy Popílkové se hned na počátku druhé světové války zapojil do protinacistického odboje:

„... byla již válka v plném proudu a Němci k zastrašování obyvatel plakáty oznamovali tresty smrti za různé činy proti nim. Aby zabránili poslechu zahraničního rozhlasu, nařídili za všech radiopřijímačů vyjmout určité součástky. Tatínka to ale neodradilo. Tuto cívku dával známým, aby mohli poslouchat. Říkalo se jí „churchilek“. Prostě tím riskoval a to dost. Potom byl pověřen velmi těžkým úkolem. Ilegální skupině generála Svatoně vypověděla vysílačka Milada službu. Jemu se podařilo závadu odstranit a vysílačka mohla opět sloužit svému účelu. Za zásluhy o naše osvobození byl tatínek po válce vyznamenán.“²⁰⁷

Již před válkou, v roce 1930, byl František Mejstský zvolen starostou rodných Stíčan a tento post zastával až do roku 1948, kdy byl pro své antikomunistické smýšlení nucen

²⁰⁵ Fotografie Růženy Popílkové a její přihláška do KPV ČR viz PŘÍLOHA XIX

²⁰⁶ Vzpomínky Růženy Popílkové na matku Růženu Mejstskou. In: PTÁČEK, Josef. *Perzekuce občanů okresu Chrudim v letech 1948 – 1989: Političtí vězni – hrdinové III. odboje*. 1. vydání. KPV okresní pobočka č. 19 Chrudim. Kostelec nad Orlicí, 2006. str. 157.

²⁰⁷ Vzpomínky Růženy Popílkové na otce Františka Mejstského. In: PTÁČEK, Josef. *Perzekuce občanů okresu Chrudim v letech 1948 – 1989: Političtí vězni – hrdinové III. odboje*. 1. vydání. KPV okresní pobočka č. 19 Chrudim. Kostelec nad Orlicí, 2006. str. 159.

úřad starosty opustit. Po únorových událostech se zapojil do protikomunistického hnutí. Pomáhal dvěma mužům, agentům CIC, sehnat úkryt a stravu. Tuto činnost vykonával až do roku 1951, kdy bylo jejich působení na území Československa prozrazeno. V okolí Hrochova Týnce došlo následně k rozsáhlému zatýkání. Dne 20. dubna 1951 si Státní Bezpečnost přišla i pro Františka Mejtského, avšak jeho dcera Růžena ho stihla varovat. Podařilo se mu utéci a více než sedm let se skrývat. Zatčen byla nakonec až v roce 1958 a v únoru následujícího roku byl odsouzen na 15 let odnětí svobody za velezradu.

Vzdělání získala Růžena Popílková v Chrudimi. Po absolvování školy byla zaměstnána ve firmě Stavoprojekt v Pardubicích jako korespondentka. Po zdařeném útěku jejího otce v roce 1951 byla však ze zaměstnání jako nespolehlivá osoba propuštěna a donucena přijmout pracovní místo v cihelnách ve Stíčanech, kde „jsme tenkrát dělali 16 000 tašek denně. Byla to hrozná dřina.“²⁰⁸

Ve volném čase se Růžena Popílková věnovala hudbě. „Měli jsme v Moravanech u kapelníka Čenka Dočkala muzikantský kroužek. Bylo nás 25 mladých. Já jsem hrála na housle. Měli jsme různé koncerty a hráli jsme i na plesích. Ovšem to bylo do roku 1949.“²⁰⁹

V roce 1948 se pro rodinu Mejtských mnoho věcí změnilo. Lidé na vesnici se začali chovat jinak a tak byla rodina, která byla známá svým vlasteneckým a demokratickým smýšlením, nucena přehodnocovat svůj vztah k okolí.

„Vzpomínám si, jak se někteří lidé změnili. Nikdy by tomu člověk nevěřil, co třeba dokázali bývalí přátelé a kamarádi. Stali se z nich udavači. Tatínek byl 18 let starostou v obci, za války velmi pomohl, ale v roce 1948 musel odstoupit. Stejně by se pro tento režim neangažoval. Pracoval proti němu, a proto ho také odsoudili za velezradu ...“²¹⁰
„Hned po první návštěvě StB u nás doma, nám někteří sousedé začali dělat naschvály. Rozplétali ploty, chodili si po našem hospodářství jako po náměstí a kradli.“²¹¹

Podle slov Růženy Popílkové začalo toho dne, kdy StB přišla zatknout jejího otce, pro celou rodinu nejtěžší období. Všichni byli v noci často odváženi k výslechům a doma jim mezitím instalovali odposlechy.

„Nejhorší to bylo těch osm let, kdy se před nimi tatínek schovával. Bylo to osm let utrpení. Byli u nás pořád. Člověk nikdy nevěděl, kde zrovna jsou. Žili jsme pod neustálým tlakem a ve velkém strachu. Mohli být kdekoli, protože si k nám chodili jako

²⁰⁸ Autorčin archiv. *Rozhovor s Růženou Popílkovou* vedla Tereza Prokešová, Stíčany 19. dubna 2009. s. 1.

²⁰⁹ Autorčin archiv. *Rozhovor s Růženou Popílkovou* ..., Stíčany 19. dubna 2009 s. 1.

²¹⁰ Tamtéž.

²¹¹ Autorčin archiv. *Rozhovor s Růženou Popílkovou* vedla Tereza Prokešová, Chrudim 4. května 2009, s. 1.

domů. Byli například dlouho schovaní u nás na půdě a sledovali nás. Nebo jsem si jednou v zimě všimla divných stop ve sněhu na dvoře. Ptala jsem se maminky co to je a ta mi řekla, že to jsou stopy od chůd. Chodili nám po dvoře na chůdách, abychom neviděli otisky jejich bot ve sněhu ...

Vzpomínám si, jak nás jednou v jednu hodinu v noci odvezli do Pardubic k výslechu. Byli jsme tam až do druhého dne. Mezitím nám doma instalovali odposlechy. Řekl nám to náš soused, že tam přijeli a byli tam celou noc a něco pořád dělali. To se stalo krátce před svatbou. Asi si mysleli, že se na svatební hostině někdo podřekne a prozradí, kde je tatínek schovaný. Narychlo jsme proto svatební hostinu přemístili k manželovým rodičům do Čankovic. Svatba samotná byla ale pod bedlivým dohledem. Bylo jich tam víc než svatebčanů. Byli doslova všude – schovaní v pruhovaných tričkách za každým rohem a sloupem v chrudimském hlavním kostele. Domnívali se, že by při obřadu mohli zatknout tatínka.²¹²

„Tak do strastiplných dnů nám oběma přijetím svátosti manželství zaslíbil trvalý projev Boží lásky. I stálá péče StB nám přestala vadit. František se dál tajně věnoval riskantním návštěvám u Dočkalů a u Chmelíků, zatímco se naši dohlížitelé domnívali, že jsou za hranicemi, žili v jejich blízkosti. Čas mýjel a naše rodina se rozrostla o dva kluky – Fanouše a Mílu (pozn. autora). A s nimi nám bylo šťastno a blaze.“²¹³

Do šťastných rodinných dnů však opět zasáhla Státní Bezpečnost. Koncem léta roku 1958 byl prozrazen úkryt tatínka Růženy Popílkové Františka Mejtského. Po více než sedmi letech ukrývání byl zatčen a následně také přišla řada na jejího manžela Františka Popílka. Tím však neštěstí neskončilo. Koncem podzimu téhož roku si StB přišla také pro samotnou Růženu Popílkovou a její tehdy již nemocnou matku Růženu Mejtskou. V rukách mocenských orgánů tak do konce roku 1958 byla celá rodina Mejtských. Jen bratr Růženy Popílkové František Mejtský unikl. V roce 1953 se mu podařilo opustit Československo. Emigroval do Západního Německa a následně do USA.

Byla jste zatčena dne 4. listopadu 1958²¹⁴, pamatujete si něco z toho dne? Ptám se na to v souvislosti s tím, protože Váš otec i manžel byli zatčeni již koncem léta 1958. Zajímalo by mne, zda Vám něco z toho osudného dne uvízlo v paměti nebo zda jste tušila, že se Státní Bezpečnost nezastaví „pouze“ u nich ...

„Neměla jsem ani tušení, protože jsem si bláhově myslela, že mám dva malé kluky (devět měsíců a tři roky), takže to nemohou udělat. Jenomže jsem se zmýlila. Toho dne pro mne ten větší, Milánek, přišel na zahradu, že jsou tam nějakí páni. Samo sebou estébáci, že půjdu s nimi a ať nepočítám na brzký návrat. Přitom maminka byla nemocná, ležela, ale to jim nevadilo. Kluci plakali, ten větší pořád říkal: Maminko nechod' nikam. Estébáci byli bez citu a odvezli mě do Pardubic, kde už také byl můj muž a tatínek, kteří šli dříve. Pro mne to bylo hrozné – jako pro mámu.“²¹⁵

²¹² Autorčin archiv. *Rozhovor s Růženu Popílkovou* vedla Tereza Prokešová, Chrudim 4. května 2009, s. 2.

²¹³ PTÁČEK, Josef. *Perzekuce občanů okresu Chrudim ...*, s. 193.

²¹⁴ *Potvrzení o věznění vydané SSNV v roce 1991*. In: Archiv KPV okresní pobočka č. 19 Chrudim (dále jen Konfederální archiv – KA Chrudim), složka Popílková Růžena, č. j. 2187/6153/9295-91.

²¹⁵ Autorčin archiv. *Rozhovor s Růženu Popílkovou* vedla Tereza Prokešová, Stříčany 19. dubna 2009, s. 2.

Byla jste oficiálně obviněna z velezrady, ale co bylo ve skutečnosti důvodem k zatčení? Myslím tím, co se za tímto termínem skrývá. Je totiž známo, že komunistická frazeologie velezradou nazývala ledacos – pomoc pronásledovaným, roznos protistátních letáků atd. O co šlo ve Vašem případě?

„Obviněna jsem byla z velezrady. Nebyly to žádné letáky nebo něco takového, ale že jsem pomohla tatínkovi uprchnout. Když pro něho přišli 20. dubna 1951 večer on byl ve vsi u švagra a když se vracel, byli již na dvoře, takže dům vepředu nehlídali. Jelikož jim šel otevřít strýc, který u nás bydlel a oni mysleli, že je to tatínek. On se vracel domů a já jsem mu dala znamení, že jsou tu pro něho. Čili on už domů nedošel a skoro osm let doma nebyl. Pak to ale na mne vyzradil jeho kolega, který také uprchl. Jinak to bylo hrozné utrpení, protože když u nás nebyli každý den, tak přes den. Až přišel srpen 1958, kdy tatínka zatkli a tím i nás.“²¹⁶

Pokud tedy všemu dobře rozumím pronásledování za demokratické smýšlení se nezastavilo pouze u Vás. Komunistický režim postihl celou Vaši rodinu. Můžete mi k tomu říci něco víc?

„Samo sebou komunistický režim postihl celou naši rodinu. Byli jsme souzeni jak u Krajského soudu v Pardubicích, tak u Nejvyššího soudu v Praze. Tresty byly vysoké. Tatínek 15 let, maminka 8 let, manžel 12 let a já 4 roky.²¹⁷ Manžel František Popílek byl odsouzen za velezradu a vyzvědačství. Velezradou byla myšlena pomoc mému tatínkovi, kterou mu skoro osm let poskytoval. A vyzvědačství bylo zase spojeno s mým bratrem Františkem, kterému se podařilo uprchnout z Československa. Vrátil se zpátky s vysílačkou, kterou měl manžel vhodně umístit. Nakonec to nikomu nedal, ale to mu nijak nepomohlo. Byli vzteky bez sebe hlavně z té vysílačky. Dělali kvůli tomu, jak psi.²¹⁸ Chtěla bych se zmínit o bráchovi, kterého téměř před maturitou vyhodili v Chrudimi ze školy. Šel dělat do cihelny v Rosicích u Chrasti a potom ho povolali k PTP (pomocným technickým praporům). Zbraně nedostali do ruky – jen krumpáče a budovali letiště v Chotusicích u Čáslavi. Odtud se mu s kamarádem podařilo utéct a emigrovat. Nejdříve do západního Německa a potom do Ameriky. Bylo to velmi těžké a nebezpečné. V Americe vystudoval vysokou školu a byl v armádě. Poprvé přijel domů v roce 1995, kdy už nebyl v armádě. Posledních deset let než šel do důchodu byl na ministerstvu obrany v Pentagonu. Toho se už naši nedočkali. Měli by radost. V roce 1998 přijel ještě jednou a zde při autohavárii, kterou nezavinil, přišel o život. Přijel domů zemřít a leží s rodiči.“²¹⁹

---

²¹⁶ Autorčin archiv. *Rozhovor s Růžnou Popílkovou* vedla Tereza Prokešová, Stíčany 19. dubna 2009 s. 2 – 3.

²¹⁷ Autorčin archiv. *Rozhovor s Růžnou Popílkovou* vedla Tereza Prokešová, Stíčany 19. dubna 2009, s. 3.

²¹⁸ Autorčin archiv. *Rozhovor s Růžnou Popílkovou* vedla Tereza Prokešová, Chrudim 4. května 2009, s. 3.

²¹⁹ Autorčin archiv. *Rozhovor s Růžnou Popílkovou* ..., Chrudim 4. května 2009, s. 3.

Vše se tedy točilo kolem Vašeho otce. Řekněte mi, co vlastně konkrétně udělal, že se o jeho osobu a vše s ním spojené StB tak zajímala.

„Byl v takzvané skupině Marcal a Eliáš. Eliáš a Marcal v roce 1949 utekli do západního Německa a zpátky do Československa se vrátili jako agenti CIC. Tatínek jim pomáhal skrývat se a obstarával jídlo. Důvodem zájmu tedy byla ta pomoc a že o tom věděl a nenahlásil. Byli jsme kvůli tomu trestáni všichni. Že jsme za ním (otcem – pozn. autora) chodili a tím se do velezrady zapojili. Osm let se ukrýval, což samozřejmě estébáky rozzuřilo a po tatínkově zatčení neměli s nikým slitování. Bylo to nespravedlivé. Maminka ho například za celých osm let neviděla – nenavštívila ho. A dostala osm let za velezradu jenom proto, že byla jeho žena a StB předpokládala, že do toho všeho byla zatažena.“²²⁰

Vraťme se nyní zpátky k Vám. Od listopadu 1958 do února následujícího roku jste byla držena ve vyšetřovací vazbě²²¹. Víím, že tyto vzpomínky jsou všechno možné jenom ne šťastné, ale přesto bych se Vás ráda zeptala, co mi můžete o této době říct. Co se s ženou po zatčení dělo a myslíte si, že byl rozdíl v chování příslušných mocenských orgánů k ženě?

„Ve vyšetřovací vazbě jsem byla v Pardubicích a byla jsem dost dlouho na samotce. Pamatuji si, že o Štědrém dnu jsem měla výslech, který trval dost dlouho a že se uměli chovat velmi nešetrně, uměli dobře rvát a mlátit. Také mi vyšetřující neustále připomínal co mají asi děti pod stromečkem, zda něco dostali a že ani nevědí, že mámu mají zločince. Prostě působili na psychiku. Co se týče chování k ženě, nebrali si žádné servítky.“²²²

Krajským soudem v Pardubicích jste byla po dlouhých šesti měsících vyšetřovací vazby dne 26. února 1959 odsouzena na čtyři roky odnětí svobody pro velezradu. Pamatujete si něco ze soudu?

„U soudu v Pardubicích nás bylo přes dvacet. Víím jen to, že jsem pořád očima hledala manžela a tatínka. Bachař mě ale prudce otočil, takže jsem se nemohla ohlédnout. Maminka měla další soud. Ta šla z volné nohy – to znamená bez vazby. To jsem ovšem nevěděla, myslela jsem, že ona se mi postará o děti.“²²³

Jak jste se tedy dozvěděla, že Vaše matka byla také zatčena? A kdo se Vám staral o syny

...

---

²²⁰ Autorčin archiv. *Rozhovor s Růženou Popílkovou* vedla Tereza Prokešová, Chrudim 4. května 2009, s. 3.

²²¹ *Potvrzení o věznění* vydané SSNV v roce 1991. In: KA Chrudim, složka Popílková Růžena, č. j. 2187/6153/9295-91.

²²² Autorčin archiv. *Rozhovor s Růženou Popílkovou* vedla Tereza Prokešová, Stičany 19. dubna 2009, s. 4.

²²³ Tamtéž.

„Viděla jsem ji až na Pankráci. Úplnou náhodou. Klepaly jsme tam se spoluvězeňkyní deky a najednou jsem ji uviděla. Nemohly jsme spolu mluvit, a tak mi na prstech alespoň ukázala osm. Myslela jsem, že osm měsíců, ale to byl omyl. Šlo o osm let. Děti nejdřív chtěli dát do ústavu, ale sestřenice sama od sebe požádala o toho mladšího, devítiměsíčního. Dali jí ho a druhýho syna dali ke tchýni, které tehdy už bylo osmdesát let.“²²⁴

Mohla byste mi říci něco o Vašem pobytu ve vězení?

„Nejdříve jsem pracovala na Pankráci, kde jsme draly peří s kusama masa – hrozně to smrdělo. Už přesně nevím, jakou jsme měli normu. Potom jsme byly eskortovány do Plzně na Bory, kde jsme pracovaly od šesti hodin ráno do večera. Dělalý jsme pro Jablonec nad Nisou – přebíraly jsme kamínky. Šestnáct tisíc tuctů! Oči jsme měly pokaženy, protože to byla hrozná norma na den. Zázitek jsem měla jeden hrozný, a to když můj strýček mě chtěl udělat radost a přivezl mi toho staršího Milana (4 roky) na návštěvu. Jeli už brzy ráno. Takže to na něho bylo náročný, ale prý se těšil na maminku. Říkal mi: Maminko přivezl jsme ti čokoládku. V tu ránu začal bachař řvát: Ty spratku vezmi si to zpátky! A přerušil návštěvu. On tenkrát se celý klepal a plakal. Tak zase jeli zpět. Já jsme tenkrát myslela, že budu mít infarkt. Byli to hrozné hyeny! Nemohla jsem se z toho vůbec vzpamatovat.“²²⁵

Propuštěna jste byla na amnestii dne 9. května 1960. Pamatujete si něco z toho dne? Jak Vám to bylo oznámeno?

„Neměly jsme tušení na ženském oddělení, že bychom měly být propuštěny. Byly jsme právě pod dozorem na vycházce na Borech. Z naší skupiny jsme byly čtyři. Zavedli nás na Borech do věže, kde jsme se musily odstrojit do naha a postavit na točitou stoličku a takový hejsek – bachař nás prohlížel. Bylo to pro nás ponížení, ale zažily jsme horší věci. Pak jsme se teprve dozvěděly, že jdeme domů. Nikdo si to neumí představit tu radost. Z rodiny jsme se vrátili všichni. Ten malý, náš syn, mi ale říkal paní. Nepoznával mě, protože ho měla na starosti moje sestřenice a toho druhého tchýně. Jinak by šli do toho domova. Veliké štěstí, že byla amnestie.“²²⁶

Co život po propuštění. Je všeobecně známo, že se společnost k lidem, kteří byli věznění jako politicky nespolehliví, nechovala zrovna v rukavičkách. Jak se na Vás dívali obyvatelé Stíčana a byla znát nějaká další perzekuce ze strany státu?

„Byli jsme pořád sledováni. Dokonce na nás nasazovali i lidi. Jeden pán přišel a ptal se mě, jestli jsem věřící. Bylo mi to divné a pak mi to došlo ... Probíhaly také státní kontroly při stavbě baráku. Jako jestli máme v pořádku všechny potřebné papíry a tak dále. A

²²⁴ Autorčin archiv. *Rozhovor s Růženou Popílkovou* vedla Tereza Prokešová, Chrudim 4. května 2009, s. 4.

²²⁵ Autorčin archiv. *Rozhovor s Růženou Popílkovou* vedla Tereza Prokešová, Stíčany 19. dubna 2009, s. 5.

²²⁶ Tamtéž.

obyvatelé Stíčany? Víte, jak kdo. Zůstala spousta věrných přátel, kteří při nás stáli, ale byli i jiní. Když byl soud dělali o nás na vsi veřejnou schůzi. Lidi se tam k tomu měli vyjádřit. O té schůzi jsem se dozvěděla od sestřenic Milady, která se mi starala o mladšího syna. Pozvali ji tam taky. Ona nejdřív jít nechtěla, ale nakonec ze zvědavosti šla. Byla tam žena, kterou jsem do té doby považovala za kamarádku. Prý o naší rodině řekla, že potřebujeme všichni potrestat. Po propuštění, když jsem přišla domů, jsem ji potkala a ona se začala přetvařovat: Růženko vítám tě doma. To jsem ráda, že tě vidím ... Řekla jsem jí, že si s ní nemám co říct. Proti tatínkovi se tam postavil muž, kterému kdysi hodně pomohl. Tehdy o něm prý řekl, že potřebuje krumpáčem do zad.²²⁷ Mimo maminky jsme všichni nastoupili do cihelen. Doma jsme neměli co dát do hrnce. Měli jsme velikou nouzi. Někteří lidé nám dali mouku a i nějakou korunu. Jiní se na nás dívali jak na vyvrhele. Všechno jsme přežili.²²⁸

„Když teď přemýšlím, zda bych to udělala znova (varovala tatínka), nevím ... Ale asi ne. Kdybych to tenkrát neudělala, nebyla by celá rodina do toho zatažena. Tatínek by byl sice zatčen a uvězněn, ale manžel a maminka ne. A já bych mohla vychovávat své syny ... Není to jednoduché, hodnotit to takhle s odstupem doby.“²²⁹

Přišel rok 1968. Muklové dostali možnost založit si svou organizaci K 231. Pociťovala jste Vy osobně tehdy, v období pražského jara, nějaké uvolnění? Pamatujete si něco z pobočky K 231 v Chrudimi? A jak jste vnímala události v srpnu 1968, mám zde na mysli okupaci Československa vojsky Varšavské smlouvy ...

„Ze začátku nějaké to uvolnění bylo. Zdálo se mi třeba, že sledování naší rodiny polevilo. A bylo to také vidět na nich – na komunistech. Byli takoví sklíčení ... Někteří lidé se dostali za hranice, ale museli spěchat, protože to potom šlo ve starých kolejích. Opět strach a opatrnost.

Co se týče okupace – když jsem se ráno probudila do práce a z radia jsem slyšela o okupaci cizích vojsk, již jsem si představila, jak zase půjdeme zpět. Měla jsem strach.

K 231 založil v Chrudimi Zdeněk Dušek, samo sebou nemělo dlouhého trvání a vše skončilo.²³⁰ Sezení bylo v salonu Šůva v muzeu v Chrudimi. Bylo nás tam moc a netrvalo to dlouho. Vetřeli se tam estébáci. Stáli tam, jakoby patřili mezi nás mukly. Pamatuju si, že je Zdeněk Dušek poznal a řekl: Vidíte je, tamhle stojí mezi dveřma. Pak ho kvůli tomu vyslyšali. Zdeněk pozval všechny o kom věděl – obvolával je. Povíдали jsme si tam spolu, ale nic závažného se tam neřešilo, protože se nevědělo, co bude.“²³¹

Po všech prožitých nepříjemnostech a trpení nakonec konečně přišel vytoužený konec komunistického režimu – listopad 1989. Vědělo se u Vás na vesnici, že komunisté v Československu ztrácí své pozice? Chtěla bych znát Váš osobní názor na tzv. sametovou revoluci a nějaké vzpomínky na založení KPV ČR v Chrudimi ...

²²⁷ Autorčin archiv. *Rozhovor s Růženu Popílkovou* vedla Tereza Prokešová, Chrudim 4. května 2009, s. 6.

²²⁸ Autorčin archiv. *Rozhovor s Růženu Popílkovou* vedla Tereza Prokešová, Stíčany 20. dubna 2009, s. 6.

²²⁹ Tamtéž, Chrudim 4. května 2009, s. 6.

²³⁰ Tamtéž, Stíčany 20. dubna 2009, s. 6 – 7.

²³¹ Tamtéž, Chrudim 4. května 2009, s. 7.

„Rok 1989. Ze začátku jsme měli ohromnou radost, že je svoboda. Ovšem potom jsme byli zklamáni. Bylo to jen předání moci – tzv. sametová revoluce. Samo sebou, že u nás na vesnici to kde kdo sledoval. Tenkrát jsme velice fandili Havlovi, který se stal prezidentem. K nám politickým vězňům se ale moc dobře nezachoval. Když jsme byli pozváni na hrad, se vůbec nezúčastnil s tím, že je nemocný, přestože večer den předtím se vítal s hokejisty a s nimi se radoval, že vyhráli. Nás byl plný sál. Přijeli z celé republiky. I o berlích! Přáli si, aby je alespoň pan prezident pozdravil. Bohužel – nestáli jsme mu za to.²³² KPV byla v Chrudimi založena v roce 1990. Hlavním organizátorem byl Zdeněk Dušek, předseda, který se poctivě staral o dění této chrudimské pobočky. Bohužel nás opustil v roce 2003. Převzala jsem to já, dokud mi bude sloužit zdraví, budu pokračovat. Zakládající schůzi v Mysliveckém domě svolával Zdeněk. Měl hodně kontaktů a právnické minimum. Byl hodně aktivní. Bylo tam opět plno bývalých politických vězňů. Nyní to šlo lehčeji – vědělo se, kdo tam bude a kdo byl v StB a jaké jsou cíle KPV. Všechno se to rychle rozběhlo ...“²³³

Růžena Popílková a celá její rodina byli rehabilitováni Krajským soudem v Hradci Králové dne 7. prosince 1990. Na základě zákona o soudní rehabilitaci č. 119/1990 Sb. bylo zastaveno trestní stíhání proti její osobě.²³⁴ Následně jí bylo přiznáno také odškodnění.²³⁵

Od roku 1990 je Růžena Popílková členem chrudimské pobočky Konfederace politických vězňů a od roku 2004 také její předsedkyní.

III.2.1.2 PRVNÍ MÍSTOPŘEDEDA OKRESNÍ POBOČKY KPV V CHRUDIMI - MILOSLAV PROKEŠ (* 1931)

Miloslav Prokeš se narodil dne 18. prosince 1931 v Chrudimi.²³⁶ Jeho otec František Prokeš a matka Ludmila Prokešová rozená Benešová jej vychovávali spolu s jeho starší sestrou Ludmilou v „masarykovském duchu“ – tj. v úctě ke svobodě a demokratickým principům a v lásce k vlasti. Oba jeho rodiče byli učitelé a dobře tedy věděli, co slovo demokracie znamená. Že není samozřejmostí a že si ji Češi i Slováci museli „vydobýt“. Právě takové ideály byly vštěpovány jejich synovi.

Základní vzdělání získal pan Prokeš v Nasavrkách a na chlapecké škole v Chraští u Chrudimi, kde bydlel a posléze vystudoval čtyřletou měšťanskou chlapeckou školu a dále

²³² Autorčin archiv. *Rozhovor s Růženou Popílkovou* vedla Tereza Prokešová, Stičany 20. dubna 2009. s. 8.

²³³ Autorčin archiv. *Rozhovor s Růženou Popílkovou* vedla Tereza Prokešová, Chrudim 4. května 2009, s.8.

²³⁴ *Rehabilitace Růženy Popílkové*. In: KA Chrudim, složka Popílková Růžena, sp. zn. Rt 430/90.

²³⁵ *Rozhodnutí o odškodnění*. In: Tamtéž, sp. zn. RO 10673/91.

²³⁶ Fotografie Miroslava Prokeše a jeho přihláška do KPV ČR viz PŘÍLOHA XX

pak roční specializovaný kurz. V poválečných letech 1946 – 1948 získal vyšší odborné vzdělání na Odborné škole pro zpracování dřeva v Chrudimi.

Pan Prokeš byl ve svém volném čase zcela oddán sportu. V době, kdy se svými rodiči a sestrou bydlel v Chrasti, navštěvoval zdejší Sokol. V soutěžích za tento spolek získal jako dorostenec druhé místo v Pippichově župě v disciplíně cvičení na nářadí a jako člen čtyřčlenného družstva to bylo dokonce místo první. Od raného věku se dále aktivně věnoval fotbalu a házené. Zúčastnil se několika skautských táborů.

Vyšší odborné vzdělání tedy získal v roce 1948. V roce, kdy komunistická strana získala monopol moci a kdy začal být původ a rodinné poměry člověka předurčením jeho dalšího působení. Právě v této době získal pan Prokeš místo ve Stavebním podniku v Brně. Ve svých osmnácti letech se tedy spolu se svým kamarádem Rudolfem Svatoněm stěhoval na Moravu. Bydleli v Herfertově ulici, Brno – Černé pole.²³⁷ V brněnském stavebním podniku pracoval jako technický úředník v přidružené výrobě až do června roku 1951, kdy byl zatčen.²³⁸

„Byl jsem zatčen 18. června 1951 v Brně v 9,00 hod. Kde jsem pracoval u Stavebních závodů – přidružená výroba, jako technik. Po mém zatčení jsem byl odvezen na SNB Brno, Příční ulice. Potom došlo k nejhoršímu. Cely tam jsou v podzemí, mokré, kde stála voda na podlaze. K výsledkům pouze se zavázanýma očima. Vyslýchající referent byl úplný primitiv. Psal na stroji, jako když kapou necky a jen mi vyčítal, že jsem buržoust, že matka i otec jsou učitelé. Nato jsem mu řekl, že nebýt učitelů byl by možná negramotný a už bylo zle nedobře. Asi po třech týdnech jsem byl převezen na Brno Orlí ulice a odtud do Znojma. 4 měsíce jsem byl na samotce a začátkem listopadu přišel na celu pan František Pokorný z Dubňan. Bylo mu 75 let a přišel v pantoflích a modrákách, když ho začátkem srpna StB zatkla. Asi za 14 dní po něm přišel František Novák z Přímětic u Znojma. Ten chudák přišel v trenýrkách, zástěře s laclem, pantoflích a slaměném klobouku. Tak byl postrojen při zatčení, když vezl první úrodu z pole domů. A to byl začátek prosince. Na cele byla jedna postel zamčena na zdi od 6,00 do 22,00 hod. Večer byla bachařem odemknuta. Obsahovala slamník a jednu deku. Postel jsme nechali tomu nejstaršímu a nám zbylo místo na podlaze, bez přikrývky.“²³⁹

Podle vyšetřovacího spisu²⁴⁰ byl pan Prokeš obviněn ze zapojení do ilegální skupiny působící na Pardubicku, která se zabývala rozšiřováním protistátních letáků. Po

---

²³⁷ Rudolf Svatoň byl v roce 1951 zatčen spolu s Miloslavem Prokešem.

²³⁸ Autorčin archiv. *Rozhovor s Miloslavem Prokešem* vedla Tereza Prokešová, Chrudim 17. února 2009. s. 1.

²³⁹ *Vzpomínka Miloslava Prokeše na vyšetřovací vazbu*, kterou uvedl v příloze přihlášky do KPV ČR v roce 1990. In: Archiv okresní pobočky KPV v Chrudimi (dále jen KA Chrudim), složka Prokeš Miloslav.

²⁴⁰ *Vyšetřovací spis „Zelený Vladimír a spol.“* In: KA Chrudim, složka Prokeš Miloslav, číslo B/4-V-1016/51

přestěhování do Brna pak měl v ilegální činnosti pokračovat. Moje první otázka je tedy nasnadě.

Kdy jste začal nějakou protikomunistickou činnost vyvíjet a v čem spočívala?

„V Chrastí jsem ještě s jedním roznášel letáky Smrt komunismu – dávali jsme to speciálně komunistickým funkcionářům. Nic jiného na letáku nestálo než odpor proti komunismu. Kdo nám letáky dodal dodnes nemám zdání, ale dělal je Ladislav Bartůnek od Skutče. Roznesl jsem je ještě s jedním, ale ten podepsal spolupráci s StB a trestán tudíž nebyl. O skupinách na Pardubicku jsem v té době nic nevěděl.“²⁴¹

A co odbojová činnost v Brně? Podle vyšetřovacího spisu jste byl obviněn ze zapojení do protistátní skupiny Titan ...

„Pokud se týká skupiny Titan to bylo tak. Já jsem znal jen bratrance Jana Prokeše z Brna a Rudu Svatoně, se kterým jsem bydlel. Jednou bylo setkání ve vinárně v ulici Starobrněnská a tam byl přítomný Lojza Haugwic, v té době poručík. Jinak jsem nikoho neznal a ani u soudu jsem ty lidi neznal. Vše bylo předem určené. O letácích jim asi bonznul ten Miloslav Loufek, se kterým jsem v Chrastí roznášel letáky. Mě dávali vinu hlavně za to, že jsem neudal bratránka ač jsem věděl, že je v ilegální skupině. Nevěděl jsem, co vypovídali ostatní. To jsem ovšem ani neměl. Jen jednou se spletli a to když přišel obhájce ex ofo a oni mi dali číst obžalobu. Když jsem to přečetl, zjistil jsem, že jde o spis mého bratrance Jana. Řekl jsem jim, že to není moje, ale bratrance. Bylo na nich vidět překvapení a hned mi to vytrhli z ruky ... Nic jiného jsem o nikom nevěděl.“²⁴²

Takže velezrada, za kterou jste byl dne 9. února 1952 Státním soudem v Brně odsouzen na pět let odnětí svobody²⁴³ byla ve vašem případě skutečnost, že jste věděl o zapojení svého bratrance do protistátní skupiny a neoznámil jste to příslušným orgánům? Dotazovaný na souhlas kýve hlavou.

Spolu s trestem odnětí svobody byl nad panem Prokešem vysloven trest propadnutí celého jmění.²⁴⁴ Podle seznamu zabavených svršků, které musela následně od státu odkoupit jeho matka, mu bylo zabaveno oblečení v celkové hodnotě 3 305,- Kč. Zároveň je zde však uvedena tzv. nová měna – tj. cena po měnové reformě, která činí 661,- Kč.²⁴⁵

Co si pamatujete po svém zatčení?

---

²⁴¹ Autorčin archiv. *Rozhovor s Miloslavem Prokešem* vedla Tereza Prokešová, Chrudim 17. února 2009, s.2.

²⁴² Tamtéž.

²⁴³ *Rozsudek Miloslava Prokeše*. In: KA, složka Prokeš Miloslav, číslo 4-Spt II 112/51.

²⁴⁴ Tamtéž.

²⁴⁵ *Seznam svršků*. In: KA, složka Prokeš Miloslav, číslo 24-VII/3
Kupní list zabavených svršků. In: Tamtéž, číslo 322.

„Koncem ledna nás ze Znojma převezli do Brna Cejlu. To byla už za Marie Terezie věznice. Soud byl od 2. 2. do 9. 2. 1952 u Státního soudu v Brně. Skupina se jmenovala Titan, celkem 29 osob, kteří vyfasovali dohromady 306 let.

Dne 18. února 1952 jsem byl převezen na tábor Prokop v Horním Slavkově, kde byl velitelem Trnka, takzvaný kulhavý ďábel, který se v roce 1989 oběsil. Už samotný transport z Brna do lágru Prokop to byl horor. Někteří potrestaní měli pouta, ale všichni museli koukat na podlahu. Eskortu měla samopaly a když někdo zvedl hlavu okamžitě strážný spustil řev. Uvítal nás sám pan náčelník (Trnka – pozn. autora) a jako první nám ukázal korekci. To byla betonová krychle bez oken, jen nezasklený průduch. Kulhavý ďábel zavíral lidi v zimě do korekce nahé, třeba na čtrnáct dní. Chudáci samozřejmě omrzli.

Po našem přijetí nás oblékl, takto: boty ošlapané, dva páry onucí, plátěná košile, kalhoty a sako, na kterém byl namalovaný bílou barvou terč, a čepice. Vše to bylo vyrobeno z kopřiv. Když někdo potkal kteréhokoliv příslušníka či bachaře musel zůstat stát a tu čepici smeknout, jinak hrozila korekce.“²⁴⁶

Byl jste na Prokopu pracovně zařazen?

„První tři dny jsem byl v dole a nakládal hlušinu do huntu. Potom jsem byl na haldě a tu hlušinu vyklápal. To bylo za trest ... Bylo špatné oblečení – holé ruce, na které se to železo lepilo. Na jaře se na šachtě začala stavět trafostanice a já se dostal na budování. Dokonce jsem dělal kováře – koval jsem krumpáče a rovnal ohnuté lopaty. Nejhorší byla zima a špatné oblečení. Na táboře Prokop jsem prodělal revmatickou horečku, která měla za následek v budoucnu operaci umělé chlopně. A ty nekonečné nástupy ...“²⁴⁷

Nástupy? Co si pod tím mám představit?

„Nástupy na sčítání muklů. Některý bachař nebyl schopný to spočítat. Potíže měli také na šachtě – fáráci byli mokří a než to nějaký blbec spočítal, byli úplně jako krunýř. Další druh nástupu byl za účelem filcunku. Bachaři prohledávali muklům věci. Když byl potom rozchod, bylo na světnicích všechno rozházený. Když něco nepovolenýho našli – korekce. Nebo byly mimořádný nástupy. Třeba když zastřelili útěkáře, tak ho vláčeli kolem nastoupených muklů. Smeknout čepici znamenalo jít do korekce. Na Štědrý den jsme například stáli osm hodin na mraze. To byl dárek k Vánocům pro nás mukly.“²⁴⁸

Fungovala mezi mukly solidarita a kamarádství?

„Na začátku byla hrozná nedůvěra. Bylo dost bonzáků. Hlavně u potrestaných za zlodějiny, zpronevěry a kriminální delikty. Mezi těmito živly byli elitou kasaři. Pokud se jedná o politické vězně, časem jsme se seznámili. Pamatuju si, že tam bylo hodně letců ze Západu, ale také z armády, která bojovala v Rusku. Velitelem jejich baráku byl paradoxně

²⁴⁶ Autorčin archiv. *Rozhovor s Miloslavem Prokešem* vedla Tereza Prokešová, Chrudim 20. února 2009, s. 3.

²⁴⁷ Autorčin archiv. *Rozhovor s Miloslavem Prokešem ...*, Chrudim 20. února 2009, s. 3.

²⁴⁸ Autorčin archiv. *Rozhovor s Miloslavem Prokešem ...* s. 3.

bývalý příslušník SS. Já osobně jsem se hodně kamarádil s hokejisty. Na Prokopu byl Konopásek, Roziňák a Modrý.“²⁴⁹

V lednu 1953 byl pan Prokeš převezen na tábor Mariánská Jáchymov a v březnu téhož roku na tábor Vojna u Příbrami, kde byl podle potvrzení o věznění zařazen na práci dělníka při budování lágru Bytíz a sídliště v Příbrami.²⁵⁰ Má další otázka se tedy přímo nabízí. Proč jste byl převezen z Prokopu na Mariánskou a byl jste zde někam pracovně zařazen?

„Stěhování byla změna. To bylo proto, aby roztrhali přátelství. To bylo jako když se vyhoří. Člověk zase najednou nemá nic ...

Na Mariánské jsem byl pracovně nezařazený. To znamenalo chodit robotovat na brigády pro bachaře. Já jsem měl strašnou kliku. Na jednom nástupu jsem stál v první řadě pětistupu a jako náhodou proti dveřím kuchyně a najednou se objevil vrchní kuchař. Byl to Honza Zavřel ze Znojma, kterému jsem dělal mistra. On mě poznal a od té doby jsem topil v kuchyni pod kotlema. Takže jsem se najedl a ještě donesl trochu jídla na barák a muklům jsem nechal ten svůj denní příděl. Tam byl hrozný hlad. Když kuchaři vysypali na smetiště kosti z polívky, tak se o ně muklové poprali. Nebo bylo na táboře pár jehovistů a u jednoho našli dva malé brambůrky. Ten chudák pak stál za trest týden na sudu s cedulkou Jsem zloděj, okradl jsem kamarády.“²⁵¹

A co tábor Vojna?

„Pracoval jsem na budování na Vojně. Nejdříve se stavěl tábor Bytíz. Tam byl jeho stavitel Pachelát. Zase jsem měl štěstí. Ptal se jakou mám školu a pak řekl: Budeš mi nosit nivelák a latě. Začal vyměřovat baráky. On to tenkrát popletl a já mu řekl, že to má asi špatně. Tak to přeměřil a řekl mi, že mám pravdu.

Potom se budovalo sídliště – šest obytných domů u cesty na Březové hory u Příbrami. Stavitel Pachelát sháněl tesaře, tak jsem se přihlásil, ale on řekl, že mě potřebuje. Byli tam také políři Houšť a Kostka. Každý měl na starosti tři domy. Všichni Pražáci. Mistr Houšť mě pokaždé na stavbu osobně přivezl a dal mi balíček jídla. Začal se navážet materiál na schody a já na jejich stavbu utvořil partu z muklů – Jaromír Doráček vinárník z Olomouce, Jarda Pospíšil výpravčí z Ústí nad Labem, Václav Mráz sedlák od Domažlic a já. Naše plnění bylo asi 145 – 155% - to bylo nadprůměrné. Asi proto mi to potom pomohl při žádosti o podmíněčné propuštění.“²⁵²

---

²⁴⁹ Autorčin archiv. *Rozhovor s Miloslavem Prokešem* vedla Tereza Prokešová, Chrudim 20. února 2009, s. 3.

²⁵⁰ *Potvrzení o věznění vydané v roce 1991*. In: KA, složka Prokeš Miloslav, číslo 2187/11430 – 928/91.

²⁵¹ Autorčin archiv. *Rozhovor s Miloslavem Prokešem* vedla Tereza Prokešová, Chrudim 23. února 2009, s. 4.

²⁵² Autorčin archiv. *Rozhovor s Miloslavem Prokešem* vedla Tereza Prokešová, Chrudim 20. února 2009, s. 4.

Ještě před propuštěním z vězení stihla pana Prokeše rána. Dne 30. srpna 1953 mu zemřel jeho otec, avšak telegram o jeho skonu se do lágru Vojna dostal až 4. ledna 1954.²⁵³

Pan Prokeš byl propuštěn na podmínku ke dni 19. ledna 1954 – tj. odpykal se více než polovinu trestu (to byla podmínka pro podání žádosti k podmíněčnému propuštění). Komise pro podmíněčné propuštění z trestu při Krajském soudu v Karlových Varech v propouštěcím protokolu uvedla, že se odsouzený ve výkonu trestu choval řádně a normu plnil v průměru na 144%. Dále pak stanovila jeho zkušební dobu na čtyři roky.²⁵⁴

Jak došlo k Vašemu podmíněčnému propuštění? A co život potom, zase na svobodě ...

„ Maminčin bratr JUDr. Zdeněk Beneš – před rokem 1946 vrchní soudce Okresního soudu v Chrudimi a po roce 1946 vrchní soudce Okresního soudu v Litoměřicích, soudil třeba velitele terezínského tábora Jekla – napsal žádost o podmíněčné propuštění. Máma to podepsala a on to v Karlových Varech pošťouch. Za měsíc po podání žádosti jsem byl propuštěn na podmínku. To bylo koncem ledna 1954. Neměl jsem nic na sebe. Musel jsem si nějaké věci koupit od bachařů – jedny ponožky a polobotky, po tátovi jsem měl starý huberták. Takhle postrojený jsem přijel domů a to bylo v únoru. Dozvěděl jsem se, že všechny moje věci propadly státu a skříň byla zapečetěna. Máma musela jet do Chrudimi na finanční úřad a vše znova koupit a zaplatit otevření skříně.

Po příjezdu jsem obešel všechna známá místa. Čekalo mě taky překvapení – fotbalisti mi oznámili, že pro mě mají místo v Chrasti v Elitce. Tam jsem pracoval až do října, kdy jsem musel nastoupit na vojnu. Seznámil jsem se zde také se svojí ženou.²⁵⁵

Na podzim roku 1954 jsem teda narukoval na vojnu – k ženistům do Písku (PTP už nebylo). Byl jsem ročník 1931 a ostatní 1935 – 1944. Asi za čtrnáct dní, ještě v přijímači, mě zavolal politický praporu a dal mi přečíst můj posudek z Chrasti. Zjistil jsem, kdo to podepsal (byl tam podepsaný kluk, se kterým jsem hrál v Chrasti fotbal, jeho otec a pár dalších lidí) a on to pak roztrhal a hodil do koše. Potom mě – mukla – poslal do poddůstojnické školy. Byl to dobrý chlap. Rok nato jsem dělal velitele čety – nejdříve u záložáků a potom u roty.²⁵⁶

Svatba se konala po prvním roce vojákování. To už jsem byl desátník a politruk praporu chtěl, abych se ženil v uniformě. Tak jsem mu řekl, že ženský chtěj radši civil a on na to, ať si napíšu žádost. Tak byla žádost taková, že chci chodit v civilu pořád a on to povolil. Ani si toho asi nevšiml – myslím, že si myslel, že jde pouze o tu svatbu a nečetl to.

Po příjezdu ze svatby k útvaru jsem měl na posteli kompletní hokejovou výzbroj a rozkaz jet do Karlových Varů na kurz trenérů a rozhodčích ledního hokeje. Po návratu z kurzu jsem šel dělat velitele čety u záložáků, potom velitele čety v kasárnách. Dostal jsem na starost politické školení roty – to byl paradox. Mukl měl politicky školit! Byl tam jeden bažant, který byl v civilu prokurátor. Řekl jsem mu vždy téma školení a on školil. Já zapsal jen docházku a šel jsem pryč.²⁵⁷

²⁵³ Příloha k přihlášce do KPV ČR. In: KA, složka Prokeš Miloslav.

²⁵⁴ Protokol o podmíněčném propuštění ze dne 7. ledna 1954. In: KA, složka Prokeš Miloslav, číslo 1797/53.

²⁵⁵ Autorčin archiv. Rozhovor s Miloslavem Prokešem vedla Tereza Prokešová, Chrudim 19. března, s. 5.

²⁵⁶ Autorčin archiv. Rozhovor s Miloslavem Prokešem vedla Tereza Prokešová, Chrudim 29. února 2009, s. 4.

²⁵⁷ Autorčin archiv. Rozhovor s Miloslavem Prokešem vedla Tereza Prokešová, Chrudim 19. března 2009, s. 5.

Co rok 1968? Byl to rok plný nadějí a očekávání, ale poté také zklamání a strachu, co bude dál ... Jak jste toto období prožíval? Zapojuje se do právě založené organizace Klub 231?

„ K 231 založil v Chrudimi Zdeněk Dušek.²⁵⁸ První setkání bylo v malém sále chrudimského muzea zvaném Sůva. Bylo tam tolik mukulů, že jsme se tam nemohli vejít a stálo se i na chodbě. Někdo žádal o rehabilitaci, ale ti měli potom velké potíže v zaměstnání. Já se dohodl s bratránkem Janem z Brna, že žádat nebudeme.“²⁵⁹

„Do okupace vojsk bylo setkání K 231 v Chrudimi ještě několik, ale vše skončilo v srpnu 1968. S příchodem normalizace byl konec hnutí K 231. Kdo žádal za pražského jara o rehabilitaci měl potom potíže nejen v zaměstnání, ale také následně s odškodněním.“²⁶⁰

Pak přišel konečně rok 1989 a konec komunistického režimu. Bývalým politickým vězňům se dostalo možnosti svobodně a bez nějakých budoucích sankcí založit si svou organizaci. Vznikla Konfederace politických vězňů, jejíž pobočky se jako houby po dešti během krátké doby objevily takřka ve všech okresních městech. Jednou z nich byla i okresní pobočka KPV v Chrudimi.

Vědělo se v Chrudimi, co se v Praze vlastně děje? A vzpomínáte si na zakládání chrudimské pobočky KPV?

„Na začátku sametové revoluce jsem pracoval v Mikulově a tam jsem po námaze zkolaboval. Po návratu do Chrudimi jsem byl v nemocnici a propuštěn jsem byl až den před Štědrým dnem. Vše jsem sledoval v radiu. Vedle mě ležel zarytý komunista z Transporty – dědek z toho mohl mít smrt. Dcera Dana chodila na mítinky na náměstí, které v Chrudimi organizoval nějaký pan Daniel – pak se zjistilo, že to byl estébák.“²⁶¹

„KPV v Chrudimi založil zase Zdeněk Dušek. Bylo to velmi záhy – ještě koncem prosince 1989. Nepamatuju už si, kdy přesně, ale naše – chrudimská – pobočka má číslo 19, takže vznikla jako devatenáctá. Zakládací schůze se konala v Mysliveckém domě v Chrudimi. Zase tam bylo plno. Zdeněk Dušek byl osobou na správném místě, byl dokonce členem prověřkové komise, která měla na starosti prověřit členy SNB, StB a osazenstvo státních úřadů a podobně. Zdeněk pro to sice žil, ale my jsme nikdy nevěděli, o čem se v Praze vlastně mluvilo. Nikdy nám nic neřekl. I konfedační pošta chodila k němu domů a ne na pobočku ...“²⁶²

Takzvaná sametová revoluce se podle mě prostě nekonala. Bylo to předání moci s podmínkou beztrestnosti komunistů a heslem Nejsme jako oni ... Ale my muklové jsme říkali, že tlustou čáru neuděláme. To zařídil pan prezident Havel – tu další existenci KSČ ... čestný člen Konfederace politických vězňů, který nikdy mezi nás mukly nepřišel.“²⁶³

²⁵⁸ Zdeněk Dušek byl prvním předsedou okresní pobočky KPV v Chrudimi viz výše.

²⁵⁹ *Rozhovor s Miloslavem Prokešem* vedla Tereza Prokešová, Chrudim 29. února 2009, s. 4.

²⁶⁰ Autorčin archiv. *Rozhovor s Miloslavem Prokešem* vedla Tereza Prokešová, Chrudim 19. března 2009, s. 6.

²⁶¹ *Rozhovor s Miloslavem Prokešem ...*, Chrudim 19. března 2009, s. 6.

²⁶² *Rozhovor s Miloslavem Prokešem ...*, Chrudim 19. března 2009, s. 6.

²⁶³ Tamtéž, Chrudim 29. února 2009, s. 4.

Krajský soud v Brně v neveřejném zasedání, které se konalo dne 18. prosince 1990, zrušil rozsudek velezrady a pana Prokeše rehabilitoval podle zákona č. 119/1990 Sb. o soudní rehabilitaci.²⁶⁴ Dne 28. dubna 1991 pak pan Prokeš využil svého práva a požádal o odškodnění podle výše zmíněného zákona.²⁶⁵ Odškodnění mu bylo nakonec přiznáno.²⁶⁶ „Žádost o rehabilitaci podával každý sám – jako jednotlivec. Navíc nám bylo poskytnuto vydanou průkazkou cestovat bezplatně po celé republice – jak vlakem, tak i autobusem. Další úlevy pak přišly – třeba sleva na telefon atd.“²⁶⁷

Dnes je panu Prokešovi 77 let a tlustou čáru za minulostí nikdy neudělal a podle svých slov ani neudělá, protože by tím symbolicky ukázal, že je vše zapomenuto a to on nechce. Nechce, aby další generace udělaly stejnou chybu jako ta jeho. Snaží se podle svých možností a nejlepšího svědomí dobře vykonávat funkci místopředsedy okresní pobočky KPV v Chrudimi. Pravidelně se účastní členských schůzí pobočky i schůzí Rady KPV ČR, ze kterých neúnavně pořizuje zápisy. Jako člen KPV považuje za důležité pravidelně jezdit na akce, které Konfederace pořádá.²⁶⁸

III.2.1.3 MILOSLAV VEJVODA (* 1933)

Miloslav Vejvoda se narodil dne 20. října 1933 ve Znojmě.²⁶⁹ Byl čtvrtým a zároveň nejmladším dítětem v rodině – měl tři starší sestry Marii, Elišku a Miloslavu. Jeho otec pracoval jako čalouník a matka byla celý život v domácnosti. V místě svého narození však Miloslav Vejvoda nevyrostal. Při zábořech pohraničí se musela rodina přestěhovat do Předkláštěří u Brna a později do nedalekého Tišnova. Z let strávených ve Znojmě si toho pan Vejvoda podle vlastních slov moc nepamatuje: „Pamatuji si jen cestu – stěhování. Odjezd ještě za tmy, sklopené železniční závory, průjezd nočním městem a potom jen dva kužely světla před stěhovacím autem.“²⁷⁰ V Předkláštěří bydlela

---

²⁶⁴ *Usnesení Krajského soudu v Brně o rehabilitaci.* In: KA, složka Prokeš Miloslav, číslo 1 Rt 310/90.

²⁶⁵ *Žádost o odškodnění.* In: KA, složka Prokeš Miloslav.

²⁶⁶ *Rozhodnutí o odškodnění.* In: Tamtéž.

²⁶⁷ Autorčin archiv. *Rozhovor s Miloslavem Prokešem* vedla Tereza Prokešová, Chrudim 19. března 2009, s. 6.

²⁶⁸ Popis některých akcí pořádaných KPV ČR viz níže.

²⁶⁹ Fotografie Miloslava Vejvody a jeho přihláška do KPV ČR viz PŘÍLOHA XXI

²⁷⁰ Autorčin archiv. *Rozhovor s Miloslavem Vejvodou* vedla Tereza Prokešová, Prachovice 5. května 2009, s. 2.

šestičlenná rodina spolu s rodiči jeho matky ve třech místnostech. S touto dobou má pan Vejvoda spojeny dvě vzpomínky na svého otce. Tou první je vybavení si otce oblečeného v uniformě československé armády v době mobilizace a druhou je zase vzpomínka na zednické práce, když otec přepažoval místnost, aby z vznikly dvě. Jinak si Miloslav Vejvoda na otce bohužel nevzpomíná. Zemřel totiž v roce 1941 na zápal plic.

Ve čtyřicátých letech nastoupil pan Vejvoda do měšťanské školy v nedalekém Tišnově a přestěhoval se do dva kilometry vzdálených Štěpánovic ke kmotrovi, který mu nahrazoval otce. Jeho kmotr byl zapojen do protinacistického odboje, a proto se zde začalo formovat jeho vlastenectví a národní uvědomění. Už jako malý kluk viděl, že svoboda ani demokracie nejsou samozřejmostí. Že je nutné si je bránit a bojovat za ně. Ve Štěpánovicích pobýval od jara do podzimu a na zimu se vracel k matce a sestřám do Předklášteří. Volný čas měl zcela zaplněn různými pracemi v kmotrově hospodářství a teprve po válce vstoupil do Sokola a Junáka.

V roce 1948 ukončil Miloslav Vejvoda měšťanskou školu v Tišnově a nastoupil do učení na elektromechanika ve firmě Brownboveri Drásov. Zdejší učební doba trvala jedenáct měsíců a po jejím skončení přešel na Střední průmyslovou školu elektrotechnickou v Brně, kde v roce 1953 úspěšně odmaturoval. V posledním, čtvrtém ročníku průmyslové školy podal přihlášku na vysokou školu.

„Ve čtvrtém ročníku k nám do školy chodili vojáci a přesvědčovali ty, kteří chtěli jít na vysokou školu, abychom šli na vojenskou akademii. Měl jsem zájem. Příjímací zkoušky jsem složil, ale nepřijali mě, protože jsem prý nesplňoval další nezbytnou podmínku – jednalo se o posudky a doporučení ze školy. No a já nechodil na brigády. Do školy chodily tzv. umístěnky, což byly „nucené“ pracovní nabídky pro absolventy. Na mě zbyly tři – Žďár nad Sázavou, Prachovice a Hedvikov. Vybral jsem si Prachovice, protože jsem tenkrát nechtěl stát u rýsovacího prkna a Prachovice byly v jízdním řádu, Hedvikov ne. Teprve v Prachovicích jsem zjistil, že je Hedvikov od Prachovic vzdálen pouze dva kilometry ...“²⁷¹

Do cementárny v Prachovicích tedy Miloslav Vejvoda nastoupil v roce 1953 a pracoval zde do listopadu téhož roku, kdy byl povolán k vojenské službě.

Dobu školních prázdnin trávil na kmotrově hospodářství ve Štěpánovicích, kde pomáhal: „Nosil jsem na pole svačiny, sbíral a namáčel povřísla, loupal řepné lupeny,

---

²⁷¹ Autorčin archiv. *Rozhovor s Miloslavem Vejvodou* vedla Tereza Prokešová, Chrudim 18. května 2009, s. 2.

škrábal brambory, ovíval koně, připravoval krmení pro dobytek apod. Ve žních se mlátilo obilí.“²⁷²

V roce 1949 měl pan Vejvoda podle vlastních slov prvních čtrnáct dní volna. Rozhodl se tedy jet na junácký tábor na Šumavu, který byl povolen pouze pod podmínkou, že zde budou sušit seno pro mlékárenský podnik v Českých Budějovicích. Jinak trávil letní měsíce během studia střední školy na brigádách:

„V roce 1950 ve výrobě stavebnin. Nakládal jsem stavební výrobky na vagóny – vážily od dvaceti do osmdesáti kilogramů. V roce 1951 jsme nakládala na vagóny pro změnu kmeny a v roce 1952 jsem v JZD obsluhoval samovazy obilí a pomáhal v opravných traktorové stanice. Vždy šlo prostě o výtěžnou činnost. Z vydělaných peněz jsem si poté financoval následující školní rok. Pro ilustraci: měl jsem školní stipendium 1 000 korun na měsíc a moje matka vdovský důchod pouze 660 korun. V roce 1953, když přišla měnová reforma 1:5 a 1:50, její nový důchod činil pouze 180 korun ... Toto bylo první, zatím jen hospodářské zhroucení režimu komunismu. V roce 1948 znárodnění, zabírání zemědělské půdy, lesů a majetku ... a ejhle za pět let budování komunismu byla pokladna prázdná ...“²⁷³

V roce 1948 Vám bylo patnáct let a to už je věk, kdy má člověk na věci vlastní názor. Mohl byste mi prozradit, zda si z únorových událostí něco pamatujete?

„Únorové události? Asi v deset hodin dopoledne jsme byli uvolněni ze školního vyučování. Šli jsme do ulic Tišnova, kde bylo slyšet rozhlasové prohlášení Klementa Gottwalda a různé politické komentáře. V tu dobu ještě zněla prohlášení, že zemědělské půda patří těm, kdo na ní pracují. Že živnostníci mohou podnikat, podnikatelům bude umožněno zaměstnávat 25, 50 a případně i více lidí ... Debatám na toto téma jsem naslouchal od konce války při večerních debatách po práci u kmotra, který byl také starostou Štěpánovic. To už propagace světlých zítřků byla na vzestupu. V roce 1948 kromě politických špiček asi většina lidí ani netušila, co bude následovat. Informovanost lidí, zejména na venkově, byla ve srovnání s dneškem velice malá. Rádio málo a noviny rovněž tak.“²⁷⁴

Na přelomu let 1949/1950 byl komunistickým režimem zakázán Junák, což se mladým mužům, kteří byli plní jeho ideálů, nelíbilo. Skupina asi dvaceti bývalých skautů z Předklášteří, Tišnova a okolí se tedy scházela dál. Na svých setkáních hráli karty, četli „zakázané“ knihy, ale i diskutovali o poměrech v Československu. Bezprostředně po

---

²⁷² Autorčin archiv. *Rozhovor s Miloslavem Vejvodou* vedla Tereza Prokešová, Prachovice 5. května 2009, s. 2.

²⁷³ Tamtéž, Prachovice 5. května 2009, s. 2

²⁷⁴ Autorčin archiv. *Rozhovor s Miloslavem Vejvodou* vedla Tereza Prokešová, Prachovice 5. května 2009, s. 2.

únorových událostech v roce 1948 se věřilo, že brzy dojde ke změně poměrů nebo že vypukne třetí světová válka, ve které západní státy komunismus v Československu svrhnu. Chlapci se proto domluvili, že budou shromažďovat zbraně, potraviny a léky, aby se do rozkladu komunistického režimu mohli zapojit. Počáteční domněnky o brzkém konci vlády komunistické strany však postupem doby vyznívaly na prázdno, a proto bývalí skauti od shromažďování materiálu upustili, ale zbraně si ponechali.

Pane Vejvodo, byl jste zatčen dne 2. dubna 1954²⁷⁵ a podle obžaloby²⁷⁶ obviněn z trestných činů sdružování proti republice, nedovolené ozbrojování a nadřívání. Můžete mi prosím vysvětlit, o co vlastně ve skutečnosti šlo? Víím, že komunistická frazeologie uměla velmi nápaditě pojmenovat vše ...

„Tak to musím začít trochu zeširoka. První vzpomínky vlastně spadají do začátku války – ta již zmíněná mobilizace. V Předklášteří stálo na kredenci rádio a na něm byl červený štítek: Pozor! Poslouchání zahraničního rozhlasu se trestá těžkým žalářem, případně smrtí. Tak nějak si to pamatuji ... Ve Štěpánovicích u kmotra jsem slyšel bum, bum, bum vysílá Londýn. Přes den v době jídla bylo slyšet o vítězném tažení na Východ nebo o tom, že nad územím Čech a Moravy nejsou nepřátelská letadla. V sousedícím statku jsou umístěny opravy armádních aut a zaměstnancem v dílnách je také můj strýc. Tím pádem jsem měl přístup k technice a poprvé se vozil v autech. V tunelech železniční tratě Brno – Havlíčkův Brod byly zřízeny montážní dílny na výrobu letadel a přímo v obci pak výrobní haly pro vojenskou techniku, rozsáhlé sklady a k tomu koncentrák pro ruské zajatce. Z areálu dětské ozdravovny města Brna, která byla v Předklášteří se stal vojenský lazaret. Zemřelí jsou s vojenskými počtami pohřbíváni do hromadných hrobů a část školy slouží jako ubytovna pro vojáky. Za humny byla vojenská střelnice. Mezi tím vším jsme se pohybovali my – tehdy ještě děti. Po slavnostních salvách u hrobů a na střelnici jsme sbíraly nábojnice. Od roku 1945 se bojovalo u Brna, které od nás bylo vzdáleno 25 kilometrů. V květnu již byli Němci na ústupu, ale večer 1. května byli všichni od patnácti let v Předklášteří vyvezeni z domovů a postaveni před hlavní popravčí četu. Místní duchovní hodnostář z kláštera, kde bylo ubytováno velitelství německé posádky, vyjednával smír. Důvodem toho všeho bylo zastřelení jednoho německého vojáka ustupujícího vojenského oddílu na katastru Předklášteří. Ten incident jsem pozoroval z pole, kde jsme právě sázeli brambory. Do tří dnů byly vyhozeny dva mosty přes řeky a celé okolí se začalo plnit vojenskou technikou. Kdeco hořelo a vojáci začali vyměňovat potraviny za civil, odhazovali zbraně. A všichni kořistíme ... Nejdříve jsou rozebírány

---

²⁷⁵ V souvislosti s tímto datem se na tomto místě pouze zmíním o nesrovnalostech, které vyplývají ze studia archivních materiálů. Jsem toho názoru, že příslušné dokumenty k jeho zadržení byly vypracovány až s časovým odstupem – tedy v době, kdy byl již Miloslav Vejvoda ve vyšetřovací vazbě. Podle potvrzení o věznění, které bylo Miloslavu Vejvodovi vydáno Správou sboru nápravné výchovy při Ministerstvu spravedlnosti ČR (dále jen SSVN) v roce 1991, je datum 2. dubna 1954 správně. *Potvrzení o věznění vydané SSVN v roce 1991.* In: KA Chrudim, složka Vejvoda Miloslav, č. j. 2187/13364/53 – 91

Návrh k zatčení však nese datum 5. dubna 1954. In: Domácí archiv Miloslava Vejvody, Osobní spis Miloslava Vejvody č. j. B/4-V-27423/54, č. j. 10/4 – 54.

Na rozkazu k jeho zatčení je pak dokonce datum 10. dubna 1954. In: Tamtéž, č. j. 12/54.

²⁷⁶ *Žaloba ze dne 3. června 1954.* In: Domácí archiv Miloslava Vejvody, Skupinový spis č. j. B/4-V-13615/54, č. j. Skpt 22/54.

potravin y a deky, živnostníci si brali techniku. Každý si bral, co se mu hodilo – zemědělci koně a povozy a mládež zbraně, dalekohledy nebo výbušniny. No a tady byl právě zdroj zbraní, ze kterého zůstaly zbytky, které byly nalezeny po našem zatčení.“²⁷⁷

„Zbraně tedy byly po válce všude. Byly v Předklášteří v bývalém klášteře cisterciáků, kde jsme se jako skauti scházeli. Byly také u nás ve Štěpánovicích a StB se o nich nějak dozvěděla. Po návratu z kriminálu jsem se dozvěděl, že o zbraních a našich schůzkách StB prozradil jeden z bývalých skautů²⁷⁸ pod pohrůzkami kvůli vstupu do družstva ... Tím vším, co jsem zde říkal jsem chtěl naznačit, že jsem byl od mládí svědkem neustálého boje něčeho proti něčemu. Nejdřív druhá světová válka, potom Rudá garda a koneckonců i Junák a Sokol - ty sliby, písně ... Formovalo to moje povědomí a vnímání společnosti – že se něco má a musí dělat, když je ničena demokracie a lidské životy. Byly to zkrátka mladické ideály ...

Zatčen jsem byl na vojně, kde jsem obsluhoval radar. Jednou mi řekli, ať jdu do armádního domu pro rádio, které je nutné opravit. Když jsem tam přišel, byli tam. Po tamním výsledku mě odvedli do armádního arestu a odtud asi za dva dny do Prahy a na velikonoční pondělí do Brna. Nejdříve do vyšetřovací vazby Orlí a potom věznice Cejl ... Určeno bylo předem, že s nepodmíněnými tresty odejdeme od soudu tři, a tak jsme taky dostali asi jako bonus třikrát tolik zbraní, než byla skutečnost.“²⁷⁹

Jak to tedy bylo ve skutečnosti s těmi věcmi, které u Vás byly zabaveny²⁸⁰ – pistole, náboje, léky? Zmínil jste se, že Vám bylo nakonec přiřknut²⁸¹ mnohem větší počet zbraní než byla skutečnost ...

„U mne byla zabavena pistole na signální světlice a revolver ráže 8 mm bez nábojů, protože ve výzbroji tenkrát nebyly běžné. Dále asi 48 nábojů ráže 9 mm, léky, obvazový materiál a injekční prostředky. Tyto věci také posloužily osobě, kterou jsem před StB ukrýval. Byly shromažďovány pro případnou potřebu dalším osobám. Dále mi byly zabaveny věci používané na činnost Junáka – vlajky, knihy apod. Trvanlivé potraviny jsme ukryli v lesní kapliče také pro případnou pomoc hledaným osobám. Ty zůstaly neprozrazeny. Pro osobu, kterou jsem ukrýval, jsem zajišťoval předávání písemností, sháněl jsem jízdenky na vlak pro jeho občasný přesuny ... no šlo o tzv. krytí zad. Dělal jsem prostě takovou spojk u. Kontakty směřovaly do šesti míst.“²⁸²

²⁷⁷ Autorčin archiv. *Rozhovor s Miloslavem Vejvodou* vedla Tereza Prokešová, Prachovice 5. května 2009, s. 2.

²⁷⁸ Miloslav Vejvoda nechce uveřejňovat žádná konkrétní jména a já to respektuji.

²⁷⁹ Autorčin archiv. *Rozhovor s Miloslavem Vejvodou* vedla Tereza Prokešová, Chrudim 18. května 2009, s. 3.

²⁸⁰ *Protokol o domovní prohlídce provedené dne 8. dubna 1954*. In: Domácí archiv Miloslava Vejvody, Osobní spis Miloslava Vejvody č. j. B/4-V-27423/54.

Protokol o osobní prohlídce provedené dne 10. dubna 1954 (ve skutečnosti však 2. dubna 1954 – pozn. autora). In: Domácí archiv Miloslava Vejvody, Osobní spis Miloslava Vejvody č. j. B/4-V-27423/54.

²⁸¹ *Osobní vyšetřovací spis* uvádí, že měl vlastnit čtyři pistole – tři ráže 9 mm, jedna ráže 7,65 mm a jeden bubínkový revolver ráže 8mm. In: Domácí archiv Miloslava Vejvody, Osobní spis Miloslava Vejvody č. j. B/4-V-27423/54.

Rozsudek ze dne 24. června 1954 pak uvádí, že u Miloslava Vejvody byl zabaven bubínkový revolver a raketová pistole. In: KA Chrudim, složka Vejvoda Miloslav, č. j. T 25/54 – 176.

²⁸² Autorčin archiv. *Rozhovor s Miloslavem Vejvodou* vedla Tereza Prokešová, Chrudim 18. května 2009, s. 1 – 2

Ráda bych se ještě vrátila k vyšetřovací vazbě. Pokud se nemýlím, byl jste držen v Brně Orlí a Cejlu. Máte odtud nějaké zážitky? Něco, co Vám z jakéhokoli důvodu uvízlo v paměti ...

„Zatčen jsem byl tedy v Mostě a po výsledku převezen do Brna Orlí, kdy probíhaly výslechy. Byl jsem na samotce. Po výsleších, kdy se střídali různí vyšetřovatelé, jsem byl převezen na Cejl, kde mi do cely přidali pana Podsedníka, který byl již odsouzeným vězněm. Přivezli ho z Leopoldova k dalšímu vyšetřování. Pan Podsedník byl nyní nemocnou lidskou troskou, dříve byl starostou města Brno, předseda brněnské národně socialistické strany a jeden ze zakladatelů zimního stadionu v Brně. Ten, ač sám potřebný, mi poskytl duševní podporu, stal se mi tam otcovským rádcem. Veškerý pohyb mimo celu byl možný pouze se zavázanýma očima. Nádoby s jídlem byly pokládány na zem chodby u dveří. Pan Podsedník při otevření dveří, kdy jsme museli stát u vzdálené stěny, musel kleknout a po kolenou se přesunout ke dveřím pro stravu. Posloužit nejdříve mě a teprve potom si mohl převzít svoji dávku jídla s lékem. Večer mohl poprosit dozorce, aby mu umožnil prohlédnout si fotografii své ženy a dětí. Tuto fotku měl za dveřmi a musel se pro ni dosoukat opět po kolenou ... Během dne se občas otevřely dveře a někdo v uniformě, nikdy civilní osoba, si přišel jen tak prohlédnout nebo prohodit pár dotazů směrem k bývalé osobnosti města Brna. Když jsem navštívil kancelář v Brně při vyřizování rehabilitace zbytkového trestu, ležel před mladičkými právníčkami na stole spis pana Podsedníka. Řekl jsem jim, že jsem se s ním setkal a dost dlouho se mě na něho potom vyptávaly. On byl mezi prvními, komu jsem v devadesátém roce volal a děkoval za poskytnutou podporu.“²⁸³

Jinak na mne bylo fyzické násilí minimální. Spíše to byly různé výhrůžky typu – rozbiju ti hlavu atd. Psychický nátlak to bylo něco jiného – ten byl. Šlo hlavně o vyhrožování ohledně mé matky.“²⁸⁴

Souzen jste byl ve skupině s pěti kamarády, bývalými skauty, za údajnou protistátní činnost Krajským soudem v Brně dne 24. června 1954.²⁸⁵ Co si ze soudního líčení pamatujete?

„Před soudem jsem byl převezen na ozdravnou kůru do Znojma, kde byly denní chvilky venku na dvorku – sám mezi čtyřmi stěnami. Byla to ale samotka, kde z dlouhé chvíle jsem splétal do copánků vypadávající vlasy. Při cestě ze Znojma do Brna jsem vzpomínal na první stěhování ... jen jsem nevěděl, zda jedeme stejnou trasou. Před soudce byl jako

---

²⁸³ Autorčin archiv. *Rozhovor s Miloslavem Vejvodou* vedla Tereza Prokešová, Prachovice 5. května 2009, s. 4.

²⁸⁴ Autorčin archiv. *Rozhovor s Miloslavem Vejvodou* vedla Tereza Prokešová, Chrudim 18. května 2009, s. 1.

²⁸⁵ *Protokol o hlavním líčení konaném dne 24. června 1954*. In: Domácí archiv Miloslava Vejvody, Skupinový spis č. j. B/4-V-13615/54, č. j. T 25/54.

první předveden tzv. vedoucí naší skupiny. Druhým předvedeným jsem byl já, ačkoli jsem byl nejmladší.²⁸⁶

„Souzeno nás bylo celkem šest, ale obhájci byli tři. To znamená, že jeden obhájce vždy obhajoval dvě osoby – jednu jako řádný advokát a jednu jako ex ofo. Ten dotyčný tedy viděl vždy dva spisy – podle toho potom také vypadaly výpovědi u soudu. Jeden například řekl něco o těch zbraních, ale od obhájce se potom dozvěděl, že jsem to vzal na sebe, a tak to potom odvolal atd. K soudu se chodilo po jednom. Nikdo tedy nevěděl, co říkali ostatní – až na to s tím obhájcem ... Odsouzen jsem byl na dva roky odnětí svobody a tři roky ztráty občanských práv.“²⁸⁷

V rozsudku²⁸⁸ se uvádí, že jste výše uvedenou trestnou činnost spáchal ještě jako mladistvý, takže se k této skutečnosti při vyměřování trestu přihlíželo. Dva roky odnětí svobody a tříletá ztráta občanských práv ale podle mého názoru není málo. Co mi k tomu můžete říct?

„Ve Znojmě mi na samotce povolili knížku, která mimo jiné popisovala utrpení francouzských komunistů ve Francii a ve francouzských koloniích v Africe. Porovnání toho, co jsem zažil a co zažívali zmínění političtí odpůrci bylo pro mne neuvěřitelné. Něco z knihy jsem se naučil a před soudním senátem jsem z toho mnohé vyslovil. Prostě měl jsem svoji hlavičku a minimální životní zkušenosti ... Ty útrapy a omezení komunistů bych tak porovnával s vězeňstvím let po komunistickém převratu – podle v tu dobu dostupných informací z rozhlasu a televize. To, že jsem zmínil porovnání vězeňství přimělo asi prokurátora k výroku na mou adresu – Protože obviněný má středoškolské vzdělání, požaduji nejdlejší dobu převýchovného trestu ...“²⁸⁹

Odsouzen jste byl tedy ke dvěma letům odnětí svobody. Podle potvrzení o věznění²⁹⁰ jste byl vězněn na Jáchymovsku v táboře Svatopluk (šachta Barbora). Vzpomínáte si, jaké tam byly podmínky? Pracovně jste byl zařazen jako horník v dole – jak vypadal takový „běžný den mukla“?

„Po příjezdu do tábora Svatopluk jsem byl přidělen na tzv. vstupní barák. Druhý den ráno už jsem byl chudší o mýdlo, pastu na zuby, novější onuce a mundúr, který byl asi o něco lepší než měl někdo ze zdejších usedlíků. Na tábor jsme přijeli společně s jedním kamarádem, se kterým jsem byl souzen. Byl jsem ihned pověřen činností provozního elektrikáře k zaučení s problematikou prací a přidělen ke staršímu muklovi. Po týdnu jsem měl na starost celé třetí patro šachty, kde byla situována čerpací stanice vody, která stékala z horních pater. Obsluhu čerpací stanice zajišťoval civilní zaměstnanec. Já chodil jen na ranní směny, ve kterých se prováděl odstřel navrtané stěny. Po odstřelu musela být šachta co nejdříve vyvětrána, což zajišťovaly elektroventilátory. Po odstřelu a vytěžení

²⁸⁶ Autorčin archiv. *Rozhovor s Miloslavem Vejvodou ...*, Prachovice 5. května 2009, s. 4.

²⁸⁷ Autorčin archiv. *Rozhovor s Miloslavem Vejvodou ...*, Chrudim 18. května 2009, s. 1.

²⁸⁸ *Rozsudek ze dne 24. června 1954*. In: KA Chrudim, složka Vejvoda Miloslav, č. j. T 25/54 – 176.

²⁸⁹ Autorčin archiv. *Rozhovor s Miloslavem Vejvodou ...*, Prachovice 5. května 2009, s. 4.

²⁹⁰ *Potvrzení o věznění vydané SSNV v roce 1991*. In: KA Chrudim, složka Vejvoda Miloslav, č. j. 187/13364/53 – 91

horniny se potrubí s elektrickým vedením vždy prodlužovalo a to platilo i o osvětlení těžební stěny. Práce to nebyla těžká ... V dutině dopravní chodby jsem měl jednoduše vybavenou dílničku s potřebným elektro materiálem. Dva vodiče ponořené do sklenice vody posloužily jako vařič. Čaj mi tajně poskytoval civilní zaměstnanec, který po krátkém čase už třeba nedojedl svačinu, neodvezl domů časopis a jiné drobnůstky ... K navázání kontaktů s vnějším světem jsem ale nepřistoupil. Na to byly jiné cesty. Mnozí propuštění (tzv. měsíčkáři) se sem vraceli pracovat jako civilisté a ti prostřednictvím dosud netrestaných civilistů zprostředkovali výměnu informací. Dodávali knihy, které kdyby neměly desky například Záře nad Kladnem, tak byly při prvním filcunku zlikvidovány.²⁹¹

„Pamatuji si, že na cimře na Svatopluku byl nápis – Co nechceš, aby věděl nepřítel, neříkej příteli. To bylo výstižné. O věcech měly dle mého názoru vědět maximálně tři osoby. Při větším počtu zasvěcených bylo prozrazení téměř sto procentní.“²⁹²

Jaký máte názor na často proklamovanou solidaritu mezi politickými vězni v jednotlivých lágrech? Setkal jste se někdy s něčím, co by se solidaritou dalo nazvat?

„Podle mého názoru se projevy solidarity daly spočítat na prstech jedné ruky – byly minimální. Uvedu to na příkladu – jeden vězeň vyjel z dolu, kde pracoval, pozdě na nástup. Při výstupu na povrch byl za to okamžitě inzultován bachařem. Nenechal si to ale líbit a políček mu vrátil. Ostatní muklové na facku, kterou bachařovi uštědřil, reagovali smíchem a různými narážkami. Bylo z toho haló ... Po příchodu na lágr bylo na nástupu asi 500 vězňů a příhoda se tam rychle rozkřikla. Bachaři nastoupené vyzvali, že jestli se někomu něco nezdá, ať vystoupí z řady. Z pětiset muklů vystoupilo asi deset osob!! Obavy z trestu převládly nad solidaritou. Přitom hrozila nanejvýš korekce ... to znamená, že kdyby vystoupilo větší množství lidí, všichni by se do korekce nevešli. Solidarita byla z mé zkušenosti tedy spíše výjimečným jevem a když už byla, projevovala se spíše účastí než skutečnými skutky. Nejvyšší autoritou v lágrech byli podle mě duchovní.“²⁹³

Proč si myslíte, že to tak bylo? Že se solidarita mezi mukly neprojevovala ve větší míře ... A mohl byste mi osvětlit, co Vás vede k domněnce, že nejvyšší autoritou v lágru byli duchovní?

„Asi je obtížné, spíše nemožné, realizovat solidaritu mezi tak různorodým shromážděním lidí, kteří na táboře Svatopluk byli. Češi, Slováci, Romové, političtí dlouhodobí, středně a krátkodobí, tituláři, středoškoláci, dělníci, věřící, nevěřící, zloději, příživníci, pedofilové, úchyláci a těch profesí v každé skupině ... Jak se chovat, když nevíš, kdo jen donáší a kdo je spolupracovník ... Byl jsem svědkem toho, kdy mezi novými odsouzenými byli i vyšetřovatelé, příslušníci SNB či osoby z Ministerstva vnitra. Také jsem zažil, když nově příchozí musel být po dohadování odnesen na ošetřovnu ... Solidarita určitě byla

²⁹¹ Autorčin archiv. *Rozhovor s Miloslavem Vejvodou* vedla Tereza Prokešová, Prachovice 19. května 2009, s. 5.

²⁹² Autorčin archiv. *Rozhovor s Miloslavem Vejvodou ...*, Chrudim 18. května 2009, s. 1.

²⁹³ Autorčin archiv. *Rozhovor s Miloslavem Vejvodou* vedla Tereza Prokešová, Chrudim 15. prosince 2009, s. 1.

v malých skupinkách na jednotlivých světnicích, kdy si vězni vybírali, koho na svou světnici přetáhnou, když někdo z jejich cimry odešel. Skutečnou solidaritu jsem ale pozoroval právě mezi duchovními. Ti z toho mála, co mohli mít (myslím tím malý výdělek v peněžních poukázkách)²⁹⁴, ještě rozdávali. Solidarita se mohla projevat například při rychlých nástupech na sčítání – bylo by to tak jednoduché! Zima a vlhký oděv nemocným lidem zrovna nepomáhaly – to vše mělo přimět každého k ohleduplnému počínání. Ale nedělo se to. Místo toho úmyslný pohyb mukla v pěti nastoupených a počítalo se znovu ... Věřím ale, že se solidarita mohla projevat například u vězňů v Leopoldově, kde byly vězněny vlivné osobnosti (politicky, vojensky či ekonomicky). Ale ti pluli trochu na jiné lodi ... Prostě věřím, že kde se sešla skupina lidí, kteří byli spojeni stejnými zájmy, byla solidarita možná.“²⁹⁵

Propuštěn na svobodu jste byl dne 2. května 1955.²⁹⁶ Šlo o amnestii nebo k tomu došlo nějakým jiným způsobem? Jak Vám to bylo oznámeno?

„Byl jsem propuštěn po třinácti měsících ... Na některý z těch paragrafů z rozsudku se již v jeho vynesení vztahovala nějaká předchozí amnestie. Mohu říci, že já a ani moje rodina jsme o amnestii nežádali. Ani na nějaké odpočítávání času do propuštění si nevzpomínám. Vím ale, že prvního května jsem již byl v Karlových Varech. Z cesty z lágru si ale vybavuji jen trasu z Tišnova do Předkláštěří.“²⁹⁷

Jaký byl Váš život po propuštění? Je známo, že se společnost k politickému vězni nechovala zrovna v rukavičkách. Máte s tím nějakou osobní zkušenost?

„Do týdne po propuštění jsem nastoupil zpět do cementáren v Prachovicích jako dělník na rozvodny vysokého napětí. Většina zdejších zaměstnanců byli nestraníci, tak byla vlastně pohoda. Provoz cementárny teprve nabíhal a do Prachovic se stěhovali noví lidé. Se starými (původními) obyvateli jsem se neznal, do hospod nechodil. Volný čas jsem s rodinou využíval k cestování po Československu. V roce 1965 jsem složil zkoušky na revize elektrických zařízení a tím jsem se dostal mimo kolektivní práci a Prachovice, protože přibýly další poboční závody ...“²⁹⁸

Dalo by se tedy říci, že jste po společnosti netoužil. Nezměnil to rok 1968 a tzv. pražské jaro?

---

²⁹⁴ Tzv. lágrové peníze viz PŘÍLOHA XXII pochází z domácího archivu Miloslava Vejvody.

²⁹⁵ Autorčin archiv. *Rozhovor s Miloslavem Vejvodou* vedla Tereza Prokešová, Prachovice 19. května 2009, s. 5.

²⁹⁶ *Potvrzení o věznění vydané SSNV v roce 1991*. In: KA Chrudim, složka Vejvoda Miloslav, č. j. 187/13364/53 – 91

²⁹⁷ Autorčin archiv. *Rozhovor s Miloslavem Vejvodou* vedla Tereza Prokešová, Prachovice 19. května 2009, s. 6.

²⁹⁸ Autorčin archiv. *Rozhovor s Miloslavem Vejvodou ...*, Prachovice 19. května 2009, s. 6.

„Celá šedesátá léta mě ponechávala v „politickém klidu“, protože v pozadí stále stál „náš vzor“. V roce 1959 jsem konečně dokončil základní vojenskou službu. S manželkou jsme se věnovali synovi a tchýni s tchánem. Tchán byl v padesátých letech přeřazen ze státní správy do průmyslu jako dělník, tím pádem jsem měl u nich porozumění. Měli jsme starou Pragovku, se kterou jsme jezdili po republice – hory, rybníky, památky. Doma nás zaměstnávala zahrada a dům, na kterém se dělaly přestavby. Ani jaro '68 to nezměnilo. Žádný K 231 nebo Junák. Nevěřil jsem nějaké změně. Prostě pasivní čekatel socialismu ... A měl jsem pravdu, alespoň si to myslím. Poznatky z Jáchymova byly a jsou stále pro život podstatné a určující. Minulost je vždy podstatná pro rozhodování ...“²⁹⁹

Překvapila Vás okupace Československa? Na co si vzpomínáte z onoho léta 1968?

„Okupace Československa prakticky nastala již v roce 1945 a to mimo jiné dohodou, že Prahu osvobodí Rudá armáda. S naplněnými dopravními prostředky a plnými kapsami (hodinky, šperky atd.). Odjeli sice do svých domovů, ale pátá kolona zůstala. Překvapil mě rychlý, nečekaný, brutální a masivní návrat. Při vzpomínce na události v Maďarsku ale u nás jednali s holubičí povahou. Žádné masakry – věšení. Jen ojedinělé případy. Rozhlas byl tím hlavním sjednocovacím prvkem té části lidí, kteří chtěli změnu režimu. V roce 1968 měl ale SSSR v Evropě ještě silnou pozici.“³⁰⁰

Konečně přišel rok 1989. Zajímal by mne Váš osobní názor na tzv. sametovou revoluci ...

Věřil jste, že opravdu přichází konec komunistického režimu?

„Od návratu z Jáchymova jsem se zaměřil na rodinný život. Vrátil jsem se do Prachovic s nadějí, že minulost nebude v cizím prostředí pod tak intenzivním drobnohledem. Přání prožívat svobodnější poměry však stále bylo přítomné. Už jen proto, že mezi námi vyrůstal můj syn – další generace ... Rozhlas i TV včetně zahraničních dávaly zejména v pohraničí dost informací, že vliv SSSR v Radě vzájemné hospodářské pomoci podstatně slábně. Zejména pohyb lidí z NDR byl silným signálem, že se něco hýbe. Listopadové otřesné události, včetně protestu předních osobností kultury a následující stávkou studentů mě ale nevedly k přesvědčení, že je konec totalitního režimu, ba že končí vliv SSSR na dění v Československu. Byl jsem přesvědčen, že pokud se neozvou masy dělníků, je možný návrat k normalizaci. Teprve odpověď: „My nejsme děti!“ mi dala víru, že vše se v dobré obrátí ... ALE!! Žádní vládnoucí skupina se dobrovolně a bez nároků na odstupné nevzdává svého výsostného postavení a skoro všichni, tedy i přísluhovači, musí mít stejná práva ... Stojí tu tedy proti sobě dvě skupiny. Část již vzdělaných lidí poskvřených maximálně členstvím v KSČ a větší část lidí – také vzdělaných, ale neznalých agendy vedení ministerstva vnitra, rozvědky, obrany, státní správy atd. Kolik lidí z kotelen a vězení ovládalo zákonodárství a vrcholnou ekonomiku? To nebyl rok 1948, kdy platilo „alespoň tedy pro SSSR: Čím hůř – tím lépe ... platilo totiž: Čím lépe – tím delší vlaky na východ.“³⁰¹

²⁹⁹ Autorčin archiv. *Rozhovor s Miloslavem Vejvodou* vedla Tereza Prokešová, Prachovice 19. května 2009, s. 7.

³⁰⁰ Tamtéž.

³⁰¹ Autorčin archiv. *Rozhovor s Miloslavem Vejvodou* vedla Tereza Prokešová, Prachovice 19. května 2009, s. 7.

S rokem 1989, potažmo 1990, je také spojen vznik Konfederace politických vězňů ČR. Zúčastnil jste se zakládající schůze chrudimské pobočky?

„Nejsem si jistý, že bych se účastnil zakládající schůze KPV. Vzpomínám se ale na dvě důležitější schůze. První v Mysliveckém domě, které se účastnil poslanec parlamentu Benda senior. Připomínalo mi to předvolební klání ve prospěch Občanského Fóra. Každá jiná volba jakoby byla méně vhodná. Chvílemi tam byla dost bouřlivá debata. Druhá schůze, na kterou si pamatuji, byla v sále chrudimského muzea. Účastnila se jí poslankyně Parkanová a bohoslovec Tomášek. Tato schůze měla úplně opačnou atmosféru. V sále byl ukázněný klid, zpoza předsednických stolů se nesla slova díků, chvály a povzbuzení do budoucích časů.“³⁰²

Rehabilitován jste byl Krajským soudem v Brně v roce 1991 (číslo rehabilitace Rt 128/91). Můžete mi k tomu něco říci?

„Rehabilitován jsem byl, ale zbyl mi tzv. zbytkový trest za paragraf nedovolené ozbrojování.³⁰³ O odstranění trestu jsem nežádal, ale rok na to byl o tom paragrafu v Brně soud. Setkali jsme se tam z naší skupiny tři a v soudní síni jsme byli všichni najednou. Bylo to organizováno pro mne neznámým mužem - právníkem. Tento poněkud záhadný muž s novinami za námi po soudu přišel a řekl nám, že studoval archivní materiály a že prý vedoucí naší skupiny dostal v roce 1949 tu první pistoly údajně od StB.“³⁰⁴

Miloslav Vejvoda byl zcela rehabilitován Krajským soudem v Brně dne 19. března 1992 (číslo rehabilitace Rt 8/92)³⁰⁵. Soud uznal, že byl rozsudek vybudován na podkladě neúplných skutkových zjištění, protože bývalí obžalovaní neshromáždili takové množství zbraní, jaké bylo uvedeno v obžalobě. Že šlo nadto o zbraně, které se nahromadily od války a doznání bylo vynuceno psychickým násilím.

---

³⁰² Autorčin archiv. *Rozhovor s Miloslavem Vejvodou* vedla Tereza Prokešová, Prachovice 19. května 2009, s. 8.

³⁰³ Na některé paragrafy, například §120 odst. 1 trestního zákona z roku 1950 nedovolené ozbrojování, se tehdy rehabilitace nevztahovala. Bývalým politickým vězňům tak zůstávaly tzv. zbytkové tresty. V případě Miloslava Vejvody to byl „přiměřený“ trest tři měsíce.

³⁰⁴ Autorčin archiv. *Rozhovor s Miloslavem Vejvodou ...*, Chrudim 18. května 2009, s. 1.

³⁰⁵ *Rehabilitace Miloslava Vejvody ze dne 19. března 1992*. In: KA Chrudim, složka Vejvoda Miloslav, č. Rt 8/92.

III.2.1.4 PŘESEDÁ REVIZNÍ KOMISE OKRESNÍ POBOČKY KPV V CHRUDIMI - LADISLAV BARTŮŇEK (* 1931)

Ladislav Bartůňek se narodil dne 14. června 1931 v Rosicích u Chrasti³⁰⁶. Jeho otec Antonín Bartůňek zde měl truhlářskou živnost a matka Božena Bartůňková byla v domácnosti. Spolu se svým o čtyři roky starším bratrem Jaroslavem vyrůstal v rodině, která byla velkým přívržencem prezidenta Edvarda Beneše. Chlapci byli vychováváni ve víře v pravdu a dobro, ke smyslu pro spravedlnost a k obraně demokracie. Už za druhé světové války jako malý kluk pomáhal domácímu odboji. „Jako malí nenápadní kluci jsme za druhé světové války nosili jídlo partyzánům do lesa – na Haltán. Zde byla podzemní chodba, která vedla do bývalého kláštera v Podlažicích, kde se ukrývali.“³⁰⁷

V Rosicích u Chrasti Ladislav Bartůňek vystudoval obecnou školu a další vzdělání získal na měšťanské škole v Chrasti a na Státní odborné škole pro zpracování dřeva v Chrudimi. Škola pro něho však nebyla pouze stánkem vzdělání, ale také kamarádkého sblížení. Právě v Chrasti a v Chrudimi se seznámil s mnoha lidmi, se kterými posléze vystupoval proti komunistickému režimu. Věřili si, protože se znali od dětských let a věděli, že se na sebe navzájem mohou spolehnout ...

Od raného mládí se Ladislav Bartůňek zajímal o skauting a když po skončení války byla příležitost, založil skautský oddíl v rodných Rosicích. „Bylo nás 130 hrdých na svůj kroj. Rádi jsme ho nosili a cvičili se ve vlastnostech zdobících Junáky.“³⁰⁸ V rosickém skautském oddílu a oddílu v nedaleké Chrasti se sešli kamarádi ze studií. „Spolu jsme diskutovali o všem. Osvobození bylo všeobecně přijímáno s velkou euforií a nadšením. Celý národ vítal osvoboditele, byť naši tátové zavírali před ruskými vojáky manželky třeba do kurníků, aby nebyly znásilněny. Nadšení nad ruskými osvoboditeli však zanedlouho dostalo jiné obrysy.“³⁰⁹

Únorové události roku 1948 byly zlomovým okamžikem. Jak jste je vnímal a co si o nich vlastně myslíte?

---

³⁰⁶ Fotografie Ladislava Bartůňka a jeho přihláška do KPV ČR viz PŘÍLOHA XXIII

³⁰⁷ Autorčin archiv. *Rozhovor s Ladislavem Bartůňkem* vedla Tereza Prokešová, Žďárec u Skutče 18. května 2009, s. 1.

³⁰⁸ PTÁČEK, Josef. *Perzekuce občanů okresu Chrudim v letech 1948 – 1989: Politictí vězni – hrdinové III. odboje*. 1. vydání. KPV okresní pobočka č. 19 Chrudim. Kostelec nad Orlicí, 2006. str. 75.

³⁰⁹ Autorčin archiv. *Rozhovor s Ladislavem Bartůňkem* ..., s. 1.

„Únor 1948 byl podle mne důsledkem chyb, kterých se dopustila vláda už před válkou – hlavně po stránce sociální politiky. Jistý nezanedbatelný podíl na něm měla také přítomnost rudé armády v Československu a hlavně intenzivní propaganda a jistá šikovnost KSČ.

Pro nás Junáky byl únor 1948 šok. Bylo mi tehdy 17 let a navštěvoval jsem druhý ročník dřevařské průmyslovky v Chrudimi. Jako středoškoláci jsme byli sezváni do zdejšího muzea, kde agitovali pro KSČ. Odporovali jsme jim – hlavně my, co jsme se mezi sebou znali a kamarádili jsme se - a na protest se potom zhotovili letáky Smrt komunismu. Leták jsem zhotovil já bez dalšího doprovodného slova. Ty letáky jsem dělal tím způsobem ... no sejtkovou metodou. To se udělala šablona a přes sejtko se tam kartáčkem dávala barva. Byl vylepován na různých místech v Chrasti – ty první byly vyvěšeny v Chrasti u bývalé Abádie – to byla továrna na cigaretové dutinky. Tenkrát ale taky padl návrh, že by se to v Chrasti, až bude vítr, hodilo z vodárenské věže ... nakonec jsme to neudělali.

My jsme se mezi sebou všichni znali – chodili jsme spolu do školy a i potom jsme se spolu vídali. Hodně se nás taky sešlo v roce 1949 na nařízený brigádě v Transportě v Chrudimi. Sešla se tam jak dřevárna, tak gymnázium a rodinná škola. Třeba jsme tam zpívali americký námořní pochod a bolševici se mohli zbláznit. My jsme už tenkrát všichni byli pod zorným úhlem „rodné strany“. Po tý brigádě jsme stávkovali. Celý týden jsme nešli do školy. Nechali jsme si to napsat od doktora, že jsme byli nemocný ... Měli nás celý ročník vyhodit, ale nakonec jsme dostali jen dvojku z mravů. Přimluvil se za nás tenkrát kantor občanské nauky a třídní učitel dokonce prohlásil, že je na nás hrdý ...³¹⁰

Poprvé jste byl zatčen již dne 11. července 1949³¹¹. Proč? Můžete mi k tomu říci něco bližšího?

„Po skončení Státní odborné školy pro zpracování dřeva v Chrudimi jsme v létě 1949 jako skauti já a Lád'a Petružálek chtěli jet do Babylonu u Domažlic – to je rekreační středisko. Ještě ve vlaku v Domažlicích jsme ale byli zatčeni. Ještě jsme ani neopustili lokálkou ty Domažlice. Mysleli si, že chceme utéci z Československa³¹². Byla to tehdy na to taková moderní doba. My byli ustrojený ve skatském a na zádech ruksaky po Němcích, tak jsme jim byli podezřelí ... Zavezli nás do České Kubice na celnici a po tamním výsledku do věznice v Domažlicích. Na celnici za naše zadržení vyinkasoval příslušník policie peníze. Asi po čtrnácti dnech jsme byli z Domažlic převezeni do věznice v Chrudimi. U soudu, který se zde konal, jsme ale byli osvobozeni a to se prokurátorovi nelíbilo, a tak se odvolal. Jenomže u odvolacího soudu v Pardubicích jsme byli také osvobozeni.³¹³ Po dobu, kterou nás drželi jsme například motali provázky na snopy obilí, pracovali na regulaci řeky Chrudimky a na výstavbě přehrady v Křižanovicích .³¹⁴

³¹⁰ Autorčin archiv. *Rozhovor s Ladislavem Bartůňkem* vedla Tereza Prokešová, Žďárec u Skutče 9. května 2009, s. 1 a s. 3.

³¹¹ *Potvrzení o věznění vydané v roce 1992*. In: Archiv KPV ČR pobočka Chrudim (dále jen KA Chrudim), složka Bartůňek Ladislav, č. j. 2187/4319/53 - 92

³¹² Podle kopie obžalovacího spisu byl Ladislav Bartůňek obviněn z pokusu zločinu neoprávněného opuštění území republiky (§ 8 trestního zákona a § 40 zákona č. 231/1949 Sb.) ... In: *Obžalovací spis ze dne 24. srpna 1949*. KA Chrudim, složka Bartůňek Ladislav, č. j. St 1118/49 (č. j. T I 315/49).

³¹³ Krajský soud v Pardubicích dne 12. října 1949 odmítl odvolání veřejného žalobce jako neodůvodněné. Ladislav Bartůňek i Ladislav Petružálek byli zproštěni obvinění, protože jim nebyl prokázán úmysl opustit území republiky a nebyla tedy dána skutková podstata zažalovaných trestných činů. In: *Rozsudek Krajského soudu v Pardubicích ze dne 12. října 1949*. KA Chrudim, složka Bartůňek Ladislav, č. j. To III 221/49 (č. j. T I 315/49).

³¹⁴ Autorčin archiv. *Rozhovor s Ladislavem Bartůňkem* ..., 9. května 2009, s. 1

„Oni to lidi ani moc nevědí ... tady (v bývalém chrudimském okrese – pozn. autora) byly dva koncentráky – Prachovice a Křižanovice. Když se stavěla v roce 1949 přehrada křižanovická, tak nad přehradou byl lágr a tam byli trestanci, který ji stavěli. A já tam teda byl taky ...“³¹⁵

„V roce 1949 jsme měli jako političtí vězni štěstí, že soud byl obsazen ještě starými právníky a soudci z první republiky ... Tento výlet tedy nakonec trval čtyři měsíce a Babylon jsem ani neviděl ...“³¹⁶

Pokračoval jste po svém propuštění v odbojové činnosti? Myslím tím rozšiřování letáků, pořádání skautských výprav apod. Zajímalo by mne to z toho důvodu, že jste byl v roce 1952 zatčen znovu ...

„Na podzim roku 1949, po propuštění, jsme se scházeli s kamarády z chrudimských škol – hlavně kolem Zdeňka Duška z Brčekol³¹⁷. Dále tam byli třeba František Král či Míla Prokeš. Stěžejní osobou byl ale Zdeněk. Probírali jsme politickou situaci ve státě. Nelíbilo se nám, jak KSČ provádí represivní metodou likvidaci živnostníků a inteligence našeho národa. Žádnou násilnou činnost jsme ale neplánovali. Naše generace byla totiž vychovávána v úctě k národu a TGM. Za to a vyznávání zákonů skautingu jsem byl podle mého názoru pravděpodobně zatčen. Šel jsem jako jeden z posledních z našeho okruhu 23. července 1952. To už seděl Zdeněk, Franta i Míla ... Podle mého názoru mi také nepomohlo, že jsem byl synem živnostníka.³¹⁸ No v posudku jsme měl ještě pár jiných věcí. Například takovou příhodu – myslím, že se to stalo okolo roku 1950. Byl jsem tenkrát u odvodu na politickém školení v Chrudimi. Bylo to v době, kdy zemřel prezident Beneš. Jeho podobizna ještě byla na stěně. Ten politicej kladl každému otázky a mě se zeptal, koho bych tam viděl viset radši. Jestli Beneše nebo Gottwalda. Řekl jsem mu: „No koho bych rád viděl viset? No Gottwalda.“ No to byla příšerná bomba ... Ten politicej šel hned za otcem a řekl mu to a on na to: „No a co? Chtěli odpověď, tak on dal kterou chtěli.“ No samozřejmě jsem pak měl v posudku, že bych rád viděl Gottwalda viset ...“³¹⁹

Podruhé jste byl tedy zatčen dne 23. července 1952.³²⁰ Byl jste více než čtyři měsíce držěn ve vyšetřovací vazbě v Pardubicích – byl na Vás vyvíjen fyzický nebo psychický nátlak? Jaké podmínky tam panovaly?

„Já jsem byl z tý naší „skupiny“ zatčenej naposledy. Byl jsem přidělenej ke skupině Skuteč.³²¹ Já jsem z nich nikoho neznal. Neměl jsem s nima vůbec nic společnýho. Mě

Autorčin archiv. *Rozhovor s Ladislavem Bartůňkem* ..., 18. května 2009, s. 2.

³¹⁵ Autorčin archiv. *Rozhovor s Ladislavem Bartůňkem* vedla Tereza Prokešová, Žďárec u Skutče 9. května 2009, s. 1

³¹⁶ Autorčin archiv. *Rozhovor s Ladislavem Bartůňkem* ..., Žďárec u Skutče 18. května 2009, s. 2.

³¹⁷ Zdeněk Dušek byl prvním předsedou KPV ČR pobočky Chrudim.

³¹⁸ Autorčin archiv. *Rozhovor s Ladislavem Bartůňkem* ..., Žďárec u Skutče 18. května 2009, s. 3.

³¹⁹ Autorčin archiv. *Rozhovor s Ladislavem Bartůňkem* vedla Tereza Prokešová, Žďárec u Skutče, Žďárec u Skutče 9. května 2009, s. 3.

³²⁰ *Potvrzení o věznění vydané v roce 1992*. In: Archiv KPV ČR pobočka Chrudim (dále jen KA Chrudim), složka Bartůňek Ladislav, č. j. 2187/4319/53 - 92

³²¹ Šlo o tzv. Skupinu Hany Rybičkové ze Skutče. Mělo jít o „špionážní a teroristickou skupinu“, jejíž členové rozšiřovali protistátní letáky a stříleli na Skutečsku do oken bytů funkcionářů KSČ. V této

zatkli tady, v tomhle baráku (současné bydliště, ale dříve dům, ve kterém bydlela snoubenka pana Bartůňka ve Žďárci u Skutče – pozn. autora) Oni věděli všechno. Když někdo řekne – ten o mě něco řekl, a proto mě zatkli, tak lže. To může říct jen člověk, kterej nemá ponětí, co a jak oni dokázali zjistit. Oni si dokázali zjistit vše, co potřebovali. Oni to z člověka vždy vymlátí ... Když mě zatkli, tak mě vyslýčali nepřetržitě 52 hodin a příslušníci StB se na mě střídali. Mezi jinými mě vyslýčal také StBák Tříška ze Skutče. To si nikdo nedovede představit, co to je. Na pardubický StBárně mě po těch 52 hodinách hodili na celu a já vyčerpáním okamžitě usnul. To je člověk tak vybičovaný ... A oni mě okamžitě probudili a vedli k dalšímu výslechu a ... no já to tady klidně řeknu. To tělo je úplně povolený, svaly k ničemu a všechno jde ... To znamená, že se PO a PO. Člověk tomu nezabrání.³²² Cestou k dalšímu výslechu jsem slyšel dětský pláč. Pouštěli nám pro lepší atmosféru ...³²³ Z cely nás vodili po schodech k tomu vyšetřování. Bylo v tý budově u Labe, jak je dnes v Pardubicích soud. Říkalo se tam tomu taky Bílej dům ... Po těch schodech dolů jsme šli se zavázanejma očima. Oni mi podrazili nohy a z těch schodů jsem spadl. Později se ukázalo, že jsem si poranil šestý obratel bederní. Jinak mě nemlátí jako jiný. Ale psychicky tlačili, že zavřou taky moje děvče a tak. Nebo pouštěli elektriku do těla. Ono to bylo docela neškodný, ale to člověk nevěděl. Bylo to takový to dynamo. Ale člověk neví, jestli je to 220 nebo ne. Pamatuju si ale, že tam lidi třískali pořádně. Byl tam se mnou zavřenej nějaký Mirek Brázdu³²⁴ a toho ztřískali až hrůza. Podmínky, které ve vyšetřovací vazbě panovaly, byly po stránce ubytování kruté. Na StB v Pardubicích jsme leželi na betoně. To, jak se ukazovalo, že vězeň sedí u stolu a tady má skývu chleba a tady džbán vody, tak to rozhodně nebylo. My měli jen ten beton. Neměli jsme ani postel. Jen dvě deky a pytel řezanky – to je nakrájená sláma. My jsme ten pytel rozhodili a na to jsme si lehli. Samozřejmě jsem z toho dostal velký revmatismus. Žádný stůl, židle a ani kapka vody. Vodu jsme nabírali rukama ze záchodu. Jeden spláchnul a druhý chytal vodu do rukou. Fungoval tam taky tzv. hajzlovej telefon. To se ze záchodu vypumpovala všechna voda a trubkama jsme se dorozumívali s ostatníma. Nebo taky morseovkou. A tak to trvalo čtyři měsíce ...³²⁵

Koncem listopadu jste byl ve veřejném procesu konaném ve Skutči odsouzen k šesti letům odnětí svobody. Pamatujete si z toho soudu něco?

„Po skončení vyšetřování jsem byl převezen do chrudimské věznice, kde jsem pobyl od 23.července do 27. listopadu. Zde mě mimo jiné učili, jak a co mám u soudu vypovídat.

---

skupině bylo souzeno devět osob a jednou z nich byl i Ladislav Bartůňek z Rosic u Chrasti.

In: NĚMEČEK, Josef. *Chrudimsko 1948 – 2008*. 1. vydání. Vlastním nákladem vydal Josef Němeček, 2008. s. 23.

³²² Autorčin archiv. *Rozhovor s Ladislavem Bartůňkem* vedla Tereza Prokešová, Žďárec u Skutče 9. května 2009, s. 2.

³²³ Autorčin archiv. *Rozhovor s Ladislavem Bartůňkem ...*, Žďárec u Skutče 18. května 2009, s. 4.

³²⁴ **Miroslav Brázda** byl členem KPV ČR pobočka Chrudim až do roku 1996, kdy zemřel. Miroslav Brázda byl v srpnu 1952 zatčen a obviněn z velezrady a vyzvědačství a v listopadu 1952 Státním soudem v Praze odsouzen ke 12 letům odnětí svobody. Vězněn byl v kamenolomu v Prachovicích, Příbrami, Leopoldově a v Ruzyni. Propuštěn byl na amnestii v květnu roku 1960. Rehabilitován byl Krajským soudem v Hradci Králové v roce 1990. V současné době je členkou KPV ČR jeho manželka Marie Brázdová. In: PTÁČEK, Josef. *Perzekuce občanů okresu Chrudim v letech 1948 – 1989: Političtí vězni - hrdinové III. odboje*. 1. vydání. KPV okresní pobočka č. 19 Chrudim. Kostelec nad Orlicí, 2006. str. 81 – 82.

³²⁵ Autorčin archiv. *Rozhovor s Ladislavem Bartůňkem* vedla Tereza Prokešová, Žďárec u Skutče 9. května 2009, s. 4

Ten se konal ve dnech 28. – 29. listopadu 1952. Ve Skutči byl pro výstrahu uspořádán monstrproces pro veřejnost. Do zdejší Sokolovny byli nahnáni pracující z celého okolí. Ze všech souzených osob jsem nikoho neznal a ani nikdy předtím neviděl. Byl jsem přiřazen do skupiny Hany Rybičkové. Odsouzen jsem byl na šest roků vězení za pokus o opuštění republiky (to se jednalo o to moje první zatčení, při kterém jsem byl ale osvobozen!), za pobuřování proti republice, rozšiřování protistátních letáků (to šlo o ty letáky z roku 1949 Smrt komunismu) a za plánování spojení s agenty cizí zpravodajské služby (no to opravdu nevím, o co ve skutečnosti šlo).³²⁶

Podle potvrzení o věznění jste byl po odsouzení vězněn v Prachovicích, což byl druhý lágř v bývalém chrudimském okrese. Jaké zde panovaly poměry a byl jste zde nějak pracovně zařazen?

„Po skončení soudu a pobytu v chrudimské věznici jsem byl teda převezen na druhý lágř v chrudimském okrese – Prachovice. Zde jsem pracoval v lomě na vápenec. Tam byly poměry sice mírnější než ve vyšetřovací vazbě, ale pracovní podmínky byly velice tvrdé. Denně jsme museli nalákat, naložit a odvést kámen na rampu a do vagónu. Byla to norma sto metrů kamene na osobu na den.³²⁷ Říkalo se tam tomu lomeček. Je štěstí, že jsem tomu docela rozuměl, i když jsem mrňavej. Měl jsem tam kamaráda, kterej byl se mnou souzenej – nějakej Bohoušek Nevolů.³²⁸ Ten mě to právě naučil – lámat ten kámen.³²⁹ Jednoho dne mě začalo bolet v podbřišku, a tak jsem šel za táborovým doktorem (byl to taky mukl). Ten mě vyšetřil a řekl mi, abych nenastupoval na směnu, že to prý s náčelníkem vyřídí. Byl nástup – náčelník Hes vtrhl na barák, strhnul mě z kavalce a hnál mě na směnu. Bylo tenkrát hodně sněhu, chytil mě záchvat a já padnul na zem. Odvezli mě do věznice v Chrudimi na marodku se suchým zánětem pohrudnice. Tam jsem měl návštěvu. Přijela za mnou manželka – ještě jako mladá holka ... Já měl problém dostat se dvacet metrů do toho prostoru pro návštěvy. Dále jsem měl problémy s kyčlemi, neboť jsme na tý StBárně v Pardubicích seděli na betonové podlaze a já tam dostal zánět kloubů. Začátkem roku 1953 jsem byl zařazen do transportu na Jáchymov. Vzhledem k nemocným kyčlím jsem měl velkou obavu. Myslel jsem si, že to bude moje smrt ...“³³⁰

V březnu roku 1953 jste byl tedy již nemocný eskortován do Jáchymova. Jáchymova, kde se dobývala uranová ruda. Řekl jste, že jste měl obavy o svůj život. Jak to tam tedy vypadalo? Mám na mysli Vaše zdraví, ale i životní podmínky, které tam panovaly ...

„Na Jáchymovsku jsem byl zařazen na tábor Mariánská a pracovně zařazen jako horník v dole EVA. Můžu říct, že ten pocit je hroznej, když jedete dolů do něčeho. Pak si člověk

³²⁶ Autorčin archiv. *Rozhovor s Ladislavem Bartůňkem ...*, Žďárec u Skutče 9. května 2009, s. 2.

³²⁷ Autorčin archiv. *Rozhovor s Ladislavem Bartůňkem ...*, Žďárec u Skutče 18. května 2009, s. 5.

³²⁸ **Bohumil Nevole** bydlel v Leštince v Skutče a byl jedním z odsouzených ve skupině Hany Rybičkové ze Skutče. Bohumil Nevole byl odsouzen k osmi letům odnětí svobody za údajné dohodnutí střelby do oken a bytu funkcionáře KSČ Zavřela ze Skutče. In: NĚMEČEK, Josef. *Chrudimsko 1948 – 2008*. 1. vydání. Vlastním nákladem vydal Josef Němeček, 2008. s. 23.

³²⁹ Autorčin archiv. *Rozhovor s Ladislavem Bartůňkem ...*, Žďárec u Skutče 9. května 2009, s. 1.

³³⁰ Autorčin archiv. *Rozhovor s Ladislavem Bartůňkem ...*, Žďárec u Skutče 18. května 2009, s. 5.

zvykne, ale ten první moment je hrozný. To je taková ta tzv. ponorková nemoc. Ty jáchymovské doly jsou mokré. Tam teče voda ze skály – ze stropu, ze stěn. To se dělaly takové stružky, který se spouštěly do jámy a čerpadlami se to čerpalo ta voda ven. Po prvním fárači na třetí patro jsem si šel umýt ruce do jedné té stružky a pocítil jsem lehké brnění ... já od té doby nevím, co je revmatismus! Ale byli lidé, co byli za čtrnáct dní nebo tři neděle hotový. Voda se totiž taky pila z těch stružek ... Protože jsme pochybovali o tom, že se ještě vrátíme na svobodu a ani jsme neměli jinou možnost a ani jsme neznali, nevěděli, co je to ta radioaktivita.

Když jsem se dostal prvně na Jáchymov, tak jsem se dostal na cimru, kde nebyl slamník. Díky Mílovi Kučerovi – to byl chrudimské skaut, jsem se na něm naučil spát. To byla taková pozice – klečelo se na zemi a hlavu schovanou, aby se nenastydlo na záda. Já jsem dělal tohle dva měsíce – jen na prknech a v zimě.³³¹ Nejhorší poměry tam, na Mariánské, byly asi do roku 1954. V té době začala Svobodná Evropa hlásit o tvrdých poměrech na lágrech. A situace se asi pod tlakem veřejnosti nebo zahraničí, nevím, trochu zlepšila. Zprávy o dění „na svobodě“ jsme měli od civilních zaměstnanců. Ti nám také řekli o smrti Stalina a Gottwalda ... Mohu odpovědně prohlásit, že bych se nikdy nemohl setkat, natož pobývat, s takovou elitou českého národa, jak tomu bylo v komunistických kriminálech a lágrech.³³²

„Vzpomínám na prvou manželčinu návštěvu v Jáchymově. Byla zima a plno sněhu. Vyházenou pěšinu lemovali bachaři se psy. Setkali jsme se v místnosti s prkennou stěnou a malými otvory opatřenými pletivem. Protože byli příliš vysoko, viděli jsme si jen vršky hlav. Z každé strany stál dozorce. Měli jsme povolených patnáct minut. Když uplakaná snoubenka odcházela, potkala se se ženou ve velmi dobré náladě. Chlubila se jí, jak při návštěvě se synem seděli pěkně u stolečku. Na manželčinu otázku za co je syn uvězněný odpověděla: „ale svedli na něho, že zamordoval a pak zahrabal nějakou holku. Vy máte asi politického viděte?“ Ano tak tomu doopravdy bylo. Vrazi měli před politickými přednost ...“³³³

V červnu roku 1955 jste byl opět převezen. Tentokrát se vaším místem dočasného pobytu stal tábor Bytíz na Příbramsku. Zde jste také fáral nebo jste byl pracovní zařazen jinak? Odesl jste si odsud nějakou vzpomínku? Něco, co Vám uvízlo v paměti?

„Na tábor Bytíz na Příbramsku jsem byl převezen na moje narozeniny dne 14. června 1955. Tam jsem již nefáral. Pracoval jsem zde jako dělník při výstavbě nového sídliště Březové Hory. Poměry tam byly mírnější než na Jáchymově. Pracovalo zde hodně civilních zaměstnanců, a tak se bachaři chovali mírněji. Stala se mi tam taková příhoda ... Těsně před Vánoci mi říkal kamarád Franta Němec, že dostane přes civilního zaměstnance z domova balík a chtěl ať mu ho tam pomůžu dostat. Že ho hodí přes vnitřní oplocení a ať tam čekám. Tak čekám a najednou z druhé strany na mne křičí Franta, abych utekl. Otočím se a za mnou stál bachař. Ucítil jsem, jak po mě sahá ... Věděl jsem, že musím utéct. Trhnul jsem za přasku u fáraček a strhl je ze sebe a hodil mu je pod nohy. Bachař sebou praštil a já utíkal do lágru do posledního baráku. Běžel jsem do jedné místnosti, že vyskočím oknem ven a tam se někde schovám, protože lágr měl asi 2 500

³³¹ Autorčin archiv. *Rozhovor s Ladislavem Bartůňkem ...*, Žďárec u Skutče 9. května 2009, s. 2.

³³² Autorčin archiv. *Rozhovor s Ladislavem Bartůňkem ...*, Žďárec u Skutče 18. května 2009, s. 5.

³³³ *Vzpomínky Ladislava Bartůňka na Jáchymov*. In: PTÁČEK, Josef. *Perzekuce občanů okresu Chrudim v letech 1948 – 1989: Politický vězni – hrdinové III. odboje*. 1. vydání. KPV okresní pobočka č. 19 Chrudim. Kostelec nad Orlicí, 2006. str. 77.

vězňů. Okna ale byla zavřená a nešla otevřít, a tak jsem se schoval pod jedním kavalcem mezi botama. Zrovna tam spala noční směna. Bachaři hledali, ale nenašli mě. Naštěstí ... Několik dnů před Vánoci jsem pak byl vyhlášen na transport.“³³⁴

Myslíte na transport, abyste byl propuštěn na svobodu? Jak vůbec došlo k Vašemu propuštění?

„Krátce před Štědrým dnem jsem byl z Bytízu převezen na Pankrác. Tam odtud mám také zážitek ... Shodou okolností jsem se tam na cele setkal se známým – panem Sádovským z Chrasti. Dalším obyvatelem naší cely byl nějaký Rom, který dělal pod sebe a hrozně smrděl. Tak pan Sádovský zabouchal na celu. Otevřel bachař a ptal se, co chceme. Požádali jsme ho, jestli by nás dva nemohl dát na jinou celu. On za pár minut přišel a skutečně nás odvedl – byl to slušný člověk. Když jsme šli zastavil se u jedné cely a řekl – „V této cele byl za války největší zrádce českého národa.“ Ptal jsem se ho, kdo to byl a on mi odpověděl, že Julius Fučík. Ptal jsem se – „Jak to můžete vědět?“ Odpověděl mi, že tady na Pankráci sloužil i za války ... Dne 31. prosince jsem byl eskortován na Jáchymov na ústřední tábor a v dopoledních hodinách propuštěn na svobodu. Vydali mi moje oblečení a pustili mě na podmínku.“³³⁵

Jak vypadal Váš život po propuštění? Pociťoval jste Vy nebo někdo z rodiny perzekuování ze strany státu nebo okolí? Zajímalo by mne, jak se člověk se všemi těmi „zážitky“ vyrovná. Jak se vrací do „normálního života“?

„Po propuštění jsem se hlásil na pracovním úřadě v Chrudimi, kde mi nějaká soudružka Hofmanová z Chrasti nabízela práci v uhelných dolech na Ostravsku. Vzhledem k poškození páteře jsem tuto práci odmítal, ale to se jí nelíbilo a tak mě honila po úřadech. Dostal jsem se před vojenského lékaře v Pardubicích, který mi šel jehlou po páteři a po několikerém dotyku šestého obratle jsem se ozval. Do dolů mě nedoporučil. To ale soudružce nestačilo a poslal mě ještě před posudkovou komisi. Když jsem tam přišel, měli nějakou poradou. Vyšel MUDr. Bačkovský, kterému jsem řekl, že jsem přišel z kriminálu a mám jít znovu do dolů ... Doktor bez říkání vzal papír a napsal – neschopen práce v dolech. Tak jsem se nakonec dostal do truhlářského družstva v Chrasti na místo skladníka.

Na podzim roku 1956 jsem se oženil se snoubenkou Růženkou Havlovou, se kterou jsem se seznámil v květnu roku 1951. Čekala na mne do mého návratu z kriminálu. Manželka od roku 1949 pracovala na ONV v Hlinsku jako pracovnice odboru sociálního zabezpečení, avšak protože si mě vzala byla propuštěna po tzv. osobní dohodě. Protože jsme měli nedostatek financí a vychovávali jsme již tříměsíčního synka, nastoupila manželka jako domácí dělnice do Národního podniku Botana Skuteč, potom na kampaň do cukrovaru a po dalších nesnázích do VČP v Rosicích u Chrasti.“³³⁶

³³⁴ Autorčin archiv. *Rozhovor s Ladislavem Bartůňkem ...*, Žďárec u Skutče 18. května 2009, s. 6.

³³⁵ Tamtéž.

³³⁶ Autorčin archiv. *Rozhovor s Ladislavem Bartůňkem ...*, Žďárec u Skutče 18. května 2009, s. 6.

V roce 1968 vznikla „muklovská“ organizace K 231. Vzpomínáte si na založení její pobočky v Chrudimi?

„Ano jistě. Byl jsem jedním z těch, kteří to organizovali. Hlavním iniciátorem byl Zdeněk Dušek. Sešlo se tam hodně muklů. Já jsem byl jedním z těch, kteří se rozhodli, že požádají o rehabilitaci. Ta se pak projednávala u Krajského soudu v Hradci Králové, kde byli dva doktoři práv – Ptáček a Racek. Uznali, že ten můj rozsudek byl nadnesený. Stalo se tam taky něco zajímavého. Jeden z nich mi řekl, že ta „naše“ skutečská skupina byla založena uměle, účelově. Ptal jsem se ho, kdo ji založil, ale nechtěl mi to říct. Báł se ...³³⁷ V noci 21. srpna 1968 vstoupila na naše území vojska tehdejší Varšavské smlouvy v čele se Sovětským svazem. Na celá léta jsme se stali ruskými vazaly, neboť jsme sami o ničem rozhodovat nemohli ... Rus nás pustošil nejen psychicky a morálně, ale i materiálně. Zhruba dva roky po srpnu 1968 mě kvůli mé působnosti v K 231 vyslýchala StB. Naložili mě do auta, vozili po celém okrese a vyslýchali. Dokonce jsem měl založený spis pod krycím jménem skladník – byl jsem v té době zaměstnán jako skladník.³³⁸ V prověrkách v roce 1970 mě jeden soudruh položil otázku – „Co jste dělal pro znárodnění průmyslu v roce 1945?“ Na to jsem mu odpověděl: Soudruhu, a co ty jsi dělal pro znárodnění, když ti bylo čtrnáct let?“ ...³³⁹

Zajímá mne váš osobní názor na rok 1989 a tzv. sametovou revoluci. Byl jste přítomen na zakládající schůzi KPV ČR v Chrudimi?

„Po sametové revoluci byla obnovena činnost K 231. Našel se jiný název KPV ČR, ale šlo o pokračování K 231. Zakládající schůze jsem se zúčastnil a členem pobočky KPV jsem dodnes.³⁴⁰ Rok 1989 a sametová revoluce – na tu se názory různí. Ať už to však proběhlo jakkoli, jedno je jisté ... okupační vojska se z naší země stáhla, otevřely se nám hranice se západními zeměmi a začala se u nás po dlouhých letech strastí budovat demokracie. Problém je v tom, jakým způsobem se ta demokracie budovala a dodnes buduje. Ohlédneme-li se totiž zpět, jasně je vidět, že u všeho byli a dodnes jsou komunisté. Byli u malé i velké privatizace, kde si bývalí soudruzi rozdělovali malé i velké podniky. Byli a jsou na úřadech, v bankách, u policie, soudů a v armádě taky. Prostě všude, kam se člověk podívá ... Rozhodovali a rozhodují dodnes – pouze se ti reformovaní převlékli do jiných kabátů. Jsou na levé i pravé straně politického spektra.³⁴¹ Sedmdesát procent národa kolaborovalo s KSČ. Buď ze strachu anebo z prospěchu a samozřejmě teď ani nikdy jindy nemají zájem na sebe ukazovat ... My už se toho nedočkáme, aby byla komunistická strana postavena mimo zákon. To je hlavní nedostatek sametové revoluce. Dnes je kapitalistou každý komunista.³⁴² Po roce 1989 se komunistům za jejich zločiny prostě nic nestalo a to byla myslím si chyba, která se nám dodnes vrací. Má dcera s manželem se onoho listopadu 1989 zúčastnila těch velkých demonstrací na Václavském náměstí a

³³⁷ Autorčin archiv. *Rozhovor s Ladislavem Bartůňkem ...*, Žďárec u Skutče 9. května 2009, s. 4.

³³⁸ Pravdivost těchto slov potvrzuje dokument, který je uložen v ABSMV Brně Kanicích pod číslem B53/I, inv. j. 1. V plném znění je tento dokument otištěn v knize: NĚMEČEK, Josef. *Chrudimsko 1948 – 2008*. 1. vydání. Vlastním nákladem vydal Josef Němeček, 2008. s. 131 – 132.

³³⁹ Autorčin archiv. *Rozhovor s Ladislavem Bartůňkem* vedla Tereza Prokešová, Žďárec u Skutče 18. května 2009, s. 7.

³⁴⁰ Autorčin archiv. *Rozhovor s Ladislavem Bartůňkem ...*, Žďárec u Skutče 9. května 2009, s. 3.

³⁴¹ Autorčin archiv. *Rozhovor s Ladislavem Bartůňkem ...*, Žďárec u Skutče 18. května 2009, s. 7.

³⁴² Autorčin archiv. *Rozhovor s Ladislavem Bartůňkem ...*, Žďárec u Skutče 9. května 2009, s. 3.

Letenské pláni. Při tom cinkání klíči tam zaslechla názor postaršího muže, který prý řekl: „Tady to nejdřív chtělo Pinocheta a pak teprve Havla.“ Nevím, zda měl ten muž pravdu, nevím ...“³⁴³

Plné rehabilitace se Ladislav Bartůněk dočkal v roce 1990³⁴⁴, kdy byla zrušena všechna obvinění proti němu vznesená. Následně mu byl přiznán nárok na odškodnění podle zákona č. 119/1990 Sb. o soudní rehabilitaci.

Členem chrudimské pobočky KPV ČR je pan Bartůněk od roku 1990 a v současné době také zastává funkci předsedy revizní komise pobočky – to znamená, že dohlíží na její správné vedení účtů a hospodaření vůbec.

---

³⁴³ Autorčin archiv. *Rozhovor s Ladislavem Bartůněkem ...*, Žďárec u Skutče 18. května 2009, s. 7.

³⁴⁴ *Rehabilitace ze dne 11. července 1990*. In: KA Chrudim, složka Bartůněk Ladislav, č. j. Rt 4/90.

III.3 SPOLEČENSKÁ SETKÁNÍ BÝVALÝCH POLITICKÝCH VĚZŇŮ

III.3.1 1. MÁJ NA LETNÉ 2006

V roce 2006 se Konfederaci politických vězňů ČR podařilo předběhnout komunisty a zabrala na oslavy 1. máje Letenskou pláň. Tato zpráva způsobila před téměř třemi lety opravdový rozruch. A jak by také ne. Vždyť komunistická strana byla jejím „tradičním nájemníkem“ a nyní zde měli slavit první máj bývalí političtí vězni komunistického režimu. Navíc pod heslem „První máj bez komunistů a nikdy jinak“.³⁴⁵ Neméně zajímavý byl „závod“ o to, kdy nakonec Letenskou Pláň ke svým oslavám získá. Političtí vězni ale neponechali nic náhodě a už vteřinu po půlnoci podali žádost a následně ještě vystáli dlouhou frontu na úradě. Tento úkol si vzal na svá bedra dnes již zesnulý místopředseda KPV ČR Miroslav Šťastný.

Kdo by si však myslel, že šlo o akt nějaké škodolibé pomsty ze strany muklů, mýlil by se. Konfederace tímto činem tehdy mimo jiné reagovala na rostoucí předvolební preference Komunistické strany Čech a Moravy (dále jen KSČM). Pokusila se oslovit všechny demokratické síly a ukázat, že bývalí političtí vězni, ač lidé požehnaného věku, mají ještě nějaké síly a nechtějí mlčky přihlížet, jak se českým komunistům opět otvírá cesta k moci. KPV zároveň chtěla udělat přítrž zdejším každoročním veselicím KSČM, která v nich s nostalgií vzpomínala na minulé časy. Dnes již zesnulý Karel Plocek, člen KPV pobočky Praha, k tomu řekl: „Je přece ostuda, aby komunisti oslavovali na místě, kde se v roce 1989 zvonilo klíči.“

Akci „První máj bez komunistů a nikdy jinak“ pořádala KPV ČR spolu s iniciativou Trikem proti komunismu.³⁴⁶ Petr Hrubeš z této iniciativy řekl:

„Ve spolupráci s Václavem Marhoulem jsme se rozhodli udělat velkou společenskou akci na podporu KPV jako morální satisfakci, které se jejím členům nikdy oficiálně nedostalo. Zároveň to bude jejich zřejmě poslední velké setkání, vzhledem k jejich vysokému věku. Celá akce je bez vstupného a organizátoři pracují bez nároku na honorář.“³⁴⁷

---

³⁴⁵ Kopie plakátu, který zval na Letenskou pláň viz PŘÍLOHA XXIV

³⁴⁶ Myšlenka na vznik tohoto projektu vznikla v dubnu 2005, kdy byly předvolební preference KSČM v České republice na druhém místě. Tvůrci projektu se rozhodli svoje obavy a nespokojenost vyjádřit pomocí textilního designu. Trikem proti komunismu byla tedy nenásilnou výtvarnou akcí, která upozorňovala na nebezpečnost komunistické ideologie. Zároveň to byla cesta, jak oslovit velké množství lidí, neboť triko je nejrozšířenějším a nejoblíbenějším kusem oděvu. Byla to také příležitost pro výtvarníky, aby chránili svou svobodu mít jiný než oficiální názor a ostatním připomněli, že není dobré bagatelizovat vliv KSČM na život v České republice.

³⁴⁷ Tisková zpráva KPV ČR s názvem První máj bez komunistů a nikdy jinak ze dne 3. dubna 2006. [cit. 2008-10-3]. URL: <<http://www.kpv-cr.cz/?pid=143>>

Program oslav prvního máje byl rozdělen na tři části - dopolední politickou část a odpoledne i večer patřily zábavě. Slavnostní dopolední část na Letné začala v 10 hodin a skončila několik minut po jedné hodině odpolední. Celým programem provázeli herec Jan Potměšil a Miroslav Šťastný jako představitel KPV ČR.³⁴⁸

Moderátoři nejdříve přivítali všechny, kteří se rozhodli akci zúčastnit a podpořit tak snažení Konfederace a poté představili jednotlivé řečníky. Následně se slova ujala předsedkyně KPV ČR Naděžda Kavalírová, která krátce pohovořila o nelidskosti bývalého komunistického režimu a připomněla zákon č. 198/1993 Sb., jenž komunistickou ideologii označil za zločinnou, nelegitimní a zavrženíhodnou ...

„Vážení hosté, pánové a dámy, vážení přátelé z blízka i z dálky, z Čech, Moravy, Slezska, Slovenska – i z ciziny, bratři a sestry. Dovolte mě, abych Vás přivítala a pozdravila na Letenské pláni. Současně mě dovolte, abych se několika větami vrátila k naší nedávné minulosti.

Psal se rok 1989, byl listopad, 25tého. Na politické scéně probíhal nelítostný zápas mezi reprezentanty vlády a reprezentanty strany budoucího nového politického seskupení – Občanským fórem. Hlavní téma: buď situaci vrátit za určitých ústupků před 17. listopad 1989, nebo převést moc ve státě do rukou pracovitých a hlavně čistých, aby tak konečně po dlouhých 41 letech totalitního systému „se vláda věcí Tvých vrátila do Tvých rukou, ó národe český.“ Letenská pláň. Místo našeho dnešního setkání. Bez agitace, bez zvláštních příkazů či organizace se zde tenkrát dobrovolně a z vlastní vůle sešlo až 1 mil. občanů této země všech věkových skupin. Ukončení vlády jedné strany a naděje ve spravedlivý řád, to bylo hlavním motivem onoho památného ukázněného shromáždění, byť nabitého emocemi.

Dnes, téměř 17 let od oněch listopadových dnů roku 1989, vyzvala KPV ČR, která jediná v této zemi je oprávněna k takto motivované výzvě, reprezentanty demokratických stran k zásadnímu programovému vyjádření právě zde, symbolicky na Letenské pláni, kterou v posledních letech na 1. máje okupovali komunisti. Naše výzva je současně protestem proti narůstající rozpínavosti komunistů a beztrestnému šíření jejich ideologie, včetně působení do řad mladé generace.

Když byl po problémech schválen např. zákon č. 198/1993 Sb., který zcela jednoznačně pojmenoval komunistickou ideologii jako zločinnou a zavrženíhodnou, současně legislativně tuto ideologii chránil, neboť nebyly stanoveny sankce. Tak se dostal na veřejnost zákon, který morálně pojmenoval, ale neodsoudil a nepotrestal. Zákon zcela bezzubý. Ve srovnání s legislativou jiných zemí je to rarita.

Ale našimi ústy žalují mrtví, popravení a ubití, také jejich rodiny a děti. Není možné donekonečna přecházet mlčky a beztrestně zločiny proti lidskosti, páchané likvidováním občanů pro jiný politický názor, když takzvaná svoboda a demokracie, pojmy obecně uznávané v zemích, nedotčených jedem bolševismu, byly jen pro vyvolené, pro komunisty a jejich pomahače.

Bývalí političtí vězni, vědomi si své absolutní nezastupitelnosti prohlašují, že komunistická strana nemá právo působit na demokratické politické scéně. Zcela nezodpovědné ponechání jejich politické existence v systému, ovlivní život příštích

---

³⁴⁸ Původně měl KPV v roli moderátora na Letné zastupovat Čestmír Čejka, který se věnoval přípravě dopolední části akce, avšak onemocněl a zúčastnit se nakonec nemohl.

generací. Záleží pouze na nás, zda se dokážeme se vší rozhodností postavit proti staronové hrozbě zločinného a po moci usilujícího komunismu, ale také proti všem formám rozkladných novodobých trendů. Ty deformují nás, představitele homo sapiens na pouhý produkt trh a konzumu. Proto jsme dnes opět zde na Letné, abychom apelovali na Vaše odhodlání uchránit naši demokracii před novým znásilňováním a pomohli tak k nastolení pokoje a spravedlnosti pro celou naši krásnou zemi.“³⁴⁹

Po tomto emotivním proslovu byla za hudebního doprovodu Hudby hradní stráže vztyčena státní vlajka České republiky a zazněly česká a slovenská státní hymna. Tehdy zavládlo všeobecné překvapení. Česká hymna nebyla reprodukována ani zazpívána profesionálním pěvcem. Mikrofonu se ujal Miroslav Topolánek, předseda ODS a jeden z pozvaných hostů. Zhruba do dvanácté hodiny poté následovaly proslovy pozvaných hostů, představitelů demokratických stran. Karel Plocek řekl: „Ovšem takových, kteří neflirtují s KSČM. Paroubka jsme nepozvali. Přímo proti němu jsme měli výhrady. Nechceme, aby na Letné byl někdo s podobnými názory jako premiér.“³⁵⁰ Nicméně oficiálně byly pozvány všechny české politické strany kromě komunistické. Mezi řečníky se dále objevili napr. Miroslav Topolánek, Cyril Svoboda, Pavel Bém, předseda Klubu Dr. Milady Horákové či delegát České republiky v EU. Právě tento delegát vzbudil u všech přítomných velký ohlas, když všechny seznámil s rezolucí „Potřeba mezinárodně odsoudit zločiny totalitních komunistických režimů“. Autorem rezoluce je švédský europoslanec Goran Lindblad. Lindblad předložil svou rezoluci Evropskému parlamentu ve Štrasburku. Přijata byla Výborem pro politické záležitosti Parlamentního shromáždění Rady Evropy dne 14. prosince 2005 a schválena byla na jejím pátém zasedání dne 25. ledna 2006. Z časových důvodů nebylo Lindbladovo memorandum přečteno celé, ale pouze stručný výtah³⁵¹ a na závěr řekl:

„My političtí vězňové komunistického režimu můžeme z vlastní zkušenosti potvrdit každé slovo uvedené v rezoluci a memorandu a je naší morální povinností vydat apel, aby se česká společnost konečně zbavila důsledků diktatury komunistů. Z toho důvodu se důrazně domáháme zákazu zločinné ideologie hlášané komunisty a postavení komunistických stran včetně KSČM mimo zákon jako prokazatelných nástrojů všeobecného útlaku projevů, svobody a demokracie.

Výbor pro politické záležitosti vyzval, aby byla ustanovena komise z nezávislých odborníků a pověřil ji úkolem shromáždit a posoudit informace a legislativu týkající se

³⁴⁹ *Projev předsedkyně KPV ČR Naděždy Kavalírové dne 1. května 2006.* In: Zpravodaj KPV ČR, číslo 3, ročník 13-2006, str. 2 – 3.

³⁵⁰ *Politici vězňi obsadili Letnou,* 24. dubna 2006. [cit. 2008-10-3]
In: URL: <<http://www.kpv-cr.cz/?rid=13&start=90>>

³⁵¹ Rezoluce Gorana Lindblada VIZ PŘÍLOHA XXV

porušení lidských práv za různých totalitních režimů a aby formou oficiálního vyhlášení vyzval k mezinárodnímu odsouzení zločinů spáchaných totalitními komunistickými režimy. Toto je dostatečný signál pro nový Parlament, aby se touto záležitostí zabýval bezodkladně.³⁵²

Oficiální dopolední část oslav prvního máje na Letné byla plná symboliky. Okolo dvanácté hodiny pronesli projevy olomoucký arcibiskup a metropolita moravský Jan Graubner a emeritní královehradecký arcibiskup Mons. Karel Otčenášek modlitbu za oběti komunistického režimu. Konec totality poté odzvonil lodní zvon. Tím ovšem symbolika nekončila. Pódium bylo obeháno ostnatým drátem, který vyznačoval hranice Československa, jenž bylo plné komunistických lágrů a věznic. Dále zde byl pietně umístěn velký dřevěný kříž.

Akce „První máj bez komunistů a nikdy jinak“ se kromě bývalých politických vězňů zúčastnili členové PTP, Sokolové, Orli, Skauti, zemědělci a jiné organizace a sdružení, ale také podle odhadů asi 30 000 lidí z celé ČR. Hodně viditelné bylo například zapojení Asociace soukromého zemědělství ČR³⁵³, která za doprovodu zemědělské techniky (asi 15 traktorů) vytvořila na Letenské pláni „vozovou hradbu“ s nápisem „Stop komunismu!“.

Odpolední a večerní část byly, jak už bylo výše řečeno, zábavní a tudíž určeny široké veřejnosti. Odpoledne bylo vyhrazeno koncertu, na kterém bez nároku na honorář vystoupila řada hvězd – Hana Hegerová, Aneta Langerová, Ivan Hlas a další. Večerní program probíhal v podobném duchu v pražském klubu Abaton.

III.3.2 CELOREPUBLIKOVÉ SETKÁNÍ POLITICKÝCH VĚZŇŮ - ŽOFÍN 1. května 2008

Dne 1. května 2008 se na pražském Žofíně uskutečnilo celorepublikové setkání Konfederace politických vězňů (KPV), tentokrát s podtitulem „Politický odkaz pro budoucnost – k zamyšlení o budoucnosti naší republiky“.³⁵⁴ Celé setkání mělo společného

---

³⁵² *Projev delegáta ČR v EU dne 1. května 2006.* In: Zpravodaj KPV ČR, číslo 3, ročník 13-2006, str. 5.

³⁵³ Asociace soukromého zemědělství ČR je autentickou stavovskou organizací moderních českých sedláků.

³⁵⁴ Slovo tentokrát je zde myslím na místě, jelikož podobné akce Konfederace politických vězňů pořádá každý rok. Vždy však s jiným podtitulem a tedy i s jinou myšlenkou. Myšlenkou a názorem, který chce veřejnosti sdělit. Program celorepublikového setkání KPV ČR na Žofíně viz PŘÍLOHA XXVI

ducha, kterým se všichni řečníci snažili říci, že odkazem pro budoucnost je živá paměť. Paměť osob, které byly komunistickým režimem perzekuovány. Zároveň zde však bylo naznačeno, že „pouhá živá paměť“ nestačí. Že je velmi důležité, aby tyto vzpomínky byly předány dál, aby byla s událostmi z let 1948 – 1989 seznámena mladá generace. Generace, která bude budoucnost českého národa tvořit.

Zřejmě z kapacitních důvodů Žofína nebylo tentokrát setkání KPV přístupné široké veřejnosti. Přístup byl umožněn pouze pozvaným. Dalším možným důvodem mohla být také skutečnost, že KPV slaví v roce 2008 40. výročí od svého vzniku a pro letošní celorepublikové setkání zvolila komornější, zároveň také slavnostnější, atmosféru.

Hned u vstupních dveří do budovy všechny s úsměvem ve tváři vítala starší milá a distingovaná dáma – paní Naděžda Kavalírová, dlouholetá předsedkyně KPV. Každému potřásla pravicí a poděkovala za to, že přijel. Paní Kavalírová se vždy osobně angažuje. Nestojí jako předsedkyně KPV takřkajíc nad věcí, nýbrž jí velmi záleží na osobním kontaktu.

Slavnostní sál Žofína se brzy zcela zaplnil a v 10:00 hod dopoledne tak mohl být program slavnostně zahájen uvítacím proslovem předsedkyně KPV Naděždy Kavalírové. Jednotlivé položky programu poté uváděl první místopředseda KPV a předseda Klubu dr. Milady Horákové Ing. František Šedivý. Ten hned na počátku oznámil, že KPV pozvala představitele všech českých demokratických parlamentních stran, avšak ČSSD žádného svého zástupce neposlala. Přečetl dopis psaný předsedou strany Jiřím Paroubkem, který si pro tamní neúčast vymyslel, slovy Františka Šedivého, velmi chabé vysvětlení : „Děkuji za pozvání, avšak s lítostí musím oznámit, že ČSSD bohužel nemá, koho by na setkání vyslala. Všichni členové strany jsou pracovním vytížení.“ U účastníků se toto konstatování samozřejmě setkal s ironickým pousmáním a místy i s hlasitými projevy nesouhlasu. Zástupci ČSSD mají již dlouhodobě obsazený program na tento den a nemohou jej porušit.³⁵⁵

Pan Šedivý posléze oznámil program setkání. Na tomto místě ho celý pouze vypíši, protože se posléze budu k jeho jednotlivým položkám vracet. Tak tedy – po státních hymnách České a Slovenské republiky následovalo uctění památek zesnulých a zdravice prezidenta České republiky, zbytek programu byl poté věnován proslovům představitelů demokratických parlamentních stran³⁵⁶ a dalších hostů. Celé setkání poté byl zakončeno muklovskou hymnou.

---

³⁵⁵ *Zpravodaj KPV ČR*, číslo 3, ročník 15 – 2008, str. 6.

³⁵⁶ Představitelé demokratických stran vystupovali v takovém pořadí, které jim přidělily voličské hlasy (tedy

Program byl tedy zahájen hymnami České a Slovenské republiky, poté vystoupil František Šedivý s oznámením, že bude následovat uctění památky zesnulých – po zaznění Večerky, kterou zatroubil trubač Hradní stráže, následovala minuta ticha.

Ředitel prezidentské kanceláře pan Mravec posléze přečetl zdravici prezidenta České republiky Václava Klause, který se v ní pro státnické záležitosti omlouval za svou neúčast a mimo jiné děkoval členům KPV za jejich odvahu i současnou činnost, která je velmi důležitá jak pro Českou republiku jako celek, tak pro mladou generaci, která bude tvořit její budoucnost.

„Vážená paní předsedkyně, vážení ústavní činitelé, dámy a pánové, dovoluji mi, abych využil dnešního prvomájového shromáždění Konfederace politických vězňů na Žofíně a všechny Vás při této příležitosti srdečně pozdravil. Často se s Vámi scházím osobně, naposledy během setkání na Hradě k výročí února 1948, dnes ale odjíždím na setkání 18 středoevropských prezidentů do Ochridu v Makedonii, a proto se pro zaneprázdnění omlouvám za svou nepřítomnost.

Vaše dnešní téma se týká zamyšlení nad budoucností naší republiky. Myslím, že to je správné. Nelze dopustit, aby společenské iniciativy, jako je Vaše, a tím i jejich poselství, začala naše veřejnost spojovat jen s dědictvím překonané minulosti. Je třeba všemi silami zabránit, aby budoucnost již nikdy nepřinesla utrpení, kterému jste byli vystaveni nejen vy jako političtí vězňové totalitního režimu, ale s vámi i celá společnost a také ideály, na kterých do té doby stála. Je třeba zabránit tomu, abychom nepřišli o svobodu a demokracii, které jsme k nám po desetiletích vrátili v roce 1989. Každodenní útlak, který dusil naši zemi v minulých desetiletích, se zdá být záležitostí minula, to ale neznamená, že svoboda a demokracie, jsou dnes věcí samozřejmou. Naopak. Ideály svobody a demokracie, pro které mnozí Vaši blízcí, kamarádi a kolegové obětovali svůj život, nejsou zdaleka věcí samozřejmou. Neuchovávají se samy, a proto musíme o ně pečovat a znovu oživovat.

Povinností nás všech je nezapomenout a při úvahách o budoucnosti mít na paměti, jaká je cena svobody a také to, že často nebylo lehké ji ubránit. To si v letošním osmičkovém roku budeme připomínat hned několikrát a jistě i vy ve své dnešní diskusi najdete inspiraci a poučení z toho, co se v dobrém, nebo špatném stalo v letech 1918, 1948 či 1968.

Dovoluji mi, abych každému z Vás popřál pevné zdraví a spokojenost v osobním životě. Konfederaci politických vězňů bych rád upřímně poděkoval za dosavadní práci a popřál jí úspěchy v její další, tolik záslužné činnosti.³⁵⁷

Po následné zdravici předsedy sdružení politických vězňů ze Slovenska Jozefa Baníka, který připomněl společný osud Čechů a Slováků v době komunismu, se slova chopil

---

bez ČSSD) – pořadí bylo následující: ODS, KDU-ČSL, SZ. KPV ČR zve na své akce zástupce všech českých demokratických stran. Podle slov Leo Žídka, jednoho z představitelů KPV, je nutné a samozřejmé, „abychom jako organizace žádnou politickou stranu nepreferovali.“ Je logické, že každý člen Konfederace má právo na svůj osobní názor a je voličem nějaké strany, ale KPV jako celek sjednocuje v tomto ohledu pouze její podpora všech demokratických stran.

ŽÍDEK, Leo. *KPV a politické strany*. In: Zpravodaj KPV ČR, číslo 2, ročník 14/2007, str. 16.

³⁵⁷ Proslov prezidenta České republiky Václava Klause na celorepublikovém setkání politických vězňů ČR na Žofíně 2008. In: Zpravodaj KPV ČR, číslo 3, ročník 15 – 2008, str. 5.

primátor hlavního města Prahy MUDr. Pavel Bém.³⁵⁸ Primátor vzdal poctu politickým vězňům a v souvislosti s tím zmínil dnes již takřka „legendární“ slova Klementa Gottwalda, která v 50. letech ve své publikaci vzkázal svým odpůrcům a kterým komunistický režim nezůstal nic dlužen (vyslovil je však již v roce 1929).

„Hovoříte, že porušujeme zákony. My je porušujeme a budeme porušovat zákony. My jsme stranou československého proletariátu. Naším největším revolučním štábem je skutečně Moskva. A my se do Moskvy chodíme učit od ruských bolševiků, jak vám zakroutit krkem. A vy víte, ruští bolševici jsou v tom mistři.“³⁵⁹

Neméně zajímavé byly také následující projevy představitelů parlamentních demokratických stran, které zaplnily zhruba třetinu programu.

Zástupkyně ODS, první místopředsedkyně Poslanecké sněmovny ČR Miroslava Němcová, svůj proslov zahájila slovy „Byl první máj, byl lásky čas a poté nastala rudá tma“. Její příspěvek byl výzvou k zachování a předávání živé paměti perzekuovaných osob mladé generaci, protože ta je podle jejího názoru budoucností. Budoucností, která by neměla opakovat chyby minulosti a která by se měla postarat o to, aby byla budoucnost už navždy demokratická a prostá zlovůle. Na závěr, možná také v návaznosti na svá úvodní slova, řekla:

„Budeme tento den trávit tak, jak jej do českých duší navždy zaklel Karel Hynek Mácha. Vzpomínáte? Byl pozdní večer, první máj, večerní máj, byl lásky čas. My si můžeme dovolit malou parafrázi těchto nesmrtelných veršů: je pozdní ráno, první máj, dopolední máj, je dobrý čas. Přeji dobrý a šťastný čas vám, vašim rodinám, přátelům.“³⁶⁰

Cyril Svoboda, představitel KDU-ČSL, využil prostoru pro současné „bolesti“ české politické scény – přesvědčoval členy KPV a ostatní účastníky o nutnosti souhlasu s americkým radarem na území České republiky³⁶¹. Dalším bodem jeho projevu bylo poté informování o tom, jak postupuje schvalování zákona o 3. odboji. Oznámil, že většina parlamentu se zákonem souhlasí, a proto v nejbližších měsících očekává jeho schválení. Zástupkyně Strany zelených Dana Kuchtová pronesla svůj projev v duchu školství. Hovořila o snahách rehabilitovat perzekuované učitele a studenty.

---

³⁵⁸ V souvislosti s tím bych chtěla uvést, že jeden z projevů přednesl také starosta místní části Praha 1 Ing. Petr Hejna, který mluvil o tom, že Praha 1 je KPV velmi nakloněna a bude i nadále souhlasit s tím, aby se na jejím území konaly akce KPV (tak, jak tomu doposud bylo).

³⁵⁹ *Zpravodaj KPV ČR*, číslo 3, ročník 15 – 2008, str. 5.

³⁶⁰ *Zpravodaj KPV ČR*, číslo 3, ročník 15 – 2008, str. 6.

³⁶¹ To bylo podle mého názoru zbytečné, jelikož téměř všichni členové KPV s radarem souhlasí. Předsedkyně Naděžda Kavalírová nedávno veřejně prohlásila, že je nutné, aby Česká republika bránila nejen sebe. Ale také své spojení.

Mě osobně velmi zaujal projev předsedy Klubu Dr. Milady Horákové Františka Šedivého. Jeho slova by inspirující a plná mnoha idejí k zamyšlení: „Jsou političtí vězni oběti? Podle mého názoru ne, protože oběti jsou osoby, které k něčemu přijdou, jako slepí k houslím. Političtí vězni dobře věděli, co dělají a proti komu se vzpírají. Političtí vězni oběti nejsou, jsou to hrdinové.“ Další a zdaleka ne poslední myšlenka byla takřkajíc tématická. Šlo o úvahu nad „prvním májem“ – Komunistická strana 1. květen slavila jako svátek práce, avšak sama z práce udělala trest ...

Neméně mne zaujalo následující vyprávění profesora Vladimíra Bystrova, člena výboru Oni byli první³⁶², který se rozhovořil o osudech svého otce, jenž byl hned po osvobození Československé republiky v roce 1945 odvečen sovětskými vojáky do ruských gulagů.

Poté následoval projev předsedy Svazu PTP Vladimíra Lopat'uka, který pohovořil pár slov o pomocných technických praporech a jejich určité svázanosti s KPV (myslím tím, že většinou pořádá Svaz PTP akce společně s KPV).

Závěr celorepublikového setkání KPV byl ve 12:00 hodin dopoledne – nejprve člen politické komise KPV Leo Žídek pronesl politické stanovisko KPV a následně byl celý program zakončen „muklovskou hymnou“.³⁶³

„V krátkém zhodnocení tohoto setkání konstatujeme, že zde bylo — jako pokaždé — z mnoha stran proneseno mnoho vstřícných slov vyjadřujících stanoviska k vyrovnání se s minulostí, k nápravě současnosti a k zabezpečení naší budoucnosti. Uvědomujeme si, že prosazování těchto úmyslů je provázáno velkými potížemi, ale nevzdáváme se naděje, že dojde i k jejich uskutečňování.

Obracíme se proto na všechny přítomné i nepřítomné politiky dobré vůle s výzvou, aby našli dostatek odvahy a dokázali vystoupit proti současné paradoxní situaci, kdy jsou vinou zneužívaných principů demokracie u nás tolerovány extremistické organizace a napadány samotné pilíře morálky a občanského soužití. Všem veřejným činitelům, kteří se angažují proti jakékoliv agresi a útlaku, vyslovujeme svou plnou podporu a dáváme jim k dispozici své zkušenosti a svědectví o životě v době budování socialismu.

Hlavní náplní a lidským a politickým odkazem nás pozvolně, ale nezadržitelně odcházejících politických vězňů komunistického režimu je nekompromisní odpor proti každému zlu. A samozřejmě i jmenovitě proti komunismu, který své učení o třídním boji a násilí plně uplatňuje ve své zločinecké praxi. Víme ze zkušenosti, jak se tváří humánně, pokud není u moci, a jak postupuje brutálně, když ji uchvátí.

Je pouze jeden komunismus — nereformovatelný a totalitářský. A je pouze jeden antikomunismus — zásadní a totální.“

---

³⁶² Výbor „Oni byli první“ je občanské sdružení, které usiluje o objasnění represí, kterým byli po druhé světové válce vystaveni příslušníci bývalé antikomunistické emigrace z Ruska po říjnu 1917. Výbor byl založen 24. května 1993 potomky těchto odvečených emigrantů s cílem vrátit českému a společenskému vědomí paměť na první reálné odpůrce komunistické moci na světě. BYSTROV, Vladimír. *Výbor „Oni byli první“*. In: CUHRA, Jaroslav – VEBER, Václav. *Za svobodu a demokracii I: Odpor proti komunistické moci*. 1. vydání. Praha, 1999. ISBN 80-7184-794-1, str. 190 – 191.

³⁶³ Text „muklovské hymny“ viz PŘÍLOHA XXVII

III.3.3 MUKLOVSKÁ POUŤ NA SVATÝ HOSTÝN (6. 9. 2008)

Svatý Hostýn je poutní místo, jehož slibný rozvoj přerušila nacistická okupace a později komunistická totalita. Po 2. světové válce ožilo svatohostýnské poutní místo opět čilým poutním ruchem a jezuité mohli znovu připravovat kurzy křesťanské nauky a duchovní výuku pro kněze i laiky. Avšak pak přišel únor 1948 a s ním komunistická strana (dále jen KSČ), která se snažila církve vtělit do svého mocenského systému. Církev se tomuto záměru vzepřela a KSČ tak začala podnikat kroky k jejímu pokoření. Bylo zakázáno vydávání katolických periodik a perzekuce duchovních se stala každodenní rutinou.³⁶⁴

V srpnu 1948 se na Svatém Hostýnu uskutečnila orelská pouť, které se zúčastnilo asi 120 000 osob. Poutě proběhla ve znamení odporu proti novému nedemokratickému řádu a proti potlačování lidských práv a svobod. Komunisté následně všechny poutě zakázali a v říjnu 1949 byla na svatohostýnské poutní místo uvalena národní správa.

Perzekuce duchovních vrcholila v noci ze 13. na 14. 4. 1950, kdy proběhla tzv. akce K. Došlo k obsazení klášterů a řeholních domů, duchovní byli internováni v táborech a samotné kláštery a řehole byly násilně zakazovány a likvidovány.

Stejný osud potkal i svatohostýnské jezuity. Svatý Hostýn byl neprodyšně uzavřen příslušníky komunistické tajné policie a jednotkami lidových milic z národního podniku Ton v Bystřici pod Hostýnem. Hostýnští bratři byli surově nahnáni do připravených nákladních automobilů, které je odvezly do dočasného sběrného tábora v Bohosudově v Čechách. Klášter byl vydrancován a majetek rozvrácen – nejbolestnější byla likvidace vzácné svatohostýnské knihovny. Majetek Matice Svatohostýnské, který byl vybudován z darů poutníků, byl zestátněn a z poutních domů byl vytvořen ústav sociální péče pro mentálně postižené děti a poslze, v roce 1952, zde vznikla dělnická příprava pro studium na vysokých školách pro cca 90 mladých studentů, vesměs členů KSČ.³⁶⁵

---

³⁶⁴ Výmluvným dokladem o poměrech doby jsou vzpomínky břevnovského opata Anastáze Opaska. OPASEK, Anastáz. Dvanáct zastavení. Vzpomínky opata břevnovského kláštera. 3. doplněné vydání. Praha, 1997. ISBN 80-7215-028-6.

³⁶⁵ Matice svatohostýnská jako občanské sdružení je po Orlu druhou největší křesťanskou organizací v České republice. Byla ustavena v roce 1895 a její činnost vyplývá z jejích původních stanov z roku jejího založení: „Povznášeti poctu blahoslavené Panny Marie na Svatém Hostýně i zvelebovat tamní služby boží; křísiti, obnovovati a zvelebovati památky na sv. Hostýně; zvyšovati pobožnosti v kostele i mimo kostel; zabezpečovati lépe tamní duchovní správu i rozmnožovati přísluhu kněžskou v poměru k nastalé potřebě; ale zároveň i pečovati o potřeby poutníků tělesné, aby přístřeší i ostatní zaopatření jejich přiměřeně a slušně řízeno býti mohlo, přihlížejíc při všem ku platným při tom předpisům církevním.“ Spolek Matice svatohostýnské byl rozpuštěn 10.12. 1951 a uvedeným důvodem bylo, že nepomáhá výstavbě socialismu. Její činnost byla obnovena až v roce 1990.

Jezuité se na Svatý Hostýn vrátili až v únoru roku 1990, kdy se novým rektorem baziliky stal P. Vladimír Tomeček. Cesta k navrácení majetku nebyla jednoduchá, a tak byly zdejší objekty v jezuitských rukou až v roce 1999.³⁶⁶ Od roku 1990 byla na Svatém Hostýnu obnovena nebo nově zavedena tradice profesních poutí – od roku 1993 se zde každoročně koná muklovská pouť (pouť vězňů totalitních režimů).³⁶⁷

Konfederace politických vězňů České republiky (dále jen KPV ČR) uspořádala první sobotu v měsíci září (6. 9. 2008) už XVI. Muklovskou poutí na Svatém Hostýnu.³⁶⁸ Na otázku, proč je pro konání každoroční muklovské pouti vybrán právě Svatý Hostýn, jsem dostala mnoho odpovědí: „Z geografického hlediska je Hostýn ve středu bývalého Československa, takže to sem mají stejně daleko jak Češi a Moraváci, tak Slováci. Protože je na Moravě více věřících. Už se to tak zkrátka zaběhlo.“ Důvod pro výběr tohoto poutního místa je však zřejmě jiný. Letos, v roce 2008, již tomu bylo 48 let, kdy se na Svatém Hostýnu poprvé sešla malá skupinka propuštěných politických vězňů. Skupinka muklů se při propouštění z tábora Bytíz³⁶⁹ v roce 1960 dohodla, že první srpnovou neděli přijdou na Svatý Hostýn poděkovat Panně Marii za ochranu po dobu desetiletého věznění a poprosí, aby jim byla nakloněna i nadále. Dalším účelem setkání pak bylo navzájem se povzbudit. Propuštěných vězňů, kteří přišli na Hostýn poděkovat, postupem času přibývalo.³⁷⁰

Muklovská pouť je tedy poutí děkovnou a ti, kteří na Svatý Hostýn dorazí, tak přijíždí s úmyslem poděkovat za velký dar svobody a demokracie, které se po listopadu 1989 dožili. Poděkovat za sílu tyto hodnoty bránit a pokud možno také dále rozvíjet. První výzva všem politickým vězňům na pořádání oficiální muklovské pouti na Svatém Hostýně padla v měsíci únoru 1993 a již téhož roku se zde muklové opravdu hojným počtu sešli.³⁷¹

Z chrudimské pobočky KPV ČR v šest hodin ráno vyjel malý autobus obsazený dvaceti osobami, z nichž čtrnáct bylo skutečnými členy KPV a zbylých šest byli pozvaní hosté.³⁷²

In: PALA, Josef. *Svatý Hostýn*. Matice Svatohostýnská, 2007. str. 25 – 29.

³⁶⁶ PALA, Josef. *Svatý Hostýn ...*, str. 30 – 32.

³⁶⁷ Tamtéž, str. 60.

³⁶⁸ Program XVI. Muklovské pouti viz PŘÍLOHA XXVIII

³⁶⁹ Tábor nucených prací Bytíz byl zprovozněn v květnu v roce 1953 jako druhé zařízení vězeňského typu na Příbramsku a již v roce 1954 v něm bylo evidováno 1518 vězňů.

³⁷⁰ *Zpravodaj KPV ČR*, číslo 1, ročník 13-2006, s. 14.

ŽÍDEK, Leo. *Strípky z historie a prehistorie muklovských poutí na Sv. Hostýně*. In: *Zpravodaj KPV ČR*, číslo 4, ročník 10 – 2003, s. 6 – 7.

³⁷¹ *Věrní zůstali – Zpravodaj KPV ČR*, číslo 10, ročník 1993. str. 8.

³⁷² Dříve byla účast na muklovské pouti mnohem hojnější, avšak s přibývajícím věkem je pro mnoho členů KPV stále obtížnější absolvovat celodenní setkání, nemluvě o náročné tříhodinové cestě na Svatý Hostýn. Letos, v roce 2008, se tedy na tuto cestu rozhodlo pouhých čtrnáct členů chrudimské pobočky

Autobus dorazil na Svatý Hostýn v devět hodin, a tak tedy věřící mohli před samotným začátkem slavnostní pouti učinit zpověď ve zdejší bazilice Panny Marie Hostýnské³⁷³. Oficiální část muklovské pouti začala ve čtvrt na jedenáct pontifikální mší svatou, kterou v bazilice celeburoval opat strahovského kláštera Michal Josef Pojezdný.

Po mši svaté, asi ve čtvrt na dvanáct, se účastníci přesunuli k pomníku obětí komunismu³⁷⁴, kde byl o půl dvanácté zahájen pietní akt spojený s kladením věnců a květin a uctěním památky zavražděných a vězněných osob v období komunistické totality.

Po položení květin zazněly česká a slovenská hymna³⁷⁵, při nichž všichni účastníci pouti, kterých bylo asi 2000, zpívali a mnohým tekli z očí slzy dojetí. Poté úvodní slova pronesl „moderátor“ Leoš Žídek a po minutě ticha za padlé pozdravil zesnulé:

„Světový komunismus má na svědomí mrtvé ... ty, kteří se mu vzepřeli. Vina však není pouze na komunismu samotném, ale i na představitelích vlády po roce 1948. Apeluji proto na žijící, aby nepustili komunistickou stranu opět k moci a zabránili tak násilí a mravnímu pustošení.

Děkujeme za vaše životy, kterými byla vykoupena naše svoboda ... za to, že my dnes můžeme prožívat štěstí a pohodu. Smrt patří k životu a vaše životy nebyly utraceny nadarmo. Ani naše odchody nemusí být bezcenné, budeme-li odcházet jako spravedliví. Znovu vám děkujeme za vaše oběti a vzdáváme vám čest. Konečně se obracím také k vám, kteří jste dnes přišli a k mladé generaci ... Vše je vlastně ve vašich rukou. Na vás závisí naše, ale především vaše budoucnost. Staňte se našimi lepšími nástupci. Moc vám to přejeme a děkujeme všem, kteří jste dnes přišli a svou účastí projevíli tolik dobré vůle.“³⁷⁶

Po těchto úvodních slovech promluvili někteří pozvaní hosté – místopředsedkyně Poslanecké sněmovny ČR Miroslava Němcová, zástupce slovenské delegace Josef Baník a za premiéra Miroslava Topolánka jeho zdravici přečetl Martin Štěpánek.

„Vážená paní předsedkyně, vážení ústavní činitelé, vážení představitelé církví, samospráv a Krajského úřadu a zejména vážení členové Konfederace politických vězňů
Dovolte mi, abych vás pozdravila jak svým jménem, tak také jménem mých kolegů a kolegů, členů PSP ČR. Zdravím vás tedy i za ty, kteří jsou zde přítomni a nemohou vás všechny z tohoto místa oslovit. Nejsou zde samozřejmě přítomni všichni, kteří se ztotožňují s vašimi životními postoji a nesmírně si vás váží. I za ně vás všechny zdravím.

KPV ČR.

³⁷³ Fotografie baziliky viz PŘÍLOHA XXIX

³⁷⁴ Fotografie slavnostního průvodu a pomníku obětí komunismu viz PŘÍLOHA XXX.

³⁷⁵ Hrálá Posádková hudba z Olomouce a Hradní stráž z Prahy.

³⁷⁶ Autorčin archiv. Zvuková nahrávka pietního aktu na Svatém Hostýnu 6. 9. 2008.

Setkávám se s vámi na mnohých akcích, které neúnavně organizujete. A vždy znovu si uvědomuji, jak důležitým fenoménem je lidská paměť. Ovšem nestačí si jenom pamatovat, je třeba všechny události, které naše paměť zaznamenala dávat do souvislostí, analyzovat je a vědět, co bylo příčinou a co důsledkem těchto událostí. Zároveň, aby takto analyzované události našich životů posloužily jako zdroj poučení, je nutno být stále aktivním členem naší společnosti a celoživotně své postoje obhajovat.

Mluvím o tom zejména proto, že část generace, kterou vy reprezentujete, věděla vždy, že demokracie a svoboda každého jednotlivého člověka jsou základní podmínky naší existence, našeho smysluplně prožitého života. Že druhá část vaší generace selhala, stala se pasivní a opatrníká a tímto postojem umožnila československým komunistům pod dozorem Moskvy konat dílo zkázy, je smutnou pravdou. A že ještě další část vaší generace se dobrovolně na zotročení své vlasti a svých lidí podílela, to si bolestně připomínáme při každém setkání.

Ani další generace ve zkoušce charakteru neobstály lépe. Ale společně jsme se dočkali zásadního zlomu v našich životech, roku 1989.

Téměř 20 let žijeme v demokratické zemi. Tato etapa je tedy stejná jako etapa první republiky. Jako tehdy, i my dnes máme úkol budovat stát. Tedy budovat takový systém, který dlouhodobě zajistí naši svobodu směrem vnitřním i vnějším. Systém, který se musí opírat o sebevědomé, poctivé a aktivní občany, jimž bude co nejvíce usnadňovat cestu ke vzdělání a pracovnímu a životnímu uplatnění. Systém, který potřebným pomůže a aktivní nebude brzdit. Že to není snadný úkol vidíme nejenom na příkladu první republiky, ale i na současnosti. Že však ze své cesty k tomuto cíli slevit nesmíme, to vy víte nejlépe.

Na tomto místě a ve chvíli, kdy si připomínáme oběti z řad politických vězňů, které komunisté zavraždili, si povinnost naší generace uvědomuji se vši silou a naléhavostí. Skláním se před ženami a muži, kteří byli a zůstanou symboly naší složité cesty ke svobodě a demokracii. Skláním se před vámi. Přeji vám mnoho sil, zdraví a optimismu, který vám umožní i nadále být oporou nás, často chybuujících, ale přesto plných touhy a odhodlání budovat náš společný svobodný a demokratický stát. Děkuji vám za to, že jste mě mezi sebou opět přijali a za to, že jste mě trpělivě vyslechlí.³⁷⁷

Po předsedkyni Poslanecké sněmovny ČR se ke slovu dostal Josef Baník, který u politických vězňů vždy za své plamenné projevy sklídí velký potlesk. Ani tentokrát se jeho slova neomezila pouze na uctění památky zesnulých. Pan Baník vyzýval politiky, aby v Bruselu prosazovali zásady evropského křesťanstva: „... lebo ak budeme vyhánat boha z našich národných dejín, sklúzneme znovu do totality.“ Dále se vracel k otázkám současnosti, zejména pak ke vztahu Ruska a Gruzie a narážel na problematiku islámu³⁷⁸. Po dlouhém potlesku, kterým byl slovenský delegát odměněn, přečetl Martin Štěpánek projev premiéra Miroslava Topolánka.

³⁷⁷ Autorčin archiv. Zvuková nahrávka pietního aktu na Svatém Hostýnu 6. 9. 2008

Fotografie Miroslavy Němcové u památníku obětem komunistického režimu viz PŘÍLOHA XXXI.

³⁷⁸ Fotografie Josefa Baníka u památníku obětem komunistického režimu viz PŘÍLOHA XXXII.

„Vážení přátelé, přítomní.

Konečné číslo letošního roku ona osmička, je pro historii naší země zřejmě opravdu magické. Připomínáme si smutná výročí - nedávno invazi vojsk varšavské smlouvy v srpnu 1968, smrt prezidenta Edvarda Beneše, ale především, a to po celý rok, únor 1948.

Nebyla to osmička, nebyl to únor, nýbrž byli to lidé – Češi, Slováci, Moravané a Slezané, kteří motivováni, vedeni, zlákáni čímkoliv, uvrhli tuto zem pod knutu politického teroru. Zdevastovali mladou československou demokratickou tradici. Vyrabovali soukromé vlastnictví, ale především zničili lidské osudy, brali svým spoluobčanům svobodu i životy. Tři roky po porážce nacismu znovu vybudovali koncentrační tábory a mučírny, ale tentokrát doma, ve vlasti. Mnozí se snaží tuto tragiku vysvětlit sovětským vlivem a podobně. Možná, snad, určitě. Ale pro mě zůstalo nezvratným a důležitým faktem, že se těchto zvrstev dopouštěli naši spoluobčané na svých bližních. Nebudeme-li si toto připomínat, nebudeme-li o tom vyprávět dětem v rodinách a školách, ztratíme historickou paměť. Vyzujeme se z odpovědnosti a především ztratíme důležitý korektiv slušné osobnosti, kterým je špatné svědomí.

Vláda České republiky v letošním roce připomíná osud vás, politických vězňů, muklů, mnoha akcemi, výstavami a setkáními statečných pronásledovaných. Ale já jsem dnes především šťasten proto, že mám příležitost pozdravit vás na tomto místě, na Svatém Hostýně, a při té příležitosti zdůraznit vážnost osudu pronásledovaných, vězňů a týraných duchovních, obětí „akce K“, kteří i za strašlivých podmínek neztráceli svou víru a naopak v lágrech poskytovali svým spoluvězňům nejen útěchu, nýbrž v mnoha případech i vzdělání.

Nesmíme zapomenout oné noci ze 13. na 14. dubna 1950, kdy StB s Lidovými milicemi vzaly ztečí toto místo a po brutální deportaci řeholníků do Bohosudova vyrabovaly co se dalo, včetně převzácné knihovny. Pro ještě „mladičké“ teroristický režim pak bylo jen příznačné, že se tato zvůle nevyhnula ani řeholním sestrám.

Pouť je příležitost radostná, ale nezažene jednu chmuru, obraz, spíše sen ... sen o beztřídní společnosti, jak si ji představovala diktatura proletariátu. V jedné řadě voják — hrdina, vědec, prostý dělník či zemědělec, umělec, student, řemeslník. Úředník, politik, duchovní, muži i ženy, všichni v jedné řadě, všichni jedna třída a kolem ní .....?

A to proto jen, že jsem měl svou zem tak rád ... váš Miroslav Topolánek.³⁷⁹

Pan Leoš Žídek, který celým programem pietního aktu provázel, poděkoval za obsažná a výstižná slova a vyzval přítomné politické vězně k účasti na setkání s hosty a představiteli českých demokratických politických stran, které probíhalo v sále poutnického Jurkovičova domu.³⁸⁰ Celý pietní akt byl následně zakončen Večerkou, kterou zahrála Hradní stráž z Prahy.

Setkání v poutní domě začalo o půl jedné odpoledne a skončilo asi dvacet minut po jedné. Jednalo se o besedu pouze pro pozvané hosty – tj. vstup byl umožněn pouze

³⁷⁹ Autorčin archiv. Zvuková nahrávka pietního aktu na Svatém Hostýnu 6. 9. 2008

Fotografie Martina Štěpánka u památníku obětem komunistického režimu viz PŘÍLOHA XXXIII.

³⁸⁰ Dušan Jurkovič (1868 – 1947) byl slovenský architekt, kterému bylo v roce 1903 svěeno vypracování generálního situačního plánu nové křížové cesty a ostatních plánovaných staveb a úprav na Hostýnu. Do dnešních dob zde po tomto umělci zůstal kromě křížové cesty pouze malý shromažďovací sál, který v současnosti nese jeho jméno a od roku 2007 je zde umístěno nově zřízené svatohostýnské muzeum. In: PALA, Josef. *Svatý Hostýn*. Matice Svatohostýnská, 2007. str. 43 – 47.

osobám s platným průkazem KPV ČR, a to zřejmě z kapacitních důvodů. Vzhledem k velké účasti na muklovské pouti se logicky bral ohled na starší osoby. I přesto však byli četní účastníci besedy nuceni Jurkovičův dům opustit ještě před jejím koncem, a to kvůli nedýchatelnému vzduchu uvnitř.

Úvodního slova se chopila předsedkyně KPV ČR Naděžda Kavalírová a poté svou zdravici přednesl ministr Cyril Svoboda, jenž přítomné ujišťoval, že i nadále pracuje na slibu, který dal na setkání KPV ČR na Žofíně v květnu 2008. Jednalo se o odškodnění studentů, kteří byli po únoru 1948 vyloučeni ze škol. Dále také hovořil o plánech vlády na uznání 3. odboje, avšak sami političtí vězni jsou v této otázce spíše pesimističtí.

Další host poslanec Jaroslav Plachý hovořil o tom, že usiluje o zřízení Muzea totality v Uherském Hradišti³⁸¹, a to v prostorách bývalé věznice.

Mezi hosty byli dále poslanci Petr Nečas a Marek Benda či starosta Orlů ČR Ladislav Šustr. Ústav pro studium totalitních režimů zde zastupoval Miroslav Lehký, který řekl, že v příštím roce usiluje o evropské slyšení o zločinech komunismu v Bruselu. V návaznosti na toto prohlášení připomenul první místopředseda KPV ČR Mirko Šťastný odsouzení komunismu ústy švédského poslance Görana Lindblada z ledna 2006 v Radě Evropy.³⁸²

Na závěr programu svatohostýnské muklovské pouti KPV ČR bilancovala – nejvíce byla připomínána dosavadní neúspěšná snažení Konfederace v otázkách odškodnění vdov po popravených a sirotků po zemřelých věznicích. Poté došlo na největší bolest KPV ČR, na neúspěšná jednání o zákonu o 3. odboji a otrockých pracích.

Úplnou tečkou besedy i XVI. muklovské pouti byla slova strahovského opata Michala Josefa Pojezdného a zpěv svatováclavského chorálu³⁸³. Ve dvě hodiny odpoledne se političtí vězni ČR začali rozjíždět do svých domovů.

---

³⁸¹ Jaroslav Plachý je starosta Uherského Hradiště.

³⁸² Odsouzení komunismu švédským poslancem Göranem Lindbladem z ledna 2006 v Radě Evropy [cit. 2007-10-10]. URL: <<http://www.blisty.cz/art/26501.html>>

³⁸³ Svatováclavský chorál vznikl ve 12. století a je českou církevní hymnou.

ZÁVĚR

V úvodu této práce jsem si stanovila nelehký úkol – zveřejnit životní osudy několika bývalých politických vězňů a zaplnit tak jakási bílá místa v této problematice. Položila jsem si otázky, na které jsem hledala odpovědi a zároveň jsem chtěla čtenáři přiblížit fungování Konfederace politických vězňů ČR (dále jen KPV ČR), potažmo její chrudimské pobočky. Myslím, že práce svůj úkol splnila a na položené otázky přinesla uspokojivé odpovědi.

Zvolila jsem sice poněkud obširnější začátek, avšak ten dle mého názoru není na škodu věci. Pokusila jsem se jím totiž stručně ukázat, jak se v Československu komunistický režim zrodil a že ihned začal vystupovat proti svým odpůrcům – příslušníkům třetího, protikomunistického odboje. Lidem, z nichž se posléze stávali nepřátelé pracujícího lidu a jež byli šmahem odsouzeni k vysokým trestům odnětí svobody a po svém propuštění zařazeni mezi občany druhé kategorie. Tito lidé po listopadu 1989 založili KPV ČR a s několika z nich jsem vedla rozhovory ve snaze zveřejnit jejich osudy a ukázat, že nejenom lidé slavných a známých jmen byli obhájci demokratických tradic. Ukázat, že i tzv. malí hrdinové třetího odboje žijí mezi námi a mohou nám toho hodně povědět.

Na předcházejících stranách jsou tedy uvedeny rozhovory se čtyřmi bývalými politickými vězni – třemi muži a jednou ženou. Jejich výběr nebyl ani reprezentativní, ani ničím podmíněn. Jde zkrátka o osoby, které se mnou byly ochotné hovořit už po prvním oslovení a nastínění tématu práce a nedělalo jim problémy poskytnout mi také „své“ archivní materiály.

Tento zcela nahodilý výběr však ve svých důsledcích přinesl své ovoce. Každý z oslovených mužů byl komunistickou justicí odsouzen k odnětí svobody za jiný trestný čin, ale všechny zároveň spojuje skutečnost, že byli odsouzeni ještě jako mladí muži. Žena zase vnesla do rozhovorů poněkud odlišný pohled a pocity. Pocity, které může mít snad pouze matka, která byla násilně odloučena od svých dětí. Žena, která neví, co se s jejími malými dětmi děje, protože ví, že doma nezůstal nikdo, kdo by se o ně postaral.

Všechny životní příběhy jsou v podstatě psány shodným způsobem. Začínají krátkým životopisem, v němž se pokouším nastínit prostředí, ve kterém daní narátoři vyrůstali. Podle mého názoru je totiž právě dětství a dospívání dobou, kdy na mladého člověka působí faktory jako je rodina a přátelé, které jej formují a zakotvují v něm nahlížení na

okolí a celou společnost vůbec. Text, který po životopisech následuje, se poté již zcela soustřeďuje na osudy narátorů coby politických vězňů komunistického režimu.

Při sestavování jednotlivých životních příběhů jsem se v daném rozsahu snažila ukázat, že určitý historický proces či jeho etapa je vždy nahlížena ze zorného úhlu toho kterého člověka. Vzhledem k vyššímu věku zpovídaných osob jsem zvolila chronologický postup, který daným narátorům umožňoval snazší orientaci v minulosti. Ve snaze ukázat specifické rysy jsem zachovávala jejich stavbu vět i mluvu. Tyto atributy projevu dle mého názoru také mnohé napoví. Lze z nich vyčíst emoce nebo například skrytý smysl vět.

Po skončení rozhovorů s jednotlivými narátory a redakci textu by mohla, podle některých badatelů měla, nastoupit jejich hlubší analýza a interpretace. Mým záměrem však nikdy nebyly úvahy typu „co tím chtěl autor říci“, nadto mi rozebírání osobních vzpomínek bývalých politických vězňů přijde poněkud necitlivé a místy až neoprávněné. Jsou to přeci jenom jejich vzpomínky a názory. Interpretace životních osudů nadto nikdy není definitivním výsledkem výzkumu, protože, a promiňte mi to klišé, každý člověk (badatel či čtenář) má svůj vlastní názor. Pro tento okamžik se tedy podrobných interpretací a analýz vzdávám. Nerezignuji však na ně. Dovolím si na tomto místě napsat několik vydedukovaných vět. Postřehů, které jsou samozřejmě mým osobním názorem a je nezcizitelným právem každého s nimi nesouhlasit. Vždyť předpokladem metody orální historie je její neuzavřenost a nabízí se tedy mnoho variant uchopení získaných informací.

Je mimo veškeré diskuse, že každý z předložených lidských osudů odkrývá každodennost života za ostnatými dráty a mřížemi komunistických lágrů a dává tak historickým skutečnostem individuální ráz. Může těm, které daná problematika zajímá, poskytnout takříkajíc lidštější, hlubší odpovědi na řadu otázek. Je známé, že v komunistických táborech byl hlad, ale jak se projevoval? Bylo mezi vězni přátelství a solidarita? Mluví se o naprosto nevyhovujících pracovních podmínkách komunistických táborů, ale jak to ve skutečnosti vlastně bylo? Reakce na všechny tyto, ale i jiné otázky, je možné nalézt v odpovědích, které mi byly dány. Ze vzpomínek jednotlivých narátorů je také patrné, jak komplexní komunistický režim ve svých represích byl. Nezastavil se u perzekuování dané osoby, ale postihl mnohdy celou rodinu – rodiče, manželku i děti. Projevy těchto tzv. druhotných postihů byly například ztráta zaměstnání, nepřijetí na vysokou školu nebo „nepohodlný“ život ve společnosti.

Pro mne se stalo prvořadým úkolem tato svědectví a osobní zkušenosti zveřejnit. Ukázat, že i v době nesvobody, v uzavřeném světě věznic a táborů, existoval život. Tento život, energie nebo životní elán je podle mého názoru přítomen v odpovědích všech narátorů.

Lidem, kteří budou chtít naslouchat, toho mají bývalí političtí vězni hodně co říci. Mohou hovořit o tom, že i ve věznicích a táborech, v podmínkách, které si asi nikdo z nás nedovede představit, bylo možné potkat přítele, číst knihy, smát se či najít si cestičku, jak se dorozumívát mezi sebou nebo s „okolním“ světem.

Na závěr těchto několika řádků bych chtěla podotknout, že se má snaha vylíčit jejich životní příběhy nezastavila u okamžiku, kdy byli propuštěni na svobodu. Zajímá mne také jejich názor na některé historické milníky, které jsou s komunistickým režimem spojeny. Mimo okruh položených otázek tak nezůstaly roky 1948, 1968 ani 1989. Z mého pohledu jsou poskytnuté odpovědi velmi výmluvné. Je z nich mnohdy cítit upřímné zklamání, ale i štěstí – tak jako v životě.

Věřím, že jsem svou prací alespoň trochu přispěla k odhalení osudů lidí, kteří byli komunistickým režimem donuceni žít za ostnatými dráty. Snad jsem také podnítila zdokumentování třetího odboje na regionální úrovni a přispěla tak k odhalení těch tzv. malých hrdinů třetího odboje, o kterých se toho dosud bohužel mnoho nenapsalo.

SEZNAM LITERATURY

Almanach ke 40. výročí založení K 231. 1. vydání. Vydala vlastním nákladem KPV ČR. Praha, 2008.

BABKA, Lukáš – VEBER, Václav (ed.). *Za svobodu a demokracii III: Třetí (protikomunistický) odboj*. 1. vydání. Hradec Králové, 2002. ISBN 80-903024-6-7.

BARTOŠEK, Karel. *Český vězeň: Svědectví politických vězeňkyň vězňů let padesátých, šedesátých a sedmdesátých*. 1. vydání. Praha – Litomyšl, 2001. ISBN 80-7185-363-1.

BURSÍK, Tomáš. *Ztratily jsme mnoho času ... Ale ne sebe!: Životy politických vězeňkyň v československých věznicích padesátých a šedesátých let dvacátého století*. 1. vydání. Praha, 2006. ISBN 80-86621-25-1.

COURTOIS, Stéphane – WERTH, Nicolas – PANNÉ, Jean-Louis – PACZKOWSKI, Andrzej – BARTOŠEK, Karel – MARGOLIN, Jean-Louis. *Černá kniha komunismu: zločiny, teror, represe*. Díl I. 1. vydání. Praha – Litomyšl, 1999. ISBN 80-7185-194-9.

CUHRA, Jaroslav – VEBER, Václav (ed.). *Za svobodu a demokracii I: Odpor proti komunistické moci*. 1. vydání. Praha, 1999. ISBN 80-7184-794-1.

ČAPEK, Miloslav. *Poražení vítězí: Kapitoly z třetího odboje*. 1. vydání. Praha, 2003. ISBN 80-204-1058-9.

DEJMEK, Jindřich. *Československo, jeho sousedé a velmoci ve XX. století (1918 – 1992): Vybrané kapitoly z dějin československé zahraniční politiky*. 1. vydání. Praha, 2002. ISBN 80-86547-07-8.

DRTINA, Prokop. *Československo můj osud*. Svazek 2. Kniha 2. – *Kniha života českého demokrata 20. století: Rok 1947 – únor 1948*. 1. vydání. Praha, 1990. ISBN 42820-2/2

DVOŘÁKOVÁ, Zora. *Z letopisů třetího odboje*. 1. vydání. Praha, 1992. ISBN 80-900892-3-2.

FALTUS, Jozef – PRŮCHA, Václav. *Hospodářské dějiny*. 1. vydání. Praha, 1995. ISBN 80-7079-674-X.

GAĎOUREK, Ivan – NEHNĚVAJSA, Jiří. *Žalářovani, pronásledovaní a zneuznaní. Svědectví ještě žijících obětí stalinismu v českých zemích*. 1. vydání. Brno, 1997. ISBN 80-210-1718-X.

HAVLÍČKOVÁ, Helena. *Dědictví: Kapitoly z dějin komunistické perzekuce v Československu 1948 – 1989*. 1. vydání. Olomouc, 2002. ISBN 80-7198-535-X.

JAKUBÍČKOVÁ, Alena (ed.). *Komunismus na Vysočině: Stalo se v době nesvobody a třídní nenávisti III*. 1. vydání. Jihlava, 2001. ISBN 80-238-7522-1.

JECH, Karel. *Kolektivizace a vyhánění sedláků z půdy*. 1. vydání. Praha, 2008. ISBN 978-80-7021-902-7.

JECH, Karel. *Soumrak selského stavu 1945 – 1960*. 1. vydání. Praha, 2001. ISBN 80-7285-010-5.

KAPLAN, Karel – PALEČEK, Pavel. *Komunistický režim a politické procesy v Československu*. 1. vydání. Brno, 2001. ISBN 80-85947-75-7.

KAPLAN, Karel – ŠPIRITOVÁ, Alexandra (ed.). *ČSR a SSSR 1945 – 1948: Dokumenty mezinárodních jednání*. 1. vydání. Brno, 1997. ISBN 80-85765-92-6.

KAPLAN, Karel. *Československo v letech 1948 – 1953*. II. část. 1. vydání. Praha, 1991. ISBN 80-04-25700-3.

KAPLAN, Karel. *Nekrvavá revoluce*. 1. vydání. Praha, 1993. ISBN 80-204-0145-8.

KAPLAN, Karel. *Pět kapitol o únoru*. 1. vydání. Brno, 1997. ISBN 80-85765-73-X.

KAPLAN, Karel. *Stát a církev v Československu v letech 1948 – 1953*. 1. vydání. Brno, 1993. ISBN 80-55270-22-6.

KRATOCHVÍL, Jan a kol. III. odboj v Československu z pohledu hodnot EPP – ED. *Ministerstvo zahraničí ČR a Evropský parlament, 2006*.

LIŠKA, Otakar a kol. *Tresty smrti vykonané v Československu v letech 1918 – 1989*. 2. vydání. Praha, 2006. ISBN 80-86621-09-X.

NĚMEČEK, Josef. *Chrudimsko 1948 – 2008*. 1. vydání. Vlastním nákladem vydal Josef Němeček, 2008.

OPASEK, Anastáz. *Dvanáct zastavení: Vzpomínky opata břevnovského kláštera*. 3. doplněné vydání. Praha, 1997. ISBN 80-7215-028-6.

OTÁHAL, Milan. *Studenti a komunistická moc v českých zemích 1968 – 1989*. 1. vydání. Praha, 2003. ISBN 80-86569-52-7.

PACNER, Karel. *Osudové okamžiky Československa*. 2. doplněné vydání. Praha, 2001. ISBN 80-00-00987-0.

PALA, Josef. *Svatý Hostýn*. Vydala vlastním nákladem Matice svatohostýnská, 2007.

Pieta: Památce bratří a sester, popravených, umučených a zastřelených za komunistického teroru. 1. vydání. Praha, 1993.

PREČAN, Vilém. *Sedm pražských dnů: 21. – 27. srpen 1968*. 1. vydání. Praha, 1990. ISBN 80-200-0237-5.

PTÁČEK, Josef. *Perzekuce občanů okresu Chrudim v letech 1948 – 1989: Političtí vězni-hrdinové III. odboje*. 1. vydání. Kostelec nad Orlicí, 2006.

RADOSTA, Petr. *Protikomunistický odboj. Historický nástin*. 1. vydání. Praha, 1993. ISBN 80-85395-25-8.

RAMBOUSEK, Otakar – GRUBER, Ladislav (ed.). *Zpráva dokumentační komise K 231*. 2. vydání. USA: Graham Publishing, 1995.

RŮŽIČKA, Miloslav. *Vyhnaní: Akce kulak – zločin proti lidskosti*. 1. vydání. Havlíčkův Brod, 2008.

SLABÁK, Miloš. *Třetí odboj*. 1. vydání. Brno, 1995. ISBN 80-85867-54-0.

SUK, Jiří. *Labyrintem revoluce: Aktéři, zápletky a křižovatky jedné politické krize*. 1. vydání. Praha, 2003. ISBN 80-7260-099-0.

TOMEK, Prokop. *Dvě studie o československém vězeňství 1948 – 1989*. 1. vydání. Praha, 2000. ISBN 80-902885-0-2.

VÁCLAVŮ, Antonín. *Ke sporům o zemědělské družstevnictví a kolektivizaci v Československu*. 1. vydání. Praha, 1999. ISBN 80-7079-934-X.

VANĚK, Miroslav – MŮCKE, Pavel – PELIKÁNOVÁ, Hana. *Naslouchat hlasům paměti. Teoretické a praktické aspekty orální historie*. 1. vydání. Praha, 2007. ISBN 977-80-7285-089-1.

VANĚK, Miroslav a kol. *Orální historie: Metodické a technické postupy*. 1. vydání. Olomouc, 2003. ISBN 80-244-0718-3.

VANĚK, Miroslav. *Orální historie ve výzkumu soudobých dějin*. 1. vydání. Praha, 2004. ISBN 80-7285-045-8.

VANÍČEK, Petr. *Čepičkovi otroci v paměti národa*. 1. vydání. Praha, 2006. ISBN 80-86207-69-2.

VEBER, Václav. *Osudové únorové dny*. 1. vydání. Praha, 2008. ISBN 978-80-7106-941-6.

VESELÝ, Zdeněk. *Dějiny českého státu v dokumentech*. 1. vydání. Praha, 1994. ISBN 80-85605-15-3.

VOREL, Jaroslav – BABKA, Lukáš a kol. *Československá justice v letech 1948 – 1953 v dokumentech*. II. díl. Praha, 2004. ISBN 80-86621-05-7.

VOREL, Jaroslav – BABKA, Lukáš a kol. *Československá justice v letech 1948 – 1953 v dokumentech*. III. díl. Praha, 2004. ISBN 80-86621-06-5.

VOREL, Jaroslav – ŠIMÁNKOVÁ, Alena a kol. *Československá justice v letech 1948 – 1953 v dokumentech*. I. díl. Praha, 2003. ISBN 80-86621-03-0.

Časopisy:

Securiats Imperii 7. Praha, 2001. ISBN 80-85821-93-1.

Securitas Imperii 12. Praha, 2005. ISBN 80-86621-17-0.

Securitas Imperii 14. Praha, 2006. ISBN 80-86621-26-X.

Věrní zůstali – Zpravodaj KPV ČR, číslo 2, ročník 2 - 1992.

Věrní zůstali – Zpravodaj KPV ČR, číslo 4, ročník 2 – 1992.

Věrní zůstali – Zpravodaj KPV ČR, číslo 5, ročník 3 – 1993.

Věrní zůstali – Zpravodaj KPV ČR, číslo 10, ročník 3 – 1993.

Věrní zůstaneme, ročník VII, číslo březen 1997/3.

Věrní zůstaneme, ročník XVI, číslo leden 2006/1.

Věrní zůstaneme, ročník XVIII, číslo leden 2008/1.

Věrní zůstaneme, ročník XVIII, číslo únor 2008/2.

Věrní zůstaneme, ročník XVIII, číslo březen 2008/3.

Věrní zůstaneme, ročník XVIII, číslo duben 2008/4.

Věrní zůstaneme, ročník XVIII, číslo květen 2008/5.

Věrní zůstaneme, ročník XVIII, číslo červen 2008/6.

Věrní zůstaneme, ročník XVIII, číslo září 2008/7.

Věrní zůstaneme, ročník XIX, číslo leden 2009/1.

Věrní zůstaneme, ročník XIX, číslo únor 2009/2.

Zpravodaj KPV ČR, číslo 1, ročník 1/1993-4.

Zpravodaj KPV ČR, číslo 6, ročník 1/1993-4.

Zpravodaj KPV ČR, číslo 4, ročník 2/1995.

Zpravodaj KPV ČR, číslo 5, ročník 11/2004.

Zpravodaj KPV ČR, číslo 3, ročník 12/2005.

Zpravodaj KPV ČR, číslo 1, ročník 13/2006.

Zpravodaj KPV ČR, číslo 2, ročník 13/2006.

Zpravodaj KPV ČR, číslo 4, ročník 13/2006.

Zpravodaj KPV ČR, číslo 5, ročník 13/2006.

Zpravodaj KPV ČR, číslo 2, ročník 14/2007.

Zpravodaj KPV ČR, číslo 5, ročník 14/2007.

Zpravodaj KPV ČR, číslo 1, ročník 15/2008.

Zpravodaj KPV ČR, číslo 2, ročník 15/2008.

Zpravodaj KPV ČR, číslo 3, ročník 15/2008.

Zpravodaj KPV ČR, číslo 5, ročník 15/2008.

Zpravodaj KPV ČR, číslo 1, ročník 16/2009.

SEZNAM PRAMENŮ

Internetové a jiné:

<URL:http://kpv-cr.cz>
<URL:http://totalita.cz>
<URL:http://pametnaroda.cz>
<URL:http://ustrcr.cz>
<URL:http://rozhlas.cz>
<URL:http://blisty.cz>

Program ASPI verze 11 PRO WINDOWS, copyright ASPI, a.s. 2008. :

Zákon č. 231/1948 Sb. na ochranu lidově demokratické republiky

Zákon č. 15/1990 Sb. o politických stranách

Zákon č. 119/1990 Sb. o soudní rehabilitaci

Zákon č. 451/1991 Sb. „lustrační zákon“

Zákon č. 198/1993 Sb. o protiprávnosti komunistického režimu a odporu proti němu

Program obsahující československé a české zákony zpřístupněn Finančním úřadem v Chrudimi v letech 2008 – 2009.

Archivní:

Archiv Konfederace politických vězňů ČR pobočka č. 19 Chrudim

(dále jen KA Chrudim)

Složka Dušek Zdeněk

Příhláška do KPV ČR pobočka Chrudim

Návrh na zatčení č. A-5679/101-51

Rozkaz k zatčení č. A-23/503-51

Příkaz ke zjištění poměrů č. A-896/51

Příkaz k zabavení majetku č. 91/51

Hlášení Velitelství stanice SNB Chrast č.j. 137/1951

Protokol o výpovědi č.j. A-2605/601-51

Kopie protikomunistického letáku Drazí občané

Příkaz k eskortě č.j. A-811/601-51

Potvrzení o věznění vydané Správou sboru nápravné výchovy při Ministerstvu spravedlnosti ČR (dále jen SSNV) v roce 1990 č.j. 2187/1332-927/90

Rozhodnutí o odškodnění Sp. zn.: RO 10 391/91-Ba/S

Složka Prokeš Miloslav

Příhláška do KPV ČR pobočka Chrudim + příloha
Seznam zabavených svršků č. 24-VII/3 Kř.
Kupní list na zabavené svršky č. 1944, list 7, účtenka č. 322
Vyšetřovací spis „skupina Zelený a spol.“, část b) Trestní spis, č. B/4-V-1016/51
Rozsudek č. 4-Spt II 112/51
Protokol o podmíněném propuštění č.j. 1797/53
Rehabilitace č.j. Rt 310/90
Potvrzení o věznění vydané SSNV v roce 1991 č.j. 2187/11430-928/91
Žádost o odškodnění a Rozhodnutí o odškodnění

Složka Popílková Růžena (roz. Mejtská)

Příhláška do KPV ČR pobočka Chrudim
Zpracování událostí okolo procesu s Mejtskými a Popílkovými, str. 1-6
Rehabilitace č.j. Rt 430/90
Potvrzení o věznění vydané SSNV v roce 1991 č.j. 2187/6153/9295-91
Rozhodnutí o odškodnění Sp. zn.: RO 10673/91

Složka Popílek František

Příhláška do KPV ČR pobočka Chrudim
Výměr Krajské správy Ministerstva vnitra v Ostravě na uhrazení nákladů spojených
s výkonem vazby a výkonem trestu č.j. F-3061/17-60
Rehabilitace č.j. Rt 430/90
Potvrzení o věznění vydané SSNV v roce 1991 č.j. 2187/6189/9292-91
Žádost o odškodnění
Rozhodnutí o odškodnění Sp. zn.: RO 10674/91
Stížnost pro porušení zákona
Vyrozměření o veřejném zasedání ve věci porušení zákona č.j. 1 Tzn 49/95
Rozsudek č.j. 1 Tzn 49/95
Žádost o odškodnění v otázce zbytkového trestu

Složka Tomášek Miroslav

Příhláška do KPV ČR pobočka Chrudim
Potvrzení o věznění vydané SSNV v roce 1990 č.j. 2187/1340/927/90
Rehabilitace č.j. Rt 5/90
Rozhodnutí o odškodnění

Složka Bartůněk Ladislav

Příhláška do KPV ČR pobočka Chrudim

Obžalovací spis č. St 1118/49

Rozsudek č. To III 221/49

Rehabilitace č.j. Rt 4/90

Potvrzení o věznění vydané SSNV v roce 1992 č.j. 2187/4319/53-92

Složka Vejvoda Miloslav

Příhláška do KPV ČR pobočka Chrudim

Rozsudek č.j. T 25/54 - 176

Potvrzení o věznění vydané SSNV v roce 1991 č.j. 2187/13364/53/91

Rehabilitace č.j. Rt 8/92

+ domácí archiv Miloslava Vejvody:

Osobní vyšetřovací spis Miloslava Vejvody č. B/4-V-27423/54

- Návrh na zatčení č.j. 10/4-54

- Rozkaz k zatčení č.j. 12/54

- Protokol o osobní prohlídce

- Protokol o domovní prohlídce

- Protokol o výpovědi

Skupinový vyšetřovací spis č. B/4-V-13615/54

- Žaloba Skpt 22/54

- Protokol o hlavním líčení č.j. T 25/54

Peníze, kterými se platilo v táboře Svatopluk v hodnotě 1 Kčs

Složka Stanovy

Stanovy Konfederace politických vězňů ČR schválené Ministerstvem vnitra v roce 2004.

Seznam členů KPV ČR pobočky Chrudim k roku 1993

Zápis ze schůze Rady KPV ČR konané v Praze dne 5. listopadu 2003

Revizní zpráva pobočky Chrudim ze dne 1. dubna 2003

Zápis z členské schůze KPV ČR pobočky Chrudim ze dne 23. dubna 2003

Zápis z členské schůze KPV ČR pobočky Chrudim ze dne 27. listopadu 2003

Zápis z Výborové schůze KPV ČR pobočky Chrudim ze dne 23. února 2004

Složka Záписы z Členské schůze a Výborové schůze

Zápis z členské schůze KPV ČR pobočky Chrudim ze dne 22. dubna 2004

Zápis z členské schůze KPV ČR pobočky Chrudim ze dne 25. listopadu 2004

Zápis z členské schůze KPV ČR pobočky Chrudim ze dne 22. dubna 2006

Zápis z Výborové schůze KPV ČR pobočky Chrudim ze dne 29. března 2004

Zápis z Výborové schůze KPV ČR pobočky Chrudim ze dne 24. května 2004

Zápis z Výborové schůze KPV ČR pobočky Chrudim ze dne 28. června 2004

Zápis z Výborové schůze KPV ČR pobočky Chrudim ze dne 4. října 2004
Zápis z Výborové schůze KPV ČR pobočky Chrudim ze dne 30. května 2005
Zápis z Výborové schůze KPV ČR pobočky Chrudim ze dne 6. října 2006
Zápis z Výborové schůze KPV ČR pobočky Chrudim ze dne 5. února 2007
Zápis z Výborové schůze KPV ČR pobočky Chrudim ze dne 7. března 2007

Složka Ústředí

Zápis z Členské schůze KPV ČR pobočky Chrudim ze dne 28. dubna 2005
Zápis z Členské schůze KPV ČR pobočky Chrudim ze dne 24. listopadu 2005
Zápis z Členské schůze KPV ČR pobočky Chrudim ze dne 30. listopadu 2006
Zápis z Členské schůze KPV ČR pobočky Chrudim ze dne 19. dubna 2007
Zápis z Členské schůze KPV ČR pobočky Chrudim ze dne 29. listopadu 2007
Zápis z Členské schůze KPV ČR pobočky Chrudim ze dne 24. dubna 2008
Zápis z Členské schůze KPV ČR pobočky Chrudim ze dne 24. září 2008
Zápis z Členské schůze KPV ČR pobočky Chrudim ze dne 27. listopadu 2008
Zápis z Výborové schůze KPV ČR pobočky Chrudim ze dne 31. ledna 2005
Zápis z Výborové schůze KPV ČR pobočky Chrudim ze dne 28. února 2005
Zápis z Výborové schůze KPV ČR pobočky Chrudim ze dne 18. dubna 2005
Zápis z Výborové schůze KPV ČR pobočky Chrudim ze dne 20. února 2006
Zápis z Výborové schůze KPV ČR pobočky Chrudim ze dne 28. ledna 2008
Zápis z Výborové schůze KPV ČR pobočky Chrudim ze dne 9. dubna 2008

Složka Účtování

Dotace od Městského úřadu v Chrudimi
Dotace od Krajského úřadu v Pardubicích
Revizní zprávy pobočky Chrudim

Neuspořádáno

Organizační řád Konfederace politických vězňů ČR přijatý v roce 2005.
Rozsudek Růženy Mejtské č. T 05/59, 11 listů
Seznam členů KPV ČR pobočky Chrudim k roku 2009

Autorčín archiv

Rozhovor s Miloslavem Prokešem, Chrudim 17., 20., 23., 29. února a 19. března 2009

Rozhovor s Růženu Popílkovou, Stíčany 19., 20. a 21. dubna, 4. května 2009

Rozhovor s Ladislavem Bartůňkem, Žďárec u Skutče 9. května, 18. května 2009

Rozhovor s Miloslavem Vejvodou, Chrudim 5. května, 18. a 19. května 2009

Zvukový záznam pietního aktu na Svatém Hostýnu konaném dne 6. září 2008

Fotografie uvedeny v přílohách

PŘÍLOHA I

SLOŽENÍ KOŠICKÉ VLÁDY

jméno	Funkce ve vládě	Stranická příslušnost
Zdeněk Fierlinger	Předseda vlády	SocDem
Josef David	Náměstek předsedy vlády	x
Klement Gottwald	Náměstek předsedy vlády	KSČ
Viliam Široký	Náměstek předsedy vlády	KSČ
Dr. Jan Šrámek	Náměstek předsedy vlády	Čs. strana lidová
Ján Ursíny	Náměstek předsedy vlády	Demokratická strana
Jan Masaryk	Ministr zahraničních věcí	nestráník
Gen. Ludvík Svoboda	Ministr národní obrany	nestráník
Dr. Hubert Ripka	Ministr zahraničního obchodu	Národní socialista
Václav Nosek	Ministr vnitra	KSČ
Dr. Vavro Šrobár	Ministr financí	bez partajní příslušnosti
Dr. Zdeněk Nejedlý	Ministr školství a osvěty	KSČ
Dr. Jaroslav Stránský	Ministr spravedlnosti	Národní socialista
Václav Kopecký	Ministr informací	KSČ
Bohumil Laušman	Ministr průmyslu	SocDem
Julius Ďuriš	Ministr zemědělství	KSČ
Dr. Ivan Pietor	Ministr vnitřního obchodu	x
Gen. Anton Hasal	Ministr dopravy	x
František Hála	Ministr pošt	Čs. strana lidová
Dr. Jozef Šoltés	Ministr ochrany práce a sociální péče	KSČ
Dr. Adolf Procházka	Ministr zdravotnictví	Čs. strana lidová
Václav Majer	Ministr výživy	SocDem
Dr. Vlado Clementis	Státní tajemník	KSČ
Dr. Mikuláš Ferjenčík	Státní tajemník	Slovenský generál – bez partajní příslušnosti
Ján Lichner	Státní tajemník	x

X - neuvedeno

Zdroj: VANÍČEK, Petr. *Čepičkovi otroci v paměti národa*. Praha, 2006.
ISBN 80-86207-69-2. s. 104 - 105

PŘÍLOHA II

ČESKOSLOVENSKÁ VLÁDA (2.7. 1946 – 25. 2. 1948)

jméno	funkce ve vládě	Stranická příslušnost
Klement Gottwald	Předseda vlády	KSČ
Petr Zenkl	Místopředseda vlády	Národní socialista
Jan Šrámek	Místopředseda vlády	Čs. strana lidová
Ján Ursíny; od 25.11.1947 Štefan Kočvara	Místopředseda vlády	Demokratická strana
Zdeněk Fierlinger od 25.11.1947 František Tymeš	Místopředseda vlády	SocDem
Viliam Široký	Místopředseda vlády	KSS
Jan Masaryk	Ministr zahraničních věcí	nestraník
Ludvík Svoboda	Ministr národní obrany	nestaník
Hubert Ripka	Ministr zahraničního obchodu	Národní socialista
Václav Nosek	Ministr vnitra	KSČ
Jaromír Dolanský	Ministr financí	KSČ
Jaroslav Stránský	Ministr školství a osvěty	Národní socialista
Prokop Drtina	Ministr spravedlnosti	Národní socialista
Václav Kopecký	Ministr informací	KSČ
Bohumil Laušman od 25.11.1947 Ludmila Jankovcová	Ministr průmyslu	SocDem
Július Ďuriš	Ministr zemědělství	KSS
Antonín Zmrhal od 3.12.1947 Alexej Čepička	Ministr vnitřního obchodu	KSČ
Ivan Pietor	Ministr dopravy	Demokratická strana
František Hála	Ministr pošt	Čs. strana lidová
Zdeněk Nejedlý	Ministr ochrany práce a sociální péče	KSČ
Adolf Procházka	Ministr zdravotnictví	Čs. strana lidová
Václav Majer	Ministr výživy	SocDem
Alois Vošahlík Od 28.8.1946 Jan Kopecký	Ministr techniky	Čs. strana lidová
Mikuláš Franek	Ministr pro sjednocení zákonů	Demokratická strana
Vladimír Clementis	Státní tajemník v ministerstvu zahraničních věcí	KSS
Ján Lichner	Státní tajemník v ministerstvu národní obraně	Demokratická strana

Zdroj: VEBER, Václav. *Osudové únorové dny*. 1. vydání. Praha, 2008. ISBN 978-80-7106-941-6.s. 57 – 58.

PŘÍLOHA III

SLOŽENÍ PRVNÍ POÚNOROVÉ VLÁDY (25. 2. 1948 – 15. 6. 1948)

jméno	Funkce ve vládě	Stranická příslušnost
Klement Gottwald	Předseda vlády	KSČ
Viliam Široký	Náměstek předsedy vlády	KSS
Antonín Zápotocký	Náměstek předsedy vlády	KSČ - ROH
Bohumil Laušman	Náměstek předsedy vlády	SocDem
Jan Masaryk od 18.3.1948 Vladimír Clementis	Ministr zahraničních věcí	Nestraník KSS
Ludvík Svoboda	Ministr národní obrany	nestraník
Antonín Gregor	Ministr zahraničního obchodu	KSČ
Václav Nosek	Ministr vnitra	KSČ
Jaromír Dolanský	Ministr financí	KSČ
Zdeněk Nejedlý	Ministr školství a osvěty	KSČ
Alexej Čepička	Ministr spravedlnosti	KSČ
Václav Kopecký	Ministr informací	KSČ
Zdeněk Fierlinger	Ministr průmyslu	SocDem
Július Ďuriš	Ministr zemědělství	KSS
František Krajčář	Ministr vnitřního obchodu	KSČ
Alois Petr	Ministr dopravy	Čs. strana lidová
Alois Neuman	Ministr pošt	Národní socialista
Evžen Erban	Ministr sociální péče	SocDem - ROH
Josef Plojhar	Ministr zdravotnictví	Čs. strana lidová
Ludmila Jankovcová	Ministryně výživy	SocDem
Emanuel Šlechta	Ministr techniky	Národní socialista
Vavro Šrobár	Ministr pro sjednocení zákonů	Bez partaje
Vladimír Clementis	Státní tajemník na ministerstvu zahraničních věcí	KSS (do 18.3.1948)
Ján Ševčík	Státní tajemník na ministerstvu národní obrany	Demokratická strana

Zdroj: VEBER, Václav. *Osudové únorové dny*. 1. vydání. Praha, 2008.
ISBN 978-80-7106-941-6. s. 339.

PŘÍLOHA IV

„Směrnice tří ministrů“

22. října 1951

Tajný rozkaz
ministra národní bezpečnosti
V Praze dne 22. října 1951 Číslo 27
Ročník 1951
Obsah: 33. Úprava poměrů rodinných příslušníků odsouzených vesnických boháčů – směrnice

33 Směrnice

ministrů národní bezpečnosti, vnitra a spravedlnosti
ze dne 22. října 1951

o úpravě poměrů rodinných příslušníků odsouzených vesnických boháčů¹

Čl. 1

Rodinným příslušníkům vesnických boháčů odsouzených soudem nebo národním výborem, jimž byl mimo jiné uložen trest propadnutí celého jmění, bude určeno pracovní místo a místo pobytu mimo obvod obce dosavadního bydliště.

Toto místo určí v souladu s bezpečnostními zájmy podle ustanovení čl. 2 a 3 odst. 1 zákona č. 125/1927 Sb. ministerstvo národní bezpečnosti.

S určením pracovního místa, které je normálním pracovním poměrem, a místa pobytu nesmí být spojováno žádné další omezení rodinných příslušníků.

Čl. 2

Rodinnými příslušníky se rozumí všechny osoby, které jsou s vesnickým boháčem v příbuzenském nebo obdobném poměru a které s ním žily v ušedlosti jako členové domácnosti v době, kdy prokurátor nebo bezpečnostní orgány podnikly první opatření směřující k jeho stíhání (např. manželka, družka, děti, sourozenci, rodiče, osvojení, schovanci apod.).

Čl. 3

Poručenský (opatrovníkový) soud učiní ihned nutná opatření k zabezpečení řádné výchovy nezletilých dětí vesnického boháče, jejichž oba rodiče byli odsouzeni nebo je-li řádná výchova dětí ohrožena z jiných důležitých důvodů. Soud nařídí zejména výchovu dětí ve vhodném ústavě.

¹ První strana dokumentu je přetištěna razítkem „Zrušeno podle čl. 51 TRM/čís. 50/1954“.

Čl. 9

Výjimky z postupu stanoveného těmito směrnici jsou možné pouze ze závažných politických důvodů, na kterých se shodnou předseda krajského národního výboru, krajský velitel Státní bezpečnosti a krajský prokurátor. Nehodnou-li se tyto krajské funkcionáři, rozhodnou ministři národní bezpečnosti, vnitra a spravedlnosti.

Čl. 10

Tyto směrnice nabývají účinnosti dnem 1. listopadu 1951.

Ministr
národní bezpečnosti:
L. Kopřiva v.r.

Ministr
spravedlnosti:
Dr. Rais v.r.
též za nepřítomného
ministra vnitra

Obdrželi:

Kabinet s. ministra NB
Náměstek ministra NB s. Baudyš
Náměstek ministra NB s. Bina
Náměstek ministra NB s. Kotal
Velitel odboru V MNB
Sekretariát MNB

Velitel Státní bezpečnosti
Velitel Veřejné bezpečnosti
Krajský velitel Státní bezpečnosti
Krajský velitel Národní bezpečnosti
Velitel Národní bezpečnosti Jáchymov

Odůvodnění

Vesnický boháč, který se snaží z třídní nenávisti zločinným způsobem brzdit přechod vesnice k vyšším výrobním formám, je za své trestné činy soudem nebo národním výborem po zásluze postihován třídně správnými tresty na svobodě i na majetku. Jako majetkový trest bývá, zejména u závažnějších trestných činů, zpravidla vyslovováno propadnutí jmění. Tím jest vesnický boháč zbaven své hospodářské základy, není však zcela vyloučen jeho vliv v prostředí, ve kterém před svým odsouzením žil.

Jeho rodinní příslušníci, kteří po odsouzení a po konfiskaci majetku zůstávají na vesnici, využívají všech možností k tomu, aby vzbuzovali falešný soucit a vytvářejí úmyslně na vesnici náladu, jako by jim bylo ukřivděno. Tak šíří u nevědomělých malých a středních rolníků, s nimiž jsou spjati dosavadním životem na vesnici, nedůvěru k opatřením učiněným lidové demokratickými státními orgány. Vytvářejí tak úmyslně střediska, o která se venkovská reakce opírá a brzdi tak přechod vesnice k vyšším výrobním formám.

V důsledku toho je nutno jak z hospodářských, tak i z bezpečnostních důvodů zbavit vesnici těchto reakčních živlů.

Čl. 4

Výměnkáři práce neschopní budou s ostatními rodinnými příslušníky bydlet v nově určeném místě pobytu, dohodnou-li se s nimi o tom. Jinak budou umístěni v příslušných sociálních ústavech okresu jejich dosavadního bydliště. Není-li to možné, budou umístěni v sociálních ústavech nebo obdobných zařízeních, které určí ministerstvo národní bezpečnosti. Rodinné příslušníky odsouzeného vesnického boháče, kteří jsou práce neschopní a nemajetní, hospodářsky zabezpečí orgány lidové správy v příkazaném bydlišti; zejména jim pomohou získat sociální důchod.

Čl. 5

Jestliže zemědělská usedlost nebo její samostatná součást (výrobní zařízení) náleží ještě jiným spoluvlastníkům, zavede příslušný národní výbor podle § 3 dekretu č. 5/1945 Sb. na nekonfiskovanou část majetku národní správu. Uvedený národní správce pronajme majetek jemu svěřený JZD nebo státním statkům. Není-li to možné, postará se národní správce o to, aby živý i mrtvý inventář byl převeden na nejbližší JZD nebo státní statek a aby pozemky byly pronajaty jednotlivým zemědělcům. Národní správa musí být vykonávána tak, aby to sloužilo k posílení socializace venkova. Budov, pokud nebudou pronajaty JZD nebo státním statkům, bude použito pro hospodářské, bytové, sociální a kulturní účely (např. jesle, školky, kulturní domy apod.).

Čl. 6

Pokud je toho nevyhnutelně třeba k zaopatření rodinných příslušníků vesnického boháče, vyjme prokurátor z propadlého majetku bytové zařízení, popřípadě i jiný movitý majetek (nutné šatstvo, prádlo, přiměřené zásoby potravin apod.).

Čl. 7

Ministerstvo národní bezpečnosti oznámí nové pracovní místo a místo pobytu podle čl. 1 okresnímu národnímu výboru posledního bydliště odsouzeného vesnického boháče, který provede přestěhování rodinných příslušníků a jejich majetku. Náklady budou hrazeny z majetku rodinných příslušníků a není-li takového majetku, z výnosu propadlého jmění.

Čl. 8

Ustanovení těchto směrnic se vztahuje i na rodinné příslušníky vesnických boháčů odsouzených k propadnutí celého jmění před vydáním těchto směrnic, pokud jejich pobyt v místě dosavadního bydliště ohrožuje veřejný pořádek.

Směrnice zajišťují vysídlení rodinných příslušníků potrestaného vesnického boháče z vesnice, v níž dosud žil, zároveň jim však zajišťují zaměstnání v zemědělství mimo jejich dosavadní bydliště. Rodinní příslušníci budou zaměstnáni na státních statcích k tomuto účelu zvláště určených. Výběr těchto statků bude proveden v součinnosti s ministerstvem národní bezpečnosti tak, aby vyhovovaly též po stránce státněbezpečnostní.

Rodinní příslušníci odsouzeného vesnického boháče jsou v normálním pracovním poměru. Nebudou proto, až na to, že jim nebude umožněno tento pracovní poměr svévolně rozvázat – což ostatně není možno u žádného pracovního poměru – podrobeni žádným omezením, ať pokud jde o odměnu za práci, volnost pohybu či jakákoliv jiná práva svobodných občanů.

Na novém pracovišti bude zajištěno rodinným příslušníkům odsouzeného vesnického boháče přiměřené ubytování, bude jim umožněno, aby si ze svého dosavadního bydliště přestěhovali svoje bytové zařízení a přiměřené zásoby. Přiměřenými zásobami jsou takové zásoby, jichž je třeba nevyhnutelně k zabezpečení nutných životních potřeb rodinných příslušníků. Rovněž o sociální zabezpečení práce neschopných osob a o přiměřené zaměstnání pro osoby, jejichž pracovní schopnost je snížena, bude na novém pracovišti postaráno.

Soustředění rodinných příslušníků odsouzených vesnických boháčů na určitých státních statcích umožní správným кадровým výběrem vedoucích zaměstnanců těchto statků převýchovu přesídlených rodinných příslušníků. Uspadní také jejich soustavné sledování bezpečnostními orgány. Toto sledování bude prováděno naprosto tajně a nenápadným způsobem. Soustředění dále umožní, aby těmto přesídleným osobám byla věnována všemi orgány soustavná péče, aby byla zajištěna jejich převýchova tak, aby zejména z mladých rodinných příslušníků odsouzeného vesnického boháče mohli být vychováni řádní občané lidové demokratické republiky.

Všechna tato opatření budou prováděna na základě zákonných předpisů, a sice zákona č. 125/127 Sb. Tato ustanovení dávají možnost ministerstvu vnitra a národním výborům vydávat příkazy a zákazy nutné ve veřejném zájmu, a to i pro jednotlivé případy, aby byl zajištěn pořádek, klid a bezpečnost.

Uvalení národní správy na nekonfiskované části majetku jest opřeno o ustanovení dekretu č. 5/1945 Sb.

Jsou tedy všechna opatření zaváděna směrnici v plném souladu s naším platným právním řádem.

AMV ČR, f. A6/3-27 a AMS, Klostřv archiv, č. spisu 165
– Porady na ÚV KSČ. – Strojopis, 6 s.

PŘÍLOHA V

SEZNAM ÚČASTNÍKŮ SCHŮZKY PŘÍPRAVNÉHO VÝBORU K 231

Jméno	Bydliště
Brodský Jaroslav	Brná 78, Ústí n./Labem
Brett Jan	Valcverk 24, Praskolesy, okr. Beroun
Dohnálek Jan	Blahoslavova 8, Praha 3 – Žižkov
Kobylka Ota	Všehrdoва 21, Praha 1
Kanda Josef	U Zvonařky 11, Praha 2
Čech Josef	Chrást'any, Chotouň, okr. Kolín
Vondráček Eda	Ječná 9, Praha 2
Dr. Ing. Paleček	Bašta sv. Jiří 13, Praha 6
Gruber Ladislav	Jižní náměstí 972/7, Praha 9 – Spořilov
Jirásek Ladislav	Oblouková 38, Praha 10
Žatecký Václav	Vavřenova 1170, Praha 4
Falerský Boni	Nad Panenskou 10, Praha 6
Coufalík Ota, Ing.	K Vrcholu 10, Praha 3
Rambousek Otakar	Rybalkova 14, Praha 2
Mančál Zdeněk	Moravská 45, Praha 2
Roubík Antonín	Gorazdova 20, Praha 2
Procházka Radovan	Čechova 10, Praha 7
Kohout Jaroslav	Stroupežnického 20, Praha 5
Nigrín Karel, Dr.	K Červenému dvoru, Praha 4 – Strašnice
Krupička Jiří, Dr.	Hviezdoslavova 9, Praha 10
Němec František	Praha - Strašnice

Zdroj: *Almanach ke 40. výročí založení K-231*. Praha: KPV ČR, 2008. str. 1.

ZAMÍTNUTÍ STANOV K 231

MINISTERSTVO VNITRA Poštovní úřad Praha	
Cj.: NV-III/3-1101/68	Dne 5. září 1968
Pan prof. Karel N i g r ý n : K červenému dvoru 4	
P r a h a 10 -----	
Po provedeném správním řízení k žádosti o schválení organizačního řádu /stanov/ "K - 231 - Sdružení bývalých politických vězňů" rozhoduje ministerstvo vnitra podle § 2, odst. 2 zákona č. 68/1951 Sb., o dobrovolných organizacích a shromážděních takto:	
Organizační řád /stanovy/ "K - 231 - Sdružení bývalých politických vězňů" se sídlem v Praze s e n e s c h v a l u j e .	
Tím současně zaniká oprávnění přípravného výboru K - 231 i přípravných výborů v krajích, okresech i místech k jakékoliv další činnosti.	
<u>O d ů v o d n ě n í :</u>	
K dosažení účelu sledovaného zamýšlenou organizací, vyjádřenému zejména v části II. návrhu stanov byly již vytvořeny předpoklady a záruky přijetím zákona č. 82/1968 Sb., o soudní rehabilitaci, jakož i opatřeními vlády k zabezpečení práv a oprávněných potřeb rehabilitovaných občanů. Tato opatření se zajišťují prostřednictvím národních výborů i ostatních orgánů státní správy a týkající se např. začleňování rehabilitovaných občanů do pracovního poměru, nápravy křivd v majetkových, bytových, sociálních a dalších otázkách. Rovněž ústřední výbor Národní fronty a organizace v ní sdružené zajišťují a organizují konkrétní pomoc pro neoprávněně postižené osoby (např. rehabilitační komise ÚV NF, rehabilitační poradny při Svazu protifašistických bojovníků apod./:	
Z těchto důvodů se jeví činnost K - 231 jako nadbytečná.	
Proti tomuto rozhodnutí lze podle § 61 odst. 1 zák. č. 71/1967 Sb., o správním řízení, podat rozklad ministerstvu vnitra do 15 dnů ode dne oznámení tohoto rozhodnutí.	
Vedoucí odboru : <i>M. K.</i>	

Zdroj: Almanach ke 40. výročí založení K 231. 1. vydání. Praha, 2008.

PŘÍLOHA VII

SLOŽENÍ FEDERÁLNÍ VLÁDY („VLÁDY NÁRODNÍHO POROZUMĚNÍ“)
USTAVENÉ 10. PROSINCE 1989

jméno	Funkce ve vládě	Stranická příslušnost
Marián Čalfa	Předseda vlády	KSČ
Valtr Komárek	1. místopředseda vlády	KSČ
Ján Čarnogurský	1. místopředseda vlády	Nestraník
František Pitra	Místopředseda vlády	KSČ
František Reichel	Místopředseda vlády a předseda Státní komise pro vědecko-technický a investiční rozvoj	ČSL
Vladimír Dlouhý	Místopředseda vlády a předseda Státní plánovací komise	KSČ
Josef Hromádka	místopředseda	Nestraník
Oldřich Burský	Místopředseda a ministr zemědělství	ČSS
Jiří Dienstbier	Ministr zahraničních věcí	Nestraník
Miroslav Vacek	Ministr národní obrany	KSČ
Václav Klaus	Ministr financí	Nestraník
Petr Miller	Ministr práce a sociálních věcí	Nestraník
Andrej Barčák	Ministr zahraničního obchodu	KSČ
František Podlena	Ministr dopravy a spojů	KSČ
Ladislav Vodrážka	Ministr hutnictví, strojírenství a elektrotechniky	KSČ
František Pinc	Ministr paliv a energetiky	KSČ
Květoslava Kořínková	Ministryně – předsedkyně Výboru lidové kontroly	Nestraník
Ladislav Dvořák	Ministr pověřený řízením Nejvyššího cenového úřadu	ČSS
Róbert Martinko	Ministr bez resortu	nestraník
Richard Sacher	Ministr bez resortu	ČSL
Milan Čič	Místopředseda a předseda slovenské vlády	KSČ

Zdroj: PACNER, Karel. *Osudové okamžiky Československa*. 2. doplněné vydání. Praha, 2001. ISBN 80-00-00987-0
 SUK, Jiří. *Labyrintem revoluce: Aktéři, zápletky a křižovatky jedné politické krize*. 1. vydání. Praha, 2003. ISBN 80-7260-099-0.

PROHLÁŠENÍ A POZMĚŇOVACÍ NÁVRH
ČESTMÍRA HOFHANZLA Z ROKU 1993

„Má-li být zlo udrženo v přijatelné míře, musí být špatné činy potrestány a ctnost uznána jako nejcennější schopnost. Je politickou a morální vinou, když ti, kteří převzali moc, neměli mravní přesvědčení a odvahu k tomu, aby potrestali nejvíce vinné a zodpovědné zločiny za morální a hmotnou devastaci společnosti a země. Je těžkou politickou vinou pro dlouhá léta do budoucnosti, že nebyl do naší společnosti dán signál, že zlé a nepoctivé jednání se trestá. Vedoucí politikové prosadili koncepci kolektivní viny za komunistický režim a tak zvanou tlustou čáru za minulostí. Bez konkrétního vyrovnání se s minulostí tu máme špinavé peníze, politická vina se netrestá, nebyli potrestáni ti, kdo zradili vlastní zemi. Nejbohatšími a nejvlivnějšími budou z větší části lidé, kteří neměli zábrany za komunismu a při rozdělování státního majetku jsou opět bez bázně a hany. Obávám se, že oni budou určovat směr a úroveň politického a společenského života země v budoucích letech. Vím o čem mluvím. Díval jsem se na tento proces tři roky odsud zevnitř a také jsem po celou dobu zde ve sněmovně před tímto vývojem varoval. Demokracie a svobodná společnost je založena a trvá na přirozeném přijetí morálních pravidel občany státu. Svoboda a demokracie je ve své hlubší podstatě založena na pravdě a morálce. Chci věřit, že většina této sněmovny je si vědoma své odpovědnosti a učiní dnes základní krok k rozchodu s komunistickou minulostí. I v Čechách by mělo být dáno konečně najevo, že překročí-li jedinec nebo organizace určitou hranici, spáchá zločin, zneužije moc, či zradí svou zemi, čeká ho neodvratně trest a obecné opovržení. Jsem povinen upozornit, že vítěz přejímá odpovědnost a má ji pouze on. Utíká-li před ní, je před dějinami vinen. Předkládám tento pozměňovací návrh – Za paragraf 4 se vloží nový paragraf 5, který zní: Komunistická strana se dnem účinnosti tohoto zákona zakazuje.“

Zdroj: HOFHANZL, Čestmír. *Proč postkomunisté nezakáží komunistickou stranu.*
In: *Věrní zůstaneme*, číslo leden 2009/1, ročník XIX, str. 12 – 13.

ZÁKON 198/1993 SB. O PROTIPRÁVNOSTI KOMUNISTICKÉHO REŽIMU
A O ODPORU PROTI NĚMU

Parlament se usnesl na tomto zákoně České republiky:

Vědom si povinnosti svobodně zvoleného parlamentu vyrovnat se s komunistickým režimem, Parlament konstatuje, že Komunistická strana Československa, její vedení i členové jsou odpovědni za způsob vlády v naší zemi v letech 1948 - 1989, a to zejména za programové ničení tradičních hodnot evropské civilizace, za vědomé porušování lidských práv a svobod, za morální a hospodářský úpadek provázený justičními zločiny a terorem proti nositelům odlišných názorů, nahrazením fungujícího tržního hospodářství direktivním řízením, destrukcí tradičních principů vlastnického práva, zneužíváním výchovy, vzdělávání, vědy a kultury k politickým a ideologickým účelům, bezohledným ničením přírody, a prohlašuje, že ve své další činnosti bude vycházet z tohoto zákona.

§ 1

(1) Komunistický režim a ti, kteří ho aktivně prosazovali,

- a) upíral občanům jakoukoliv možnost svobodného vyjádření politické vůle, nutil je skrývat své názory na situaci ve státě a společnosti a nutil je veřejně vyslovovat svůj souhlas i s tím, co považovali za lež nebo zločin, a to perzekucemi nebo hrozbou perzekucí vůči nim samotným, jejich rodinám a blízkým,
- b) systematicky a trvale porušoval lidská práva, přičemž zvláště závažným způsobem utlačoval některé politické, sociální a náboženské skupiny občanů,
- c) porušoval základní zásady demokratického právního státu, mezinárodní smlouvy i své vlastní zákony a prakticky tím postavil vůli a zájmy komunistické strany a jejich představitelů nad zákon,
- d) používal k perzekuci občanů všech mocenských nástrojů, a to zejména:
  - popravoval, vraždil je a žalářoval je ve věznicích a táborech nucených prací, při vyšetřování a v době žalářování vůči nim používal brutální metody včetně fyzického a psychického mučení a vystavování nelidským útrapám,
  - zbavoval je svévolně majetku a porušoval jejich vlastnická práva,
  - znemožňoval jim výkon zaměstnání, povolání nebo funkce a dosažení vyššího nebo odborného vzdělání,
  - zabraňoval jim svobodně vycestovat do zahraničí či vrátit se svobodně zpět,
  - povolával je k výkonu vojenské služby v Pomocných technických praporech a Technických praporech na neomezenou dobu,
- e) pro dosažení svých cílů neváhal páchat zločiny, umožňoval jejich beztrestné páčání a poskytoval neoprávněné výhody těm, kteří se na zločinech a perzekucích podíleli,
- f) spojil se s cizí mocností a od roku 1968 udržoval uvedený stav pomocí jejich okupačních vojsk.

(2) Za spáchané zločiny a další skutečnosti, uvedené v odstavci 1 jsou plně spoluodpovědní ti, kteří komunistický režim prosazovali jako funkcionáři, organizátoři a podněcovatelé v politické i ideologické oblasti.

§ 2

(1) Zejména pro skutečnosti uvedené v § 1 odst. 1 tohoto zákona byl režim založený na komunistické ideologii, který rozhodoval o řízení státu a osudech občanů v Československu od 25. února 1948 do 17. listopadu 1989, zločinný, nelegitimní a je zavrženíhodný.

(2) Komunistická strana Československa byla organizací zločinnou a zavrženíhodnou obdobně jako další organizace založené na její ideologii, které ve své činnosti směřovaly k potlačování lidských práv a demokratického systému.

§ 3

Odpor občanů proti tomuto režimu, který ať již jednotlivě či ve skupině na základě demokratického přesvědčení politického, náboženského či mravního projevovali odbojem nebo jinou činností nebo vědomě a veřejně vyjadřovali, na území státu i v zahraničí, a to i ve spojení s cizí demokratickou mocností, byl legitimní, spravedlivý, morálně oprávněný a je hodný úcty.

§ 4

Každý, kdo byl komunistickým režimem nespravedlivě postižen a perzekuován a nepodílel se na skutečnostech uvedených v § 1 odst. 1 tohoto zákona, si zaslouží účast a morální zadostiučinění.

§ 5

Do promlčecí lhůty trestných činů se nezapočítává doba od 25. února 1948 do 29. prosince 1989, pokud z politických důvodů neslučitelných se základními zásadami právního řádu demokratického státu nedošlo k pravomocnému odsouzení nebo zproštění obžaloby.

§ 6

Soud na návrh zruší či zmírní trest uložený za trestný čin, na který se nevztahuje rehabilitace podle zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění pozdějších předpisů, prokáže-li se během řízení, že jednání odsouzeného směřovalo k ochraně základních lidských a občanských práv a svobod ne zjevně nepřiměřenými prostředky. Pro účely tohoto řízení a následného odškodnění se přiměřeně použijí ustanovení § 4 a násl. zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci.

§ 7

Státní rehabilitační dluhopisy, vydané občanům, kteří mají nárok na odškodnění podle § 23 odst. 5 zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, jsou splatné do konce roku 1995.

§ 8

Vláda je zmocněna, aby nařízením napravila některé křivdy spáchané na odpůrcích komunistického režimu a na osobách, které byly postiženy jeho perzekucemi, v oblasti sociální, zdravotní a finanční.

§ 9

Tento zákon nabývá účinnosti dnem 1. srpna 1993.

Uhde v.r.

Havel v.r.

Klaus v.r.

Zdroj: Program ASPI verze 11 PRO WINDOWS, copyright ASPI, a.s. 2008,
vygenerováno 26. září 2008.

KONFEDERACE POLITICKÝCH VĚZŇŮ ČR

Škrétova 6, 120 00 Praha 2, tel. 224 230 608, fax: 224 230 593, e-mail: ustredi-kpv@volny.cz

---

V Praze dne 28.2. 2007

Rezoluce

kteřá byla schválena Radou KPV ČR, byla přečtena v den zahájení Festivalu Mene Tekel dne 19.2. 2007 v Senátu PČR a na ukončení festivalu dne 25.2. 2007 na Staroměstském náměstí na balkoně Paláce Kinských

My, občané demokratického státu České republiky, oddaní svobodě a právu, my, kteří jsme bojovali ve válce a ilegalitě proti zlomocným režimům nacismu a komunismu, my, kteří jsme prožili dlouhá léta v komunistických otrockých táborech a věznicích, utlačovaní a ponižovaní komunistickým násilnickým majestátem, chceme bránit právo a svobodu těžce a draze znovunabytou, a to všemi prostředky, protože je to naše svatá povinnost vůči příštím generacím. Chceme hájit naše právo na individualitu svobodného občana a lidská práva demokratické společnosti. Z tohoto místa u příležitosti výročí uchvácení moci komunistickou diktaturou v únoru roku 1948 a nastoupení bezohledné diktatury a krvavé třídní nenávisti komunistickým režimem

vyhlašujeme

svůj požadavek k ochraně svobody a práva a trvalého zajištění demokratických principů naší politiky.

Požadujeme,

aby se konečně politické a společenské reprezentace jednoznačně vyjádřily ke zločinné komunistické ideologii a zločinnému jednání komunistické strany, aby byla komunistická ideologie jednou provždy vyřazena z řad lidské slušné společnosti, aby komunistická strana byla zakázána ze zákona, jako je tomu v případě strany nacistické, aby politická a společenská reprezentace našeho státu se jednoznačně distancovala od všech forem a odstínů zamlžování komunistické odpovědnosti a omluv jednání komunistů, aby tyto postoje staly etickou normou, kde právo je spojeno s povinností a jednání každého občana s odpovědností

proto

Mene, mene, tekel ufarsin, tedy bude sečteno, zváženo a zlé skutky budou potrestány.

Za Konfederaci politických vězňů ČR
MUDr. Naděžda Kavalírová
předsedkyně

zdroj: URL:<[http:// www.kpv-cr.cz](http://www.kpv-cr.cz)>

PŘÍLOHA XI

SEZNAM POBOČEK KPV ČR

Číslo 01 — **BENEŠOV**

předseda: Otakar Nigrin, Benešov

Číslo 02 — **BEROUN**

předseda: Richard Wagner, Beroun 2

Číslo 03 — **BLANSKO — BOSKOVICE**

předseda: p. Hrubý, Skalice

Číslo 05 — **BRNO**

předseda: Zdeněk Janík, Brno

Číslo 06 — **BYSTRICE POD HOSTÝNEM**

předseda: Miloš Zajíček, Drahotuše

Číslo 07 — **ČESKÉ BUDĚJOVICE**

předseda: Jan Hajný, České Budějovice

Číslo 08 — **ČESKÁ LÍPA**

předseda: Josef Hejtmánek, Mimoň

Číslo 09 — **DĚČÍN**

předseda: MUDr. Hugo Engelhart

Číslo 10 — **DOMAŽLICE**

předseda: Josef Touš, Pocinovice

Číslo 11 — **BRUNTÁL**

předseda: František Fojtů

Číslo 12 — **HAVLÍČKŮV BROD**

předseda: Jaromír Stojan, Havlíčkův Brod

Číslo 13 — **HODONÍN**

předseda: Petr Vymyslický, Dolní Bojanovice

Číslo 14 — **HRADEC KRÁLOVÉ**

předseda: Zdeněk Kovařík

Číslo 15 — **PRAHA**

předseda: Ing. Mirko Šťastný

Číslo 16 — **CHEB**

předseda: Josef Jeřábek

Číslo 17 — **CHOMUTOV**

předseda: Jiří Zenáhlík, Chomutov

Číslo 18 — **TŘEBÍČ**

Jindřich Nahodil, Třebíč

Číslo 19 — **CHRUDIM**

předsedkyně: Růžena Popílková, Hrochův Týnec

Číslo 20 — **JABLONEC NAD NISOU**

předseda: Přemysl Červenka, Jablonec nad Nisou

Číslo 22 — **JIHLAVA**

předseda: Jaromír Rys, Jihlava

Číslo 23 — **KARLOVY VARY**

kontaktní osoba: Vlasta Preislerová

Číslo 24 — **HAVÍŘOV — KARVINÁ**

předseda: Bohumír Jakubják, Havířov

Číslo 25 — **KLADNO**

předseda: Jaroslav Holeček, Kladno

Číslo 26 — **KLATOVY**

předseda: František Wiendl, Klatovy

Číslo 27 — **KOLÍN**

předseda: René Trinkl, Český Brod

Číslo 29 — **JINDŘICHŮV HRADEC**

předsedkyně: Zdeňka Matuchová

Číslo 30 — **KUTNÁ HORA**

předseda: Antonín Jahoda

Číslo 31 — **LIBEREC**

předseda: Mgr. Otakar Raulím, Liberec 3

Číslo 32 — **LITOMĚŘICE**

předseda: Vladimír Chlupáč, Litoměřice

Číslo 34 — **LOUNY**

předseda: Rudolf Pihrt, Meziboří

Číslo 35 — **MĚLNÍK/KRALUPY NAD VLTAVOU**

předseda: Ladislav Hrdina, Kralupy nad Vltavou

Číslo 36 — **MLADÁ BOLESLAV**

předseda: Zdeněk Klíbr, Mladá Boleslav

Číslo 37 — **NÁCHOD**
předseda: Rudolf Macek, Náchod

Číslo 38 — **MOST**
předseda: Rudolf Pihrt, Meziboří

Číslo 40 — **NOVÝ JIČÍN**
předseda: Václav Hanzelka, Kopřivnice

Číslo 41 — **NOVÁ PAKA**
předsedkyně: Blanka Čílová, Nová Paka

Číslo 42 — **NYMBURK**
předseda: Antonín Fišera, Nymburk

Číslo 43 — **OLMOUC**
předseda: Milan Sehnal

Číslo 44 — **OPAVA**
předseda: Antonín Zelenka

Číslo 45 — **OSTRAVA**
předseda: Leo Žídek, Ostrava-Svinov

Číslo 46 — **PARDUBICE**
předseda: Josef Stejskal, Holice v Čechách

Číslo 47 — **PÍSEK**
předseda: Jaroslav Brodský, Písek

Číslo 48 — **PLZEŇ**
předseda: Stanislava Svobodová, Plzeň

Číslo 50 — **PROSTĚJOV**
předseda: Oldřich Netopil, Prostějov

Číslo 51 — **PŘEROV**
předseda: František Přeslička

Číslo 52 — **RAKOVNÍK**
předseda: Roman Erben

Číslo 53 — **PŘÍBRAM**
předseda: František Zahrádka, Příbram

Číslo 55 — **TURNOV—SEMILY**
předseda: Sergěj Solovjev, Turnov

Číslo 56 — **STRAKONICE**
předseda: Věra Kůlová, Strakonice

- Číslo 57 — **SOKOLOV**
předseda: Leo Mrozek, Královské Poříčí
- Číslo 58 — **ŠUMPERK**
předseda: Vlastimír Maier, Postřelmov
- Číslo 59 — **TÁBOR**
předseda: Miroslav Růžička, Tábor
- Číslo 60 — **TEPLICE**
předseda: Zdeněk Hrabec, Teplice
- Číslo 62 — **TRUTNOV**
předseda: Karel Joudal
- Číslo 63 — **UHERSKÉ HRADIŠTĚ**
předseda: Vladimír Drábek, Babice
- Číslo 65 — **ÚSTÍ NAD LABEM**
předseda: Otakar Zajíček, Ústí n. Labem
- Číslo 66 — **ÚSTÍ NAD ORLICÍ**
předsedkyně: Kamil Kovář
- Číslo 67 — **VSETÍN**
předseda: Milan Sedláček, Valašské Meziříčí
- Číslo 68 — **ZLÍN**
předseda: Husková Marie
- Číslo 69 — **ZNOJMO**
předseda: Jiří Achrer, Znojmo
- Číslo 70 — **ŽATEC**
předseda: Václav Hajný, Žatec
- Číslo 71 — **ŽDÁR NAD SÁZAVOU**
předseda: Vladimír Bláha, Nové Město na Moravě
- Číslo 72 — **RYCHNOV NAD KNĚŽNOU**
předseda: Jiří Krčmář
- Číslo 73 — **LITOMYŠL**
předseda: Jiří Kopřiva
- Číslo 74 — **FRÝDEK-MÍSTEK**
předseda: Oldřich Jež, Vratimov
- Číslo 75 — **VYŠKOV**
předseda: Bohumil Robeš

Číslo 76 — **KROMĚŘÍŽ**
předseda: Josef Dobroslávek

Číslo 78 — **BŘECLAV**
předseda: Cyril Michalica

Číslo 79 — **HRANICE**
předseda: Josef Čoček

Číslo 150 — **PRAHA**
předseda: Josef Podpěra, Praha

Zdroj: URL: <<http://www.kpv-cr.cz/?pid=146>>

PŘÍLOHA XII

SOUČASNÉ VEDENÍ KPV ČR (PŘEDSEDNICTVO KPV) ZVOLENÉ NA SNĚMU VE DNECH 16. – 17. ŘÍJNA 2007

Předseda

Naděžda Kavalírová

Místopředsedové

Jan Hajný

Zdeněk Kovařík

Jiří Málek

František Šedivý

Mirko Šťastný

Členové předsednictva

Čestmír Čejka

Ivan Kieslinger

Olga Konečná

Rudolf Macek

Milan Nerad

Josef Podpěra

Hubert Procházka

Otakar Raulím

Leo Žídek

Revizní komise

Anna Honová (předsedkyně komise)

Vlasta Zenáhlíková

Jaroslav Vaculín

Josef Suchomela

René Trinkl

Milena Blatná

Smírčí komise

Karel Plocek (předseda komise)

Josef Mrázek

Miroslav Růžička

Roman Sakmar

Petr Vymyslický

Zdroj: URL:< <http://www.kpv-cr.cz/?pid=135>>

PŘÍLOHA XIII

FOTOGRAFIE VNITŘNÍCH PROSTOR CHRUDIMSKÉ POBOČKY KPV ČR

Zdroj: Autorčin domácí archiv, vyfotografováno 25. května 2009

PŘÍLOHA XIV

**SEZNAM ČLENŮ CHRUDIMSKÉ POBOČKY KPV ČR
K ROKU 1993**

JMÉNO	ROD. ČÍSLO, DAT. NAROZENÍ	POČET MĚSÍCŮ VE VĚZENÍ	REHABILITACE	MÍSTO REHABILITACE
Adámek Jaroslav	380427415	26	285/90	Brno
Adámek František	201206096	31	424/90	Chrudim
Adámek František	16. 8. 1890	36	424/90	Chrudim
Bakeš František	60821088	126	19/90	Hradec Králové
Bakeš Jan	150927005	109	279/90	Hradec Králové
Bartuněk Ladislav	310614090	46	4/90	Hradec Králové
Beran Václav	100627088	24	514, 684/90	Chrudim
Beránek Václav	80820115	87	77/90	Hradec Králové
Bláha Oldřich	80731066	31	624/90	Chrudim
Blažek Josef	70826016	24	60/90	Hradec Králové
Bohatý Jan	41031019	52	77/90	Hradec Králové
Barták František	28.12.1913	55	77/90	Hradec Králové
Borovec Josef	280921015	31	642/90	Praha
Bořil František	181102954	21	874/90	Chrudim
Brázda Miroslav	260218053	93	4/90	Hradec Králové
Brouček Vladimír	230523071	37	5/90	Hradec Králové
Bulánek Pavel	220531017	95	77/90	Hradec Králové
Čejka Ladislav	210625129	39	321/90	Hradec Králové
Čejka Oldřich	300111042	29	321/90	Hradec Králové
Čermák František	21224092	66	363/90	Hradec Králové
Čermáková Anežka	28.3.1910	66	363/90	Hradec Králové
Černovský Josef	171008022	52	114/90	Hradec Králové
Černý Oldřich	260617117	157	462/90	Plzeň
Černý Zdeněk	310710059	37	215/90	Hradec Králové
Čmelíková Miroslava	226022078	6	30/91	Chrudim
Davídková Emílie	215919400	94	70/90	Hradec Králové
Doležal František	231211005	28	523/90	Chrudim
Doležal Ladislav	280605043	100	60/90	Hradec Králové
Doležalová Františka	305309106	49	224/90	Brno
Dostál František	120830109	7	424/90	Chrudim
Douda Josef	251114009	30	5/90	Hradec Králové
Drahoš Jindřich	251203069	65	280/90	Hradec Králové

Dušek Zdeněk	300521091	109	279/90	Hradec Králové
Eneš Jan	210523040	18	67/90	Ostrava
Founě Vladimír	15.5.1928	37	60/90	Hradec Králové
Franc František	120920020	12	13/90	Pardubice
Gregor Čeněk	4. 2. 1898	57	77/90	Hradec Králové
Gregor Karel	261208031	10	340/90	Chrudim
Haase Karol	26.2.1901	90	202/90	Bratislava
Haaseová Anna	95705083	24	202/90	Bratislava
Halamka Jan	150331024	12	340/90	Chrudim
Hanák František	70715022	75	77/90	Hradec Králové
Hausenblaseová Marie	95621110	152	1523/90	Praha
Hejduk František	20.12.1917	36	184/90	Chrudim
Hejduk Karel	270611097	8	201/90	Děčín
Hofmanová Marie	76124144	45	416/90	Hradec Králové
Holan Josef	221201043	66	361/90	Hradec Králové
Horník Stanislav	310202057	8	53/91	Obvodní soud Praha
Holas Karel	90116121	12	168/90	Chrudim
Hrubeš Vlastimil	61119097	9	235/90	Hradec Králové
Hesoun Jan	19.6.1913	36	503/90	Praha
Hyksa Bohumil	301116013	73	120/90	Nejvyšší soud Praha
Hývl Mirko	5.4.1924	40	5/90	Hradec Králové
Chmelík Josef	29. 1. 1892	20	430/90	Hradec Králové
Choutka Libor	250714036	15	60/90	Hradec Králové
Chvojka Josef	150514052	20	5/90	Hradec Králové
Chvojka Vladimír	310025092	100	5/90	Hradec Králové
Janoušek Eduard	130311078	21	430/90	Hradec Králové
Janoušková Marie	225605096	21	430/90	Hradec Králové
Kábele František	200103127	54	522/90	Hradec Králové
Kašpar Stanislav	290503040	86	280/90	Hradec Králové
Kavalír Josef	121011063	8	151/90	Chrudim
Kavalír Alois	13.5.1909	12	151/90	Chrudim
Klouček Karel	280820020	10	5/90	Hradec Králové
Koblížek Josef	71223096	94	258/90	Příbram
Konrád František	250927132	36	5/90	Hradec Králové
Kopecký Václav	4. 7. 1897	36	330/90	Chrudim
Kovář František	131231043	2	18/90	Svitavy
Král František	310403089	102	5/90	Hradec Králové
Kratochvíl Karel	280206091	24	808/90	Most
Kroupa Václav	130406103	56	625/90	Plzeň

Krušina Josef	14. 11. 1897	16	408/90	Hradec Králové
Kubata Ladislav	120610089	122	231/90	Příbram
Kumpán František	70509034	90	307/91	Krajský soud Praha
Kusý Lubomír	250627011	8	136/90	Chrudim
Kusý Karel	135902957	24	136/90	Chrudim
Laška Vratislav	330411030	2	428/90	Hradec Králové
Leníček Vladimír	160623058	24	258/91	Hradec Králové
Levínský Josef	230205130	36	536/90	Ústí nad Orlicí
Libert Karel	281003014	92	4/90	Hradec Králové
Lorenc Josef	160103065	17	492/90	Hradec Králové
Mach Václav	330410059	101	273/90	Ústí nad Labem
Malý Václav	220731108	22	364/90	Hradec Králové
Malá Květoslava	285223120	110	763/90	Městský soud Praha
Mareš Stanislav	11. 4. 1897	104	5/90	Hradec Králové
Matras Luděk	210930107	51	90/90	Příbram
Mikulecký Karel	20.6.1901	57	63/90	Hradec Králové
Mládek Miloslav	251119030	33	5/90	Hradec Králové
Modráček Alois	90408125	5	541/90	Chrudim
Myška Josef	15.6.1905	44	398/90	Hradec Králové
Myšková Anežka	14.7.1908	18	398/90	Hradec Králové
Navara Miloš	270803488	47	369/90	Tábor
Nedvěd Václav	260417132	48	8/91	Hradec Králové
Neuman Karel	90724957	13	483/90	Hradec Králové
Nevole Bohumil	150218060	72	4/90	Hradec Králové
Novák Josef	141207038	120	476/90	Hradec Králové
Novotný František	1.2.1916	27	370/90	Ústí nad Orlicí
Novotný Josef	24. 5. 1894	12	537/90	Chrudim
Odehnal Josef	300517088	67	280/90	Hradec Králové
Pantůček Josef	12. 12. 1892	16	272/90	Hradec Králové
Paseka Jindřich	280715091	80	86/90	Příbram
Pavlasová Anna	175220038	94	281/90	Ústí nad Labem
Pavlas Ladislav	81217090	13	378/90	Hradec Králové
Pešek Oldřich	200630022	21	272/90	Hradec Králové
Petrлік Jaroslav	150411103	10	138, 722/90	Chrudim
Petrлікová Stanislava	275506101	1	710/90	Chrudim
Picek Josef	91228117	54	17/90	Hradec Králové
Pilař Josef	17.10.1910	12	679/90	Chrudim
Pilný František	8.9.1910	66	341/90	Hradec Králové
Pokorný Josef	221210011	33	844/90	Městský soud Praha
Popp Miroslav	310120471	66	108/90	Ostrava

Popílek František	250618086	20	430/90	Hradec Králové
Popílková Růžena	286117105	18	430/90	Hradec Králové
Mejtský František	12.10.1901	20	430/90	Hradec Králové
Mejtská Růžena	24.4.1903	14	408/90	Hradec Králové
Požár Rudolf	17.4.1906	24	170/90	Ostrava
Lhotský Alois	25.9.1908	121	77/90	Hradec Králové
Stejskal Rudolf	16.3.1984	21	430/90	Hradec Králové
Prokeš Miloslav	311218075	31	310/90	Brno
Prokopec Roman	280606724	18	165/90	Ústí nad Labem
Pros Josef	140312088	102	361/90	Příbram
Pulda Bohumil	40921100	16	225/90	Mladá Boleslav
Radouš František	4. 9. 1899	25	337/90	Chrudim
Radoušová Růžena	65816141	6	336/90	Chrudim
Roztočil Josef	180211046	20	625/90	Chrudim
Pulpán Jaroslav	1.6.1908	31	115/90	Hradec Králové
Růžička Bohuslav	100401019	121	503/90	Městský soud Praha
Rykýř Rudolf	1.4.1913	120		
Rychnovský Václav	270901022	60	60/90	Hradec Králové
Řeháček Jaroslav	250611021	10	408/90	Hradec Králové
Řehák Josef	280207050	29	60/90	Hradec Králové
Řehák Václav	290721402	40	139/90	Ostrava
Říha Václav	230503121	14	408/90	Hradec Králové
Saifr Karel	101226025	70	335/90	Plzeň
Sedláček František	121124017	18	254/90	Písek
Severin Jaroslav	140407037	77	77/90	Hradec Králové
Sellák Josef	22.1.1902	11	115/90	Hradec Králové
Slavík František	7. 10. 1894	32	417/90	Tábor
Solil Stanislav	101204017	63	77/90	Hradec Králové
Soukup Karel	28. 8. 1897	156	215/90	České Budějovice
Soukupová Anna	9.6.1900	124	215/90	České Budějovice
Soukup Karel	9.1.1922	60	215/90	České Budějovice
Soukup Zdeněk	310526008	155	215/90	České Budějovice
Svatoň Rudolf	310919082	24	310/90	Brno
Stránský Jan	221022080	124		Bratislava
Stružinský Josef	081208100	23	248/90	Hradec Králové
Štírský Vladimír	12.1.1917	124	77/90	Hradec Králové
Svoboda Jan	13.1.1900	60	337/90	Třebíč
Svoboda Josef	10. 11. 1896	32		
Sýkora Josef	251125070	16	53/91	Obvodní soud Praha
Špaček Jan	140530104	66	27/91	Hradec Králové

Tlapák Karel	211017074	84	242/90	Brno
Tomášek Miroslav	301208027	69	5/90	Hradec Králové
Štěpánek Karel	320930007	42	478/90	Hradec Králové
Tomek Jiří	14.9.1925	75		
Vagenknecht Vladimír	250707066	125	503/90	Městský soud Praha
Vávra Josef	230208747	156	61/90	Brno
Velínský Vojtěch	280215028	87	65/90	Hradec Králové
Weber Richard	29.9.1904	65	363/90	Hradec Králové
Veselý Jan	22.6.1907	73	272/90	Hradec Králové
Veselík Ladislav	220528024	9	280/90	Hradec Králové
Vejvoda Miroslav	331020405	13	128/91	Brno
Viktorin Vlastimil	271112079	38	4/90	Hradec Králové
Víšek František	271023012	69	214/91	Hradec Králové
Vlasák Karel	230411025	125	503/90	Městský soud Praha
Vodička Jan	24.12.1901	72	77/90	Hradec Králové
Vojtěch Josef	140901122	72	114/90	Hradec Králové
Vyskočil Josef	15. 3. 1899	109	279/90	Hradec Králové
Zítko František	17.9.1912	124	19/90	Hradec Králové
Zítko František	1.12.1910	18	10/91	Hradec Králové
Zítko Josef	21.2.1907	10	115/90	Hradec Králové
Zelenka Antonín	981229083	107	273/90	Hradec Králové
Židek Václav	250627043	99	5/90	Hradec Králové
Sejtka František	3.12.1905	85	77/90	Hradec Králové
Vyskočil Jan	3.5.1904	110	279/90	Hradec Králové
Petr Jan	321023081	12	311/90	Plzeň
Bartáková Bohumila	30.5.1921	108	387/90	Plzeň
Časlavská Anna	295715107	9	272/90	Hradec Králové
Jank Bedřich	3.3.1921	142	281/90	Hradec Králové
Jelínková Marta	28.7.1910	83	503/90	Městský soud Praha
Kabrhel Alois	7. 6. 1899	124	77/90	Hradec Králové
Opočenský Václav	16.9.1907	32	296/90	Hradec Králové
Ryšavý Stanislav	10. 5. 1899	60	5/90	Hradec Králové
Hartman Jan	960428075	27	12/90	Hradec Králové
Pospíšil Jaroslav	8.1.1901	22	358/90	Hradec Králové
Chadimová Drahomíra	206117084	25		
Veselý Rudolf	29.6.1921	165	203/90	České Budějovice
Celar František	191227028	170		
Kubát Václav	60630103	8		vyšetřovací vazba
Boháč Josef	170105064	12	9/90	Svitavy

Chour Jiří	1.8.1909	108	77/90	Hradec Králové
Vostřel František	270922037	4	68/90	Chrudim
Slejškova Žofie	225115493	10		Ústí nad Labem
Andrusiv Otakar	230117099	25	4/90	Hradec Králové
Hajzl Jilji	90708094	18	619/90	Chrudim
Klaus Josef	30.1.1908	20	545/90	Chrudim
Novotný Josef	40328095	61	589, 618/90	Chrudim
Novák Jaroslav	100122128	10	156/90	Chrudim
Linhart Arnošt	19.3.1916	6	351, 352/90	Chrudim
Kučera Bedřich	5.3.1907	6	477/90	Chrudim
Kratochvíl Bohumil	320220430	6		
Hronek František	300505103	6		
Stehno Jaroslav	40715123	3		
Kubelka Josef	101204126	5	506/90	Chrudim
Kopecký František	91205122	36		
Horák Václav	160618038	7		
Prokop Ladislav	91116078	55		
Vrabec Václav	10.5.1905	37		
Moudrý Silvestr	13.12.1921	8		
Pánek Miroslav	201027056	10		
Kocour Jan	20.4.1921	10		
Kocourová Jiřina	235722084	10		
Letáková Emílie	20.9.1900	31	296/90	Hradec Králové
Leták Josef	3.2.1901	31	296/90	Hradec Králové
Malý Jan	12.5.1926	60		
Nimra František	2.12. 1886	36	50/90	Hradec Králové
Mlejnek Jan	20. 1. 1896	6	529/90	Chrudim
Nekvinda Josef	70311071	24		Ústí nad Orlicí
Nekvindová M.		18		Ústí nad Orlicí
Roušar Jaroslav	5.4.1910	6	853/90	Chrudim
Šotola Josef	12.2.1910	6	533/90	Chrudim
Šnopl Vincenc	27. 4. 1889	6	501/90	Chrudim
Pekař Josef	8.7.1907	12	524, 480/90	Chrudim

Zdroj: Archiv Konfederace politických vězňů pobočka Chrudim (dále jen KA Chrudim), složka Stanovy

SEZNAM ČLENŮ CHRUDIMSKÉ POBOČKY KPV ČR 2009

jméno	Statut³⁸⁴
Bakešová Marie	P
Bartůněk Ladislav	M
Beránek Václav	P
Bláhová Eva	P
Borovcová Marie	M
Brázdová Marie	P
Brouček Vladimír	M
Černá Anna	P
Davídková Emílie	M
Doležalová Drahoslava	P
Doležalová Františka	M
Doležalová Marie	P
Douda Josef	M
Founěová Filoména	P
Fraňková Věra	P
Holan Josef	M
Horník Stanislav	M
Hyksová Marie	P
Hývlová Milada	P
Choutková Olga	P
Chvojka Vladimír	M
Jančárová Blažena	P
Jehličková Radmila	P
Jiráčková Renata	P
Kličková Bohumila	P
Konrád František	M
Kopecký Václav	P
Koulová Jitka	P
Král František	M
Laška Vratislav	M
Mach Václav	M
Machačová Miroslava	P
Nedvěd Václav	M
Neumannová Anna	P
Novotná Jiřina	P
Odehnal Josef	M
Petrlík Jaroslav	P

³⁸⁴ Statutem je zde myšleno rozdělení jednotlivých členů chrudimské pobočky na politické vězně, vdovy po nich a jejich manželky či rodinné příslušníky.

Vysvětlivky: M – mukl (politický vězeň), P – pozůstalý, R – rodinný příslušník

Petrlíková Jaroslava	M
Pilná Věra	P
Pokorný Josef	M
Popílek František	M
Popílková Růžena	M
Prokeš Miloslav	M
Prokešová Marie	R
Roušar Milan	P
Rychnovský Václav	M
Říhová Marie	P
Sejtko František	P
Severinová Ludmila	P
Svatoň Rudolf	M
Sýkora Josef	M
Šmídová Marie	P
Tlapák Karel	M
Tomášková Růžena	P
Tréglová Jiřina	P
Vejvoda Miloslav	M
Velinský Vojtěch	M
Veselá Olga	P
Veselá Vladimíra	P
Veselý Jiří	P
Víšek František	M
Vlčková Eliška	P
Vyskočil Jaromír	P
Zitko Miloslav	P

Zdroj: Archiv KPV ČR okresní pobočka č. 19 Chrudim (KA Chrudim).

**FOTOGRAFIE ZE „ZÁJEZDU“ CHRUDIMSKÉ POBOČKY KPV ČR
– LÁNY 2008**

Zdroj: Autorčin domácí archiv, Lány 2008 – položení věnce na rodinnou hrobku Masaryků

Zdroj: Autorčin domácí archiv, Lány 2008 – členové chrudimské pobočky KPV ČR u hrobu TGM: zleva – Miloslav Prokeš, Růžena Tomášková, Růžena Popílková, Hana Truncová, Ladislav Bartůněk, páter Josef Němec († 2008), Vojtěch Velínský, František Král a Miroslav Tomášek († 2009)

PŘÍLOHA XVII

FOTOGRAFIE ZDENĚKA DUŠKA A JEHO PŘIHLÁŠKA DO KPV ČR

PŘIHLÁŠKA do KONFEDERACE POLITICKÝCH VĚZŇŮ ČESKOSLOVENSKA

1./ ÚDAJE VĚZNĚNÉHO:
jméno a příjmení: **D U Š E K Zdeněk** ..... rozená: .....
narozen **21.5.1930** ..... rodné číslo: **300 521 091** ..... úmrtí dne: .....
přesná adresa: **Brückovy 23 mlýn 53834 Rosice** ..... telefon: **981247** .....
stav: **zamestnaný** ..... zaměstnání: **účetník** ..... zaměstnavatel: .....

2./ REHABILITACE:
vydaná soudem **Ružný v Hradci Králové** Rt čís.: **279/90 HK** .....
číslo jednací: **Správy Šboru nápravné výchovy při Ministerstvu spravedlnosti ČR**
v Praze o době vazby a výkonu trestu: 2187/1332-927/90 .....
Nový důchod přiznán dne: **1.7.1990** ..... ve výši Kčs **2.800,-** .....
Vaše žádost o odškodnění je u min.spravedlnosti vedena pod čís.: **RO** .....
PŮVODNÍ ROZSUDEK: **20.4.1957** ..... souzen dne: ..... soudem: .....

3./ v ..... Spis.zn.Rozsudku ..... výše trestu .....
výkon trestu: vypiš postupně všechny věznice a ostatní místa od ..... do .....
..... propuštěn dne: **11.5.1960** .....
Pracovní úraz či případné úmrtí ve výkonu trestu: kdy a kde či příčina úmrtí:
.....
.....
TNP či PTF: .....

./ Účast v protifašistickém odboji: kdy, kde a jak .....
.....
Obvodní lékař: jméno **MUDr. Slavomír** ..... obvod: **Chrudim a Chrudimsko** .....
POZŮSTATÍ:
./ manžel, manželka: ..... rodné číslo: .....
adresa: .....
děti či sourozenci: jméno ..... rodné číslo: .....
adresa: ..... povolání: .....
děti či sourozenci: jméno ..... rodné číslo: .....
adresa: ..... povolání: .....

Potvrzuji, že jsem nikdy vědomě nepřijal žádný závazek spolupráce/konfidenství s STB či jinou složkou komunistického režimu; nebyl jsem členem: KSC; Pomocné stráže VB; Lidových milic či jiné represivní složky komunistické totality.
Všechny jiné potřebné údaje uveďte v příloze! Vlastnoruční podpis:
Zdeněk Dušek

Zdroj: Archiv Konfederace politických vězňů ČR pobočka č. 19 Chrudim (dále jen KA Chrudim), složka Dušek Zdeněk

TEXT PROTİKOMUNISTICKÉHO LETÁKU DRAZÍ OBČANÉ

Drazí občané,

Přicházíme k Vám v době, kdy oslavujeme páté výročí osvobození naší republiky z pout nesvobody a nadvlády fašismu a nacismu.

Pět let již uplynulo od té doby, kdy v pražských ulicích umírali naši bratři a sestry na barikádách.

Pět let uplynulo od té doby, kdy spojenecké armády porazily poslední zbytky fašismu a kdy naší vlasti zasvítilo opět slunce svobody, kdy se nám opět vrátil klid a mír a naděje na lepší zítřek. Tehdy si mohl každý z nás bez obav říci dnes jsem svobodný, dnes máme opravdovou demokracii.

Celá Praha a s ní celá republika jásala a radovala se z dobytého vítězství. Vyvrcholením naší radosti byl návrat našeho presidenta Dr. Edvarda Beneše s jeho chotí. Tehdy nám pan prezident ve svém projevu pravil: Češi a Slováci znovu vstávají k novému velikému vzmachu, práci a životu, aby v duchu svých národních tradic a v duchu své veliké historie začali nový požehnaný život za nové ideály, za nové vznešené hodnoty a za nové lidství, lidství lepší, dokonalejší, krásnější lidství, jak je chápal a hlásal Masaryk.

Tenkrát si celá republika včetně komunistů vzala tato slova jako za náš hlavní a jediný cíl. A také celá republika se snažila tato slova přivést ve skutek. Ale ani ne za celý rok od revoluce, v květnu 1946, kdy komunisté získali ve volbách asi 40% hlasů již tehdy bylo po demokracii. Již tenkrát se komunisté snažili prosazovat svoje komunistické požadavky a vůbec chtěli jenom oni sami rozhodovat o osudu našeho lidu. A jak dopadli ti, kteří řídíce se přáním většiny našeho lidu a postavili se komunistům na odpor? Konečně to jste sami poznali v únoru 1948. Tehdy, když komunisté věděli, že svoji moc a posice si neudrží v budoucích volbách, připravovali puč a násilím se zmocnili moci v naší republice. Tehdy byl také definitivní konec naší demokracie.

Toho si byli vědomi nejen všichni občané naší republiky, ale i sami komunisté a přesto bez nejmenšího studu hlásali světu, že to jsou právě oni, kteří přinášejí lidstvu svobodu, demokracii a socialism. Zvláště se jim zalíbil socialism, a nyní ho mají plnou hubu. Ovšem forma, kterou oni svoji vládu provozují nemá naprosto nic společného se socialismem. Jak mohou vytvořit socialism, beztřídní společnost, kde není vykořisťován člověk člověkem – když oni sami vytvářejí nové kasty a bez nejmenšího studu vykořisťují naše pracující do posledních zbytků jejich sil.

Proto se dnes k Vám občané obracíme, abyste se nedali zmást jejich propagandou a abyste nevěřili tomu, že chtějí vybudovat lepší svět, že oni chtějí mír, poněvadž již sama metoda, kterou svoji vládu provozují, nesmí nikdy zvítězit. Nezapomínejte, že diktatura a nesvoboda, která je nyní, nebude trvati věčně. Vždyť zač bojoval Masaryk, kdy by byl ten požehnaný život a nové lidství, to krásnější lidství, které on hlásal a učil.

Proto drazí občané nikdy n e z t r á c e j t e víru v demokracii a svobodu. Pamatujte vždy na Masarykova slova Pravda vítězí. A pravda je na naší straně, na straně, která chce demokracii a svobodu, straně která se řídí Masarykovým Ježíš a ne Ceasar.

Zdroj: Kopie protikomunistického letáku Drazí občané. In: KA Chrudim, složka Dušek Zdeněk.

PŘÍLOHA XIX

FOTOGRAFIE RŮŽENY POPÍLKOVÉ A JEJÍ PŘIHLÁŠKA DO KPV ČR

P Ř I H L Á Š K A do KONFEDERACE POLITICKÝCH VĚZŇŮ ČESKOSLOVENSKA

1./ ÚDAJE VĚZNĚNÉHO:
 jméno a příjmení: Popílková Růžena rozená: Mojtská
 narozen 17.11.1928 rodné číslo: 286 117 105 úmrtí dne: .....

přesná adresa: Uradny, č. 9, 2. kral. kvart. telefon: 92 12 69
 stav: vdava zaměstnání: domácnost zaměstnavatel: .....

REHABILITACE:
 vydaná soudem ..... v ..... Rt čís.: 430/90

2./ číslo jednací: Správy Sboru nápravné výchovy při Ministerstvu spravedlnosti ČR
v Praze o době vazby a výkonu trestu: 2187/6153/9295-91
 Nový důchod přiznán dne: 1. 7. 1991 ve výši Kčs 2.035
 Vaše žádost o odškodnění je u min. spravedlnosti vedena pod čís.: RO 10673/91/84

PŮVODNÍ ROZSUDEK:
 zatčen dne: 7.11.1958 souzen dne: 16.2.1959 soudem: Okresní soud v Pardubicích

3./ v ..... Spis.zn. Rozsudku ..... výše trestu: 4 roky
 výkon trestu: vypiš postupně všechny věznice a ostatní místa od ..... do.....
Pardubice, Pankov, Bary
 propuštěn dne: 9. 5. 1960
 Pracovní úraz či případné úmrtí ve výkonu trestu: kdy a kde či příčina úmrtí:
 .....

TNP či PTP: .....

4./ Účast v protifašistickém odboji: kdy, kde a jak .....

Obvodní lékař: jméno ..... obvod: .....

POZŮSTALÍ:
 5./ manžel, manželka: ..... rodné číslo: .....

adresa: .....

děti či sourozenci: jméno ..... rodné číslo: .....

adresa: ..... povolání: .....

děti či sourozenci: jméno ..... rodné číslo: .....

adresa: ..... povolání: .....

Potvrzuji, že jsem nikdy vědomě nepřijal žádný závazek spolupráce/konfidenství s STB či jinou složkou komunistického režimu; nebyl jsem členem KSČ; Pomocné stráže VB; Lidových milic či jiné represivní složky komunistické totality.

Všechny jiné potřebné údaje uveďte v příloze! Vlastnoruční podpis:
Popílková Růžena

Zdroj: KA Chrudim, složka Popílková Růžena

PŘÍLOHA XX

FOTOGRAFIE MILOSLAVA PROKEŠE A JEHO PŘIHLÁŠKA DO KPV ČR

PŘIHLÁŠKA DO KONFEDERACE POLITICKÝCH VĚZŇŮ ČESKOSLOVENSKA

Jméno a příjmení: *Miloslav Prokeš*

/V případě změny jména uveďte též Vaše jméno v době věznění./

Adresa bydliště: *Čs. armády 475 Chrudim IV*

Rodné číslo: *31.12.18./075* Datum narození: *18.12.1931*

Odsouzen podle /uveďte zákon a §/: *231 z 78 valazpoda*

Odsouzen k trestu: *Pět let*

Název a sídlo soudu: *Státní sou - Brno*

Spisová značka, název skupiny a datum rozsudku: *Jednací číslo 1 TS 4 112/57*

Název skupiny: *T. Titov (žalobci a spol.)*

Datum rozsudku: *9.2.1952*

Věznění od - do, kde všude a v jakém pracovním zařazení:

od 18. června 1951 do 20. ledna 1954

od 18. června do 18. února 1952 vyřetřovací a soudní vazba (Brno Přátel

Brno Orl., Znojmo, Brno Čajk.)

od 18. února 1952 do 10. ledna 1954 Jp. čtrnáctidobá doba

Utrpění občanská újma: *Napolehlé onemocnění ve vězení - dle lékařské zprávy*

Újma na zdraví - a/ ve vězení *1. srpna roku 1953 mo. DU Pokop, jsem*

procházel reumatickou horečkou. Absolutně jsem si ovšem nikdy nenechal

avšak v období věznění

b/ nucenou práci po propuštění

Současné sociální a zdravotní potřeby:

Číslo důchodového výměru:

Členství v K 231 a kde: *Chrudim*

Účast v protifašistickém odboji, jak a kde:

/V případě, že se Vám údaje nevejdou do některé z rubrik, uveďte je v příloze/.

Zdroj: KA Chrudim, složka Prokeš Miloslav.

PŘÍLOHA XXI

FOTOGRAFIE MILOSLAVA VEJVODY A JEHO PŘIHLÁŠKA DO KPV ČR

P Ř I H L Á Š K A do KONFEDERACE POLITICKÝCH VĚZŇŮ ČESKOSLOVENSKA

1./ ÚDAJE VĚZNĚNÉHO:
jméno a příjmení: Vejvoda Miloslav rozená: .....
naroden 20.10.1903 rodné číslo: 331 020 405 úmrtí dne: .....
přesná adresa: Chrudimská 91 PRACHOVICE telefon: 93299
stav: vdovec zaměstnání: technička zaměstnavatel: CEVA PRACHOVICE

REHABILITACE:
vydaná soudem: Krajčův soud v Proně Rt čís.: 128/91

2./ číslo jednací: Správy Sboru nápravné výchovy při Ministerstvu spravedlnosti ČR
v Praze o době vazby a výkonu trestu: 21871/23.264/53-91

Nový důchod přiznán dne: ..... ve výši Kčs .....
Vaše žádost o odškodnění je u min.spravedlnosti vedena pod čís.:RO .....

PŮVODNÍ ROZSUDEK:
zatčen dne: 2.4.1954 souzen dne: 24.6.1954 soudem Krajčův soud

3./ v Proně Spis.zn.Rozsudku T25/54 výše trestu 20 + 3 let vězení
výkon trestu: vypiš postupně všechny věznice a ostatní místa od 2.4.54 do 24.6.54
Bono Orli - Cel. 2.4.54, Jáchymov, tato
Stratopltuk, nochta Bartova propuštěn dne: 2.5.1955

Pracovní úraz či případné úmrtí ve výkonu trestu: kdy a kde či příčina úmrtí:
.....
.....

TNP či PTF: Horní Harbort - Stratopltuk

4./ Účast v protifašistickém odboji: kdy, kde a jak .....

Obvodní lékař: jméno ..... obvod: Prachovice

POZŮSTALÍ:
i./ manžel, manželka: penzion rodné číslo: .....
adresa: .....

děti či sourozenci: jméno Miloslav Vejvoda rodné číslo: 541015/
adresa: Chrudim - 9.květná č.79 povolání: řidič

děti či sourozenci: jméno Marie, Eliška, mladá rodné číslo: .....
adresa: ..... povolání: .....

Potvrzuji, že jsem nikdy vědomě nepřijal žádný závazek spolupráce/konfidenstv
s STB či jinou složkou komunistického režimu; nebyl jsem členem:KSC; Pomocné
stráže VB; Lidových milicí či jiné represivní složky komunistické totality.

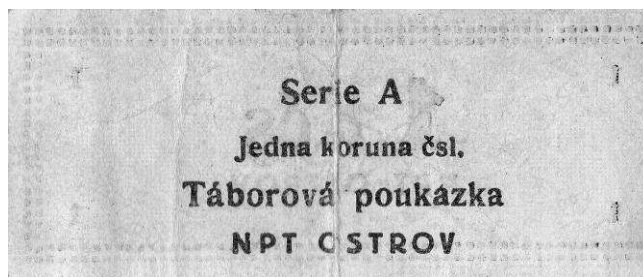
Všechny jiné potřebné údaje uveďte v příloze! Vlastnoruční podpis:

Zdroj: KA Chrudim, složka Vejvoda Miloslav

TZV. LÁGROVÉ PENÍZE (tábor Svatopluk)

Lícová strana peněz, kterými se platilo v nápravném pracovním táboře Svatopluk na Jáchymovsku (skutečná velikost)

Rubová strana peněz, kterými se platilo v nápravném pracovním táboře Svatopluk na Jáchymovsku (skutečná velikost)

Zdroj: Domácí archív Miloslava Vejvody

FOTOGRAFIE LADISLAVA BARTŮŇKA A JEHO PŘIHLÁŠKA DO KPV ČR

PŘIHLÁŠKA do KONFEDERACE POLITICKÝCH VĚZŇŮ ČESKOSLOVENSKA

1/ ÚDAJE VĚZNĚNĚHO: **BARTŮŇEK Ladislav**
jméno a příjmení: ..... rozená: .....
narozen 14. 6. 1931... rodné číslo: 310 614 090..... úmrtí dne: .....
přesná adresa: SKUTEC - Lázeň 71..... telefon: Hlinsko 51.348
stav: ženatý..... zaměstnání: důchodec zaměstnavatel: .....
REHABILITACE:
vydaná soudem Krajským... v Hradci Králové..... Rt čís.: 4/90 HK
1/ číslo jednací: Správy Sboru nápravné výchovy při Ministerstvu spravedlnosti ČR
v Praze o době vazby a výkonu trestu: 2187/4319/1928/90
Nový důchod přiznán dne: od 14. 6. 1991..... ve výši Kčs 3.411,-
Vaše žádost o odškodnění je u min. spravedlnosti vedena pod čís.: BO 4653/91
PŮVODNÍ ROZSUDEK: 23. 7. 1952... souzen dne 28. 29. 11. 52 soudem Plátním soudem
zatčen dne: .....
1/ v Praze..... Spis. zn. Rozsudku č. j. 5 T. I. 90/52..... výše trestu 6 roků
výkon trestu: vypiš postupně všechny věznice a ostatní místa od ..... do.....
od 23. 7. 52 do 29. 11. 52 věznic Chrudim - výš. věz. a soud
od 30. 11. 52 do 1. 3. 53 věz. Čáslav - věz. a soud
od 2. 3. 53 do 19. 11. 55 věz. Jáchymovské doly - věz. a soud
propuštěn dne: 29. 11. 1955
Pracovní úraz či případné úmrtí ve výkonu trestu: kdy a kde či příčina úmrtí:
odpadá
TNP či PTF: .....
1/ Účast v protifašistickém odboji: kdy, kde a jak .....
Obvodní lékař: jméno ..... obvod: .....
POZŮSTATÍ:
1/ manžel, manželka: ..... rodné číslo: .....
adresa: .....
děti či sourozenci: jméno ..... rodné číslo: .....
adresa: ..... povolání: .....
děti či sourozenci: jméno ..... rodné číslo: .....
adresa: ..... povolání: .....
Potvrzuji, že jsem nikdy vědomě nepřijal žádný závazek spolupráce/konfidenst
s STB či jinou složkou komunistického režimu; nebyl jsem členem: KSC; Pomocné
stráže VB; Lidových milicí či jiné represivní složky komunistické totality.
Všechny jiné potřebné údaje uveďte v příloze! Vlastnoruční podpis:

Zdroj: KA Chrudim, složka Bartůňek Ladislav

Konfederace politických vězňů Vás zve na setkání všech demokratů zdravé mysli!

**Vstup
zdarma!**

PRVNÍ MÁJ

BEZ KOMUNISTŮ A NIKDY JINAK

Letná '06

Dopoledne:

- prvomájový průvod
- Asociace soukromých zemědělců
- program pro děti
- Skaut a Junák
- Sokol i Orel
- divadlo, výstavy, filmy
- „Hyde Park“
- předvolební trénink
- mapa lágrů ČSSR
- tvůrčí dílny
- občerstvení

Odpoledne: Megakonzert

**Hana Hegerová
Aneta Langerová
Ivan Hlas, Bůhví
Laura a její tygři
Hudba Praha, Skyline
Děda Mládek Illegal Band**

Večer:

hudební maratón v klubu Abaton

- Ziggy Horváth & SJB
- Obří broskev
- Kapela snoo
- The Depth (UK)
- Echt!
- Workshop
- 05 & Radeček
- Vertigo Quintet

1. 5. 2006, Praha – Letenská pláň, od 10 hodin

Více Informací na www.kpv-cr.cz nebo www.dekomunizace.cz

MEMORANDUM ŠVÉDSKÉHO EUROPOSLANCE GORANA LINDBLADA
„POTŘEBA MEZINÁRODNĚ ZAVRHNOUT ZLOČINY TOTALITNÍCH
KOMUNISTICKÝCH REŽIMŮ“

Shrnutí

Totalitní komunistické režimy, které v minulém století vládly v centrální a východní Evropě a které jsou v několika zemích světa ještě u moci, byly bez výjimky charakterizovány masivním porušováním lidských práv.

Parlamentní shromáždění je názoru, že povědomí veřejnosti o zločinech spáchaných totalitními komunistickými režimy je velmi nízké.

Tento fakt vyjadřuje porušování lidských práv. Vyzýváme všechny komunistické či postkomunistické strany v členských státech, které to zatím neudělaly, aby přehodnotily historii komunismu a svou vlastní minulosti, aby se jasně distancovaly se od zločinům jichž se dopustily totalitní komunistické režimy a aby je jednoznačně odsoudily.

Proto je nutné, aby výbor ministrů připravil výbor složený z nezávislých odborníků. Úlohou výboru bude sběr a vyhodnocení informací a legislativy, kteří se vztahuje k porušování lidských práv v různých totalitních komunistických režimech a přijímat oficiální vyjádření, vztahující se k mezinárodnímu odsouzení zločinů, jichž se dopustily totalitní komunistické režimy.

Shromáždění vyzývá radu evropských členských států, které byly postiženy totalitními komunistickými režimy, aby zavedly pamětní den obětem těchto režimů a aby zakládaly muzea, která tyto zločiny dokumentují.

I. Návrh rezoluce

1. Parlamentní shromáždění se odvolává na své Rozhodnutí 1096 (1996) , rozebírající dědictví bývalých komunistických totalitních systémů.
2. *Totalitní komunistické režimy, které vládly v střední a východní Evropě v minulém století, a které jsou ještě u moci v několika zemích na světě, byly bez výjimky charakterizovány masivním porušováním lidských práv. Porušování práv se lišila v závislosti na kultuře, zemi a historickém období. Zahrnovala individuální i kolektivní vraždy a popravy, smrt v koncentračních táborech, hladovění, deportaci, mučení, otrocké práce a jiné formy masového fyzického teroru.*
3. Zločiny byly ospravedlňovány teorií třídního boje a principem diktatury proletariátu. Lidé, kteří byli shledáni jako škodliví pro budování nové společnosti byli „eliminováni“ a byli nepřáteli totalitních komunistických režimů. Znační množství obětí v každé takové zemi bylo z řad vlastního národa. To byl případ zvláště bývalého SSSR.
4. Shromáždění zjišťuje, že, navzdory zločinům totalitních komunistických režimů, některé evropské komunistické strany přispěly k dosažení demokracie.
5. Po pádu totalitních komunistických režimů v střední a východní Evropě nenásledovalo vždy vyšetřování zločinů, které tyto režimy spáchaly. Navíc, pachatelé těchto zločinů nebyli povoláni před mezinárodní tribunál tak, jak se to stalo v případě zločinů spáchaných ve jménu národního socialismu (nacismu).
6. Důsledkem je nízké povědomí veřejnosti o zločinech spáchaných totalitními komunistickými režimy. Komunistické strany jsou v některých zemích legální a aktivní,

dokonce i když se v některých případech nedistancovaly od zločinů, které totalitní komunistické režimy spáchaly v minulosti.

7. Shromáždění je přesvědčeno, že povědomí o historii je jeden z předpokladů k tomu, aby bylo možné se v budoucnosti podobným zločinům vyhnout. Navíc, morální vyhodnocení a zavržení zločinů hraje důležitou roli ve vzdělávání mladé generace. Jasný postoj mezinárodního společenství k minulosti se může stát odkazem pro jejich budoucí činnost.

8. Shromáždění věří, že ty oběti zločinů, jichž se dopustily totalitní komunistické režimy, které jsou ještě živé či rodiny obětí, si zasloužit soucit, porozumění a pochopení jejich utrpení.

9. Totalitní komunistické režimy jsou některých zemích světa stále aktivní a nepřestávají páchat zločiny. Národní zájmy by neměly bránit zemím v kritice současných totalitních komunistických režimů. Shromáždění silně odsuzuje veškerá porušování lidských práv.

10. Debaty, které se doposud konaly v některých členských státech na národní úrovni, nemohou dopustit, aby mezinárodní společenství nevyjádřilo jasný postoj ke zločinům, jichž se dopustily totalitní komunistické režimy. Je jejich morální povinností učinit tak bez jakéhokoli dalšího prodlení.

11. Rada Evropy je pro takovou debatu na mezinárodní úrovni vhodným místem. Jejími členy jsou všechny bývalé evropské komunistické země, s výjimkou Běloruska. Ochrana lidských práv a dodržování zákonů jsou základními hodnotami, na nichž jsou založeny.

12. Proto parlamentní shromáždění silně odsuzuje masivní porušování lidských práv, jehož se dopouštěly totalitní komunistické režimy. Vyjadřuje rovněž soucit, porozumění a uznání obětem těchto zločinů.

13. Parlamentní shromáždění vyzývá všechny komunisty a postkomunistické strany v členských státech, které doposud nepřehodnotily historii komunismu a svou vlastní minulost, aby se jasně distancovaly od zločinů, jichž se dopustily totalitní komunistické režimy a jednoznačně je odsoudily.

14. Shromáždění věří, že tento jasný postoj mezinárodního společenství připraví cestu k dalšímu smíření. Navíc tento počín povzbudí historiky na celém světě k pokračování výzkumů, jejichž cílem je ověřit děje, které se staly.

II. Návrh doporučení

1. Parlamentní shromáždění se odvolává na své Rozhodnutí 1096 (1996) o nutnosti rozboru dědictví bývalého komunistických totalitních systémů a k rozhodnutí ... (2006) o potřebě mezinárodního zavržení zločinů totalitních komunistických režimů.

2. *Shromáždění je názoru, že existuje naléhavá potřeba hluboké a vyčerpávající mezinárodní debaty o zločinech, spáchaných totalitními komunistickými režimy s postojem soucítícím, chápajícím a uznávajícím všechny, kteří byli těmito zločiny postiženi.*

3. Rada Evropy je organizace, která se zasazuje za roli práva a ochranu lidských práv, a zaujímá jasný postoj ke zločinům spáchaných totalitními komunistickými režimy.

4. Proto, shromáždění žádá radu ministrů, aby:

- 4.1. připravila výbor složený z nezávislých odborníků, jejichž úlohou bude sběr a vyhodnocení informací a legislativy, vztahující se k porušování lidských práv v různých totalitních komunistických režimech;
- 4.2. přijala oficiální prohlášení o mezinárodním odsouzení zločinů, jichž se dopustily totalitní komunistické režimy a vyjádřila soucit, porozumění a uznání obětem, bez ohledu na jejich národnost;
- 4.3. zahájila veřejnou informační kampaň o zločinech, jichž se dopustily totalitní komunistické režimy na evropské úrovni;
- 4.4. zorganizovala mezinárodní konferenci o zločinech, jichž se dopustily totalitní

- komunistické režimy, za účasti zástupců vlád, poslanci, akademici, experti a nevládní organizace;
- 4.5. vyzvala Radu evropských členských států, ve kterých byly totalitní komunistické vládní systémy, k:
- 4.5.1. založení výborů, složených z nezávislých odborníků, jichž úlohou bude sběr a vyhodnocení informací a legislativy, vztahující se k porušování lidských práv v různých totalitních komunistických režimech na národní úrovni s výhledem na úzkou spolupráci s Radou evropské odborné komise;
  - 4.5.2. revize národní legislativy s ohledem na nutnost vypracovat ji tak, aby plně vyhovovala doporučení výboru Rady ministrů Rec(2000)13 o evropské politice přístupu k archívům;
  - 4.5.3. zahájení národní informační kampaně o zločinech spáchaných ve jménu komunistické ideologie, včetně revize učebnic, zavedení pamětního dne obětí komunismu a zakládání muzeí;
  - 4.5.4. povzbuzení místní samosprávy ke stavbě pomníků, jako poctě obětem totalitních skomunistických režimů.

III. Memorandum pana Lindblada k vysvětlení

1. Úvod

1. Pád komunistických režimů ve státech střední a východní Evropy na počátku 90. let dvacátého století vyvolalo četné diskuse o politickém a právním hodnocení činů a zločinů, spáchaných ve jménu komunistické ideologie. Zodpovědnost pachatelů a jejich možné stíhání se stala tématem. Ve všech bývalých komunistických zemích se vedly národní debaty na toto téma a v několika zemích byly schváleny „dekomunizační“ a/nebo lustrační zákony.
2. Ve všech zainteresovaných zemích byla tato otázka považována za část širšího procesu demontáže bývalého systému a přechodu k demokracii. Byla vnímána jako vnitřní záležitost jednotlivých zemí. Mezinárodní společenství, zvláště Rada Evropy, se zaměřovalo na prevenci možného porušení lidských práv.
3. V tomto duchu byly vypracovány dvě zprávy Parlamentního shromáždění o demontáži komunistických totalitních systémů. Zprávy byly zpracovány panem Espersenem a panem Severinem na žádost výboru pro záležitosti práva a lidská práva v letech 1995 a 1996. První z nich byla předána po debatě ve shromáždění zpět výboru, druhá zpráva vyústila v přijetí **Rozhodnutí 1096 (1996)**.
4. *Doposud se nicméně, ani rada Evropy ani jiné mezinárodní nevládní organizace neujaly úkolu všeobecně vyhodnotit komunistické režimy, seriózně diskutovat no zločinech, spáchaných v jejich jméně, a o jejich veřejném zavržení. Jakkoliv těžké je tomu porozumět, neexistovala žádná vážná hluboká debata o ideologii, která byla kořenem šířícího se teroru, masivního porušování lidských práv, smrti mnoha miliónů jednotlivců a neštěstí celých národů. Zatímco další totalitní režim 20. století, jmenovitě nacismus, byl vyšetřován, mezinárodně odsouzen a pachatelé byli předvedeni před tribunál, podobné zločiny spáchané ve jménu komunismu nikdo nevyšetřoval, ani se jim nedostalo mezinárodního odsouzení.*
5. Absenci mezinárodního odsouzení může lze částečně vysvětlil existencí zemí, jejichž vlády jsou ještě založeny na komunistické ideologii. Přání udržovat dobré vztahy s některými nich zabraňují jistým politikům, aby se tímto obtížným tématem zabývali. Navíc mnoho dnes ještě aktivních politiků podporovalo tak či onak bývalé komunistické režimy. Ti ze zřejmých důvodů dávají přednost tomu, se otázkou odpovědnosti nezabývat.

V mnoha jsou komunistické strany, které neodsoudily formálně zločiny komunismu. Navíc různé prvky komunistické ideologie, jako rovnost nebo sociální spravedlnost, stále svádí mnoho politiků, kteří se obávají, že zavržení komunistických zločinů by bylo ztotožněním se se zavržením komunistické ideologie.

6. Zpravodaj je nicméně názoru, že na mezinárodní úrovni je nezbytná potřeba veřejné debaty o zločinech komunismu a o jejich odsouzení. To by mělo být z několika důvodů zorganizováno bez jakéhokoliv dalšího otálení. Prvním je důvod obecného vnímání, to mělo by být jasné, že všechny zločiny, včetně těch, které byly spáchány ve jménu ideologie a které se odvolávají na nejrespektovanější ideály jako rovnost a spravedlnost, mají být odsouzené – tento princip platí bez výjimky. To je zvláště důležité pro mladou generaci, která nemá žádnou osobní zkušenost a komunistickým režimem. Jasný postoj mezinárodního společenství k minulosti může být východiskem pro její budoucí činy.

7. Zdá se, že v některých zemích ještě existuje nostalgie po komunismu. To vytváří situaci, která hrozí převzetím moci v té či oné zemi komunisty. Zpráva by měla přispět k obecnému povědomí o minulosti této ideologie.

8. Za druhé, pokud ještě žijí oběti komunistických režimů nebo jejich rodiny, je čas poskytnout jim mravní satisfakci za jejich utrpení.

9. Komunistické režimy jsou v některých zemích světa stále aktivní a zločiny ve jménu komunistické ideologie se nepřestávají páchat. Podle mého názoru, rada Evropy, organizace, která se zasazuje za lidská práva, nemá právo zůstat lhostejná a dokonce mlčet, dokonce i když takové země nejsou členy rady Evropy. Mezinárodní odsouzení poskytne větší kredibilitu i argumenty vnitřní opozici těchto zemí a může přispět ke kladné vývoji v těchto zemích. Toto je to nejmenší, co Evropa, kolébka komunistické ideologie, může pro tyto země udělat.

10. Musí být zdůrazněno, že ve zprávě nebude nastolena otázka finančních náhrad pro oběti komunistických zločinů. Jediné náhrady, které jsou doporučeny, je mravní zadostiučinění.

11. Patnácté výročí pádu komunistických režimů v mnoha evropských zemích poskytuje dobrou příležitost k takové akci. Rada Evropy je dobrým místem k vykonání tohoto úkolu, protože téměř polovina jeho členských států má zkušenost s komunistickým režimem.

12. V rámci přípravy této zprávy výbor zorganizoval slyšení za účasti předních osobností. Jejich expertíza přispěla velmi k přípravě zprávy. (Viz Poslechový program Annex 1). Já jsem uskutečnil za účelem nalézání faktů návštěvy v Bulharsku (16. května 2005), Lotyšsku (3. června 2005) a Rusku (16.-17. června 2005) (Viz připojené programy návštěv v přílohách 2-4). Rád bych vyjádřil svůj dík národním parlamentním delegacím těchto zemí za jejich pomoc při přípravě návštěv.

13. Chci zdůraznit, že tato zpráva není v žádném případě zamýšlena jako vyčerpávající popis komunistických zločinů. Historický výzkum bychom měli ponechat historikům. Existuje již značné množství literatury o tomto problému. Tuto literaturu jsem používal při přípravě této zprávy. Tato zpráva je míněna jako politické hodnocení zločinů komunismu.

Obecný přehled komunistických režimů

14. Komunistické režimy, jimiž se zpráva zabývá, můžeme definovat množstvím společných rysů, včetně pravidla jediné vedoucí masové strany, která se minimálně verbálně přiklání ke komunistické ideologii. Moc se koncentruje uvnitř malé skupiny stranických vůdců, kteří nejsou za nic zodpovědní nebo je odpovědnost omezena zákonnou mocí.

15. Strana řídí stát k takovému rozsahu, že hranice mezi oběma je nejasná. Navíc se rozšiřuje kontrola nad obyvatelstvem v každé stránce každodenního života v nebývalém rozsahu.

16. Sdružovací právo neexistuje, politická pluralita je zrušena a jakákoliv opozice, stejně jako všechny pokusy o založení nezávislých organizací jsou trestány. Na druhou stranu, mobilizace mas se děje prostřednictvím strany, jejích poboček či satelitních organizací. Taková mobilizace je nejen povzbuzována, ale často jsou do ní lidé nuceni.

17. K získání kontroly nad veřejnou sférou a ve snaze zabránit jakékoliv akci mimo tuto kontrolu, rozvíjejí komunistické režimy policejní síly v nebývalé míře, zakládají sítě informátorů a povzbuzují obyvatele k denunciacím. Velikost policejních jednotek a množství tajných informátorů se v různých časech a v různých zemích měnilo, ale vždy dalece překonala množství policie v jakémkoliv demokratickém státě.

18. Prostředky k masové komunikaci jsou monopolizované a/nebo řízené státem. Přísná preventivní cenzura platí jako pravidlo. V důsledku toho je právo na informace porušeno a svobodný tisk neexistuje.

19. Znárodnění ekonomiky, což je stálým rysem komunistického režimu a pochází přímo z jeho ideologie, omezuje soukromý majetek a individuální ekonomické činnosti. Jako důsledek jsou občané zranitelnější tváří v tvář státu, který je monopolním zaměstnavatelem a jediným zdrojem příjmů.

20. Komunistická nadvláda trvala přes 80 let v zemi, ve které zahájila svou existenci, jmenovitě v Rusku, které pak bylo přejmenováno na Sovětský svaz. V jiných evropských zemích to bylo asi 45 let. Mimo Evropu komunistické strany vládou víc než 50let v Číně, severní Koreji a Vietnamu, více než 40 let na Kubě, a 30 let v Laosu. Komunisté vládli nějakou dobu v různých zemích Afriky, Asie a Jižní Ameriky, které byly pod sovětským vlivem.

21. *Víc než dvacet zemí na čtyřech kontinentech mohou být označeny za komunistické nebo byly po nějaké časové období pod komunistickou nadvládou. Vedle Sovětského svazu a jeho šesti evropských satelitů, zahrnuje seznam Afghánistán, Albánii, Angolu, Benin, Kambodžu, Čínu, Kongo, Kubu, Etiopii, severní Koreu, Laos, Mongolsko, Mosambik, Vietnam, jižní Jemen a Jugoslávii.*

22. Množství lidí, kteří žili v komunistickém režimu, odpovídalo před 1989 více, než 1 miliardě.

23. Dlouhodobá a geografická expanze zapříčinila rozdíly a modifikace praktické realizace komunistických režimů v různých zemích, kulturách a době. Komunistický režim se vyvíjel v důsledku jeho vnitřní dynamiky nebo jako odezva na mezinárodní okolnosti. Je tedy obtížné srovnávat komunistické režimy v Rusku v roce 1930, Maďarsku v roce 1960 nebo Polsku v roce 1980.

24. I přes tuto různorodost lze jasně určit společné rysy historických komunistických režimů. Jednou z nejmarkantnějších charakteristik je flagrantní porušování lidských práv.

Zločiny komunismu

25. Komunistická moc byla od samého začátku charakterizována masivním porušováním lidských práv. Aby docílily a udržely si svou moc, v komunistických režimech docházelo až na vraždy jednotlivců a místní masakry, a tyto režimy začlenily zločin do vládního systému. Je pravda, že několik let po zavedení komunistického režimu ve většině evropských zemích a po několika desítkách let i v Sovětském svazu a Číně ztratil teror na své počáteční razanci. "Vzpomínka na teror" však hrála důležitou roli a potenciální hrozba potlačila reálný odpor.

Pokud ale taková potřeba vyvstala, režimy se k teroru uchýlily, jak to ilustruje Československo v roce 1968, Polsko v roce 1971, 1976 a 1981 nebo Čína v roce 1989. Toto pravidlo platí ve všech historických i současných komunistických vládních systémech bez ohledu na zemi.

26. Podle některých názorů (přesné údaje nejsou dostupné) může množství lidí zabitých komunistickými režimy v různých zemích nebo oblastech mohou být následující :

Sovětský svaz: 20 miliónů obětí , Čína: 65 miliónů , Vietnam: 1 milión , Severní Korea: 2 milióny , Kambodža: 2 milióny , Východní Evropa: 1 milión , Latinská Amerika: 150 000 Afrika: 1,7 milión , Afghánistán: 1,5 milión

Tato čísla zahrnují různé typy vražd: individuální i kolektivní popravky, úmrtí v koncentračních táborech, obětí hladomoru a deportací.

27. Čísla, citovaná výše, jsou dokumentována a pokud existují jiná, je to proto, že je zde oprávněné podezření, že jsou o hodně vyšší. Bohužel, omezený přístup k archivům, ve zvláště v Rusku, neumožňuje řádné ověření přesných počtů.

28. Důležitým rysem komunistických zločinů bylo potlačování, namířené proti celým kategoriím nevinných lidí, jejichž jediným "zločinem" bylo členství v těchto kategoriích. Na světě, ve jménu ideologie, režimy vraždily tisíce a milióny bohatých rolníků (kulaků), šlechticů, příslušníků buržoazie, kozáků, Ukrajinců a jiných skupin.

29. Tyto zločiny jsou přímými důsledky teorie třídního boje, která vyvolala nezbytnost "eliminace" osob, které nebyly shledány jako užitečné k budování nové společnosti. Obrovité množství obětí bylo uvnitř národů.

30. V pozdních dvacátých letech v Sovětském svazu stanovilo GPU (bývalá Čeka) kvóty: každý okres musel dodat stanovený počet "třídních nepřátel". Čísla stanovovalo vedení komunistické strany centrálně. Místní úřad tak musel zavřít, deportovat a popravit konkrétní množství lidí. Pokud to místní samospráva nebyla schopna splnit, byla sama perzekvována.

31. Pokud jde o množství obětí, pak si jich nejvíce vyžádaly tyto zločiny:

individuální a kolektivní popravky osob, které byly považovány za politické oponenty, jejichž popravky byly vykonávány bez nebo po odsouzení soudy, dále krvavá potlačení manifestací a stávek, zabíjení rukojmí a válečných zajatců v Rusku v letech 1918-1922. Nedostatečný přístup k archivům (a nedostatek jakékoli dokumentace o četných popravách) znemožňuje přesné vyčíslení, ale množství obětí je v desítkách tisíc.

hladomor si vyžádal přibližně 5 miliónů obětí, zvláště na Ukrajině v letech 1921-1923. Hladomor se jako politická zbraň používal i v jiných zemích, než v Sovětském svazu.

vyhlazení 300 - 500 000 kozáků v letech 1919 a 1920

desítky tisíc lidí, zlikvidovaných v koncentračních táborech. A opět, nepřístupné archivy znemožňují výzkum.

690 000 lidí bylo odsouzeno k smrti a popraveno v důsledku "čistek" v komunistické straně v letech 1937-1938. Tisíce dalších byly deportovány nebo umístěny do táborů. Celkem bylo mezi 1. říjnem 1936 a 1. listopadem 1938 zadrženo přibližně 1 565 000 lidí. Z toho bylo 668 305 lidí popraveno. Podle mnoha výzkumů jsou tato čísla podhodnocena a bude možno je ověřit, až se stanou všechny archivy dostupnými.

masové vraždy přibližně 30 000 "kulaků" (bohaté rolnictvo) během nucené kolektivizace v letech 1929-1933. Další 2 milióny byly deportovány v letech 1930-1932.

tisíce obyčejných lidí v Sovětském svazu byly obviněny ze vztahů s "nepřáteli" a popraveny v období, předcházející 2. světové válce. Například v roce 1937 bylo zadrženo přibližně 144 000 lidí a z toho bylo 110 000 lidí popraveno poté, co byli obviněni z kontaktů s polskými občany, žijícími v Sovětském svazu. Rovněž v 1937 bylo popraveno 42 000 lidí na základech vztahů s německými dělníky v SSSR.

6 miliónů Ukrajinců padlo za obětí hladomoru, což bylo úmyslem státní politiky v letech 1932-1933

vraždy a deportace stovek tisíců Poláků, Ukrajinců, Litevců, Lotyšů, Estonců, Moldavanů a obyvatel Besarábie v letech 1939-1941 a 1944-1945;

deportace povolžských Němců v 1941, krymských Tatarů v roce 1943, Čečenů a Ingušů v roce 1944;

deportace a vyhlazení jedné čtvrtiny populace v Kambodži v letech 1975-1978; milióny obětí zločinné politiky Mao Ce-Tunga v Číně a Kim Ir-Sena v severní Koreji. Opět nedostatek dokumentace neumožňuje přesné údaje; četné oběti v jiných částech světa, Africe, Asii a Latinské Americe, a v dalších zemích, které se definují jako komunistické a přímo se odkazují na komunistickou ideologii. Tento seznam není v žádném případě vyčerpávající. Neexistuje žádná země ani oblast pod komunistickou nadvládou, která by nebyla schopná vypracovat vlastní seznam obětí.

32. Koncentrační tábory byly založeny prvním komunistickým režimem již v září 1918 a staly se jedním z nejhanebnějších symbolů komunistického režimu. V 1921 již existovalo 107 táborů, v nichž žilo přes 50 000 osob. Extrémně vysokou úmrtnost v těchto táborech ilustruje situace v táboře Kronstadt: z 6500 zadržených osob umístěných v táboře v březnu 1921 zůstalo o rok později naživu jen 1500 lidí.

33. V 1940 dosáhlo množství zadržených osob 2 350 000, které byly umístěny v 53 koncentračních táborech, 425 zvláštních kolonií, 50 kolonií pro nezletilé a 90ti domech pro novorozence.

34. Během čtyřicátých let bylo v táborech 2,5 miliónu zadržených osob. Ve světle vysoké úmrtnosti to ale znamená, že skutečný počet osob, umístěných v koncentračních táborech byl o hodně vyšší.

35. V letech 1930 až 1953 prošlo tábory 15 až 20 miliónů lidí.

36. Koncentrační tábory byly zavedeny i v jiných komunistických režimech, zejména v Číně, severní Koreji, Kambodži a Vietnamu.

37. Invazi sovětské armády v několika zemích během druhé světové války systematicky následoval masivní teror, vězení, deportace a vraždy. Mezi země, nejvíce zasažené, patřilo Polsko (odhad je 440 000 obětí v roce 1939, včetně vraždy polských důstojníků - válečných zajatců v Katyni v roce 1940), Estonsko (175 000 obětí včetně vraždy 800 důstojníků, což znamenalo 17,5 % celkové populace), Litva, Lotyšsko (119 000 obětí), Besarábie, severní Bukovina.

38. Deportace celých národů byly běžným politickým opatřením, obzvláště během druhé světové války. V 1940-41 bylo deportováno přibližně 330 000 polských občanů, kteří žili v oblasti, zabrané sovětskou armádou, k východním zemím Sovětského svazu, hlavně ke Kazachstánu. 900 000 Němců z Povolží bylo deportováno na podzim 1941; v prosinci 1943 bylo deportováno 93 000 Kalmyků; 521 000 Čečenů a Ingušů bylo deportováno v únoru 1944; 180 000 Krymských Tatarů bylo deportováno v roce 1944. Seznam by nebyl kompletní bez se zmínky o Lotyších, Litevcích, Estoncích, Řecích, Bulharech, Arménech z Krymu, (*Meshketian*) Turcích a Kurdech z Kavkazu.

39. Deportace také měly vliv na politické oponenty. Od 1920 byli političtí oponenti v Rusku deportováni na Solovecké ostrovy. V roce 1927 bylo v táboře, vybudovaném na Solovkách 13 000 zadržených osob 48 různých národností.

40. Nejhorší zločiny komunistických režimů, jako hromadná vražda a genocida, mučení, otrocká práce, a jiné formy masového, fyzického teroru pokračovaly v Sovětském svazu, a v menší míře i v jiných evropských zemích až do Stalinovy smrti.

41. V polovině padesátých let se teror v evropských komunistických zemích významně snížil, ale cílená perzekuce různých skupin a jednotlivců pokračovala. Perzekuce zahrnovala policejní dohled, věznění, pokuty, nucenou psychiatrickou léčbu, různá omezení volnosti pohybu, diskriminaci v zaměstnání, což často vyústilo v chudobu a vyloučení z profesionálního života, veřejné ponižení a pomluvy. Post-stalinistické evropské komunistické režimy využívaly tolik rozšířený strach z potenciálních perzekucí, které byly stále přítomny v kolektivní paměti. Z dlouhodobého hlediska se ale vzpomínka na hrůzy minulosti postupně oslabovala a měla méně vlivu na mladou generaci.

42. Nicméně, dokonce i během těchto relativně klidných období byly komunistické režimy schopny uchýlit se k masivnímu násilí, jestliže to považovaly za nutné, což bylo

zcela jasné u událostí v Maďarsku v roce 1956, Československu v roce 1968, nebo v Polsku v roce 1956, 1968, 1970 a 1981.

43. Pád komunistických režimů v Sovětském svazu a jiných evropských zemích usnadnil přístup k některým archivům, které dokumentují komunistické zločiny. Před rokem 1990 byly tyto archivy zcela nedostupné. Dokumenty, které se tam nalézají, mohou představovat důležitý zdroj informací o mechanismech vládnutí a rozhodování a doplňují historické znalosti o fungování komunistických systémů.

Závěry

44. Lze mít za potvrzené, že kriminální rozměr komunistických režimů nebyl výsledkem okolností, ale spíše důsledkem politiky, vypracované zakladateli těchto režimů ještě před tím, než se chopili se moci. Historičtí komunističtí vůdci nikdy neskrývali svůj cíl, jimž byla diktatura proletariátu, odstranění politických soupeřů a populace neslučitelné s novým modelem společnosti.

45. Komunistická ideologie, kdekoli a kdykoli byla implementována, ať už v Evropě nebo jinde, vždy skončila masivním terorem, zločiny a rozsáhlým porušováním lidských práv. Jestliže analyzujeme důsledky realizace této ideologie, nelze ignorovat podobnost s důsledky realizace další ideologie 20. století, jmenovitě nacismu. Ačkoli jsou vzájemně nepřátelské, spojuje tyto dva režimy množství společných znaků.

46. Nicméně, zatímco zločinný a zavrženíhodný charakter nacistické ideologie a režimu byl neoddiskutovatelný, přinejmenším po celou polovinu století, a jeho vůdci a mnoho viníků bylo shledáno zodpovědnými, nedostalo se komunistické ideologii a režimu srovnatelné reakce. Zločiny byly jen málokdy předmětem žaloby a mnoho viníků se nikdy nedostalo před soud. Komunistické strany jsou v některých zemích stále aktivní a dokonce se ani nedistancují od minulosti, v níž podporovaly a spolupracovaly s kriminálními komunistickými režimy.

47. Komunistické symboly se používají otevřeně a veřejné povědomí o komunistických zločinech je velmi chudé. To je zvláště zřejmé, když to srovnáme s obecnými znalostmi nacistických zločinů. Vzdělávání mladých generací v mnohých zemích tuto mezeru nepomáhá snížit.

48. Politické a ekonomické zájmy některých zemí omezují míru kritiky některých stále komunistických režimů. To je vidět zvláště v případě Číny.

49. Jako zpravodaj jsem názoru, že by nemělo dojít k žádnému dalšímu nepřiměřenému zpoždění v mezinárodním odsouzení komunistické ideologie a režimů. To by mělo učinit jak Shromáždění na parlamentní úrovni a Radou ministrů na vládní úrovni. Já osobně nesdílím postoj některých kolegů, že by se měly rozlišit hranice mezi ideologií a praxí. Později jsou počáteční dobré úmysly předstiženy jedním totalitním stranickým systémem a jeho zneužíváním.

50. Mělo by být jasné, že to jsou zločiny spáchané ve jméno komunistické ideologie, které musí být odsouzeny, ne některé země. Sami Rusové byli první a oni tvořili většinu z četných obětí komunistické ideologie. Zločiny byly srovnatelné v každé jednotlivé zemi, kde komunisté převzali moc. Tato zpráva snad přispěje ke smíření, založenému na historické pravdě a pochopení.

51. Shromáždění by mělo doporučit Radě ministrů ustanovit výbor, který uskuteční obsáhlá vyšetřování, vztahující se ke komunistickým zločinům v členských státech Rady Evropy. Členské státy, které tak dosud neučinily, by se měly přimět ke zřízení takových výborů na národní úrovni. Očekáváme, že tyto výbory budou úzce spolupracovat s výborem Rady Evropy.

52. Konečným cílem práce Rady Evropy a národních výborů je zjistit fakta a navrhnout konkrétní opatření, která přinesou neprodleně právo, kompenzace a spravedlnost a vzdají hold obětem.

53. Nutnou podmínkou pro úspěšnou práci výborů je přístup k archívům, zvláště v Rusku. Proto je nutné, aby se legislativa v zemích, jichž se to týká, zvláště v Rusku, přizpůsobila doporučení Rady ministrů (2000) 13 o evropské politice o přístupu k archívům;

54. Rada ministrů by měla zahájit informační kampaň v evropských členských státech o zločinech komunismu. To by zahrnovalo revizi učebnic. Členské státy Rady Evropy by měly být podněcovány, aby tak činily na národní úrovni.

Zdroj: URL: <<http://www.blisty.cz/art/26501.html>>

ŽOFÍN 1. KVĚTNA 2008

**KV
PV
48 89**

Žofín 2008

Politický odkaz pro budoucnost

**CELOREPUBLIKOVÉ SETKÁNÍ
NA ŽOFÍNĚ
1. 5. 2008**

*České dráhy, a.s.
Konfederace politických vězňů ČR*

*Konfederace
politických
vězňů ČR
pořádá
celorepublikové
politické
setkání
ke zamyšlení
o budoucnosti
naší republiky
dne
1. května 2008
Účast představitelů demokratických
parlamentních stran*

Dopolední program

*reprodukováná hudba – 9:45 hod.
zahájení – 10:00 hod., uvítání všech účastníků
státní hymny České republiky
a Slovenské republiky
uctění památky zesnulých,
trubač Hradní stráže - Večerka
záravice prezidenta ČR
projev zahraničního delegáta
projev primátora MHMP
projev zástupkyně ODS
projev zástupce KDU – ČSL
projev zástupkyně SZ
projev starosty MČ Praha 1
projev předsedy Klubu Dr. Milady Horákové
projev předsedy PTP
projev předsedy Klubu akademiků
závěrečné politické stanovisko
závěr – 12.00 hod., muklovská hymna
reprodukováná hudba*

Zdroj: Autorčin domácí archiv

„MUKLOVSKÁ HYMNA“ – HYMNA KPV ČR

- 1) Už se mi tvůj šátek v dáli ztrácí
smutek v duši mám
já se prostě v cele na Pankráci
asi ustýskám.

Ref.: A to proto jen, že jsem měl
svou zem tak rád,
dělí nás ostnatý drát,
a to proto jen, že jsem měl
svou zem tak rád,
dělí nás ostnatý drát.

- 2) Chtěl jsem s tebou v malé chatě žít,
chtěl jsem s tebou hezké děti mít,
a teď musím v žáru ve válcovnách
do úpadu dřít.

Ref.: .....

- 3) Chtěl jsem s tebou v malé chatě žít,
chtěl jsem tě mít rád
a teď musím hrozby bachařovy
denně poslouchat.

Ref.: .....

- 4) Není vhodné mít svůj vlastní názor
jsou s ním potíže,
tím pádem mne státní prokurátor
šoupnul za mříž.

Ref.: .....

Zdroj: měsíčník *Věrní zůstaneme*, duben 2008/4, ročník XVIII, str. 6.

PROGRAM XVI. MUKLOVSKÉ POUTI NA SV. HOSTÝNĚ

	Program:
Konfederace politických vězňů ČR	9:45 hod. příchod do kostela
<i>a pobočka KPV</i>	10:15 hod. pontifikální mše
Bystřice pod Hostýnem	<i>bazilika Panny Marie Hostýnské</i>
<i>pořádají</i>	11:00 hod. společný odchod
dnes 6. září 2008	<i>ke památníku KPV ČR</i>
<i>Muklovskou pout'</i>	11:30 hod. pieta u památníku
na Svatém Hostýnu	12:30 hod. Jurkovičův sál
	<i>beseda pro pozvané</i>
	13:30 hod. ukončení
	XVI. Muklovské pouti
	<i>oběd pro pozvané</i>
	<i>Poutníci mají možnost stravování</i>
	<i>v restauraci v Poutním domě</i>

Zdroj: Autorčin domácí archiv, naskenováno 7. září 2008

FOTOGRAFIE SVATOHOSTÝNSKÉ BAZILIKY

Zdroj: Autorčin domácí archiv, vyfotografováno 6. září 2008

**FOTOGRAFIE SLAVNOSTNÍHO PRŮVODU K PAMÁTNÍKU OBĚTEM
KOMUNISMU NA SVATÉM HOSTÝNĚ**

Autorčin domácí archiv, Památník obětí komunismu před pietním aktem, Svatý Hostýn 6. září 2008

Autorčin domácí archiv, Památník obětí komunismu po pietním aktu, Svatý Hostýn 6. září 2008

slavnostní průvod k památníku obětem komunismu, Svatý Hostýn 6. září 2008

zdroj: Autorčin domácí archiv

PROJEV 1. MÍSTOPŘEDSEDKYNĚ POSLANECKÉ SNĚMOVNY ČR
MIROSLAVY NĚMCOVÉ
U PAMÁTNÍKU OBĚTEM KOMUNISMU

Zdroj: Autorčin domácí archiv, vyfotografováno 6. září 2008

PROJEV ZÁSTUPCE SLOVENSKE DELEGACE JOSEFA BANÍKA

Zdroj: Autorčin domácí archiv, vyfotografováno 6. září 2008

**PROJEV PŘEDSEDY VLÁDY ČR MIROSLAVA TOPOLÁNKA,
PŘEDNESENÝ MLUVČÍM MARTINEM ŠTĚPÁNKEM**

Zdroj: Autorčin domácí archiv, vyfotografováno 6. září 2008

RESUME

The Diploma Thesis deals with Confederation of Political Prisoners especially its district branch in Chrudim and former political prisoners associated there.

The first chapter describes February events of the year 1948 and consequent genesis of communist regime in Czechoslovakia. There are indicated steps of ingoing regime launching against its real and also imaginary opponents. It describes regime proceeding against population who didn't want to resign freedom and democracy.

The second chapter deals with Third resistance, i.e. persons who fought against communist ideology and totalitarian regime. It undoubtedly existed and today it is spoken about it, but it was never confirmed by legislation. It's also mentioned genesis and short activity of Club K231, predecessor of present Confederation of Political Prisoners Czech Republic.

The last chapter and from my point of view the most important records the end of communist regime and formation of Confederation of Political Prisoners. There is described genesis of this organisation and its progressive growth. There were established district branches in all district towns. One of them was in Chrudim with number 19. It was found in the year 1990 and at the beginning it associated 240 former political prisoners. Nowadays it has only 65 members and the political prisoners create only one third of all members.

Thesis mentions life stories of several till this time living inhabitants of Chrudim district persecuted by former regime. There are described their memories. Memories of people, who were hold in prison because of their alleged perilousness and who were devoided the most basic – their freedom. Thesis also mentions their memories for some important milestones of Czechoslovakia history.

The end of the third chapter is dedicated to present social and cultural activity of Confederation of Political Prisoners Czech Republic. There are presented three state-wide projects executed by this organisation.

Key-words:

Confederation of Political Prisoners Czech Republic - the branch number 19 Chrudim - political prisoners - communist regime - the Communist Party of Czechoslovakia - third anti-communist resistance